

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Melanija Križaj

**Osamosvajanje – pogled mladostnikov in staršev na
medsebojne odnose v odraščanju**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2022

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Melanija Križaj

Osamosvajanje – pogled mladostnikov in staršev na medsebojne odnose v odraščanju

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Alenka Gril

Ljubljana, 2022

Zahvala

Zahvaljujem se svoji mentorici doc. dr. Alenki Gril za pomoč, podporo, čas, usmerjanje in strokovno vodenje. Hvala za vsako spodbudno besedo, potrpežljivost in mentorstvo v pravem pomenu te besede.

Hvala vsem sogovornikom za njihov čas, sodelovanje in dragocene izkušnje – brez vas delo ne bi nastalo.

Hvala tudi družini, zaročencu in prijateljicam za vsako spodbudno in toplo besedo, za vse objeme in »brce v rit«, točno takrat, ko je to potrebno. Hvala ker ste in mi stojite ob strani!

Rasti
in zaljubi se v to,
kar postajaš.

Gal Billa

Osamosvajanje – pogled mladostnikov in staršev na medsebojne odnose v odraščanju

Povzetek magistrskega dela

Magistrsko delo obravnava obdobje odraščanja in osamosvajanja, podrobneje sem se dotaknila obdobja zgodnjega in srednjega mladostništva. Zanimalo me je, kakšne spremembe to obdobje prinaša v medosebne odnose med starši in mladostniki, kako jih doživljajo in kako se z njimi soočajo. Zanimalo me je tudi, kdo so pomembne druge osebe v življenju mladostnikov ter kakšno vlogo ima v obdobju odraščanja šolska svetovalna služba. V ta namen sem med seboj skušala primerjati izkušnje mladostnikov in njihovih staršev, izkušnje mladostnikov ženskega in moškega spola in izkušnje staršev ženskega in moškega spola.

V teoretičnem delu sem najprej opredelila obdobje mladostništva in z njim povezane razvojne naloge. Predstavila sem področja odraščanja in osamosvajanja ter se dotaknila tudi varovalnih dejavnikov in dejavnikov tveganja v tem obdobju. Nato sem predstavila pomen družine v tem obdobju, spremembe, s katerimi se srečujejo starši in mladostniki, kakšen vpliv imajo te spremembe na medosebne odnose in kako se s tem soočajo tako mladostniki kot starši. Skozi različna področja osamosvajanja sem skušala opredeliti pomembne druge osebe v življenju mladostnika v času odraščanja in nazadnje opredelila še delo in namen šolske svetovalne službe, ter njeno vlogo v času odraščanja mladostnikov.

Z namenom pridobivanja informacij sem opravila kvalitativno raziskavo, v kateri je sodelovalo 11 mladostnikov in 11 staršev. Podatke sem pridobivala s pomočjo intervjujev. Rezultati so pokazali, da so tako mladostniki kot starši v večini zadovoljni z medosebnimi odnosi, konflikte, s katerimi se srečujejo označujejo kot vsakdanje in nepomembne. Spremembe, ki jih prinaša to obdobje, doživljajo kot nekaj običajnega in dobrodošlega. Vedno večjo samostojnost doživljajo pozitivno in jo starši pravzaprav spodbujajo, obenem pa otrokom ostajajo pomemben vir podpore in opore. Tako otroci kot starši poročajo, da starši prepuščajo in sprejemajo otrokove odločitve na vseh področjih življenja, razen na področju upravljanja z denarjem. Poleg staršev v času odraščanja pomembno vlogo pridobijo tudi vrstniki in sorojenci. Sogovorniki so poročali, da s šolsko svetovalno službo v tem obdobju, poleg pomoči pri izbiri nadaljnjega šolanja, nimajo veliko izkušenj.

Ključne besede: mladostništvo, odraščanje, osamosvajanje, medosebni odnosi, družina, spremembe, soočanje s spremembami, starševstvo, socialno delo, šolska svetovalna služba, pomembne druge osebe.

Independence – relationships between adolescents and parents in this period of growing up

Master's Thesis Abstract

This thesis deals with the period of growing up and gaining independence from parents, especially in the period of early and middle adolescence. I was interested in what changes this period brings into relationships between adolescents and their parents, how they experience these changes and how they deal with them. I also researched to whom adolescents trust beside parents and examined the role of school counselling service in this period of growing up. I tried to make a comparison between the experience of adolescents and their parents, between female and male adolescents and between mothers and fathers.

In the theoretical part, I initially defined periods of adolescence and its developmental tasks. I presented different areas in which growing up and independence of adolescents is shown in connection with protective and risk factors that are present in this period. Furthermore, I presented the impact of family in this period and what changes adolescents and their parents encounter, how these changes impact relationship between them and how well they are at facing them. Through various areas of growing up I tried to identify other important people in the life of an adolescent and finally defined the role of social work, especially the purpose of school counselling service during this period of growing up.

In order to obtain information, I conducted qualitative research involving eleven adolescents and eleven parents. Data was obtained through interviews. The results showed that both adolescents and their parents are mostly satisfied with the relationship they have. Conflicts and changes they are facing in this period were described as something ordinary and insignificant during adolescence. The changes that this period brings are perceived as positive and are welcome. Participants feel positive about higher independence. Furthermore, parents are encouraging it and at the same time still stay an important source of support. Both parents and children report that parents allow independent decision making about everything except finances. Peer groups and sibling are the most important people beside parents in the lives of adolescents. Interlocutors reported that beside counselling about further education they do not have any contact nor experiences with school counselling service.

Keywords: adolescence, growing up, independence, relationships, family, changes, facing with changes, parenthood, social work, school counselling, significant individuals.

Kazalo vsebine

1. Teoretični uvod	1
1.1. Mladostnik in mladostništvo	1
1.1.1. Razvojne naloge mladostništva	4
1.2. Področja odraščanja in osamosvajanja	6
1.2.1. Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja	9
1.2.2. Zmotna prepričanja o obdobju mladostništva.....	10
1.3. Odnos med mladostnikom in starši	11
1.3.1. Družina.....	11
1.3.1.1. Razvojne faze družine.....	12
1.3.1.2. Družina z mladostnikom	14
1.3.2. Doživljanje in vloga staršev.....	17
1.3.3. Reševanje konfliktov med starši in mladostniki	20
1.4. Pomembni drugi	21
1.4.1. Šola	22
1.4.2. Vrstniki	23
1.4.3. Prosti čas	25
1.5. Šolska svetovalna služba	26
1.5.1. Vloga socialnega dela s konceptom delovnega odnosa	28
1.5.2. Spoštovanje mladosti	29
2. Formulacija problema.....	31
2.1. Raziskovalna vprašanja	33
3. Metodologija.....	34
3.1. Vrsta raziskave	34
3.2. Merski instrument.....	34
3.3. Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec.....	35
3.4. Zbiranje podatkov.....	35
3.5. Obdelava podatkov	36
4. Rezultati.....	38
4.1. Odnos med starši in mladostniki	38
4.1.1. Odnos	38
4.1.2. Dejavniki odnosa	40
4.1.3. Zanimanje za otrokovo življenje in razumevanje s strani staršev.....	41
4.1.4. Želja po spremembah v odnosih	42
4.1.5. Vzrok in reševanje konfliktov.....	43
4.1.6. Prikrivanje staršem	44
4.1.7. Občutki v odnosu	45
4.1.8. Spremembe v odnosu.....	46
4.2. Osamosvajanje.....	47

4.2.1. Mnenje staršev oziroma želja staršev, da se otrok obrne nanj.....	47
4.2.2. Odločanje otroka.....	48
4.2.3. Iskanje nasveta.....	50
4.2.4. Področja iskanja nasveta (pri starših)	51
4.2.5. Področja osamosvajanja.....	52
4.2.6. Samostojno odločanje	54
4.2.7. Občutki ob samostojnem odločanju oziroma sprejemanje otrokove samostojnosti	55
4.3. Pomembni drugi	56
4.3.1. Sošolci, vrstniki, prijatelji	56
4.3.2. Sorojenci	57
4.3.3. Ostalo	58
4.3.4. Pomembnost mnenja.....	58
4.4. Vloga šolske svetovalne službe	59
4.4.1. Poznavanje šolske svetovalne službe in pogostost obiskov.....	59
4.4.2. Razlog (ne) stika	59
4.4.3. Doživljanje.....	61
5. Razprava.....	63
5.1. Omejitve raziskave	73
6. Sklepi.....	75
7. Predlogi.....	78
8. Uporabljena literatura	79
9. Priloge	85
9.1. Soglasje k sodelovanju v magistrski nalogi	85
9.2. Smernice za intervju.....	87
9.2.1. Smernice za intervju – mladostnik.....	87
9.2.2. Smernice za intervju – starš	87
9.3. Zapisi intervjujev	88
9.3.1. Zapisi intervjujev mladostnikov	88
9.3.2. Zapisi intervjujev staršev	112
9.4. Odprto kodiranje.....	132
9.4.1. Primer odprtega kodiranja – mladostnik.....	132
9.4.2. Primer odprtega kodiranja – starš	137
9.5. Osno kodiranje	140
9.6. Odnosno kodiranje	158
9.6.1. Primerjava staršev in otrok	158
9.6.2. Primerjava mladostnikov ženskega in moškega spola.....	197
9.6.3. Primerjava mam in očetov	207

1. Teoretični uvod

V magistrski nalogi raziskujem čas odraščanja, natančneje obdobje zgodnjega in srednjega mladostništva, proces vse večjega osamosvajanja in samostojnosti ter medosebne odnose med starši in mladostniki v tem obdobju. Čas odraščanja je čas velikih sprememb tako za mladostnike kot njihove starše oziroma celotno družino. Mladostniki se v tem času srečujejo s hitrimi spremembami tako na fizičnem, intelektualnem kot psihosocialnem nivoju. Nekateri se s tem spopadajo bolje kot drugi, a vsi v tem obdobju potrebujejo podporo pomembnih drugih oseb v njihovem življenju (Asmussen, Corlyon, Hauari in La Placa, 2007). Spremembe, s katerimi se na novo srečuje mladostnik pa ne vplivajo le nanj ampak tudi na pomembne druge osebe v njegovem življenju, še posebej starše. Odnos med njimi se iz negovanja, usmerjanja in vzgoje spremeni v bolj enakopravnega in tako kot mladostnik, se morajo tudi njegovi starši s tem spoprijeti in na spremembe prilagoditi (Smart, Sanson in Toumbourou, 2008). Na začetku se bom najprej dotaknila same opredelitve obdobja mladostništva in predstavila spremembe, s katerimi se mladi v tem obdobju spopadajo. V nadaljevanju bom skušala predstaviti pomen družine in medosebnih odnosov ter kako obdobje odraščanja vpliva na dinamiko in odnose znotraj le-te. Dotaknila se bom tudi področja pomembnih drugih oseb v življenju otrok tekom odraščanja in navsezadnje opredelila vlogo in pomen šolske svetovalne službe v tem obdobju.

1.1. Mladostnik¹ in mladostništvo

Obdobje mladostništva ali s tujko obdobje adolescence je prehodno obdobje med otroštvom in odraslostjo (Zupančič, 2004, str. 511). Različni avtorji različno pojmujejo obdobje mladostništva, a kljub vsemu lahko najdemo skupne povezave. Zupančič (2020a, str. 644) v obdobje mladostništva šteje mlade med 11. in 24. letom starosti. Opredeli ga kot univerzalno razvojno obdobje v človekovem razvoju, kar pomeni, da je značilno za vse etnične skupine in družbe. Kljub univerzalnosti obdobja nekateri avtorji to univerzalnost zavračajo in poudarjajo dejstvo, da na doživljanje obdobja mladostništva vpliva tudi kultura, v kateri otrok odrasča (Ule, 2008, str. 55). Gostečnik, Pahole in Ružič (2000) obdobje mladostništva označijo kot neke vrste slovo od znanega, varnega in udobnega. Nastran Ule (2000) pa izpostavi še en vidik tega obdobja, in sicer ga pojmuje kot obdobje negotovosti, nejasnosti in polno protislovij. Razlog za

¹ Tekom besedila namesto besede mladostnik uporabljam tudi izraz otrok, mladi

to pripiše družbenim spremembam in ugotavlja, da se meje med posameznimi obdobji vedno bolj brišejo, povečujejo pa se raznovrstni pritiski na mlade, ki jim to obdobje le še otežujejo. Tudi Siegel (2014, str. 13) izpostavi, da je mladostništvo obenem zapleteno in čudovito življenjsko obdobje, polno izzivov tako za mladostnike kot njihove starše, ki traja od 12. pa vse do 24. leta starosti.

Obdobje mladostništva se prične s puberteto. To je obdobje pospešenega telesnega razvoja, vključno z razvojem reproduktivne zrelosti. Izraz puberteta se izvorno nanaša le na biološke spremembe, v okviru razvojne psihologije pa se povezuje tudi s spremljajočimi psihološkimi spremembami. Za razliko od spodnje meje, zgornja meja tega obdobja bolj variira tako med posamezniki kot med družbami. Za določitev zgornje meje mladostništva se lahko opiramo na sledeča merila:

- pravno-legalna: v Sloveniji odrasle pojmujejo pri dopolnjeni starosti 18 let;
- sociološka: kakšna je družbena vloga odraslega, npr. samostojno gospodinjstvo, zakonska zveza, starševstvo itd.;
- ekonomska: to, da si ekonomsko neodvisen od izvirne družine;
- psihološka: navezuje se na razrešitev razvojnih nalog mladostništva, torej, da posameznik dosega relativno spoznavno, čustveno, moralno in socialno zrelost (Zupančič, 2020a, str. 644–645).

Mladostništvo lahko razdelimo v več podobdobj. Morda najbolj razširjena delitev je sledeča:

- zgodnje mladostništvo, od začetka pubertete do 14. leta starosti,
- srednje mladostništvo, od 14. do 16. leta starosti,
- pozno mladostništvo, od 16. do 18. leta starosti.

Zaradi vse večjih družbenih sprememb in kasnejšega doseganja tako imenovanih kriterijev obdobja odraslosti, so nekateri avtorji uvedli novo obdobje med mladostništvom in odraslostjo, tako imenovano obdobje prehoda v odraslost. Nekateri avtorji ga tretirajo kot samostojno obdobje, spet drugi kot podobdobje mladostništva (Zupančič, 2020a, str. 644–651). Ob prebiranju literature lahko zasledimo različna pojmovanja posameznih obdobj, a kljub vsemu lahko potegnemo skupne vzporednice. Zaradi več dejavnikov je težko določiti točno določene okvire posameznih obdobj, lahko pa rečemo, da se le–ti medsebojno prepletajo in dopolnjujejo. V nadaljevanju bom tako predstavila nekaj glavnih značilnosti posameznih podobdobj mladostništva.

V obdobje zgodnjega mladostništva lahko štejemo mladostnike med 12. in 14. letom starosti, nekateri avtorji pa to obdobje zajemajo še širše in sicer od 10. do 15. leta starosti.

Mladostnik v tem obdobju ni več pripravljen brezpogojno sprejemati pojmovanja o pravilnem oziroma nepravilnem vedenju odraslih temveč začne razmišljati s svojo glavo, začne si graditi svoja moralna stališča in vrednote. Do tega prihaja predvsem zaradi kognitivnih sprememb kot tudi zaradi razvoja osebne avtonomnosti in identitete, ki sta navsezadnje posledica sprememb obstoječih socialnih vlog in odnosov (Zupančič, 1989). V tem obdobju mladostniki tudi spolno dozorevajo, pospešen je telesni razvoj, manj razvita je sposobnost povezovanja sedanjih dejanj s prihodnostjo. Pomembno jim je, kako jih vidijo drugi, kar jih dostikrat tudi bremeni, njihovo razpoloženje niha, pričnejo se bolj upirati svojim staršem in stalno raziskujejo mejo med samostojnim odločanjem in odvisnostjo od staršev. V obdobju zgodnjega mladostništva najdejo pomembno mesto v njihovem življenju tudi vrstniške skupine. Z njimi začnejo vzpostavljati bolj intimne in trdne odnose (World health organization, 2010).

V obdobju srednjega mladostništva, ki traja nekje od 14. leta in vse do 16. oziroma 17. leta starosti naj bi mladostnik že zgradil dovolj individualizirano in avtonomno podobo sebe in svojih potreb, da se težnja po separaciji od staršev zmanjša in ponovno začuti potrebo po sodelovanju z njimi. Obenem se prepletata potreba po separaciji od staršev in potreba po starševski potrditvi (Zupančič, 1989). V tem obdobju se telesna rast nekoliko upočasni, mladostnik začne razvijati socialne veščine, bolj se razvija sposobnost reševanja problemov. Razvija se bolj abstraktno mišljenje, mladostnik bolje razume, kakšne posledice lahko njegova dejanja pustijo v prihodnosti, razvija pa se tudi njegova samopodoba. To je tudi obdobje eksperimentiranja, večjega tveganja in upiranja avtoriteti. Vrstniki imajo še vedno ali še bolj pomembno vlogo v mladostnikovem življenju, prav tako pa slednji začne razvijati tudi bolj trdna ljubezenska razmerja. Pozno obdobje mladostništva pa morda najbolj zaznamuje mladostnikovo razvijanje zmožnosti za ustvarjanje bolj dolgoročnih načrtov za prihodnost, postaja bolj zadovoljen s svojim fizičnim izgledom. Zna ločevati med tem kaj je prav in kaj narobe in to zna na podlagi svojih vrednot tudi utemeljiti. S starši oziroma pomembnimi drugimi tvori bolj enakovredne odnose, prav tako pa vrstniške skupine začnejo izgubljati na svojem vplivu in mladostnik začne sprejemati bolj samostojne in neodvisne odločitve (World Health Organization, 2010).

Zgoraj sem opisala zgolj nekaj najznačilnejših in najpomembnejših dejavnikov v posameznem podobdobju mladostništva, kar ne pomeni, da so ti značilni za vse mladostnike in za točno določeno podobdobje, ampak se med seboj prepletajo in so odvisni od še mnogih drugih dejavnikov. Nam pa te značilnosti pomagajo bolje razumeti to obdobje človekovega življenja. V nadaljevanju ne bom posebej opredeljevala obdobja mladostništva ampak se bom s

skupnim pojmovanjem – obdobje mladostništva, navezovala na celotno obdobje, se pravi vse od zgodnjega pa do poznega mladostništva.

1.1.1. Razvojne naloge mladostništva

Vsako izmed razvojnih obdobj ima svoje specifične značilnosti na biološkem, psihološkem in socialnem področju delovanja posameznika. Prav tako pa vsako obdobje prinaša številne razvojne spremembe (Zupančič, 2004, str. 521). Najprej se sooča s fiziološkimi spremembami, spremembami oblikovanja spolne identitete, ki se povezujejo s spremembami telesnega videza in spremembami doživljanja, navsezadnje pa se srečuje še s spremembami na kognitivnem, čustvenem in socialnem področju (Poljak Lukek, 2017, str. 133).

Razvojne naloge so tiste naloge, ki se pojavijo v določenem starostnem obdobju posameznikovega življenja kot rezultat njegovega telesnega razvoja, družbenih zahtev v okolju, ter osebnih aspiracij in vrednot samega posameznika. Predstavljajo znanja, stališča, spretnosti, načine vedenja, ki jih mora posameznik usvojiti v točno določenem obdobju. Uspešna razrešitev razvojnih nalog vodi k družbenemu odobravanju, posameznikovemu zadovoljstvu ter posamezniku predstavlja izhodišče za uspešno razreševanje razvojnih nalog v naslednjih obdobjih. Na drugi strani neuspešno obvladovanje razvojnih nalog vodi k nezadovoljstvu s samim seboj in k družbenemu neodobravanju (Zupančič, 2020a, str. 659).

Zupančič (2020a, str. 659–662) predstavi Havighurstov model temeljnih razvojnih nalog. Za mladostništvo so značilne naslednje:

- prilagajanje na telesne spremembe (Naloga zahteva sprejemanje in razumevanje hitrih telesnih sprememb in zunanjega videza ter samostojno skrb za telo in zdravje. Lahko rečemo, da se ta razvojna naloga navezuje predvsem na obdobje zgodnjega in srednjega mladostništva.),
- čustveno osamosvajanje od družine in drugih odraslih (To pomeni, da se razvija čustvena neodvisnost od odraslih in se hkrati med njimi ustvarja vzajemen odrasel odnos. To velja tako za obdobje mladostništva kot za obdobje prehoda v odraslost.),
- oblikovanje družbene spolne vloge (Ta razvojna naloga je v veliki meri odvisna od kulturnih norm, v kateri posameznik odrasča. Navezuje se tako na obdobje mladostništva kot na obdobje prehoda v odraslost.),
- oblikovanje novih in stabilnih medosebnih odnosov z vrstniki (Ta zajema razvoj socialnih spretnosti, sodelovalnega vedenja, stabilnih vrstniških odnosov. Velja tako za obdobje mladostništva kot obdobje prehoda v odraslost.),

- razvoj družbeno odgovornega vedenja (Pomeni izbiro in zavzemanje za družbene vrednote in cilje, kar vključuje tudi prevzemanje odgovornosti za druge ljudi in družbo. Značilna je za obdobje mladostništva in še bolj za obdobje prehoda v odraslost.),
- priprava na poklicno delo (Pomeni izbiro poklica, izobraževanje za izbrani poklic ipd. Velja tako za obdobje mladostništva kot obdobje prehoda v odraslost.),
- priprava na partnerstvo in družino (Velja tako za obdobje mladostništva kot obdobje prehoda v odraslost.) in
- oblikovanje vrednotne usmeritve (Pomeni oblikovanje lastnega vrednotnega sistema, hierarhije teh vrednot in delovanje v skladu z njimi. Velja bolj za srednje in pozno mladostništvo, še najbolj pa za obdobje prehoda v odraslost.).

Zupančič (2020a, str. 660–662) poudarja, da je težava tega modela v tem, da je nastal precej zgodaj, sama definicija mladostništva pa se je od takrat do danes močno spreminjala. Obdobje prehoda v odraslost je obdobje, ki se je oblikovalo kasneje kot odgovor na družbene spremembe. Kljub vsem spremembam pa je Havighurstova opredelitev razvojnih nalog še vedno aktualna, sčasoma so se te le nadgradile. Dodane razvojne naloge so:

- razvoj osebne identitete (Vključuje raziskovanje, preizkušanje in opredeljevanje sebe skozi več področij. Značilno je tako za obdobje mladostništva, kot obdobje prehoda v odraslost.),
- prevzemanje odgovornosti za lastna dejanja (Samostojno odločanje o osebnih zadevah ter prevzemanje odgovornosti za posledice teh odločitev. Značilno je predvsem za obdobje poznega mladostništva.),
- pridobivanje znanja, spretnosti in kompetenc pri rabi medijev in digitalne tehnologije (Značilno tako za obdobje mladostništva kot prehoda v odraslost.) in
- ekonomsko osamosvajanje (V obdobju mladostništva se navezuje predvsem na pridobivanje finančnega in potrošniškega znanja, kasneje, na prehodu v odraslost, pa na finančno in bivanjsko neodvisnost) (prav tam).

Tudi Andolšek in Tomšič (2010, str. 147–148) poudarjata, da naše življenje poteka v fazah in da vsaka faza prinese določene življenjske naloge, s katerimi se mora posameznik soočiti. V nadaljevanju podata pet stebrov, skozi katere se razvija posameznikova identiteta: telesnost, socialna mreža, delo in dosežki, materialna varnost ter področje vrednot. Ti stebri so lahko v pomoč tudi pri delu z mladostniki, saj skozi njih lahko raziskujemo, kako doživljajo te spremembe, kaj jim pri soočanju z njimi predstavlja največ težav in obenem skupaj z njimi raziskujemo njihova močna področja, kaj že imajo, na kaj se lahko oprejo pri soočanju s temi spremembami.

1.2. Področja odraščanja in osamosvajanja

Kot sem že zapisala se v obdobju mladostništva spremeni način pomnjenja, razmišljanja, odločanja, osredotočanja in ustvarjanja odnosov z drugimi. V tem obdobju mladostniki tudi hitreje rastejo in odraščajo. V nadaljevanju bom predstavila nekaj področij, na katerih mladostniki doživljajo večje spremembe v tem razvojnem obdobju.

Spremembe s katerimi se mladostniki srečujejo so tako fizične, socialne kot psihološke. Puberteta kot del zgodnjega mladostništva prinaša telesne spremembe tako pri fantih kot pri dekletih, odraža pa se tudi preko psiholoških sprememb. Mladostniki se v tem obdobju lahko vedejo neodločeno, zmedeno, lahko prihaja do čustvenih kriz, upiranja normam, zavračanju avtoritete ipd. Prav tako pa se mladi v tem obdobju srečujejo s socialnimi spremembami in s tem povezanimi pomembnimi razvojnimi nalogami. V tem času se začne psihološka osamosvojitev od svojih staršev, preoblikovanje vrstniških in prijateljskih odnosov ter oblikovanje lastne identitete (Zupančič, 2020a).

Po mnenju nekaterih avtorjev lahko psihološko osamosvajanje v odnosu do staršev razdelimo v 4 faze:

- Faza diferenciacije: v tej fazi se mladostniki začnejo oddaljevati od svojih staršev, začnejo se spraševati o smiselnosti, učinkovitosti in ustreznosti vedenja staršev. Starše začnejo zaznavati kot osebe z določenimi pomanjkljivostmi, obenem pa v tej fazi mladostniki težijo k opredelitvi sebe. Lahko se zgodi, da zaradi tega mladostnik razvija vedenje in vrednote v nasprotju z vedenjem in vrednotami staršev oziroma vsaj v nasprotju z njihovimi pričakovanji in željami.
- Faza prakticiranja: v tej fazi mladostniki preverjajo svojo na novo oblikovano individualnost. Pogosto namenoma ne upoštevajo nasvetov in opozoril staršev, ter odklanjajo njihovo pomoč ali oporo. To lahko vodi v dvom o primernosti lastnega vedenja, saj spoznajo, da jim kljub vsemu primanjkuje nekaj kompetenc, znanja in spretnosti pri spoprijemanju z izzivi in težavami.
- Faza približevanja: v tej fazi se ponovno začnejo približevati staršem, saj se čutijo negotove in se zavedajo krhkosti svoje individualnosti. Lahko doživljajo mešane občutke, saj se na eni strani želijo približati staršem, na drugi strani pa gojijo strah pred ponovnim psihološkim »zlivanjem« z njimi.
- Faza ustalitve: ta faza predstavlja uspešno razrešen konflikt, ko mladostnik prepozna, spoštuje in sprejema podobnosti in razlike med seboj in starši in si vsi v odnosu prizadevajo vzpostaviti enakovreden odnos (Zupančič in Komidar, 2018, str. 82–83).

Kompan Erzar (2019, str. 117) izpostavi, da je mladostnik zmožen začutiti svoje poslanstvo, spol, ambicije in strahove. Temu pravi socialni razvoj in opredeli najpomembnejše gradnike le tega pri mladostniku. To so: zmožnost opisati svoje vedenje in doživljanje, zmožnost prepoznavanja in poimenovanja doživljanja drugih ter sposobnost navezovanja ustreznih socialnih stikov, se pravi vedeti kdaj in kako se približati ter kdaj in kako se umakniti. V povezavi s socialnim razvojem pa lahko govorimo tudi o mladostnikovi vse večji sposobnosti bolj formalno-logičnega mišljenja, saj mu ta omogoča prevzemanje perspektive tretje osebe in vzajemne socialne perspektive. Medosebne odnose dojema v luči trajnih sistemov, preko katerih se misli in izkušnje vzajemno delijo in prepletajo, prav tako pa se začne zavedati osebnega nezavednega in poglobi zavedanje vzajemnosti medosebnih odnosov. Ti niso več le na ravni zavedanja in pričakovanj, ampak se mladostnik zaveda, da si osebe znotraj istega socialnega sistema delijo družbeno, konvencionalno, legalno ali moralno perspektivo (Gril, 1997).

Preko socialnih stikov mladi pridobivajo nova socialna spoznanja in spretnosti, preizkušajo različne vloge, opredeljujejo svoje življenjske cilje, prepričanja, vrednote in preko tega oblikujejo tudi svojo identiteto (Zupančič in Svetina, 2020, str. 769). Erikson (2014, str. 137–139) predstavi svoje pojmovanje identitete. Meni, da je identiteta na eni strani občutek identifikacije z ostalimi, priznavanje te enakosti in kontinuitete s strani drugih kot tudi preseganje teh identifikacij, da posameznik postane enkratna in razmeroma koherentna celota. Je tudi proces, ki se nenehno spreminja v času in razmerju do socialnega konteksta. Po njegovem mnenju prav v obdobju mladostništva pride do odločilne točke v razvoju identitete, tako imenovane krize identitete. Zaznamuje jo intenziven razvoj duševnih in telesnih sposobnosti in večja pričakovanja družbe glede odločanja in sprejemanja socialnih vlog. Uspešna razrešitev te krize predstavlja sprejemanje samega sebe in občutek podpore pri vključevanju v širšo družbo. Razvoj identitete je ena izmed ključnih razvojnih nalog v času odrasčanja. Do tega pa vodijo ustrezno razrešene vse druge razvojne naloge na drugih področjih. V povezavi z razvojem identitete tudi Bajzek idr. (2003, str. 71) izpostavijo, da so samopodoba, samospoštovanje in čustveni svet med sabo tesno povezani. Vse to pomembno vpliva na počutje posameznika, na njegovo naravo in stabilnost čustev.

V splošnem velja prepričanje, da je v obdobju mladostništva moč zaslediti pogostejše nihanje razpoloženja. K tem spremembam pomembno prispevajo hormonske spremembe in sam razvoj možganov, kar posledično vpliva tudi na večje samozavedanje, večjo občutljivost na mnenje drugih in dojemljivost za vrstniški vpliv ter prispeva k močnejšemu čustvenemu odzivanju tako na pozitivne kot na negativne čustvene dražljaje. Vsak posameznik pa čustva

doživlja na svoj način. Čustvovanje tako ni odvisno le od fizičnih sprememb ampak tudi od vedenja posameznika in njegovih osebnostnih značilnosti, od interakcij z drugimi osebami in od vsakdanjih življenjskih dogodkov. Način posameznikovega čustvovanja se v resnici v obdobju mladostništva ne spremeni, ampak se le nadaljuje iz obdobja otroštva, kjer posameznik že razvije razmeroma organizirane in stabilne vzorce čustvenega odzivanja (Zupančič, 2020b, str. 698–700).

Tudi Siegel (2014, str. 16–19) pravi, da v času mladostništva pride do pomembnih sprememb v razvoju možganov, te spremembe pa vplivajo na oblikovanje štirih lastnosti naše psihe, ki so značilne za doživljanje in vedenje mladostnikov:

- iskanje novega (Mladostnik pridobi željo po preizkušanju novega in polnejšem življenju, kar sproži bolj dejavno vključevanje v življenje. Dobra stran tega je, da je mladostnik bolj odprt za spremembe, je bolj zagnan pri oblikovanju novih pristopov, želi si bolj pustolovskega življenja, kar ga lahko pripelje tudi do slabe plati, da lahko postane preveč impulziven in ne razmisli več o posledicah nekega dejanja, lahko zaradi vznemirjenja podcenjuje samo tveganje nekega dejanja ipd.),
- vključitev v družbo (Ta vidik predstavlja povezovanje med vrstniki in sklepanje novih prijateljstev. Mladostnik si razširi poznanstva, vzpostavi odnose, ki dajejo oporo, na drugi strani pa lahko s tem, ko se zateče k prijateljem preveč odrine odrasle, kar lahko vodi v večja tveganja.),
- povečan čustveni naboj oziroma več volje do življenja (To lahko prinaša tako pozitivna kot negativna čustva. Po eni strani so lahko polni energije in vitalnosti, po drugi strani pa so lahko pretirano impulzivni, muhasti itd.) in
- ustvarjalno raziskovanje (Mladostnik razvije nov konceptualni in abstraktni način mišljenja, kar lahko prinaša razmišljanje izven okvirjev, doživljanje manjšega občutka rutine, ponavljajočega se vsakdanjika, lahko pa to pripelje tudi do iskanja smisla in lahko vodi v krizo identitete).

Vsaka od teh sprememb je po njegovem mnenju nujna, saj s pomočjo le teh dosegamo pomembne premike v načinu razmišljanja, čutenja, sodelovanja z drugimi in sprejemanja odločitev. Obenem pa te spremembe prinašajo tako tveganja kot priložnosti (prav tam).

Ule, Renner, Mencin Čepelak in Tivadar (2000, str. 33–35) vse več tveganj v življenju mladih prepoznajo v vse večji individualizaciji življenjskega poteka, saj le ta zahteva sposobnost ljudi, da poskrbijo sami zase. Mladi so pri tem najbolj izpostavljeni tveganjem, saj je čas mladostništva predobdobje obdobja odraslosti, v katerem je večinska skrb zase pričakovana. Mladostniki se torej lahko že v času odraščanja srečujejo z občutki negotovosti,

nekompetentnosti in vse bolj zgodnjimi pritiski dolgoročnih izbir v prihodnosti. Tudi Poštrak (2015) izpostavi, da življenjski svet mladostnikov opredeljuje množica vidikov, ki jih lahko definiramo kot dejavnike odraščanja. Nekateri avtorji jih pojmujejo celo kot dejavniki prestopniškega vedenja oziroma dejavniki tveganja ali varovalni dejavniki. To so dejavniki, ki na življenjski svet mladostnika lahko različno vplivajo – ogrožajoče ali varovalno. Večina avtorjev v povezavi s tem navaja 5 dejavnikov, ki pomembno vplivajo na obdobje odraščanja. To so spol, družina, šola, vrstniki in vrednote.

1.2.1. Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja

Obdobje mladostništva prinaša kar nekaj novih izzivov, s katerimi se mladostniki lahko bolje ali težje soočajo. Najbolj ranljivi so tisti mladostniki, ki se ne cenijo, so negotovi, neodločni in hitro podležejo vplivom drugih. Nekateri se v tem obdobju srečujejo z občutki nestrpnosti, potrtosti, tesnobe, nezadovoljstva, osamljenosti, zapostavljenosti (Belec, 2010, str. 102). Na drugi strani pa ugotavljajo, da tisti najstniki, ki zase izjavljajo da so srečni, sprejemajo tveganja v bolj varnih okvirih (Mrgole in Mrgole, 2013, str. 194).

Lahko rečemo, da obdobje mladostništva s seboj prinaša kar nekaj varovalnih dejavnikov oziroma dejavnikov tveganja. Tako imenovani dejavniki tveganja večajo možnost, da se bodo pojavile težave v psihosocialnem razvoju. Prisotnost teh dejavnikov povečuje možnost, da se bodo pri otroku razvile motnje na področju čustvovanja in vedenja, ter na kognitivnem področju, a to še ne pomeni, da se bo to tudi zgodilo. Varovalni dejavniki in procesi pa so vplivi in dogajanja, ki ščitijo otroka pred nastankom ali vzdrževanjem motenj. Varovalni dejavniki so torej tisti, ki delujejo v obratni smeri od ogrožajočih dejavnikov (Mikuš Kos, 2017, str. 70–71). Ni pravila, kateri dejavniki oziroma področja v otrokovem življenju bodo nanj vplivali vzpodbudno, varovalno ali bodo na drugi strani predstavljali tveganja. Lahko predvidevamo, ne moremo pa trditi z gotovostjo. Tudi Poštrak (2002) omenja, da dejavnike odraščanja lahko opredelimo kot pozitivne (varovalne) ali kot negativne dejavnike (dejavnike tveganja oziroma dejavnike prestopniškega vedenja). Mladi pri tem razvijejo strategije ravnanja, tako imenovane izdelane vzorce odzivov na vsakokratno resničnost, torej na dogajanje v njihovem življenjskem svetu. To so izdelani vzorci odzivov na tisto dogajanje, ki je lahko ogrožajoče ali varujoče, podporno ali destruktivno, ki mu lahko daje ali jemlje moč (Poštrak, 2002). Kljub temu, da tega ne moremo vnaprej predpostaviti pa je pomembno, da smo na to pozorni in se tudi pomembne druge osebe v otrokovem življenju na to odzivajo.

1.2.2. Zmotna prepričanja o obdobju mladostništva

Obdobje mladostništva dostikrat označujemo kot težavno in zahtevno obdobje. Že prve raziskave so obdobje mladostništva prikazovale kot izjemno težavno obdobje. Mladostnike so opisovale kot izrazito nagnjene k nasprotovanju avtoritetam, k burnemu in nenadzorovanemu izražanju čustev, kot osebe, ki jim močno niha razpoloženje ipd. Razlog za to naj bi bil predvsem v bioloških spremembah (Zupančič, 2020a, str. 652–653).

Siegel (2014, str. 13–14) na drugi strani predstavi drugačen pogled na to obdobje. Izpostavi, da za obdobje mladostništva velja kar nekaj zmotnih predstav. Ena najpogostejših je ta, da se mladostnikom zaradi večje ravni hormonov preprosto »zmeša«. Pojasni, da se raven hormonov v tem obdobju res poveča, a na spremenjeno mišljenje in doživljanje mladostnikov vplivajo predvsem spremembe v razvoju možganov in ne hormoni sami. Dostikrat slišimo, da je mladostništvo zgolj obdobje, ki ga je potrebno »preživeti«. Temu zopet ni tako. Mladostniki so v tem obdobju res lahko bolj prestrašeni in zmedeni, saj se za njih dogaja veliko novih stvari, a to obdobje v življenju je prav tako pomembno in lahko vpliva na kasnejšo uspešnost. Zmotno pa je tudi prepričanje, da se mora mladostnik v tem obdobju popolnoma osamosvojiti od odraslih. Avtor pojasnjuje, da se sama oblika navezanosti na starše res spremeni in bolj pomembno mesto v življenju mladostnikov zasedejo prijatelji, a zdrav korak v odnosu do staršev postane soodvisnost in ne popolna samozadostnost (prav tam).

Kljub številnim raziskavam, ki trditev o mladostništvu kot zahtevnem obdobju opuščajo, je ideja slednjega, kot izrazito težavnega obdobja, prisotna še danes, kar prispeva k utrjevanju nekaterih stereotipov o mladostnikih v družbi. S sodobnejšimi raziskavami so ugotovili, da telesne spremembe sicer lahko prispevajo k nekaterim težavam, vendar jih same po sebi ne sprožijo. Na to, kakšno bo to obdobje, pomembno vplivajo tudi družbene zahteve in pričakovanja, zahteve izobraževanja, dejavniki v družini in vrstniške skupine (Zupančič, 2020a, str. 652–653). Tudi Juul (2010, str. 13–15) piše, da je puberteta dejstvo in ne bolezen. Najstnike prepogosto enačimo z njihovimi hormoni in nanje gledamo kot da bi bili sami po sebi problem oziroma vzrok za probleme. Ob vsem tem pa mladostniki počnejo to, kar je popolnoma naravno v življenju vsakega človeka – odrasčajo. Dodaja še, da torej ni težavno obdobje samo po sebi, temveč, da se moramo vedno spraševati in odzivati na procese, ki se odvijajo v tem obdobju. Ravno iz tega vidika je v obdobju odrasčanja pomembno tudi socialno delo oziroma s tem povezana šolska svetovalna služba. Socialno delo s svojim konceptom dela namreč pri posameznikih išče unikatnost, individualnost, neponovljivost in do težav vsakega posameznika pristopa preko izvirnega delovnega projekta pomoči. Se pravi samo delo in proces pomoči

prilagodi vsakemu posamezniku posebej (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2009). S svojim delom in pristopom pa lahko varovalno vpliva na življenje mladostnika in njegovo soočanje s spremembami tekom odrasčanja.

1.3. Odnos med mladostnikom in starši

Spremembe, o katerih sem pisala zgoraj, ne zaznamujejo le življenja mladostnika temveč vplivajo na vse odnose, v katere je mladostnik vpet, še posebej na odnose znotraj družine (Poljak Lukek, 2017, str. 133). Kot sem že omenila, mladostnik v času mladostništva prične bolj samostojno razmišljati. Nanj ne vplivajo več le starši ampak pomembno vlogo pridobivajo tudi vrstniki in drugi, s katerimi je mladostnik v stiku. Prijatelji, sošolci, vrstniki pridobijo pomembnejšo vlogo na področju oblačenja, glasbe, preživljanja prostega časa ipd., medtem ko imajo starši še vedno pomembno vlogo pri izobraževalnih načrtih, moralnih in socialnih vrednotah ter pri pomembnih življenjskih odločitvah (Zupančič, 2011, str. 199). V tem obdobju obenem postajajo socialno in psihološko zrelejši in posledično razumejo več ter hkrati občutljivejši, saj jih majhne stvari hitreje in bolj prizadenejo. Posledično mladostnik zahteva ogromno energije in razumevanja ter stika z odraslimi (Kompan Erzar, 2019, str. 116). Menim, da lahko rečemo, da je obdobje odrasčanja obdobje, v katerem se odvija veliko sprememb, več kot kasneje v odraslosti, mladi se srečujejo z mnogimi protislovji, kar posledično zaznamuje tudi pomembne druge osebe v njihovih življenjih, še posebej starše in od njih zahteva večjo mero razumevanja, potrpežljivosti ipd.

1.3.1. Družina

Rener, Sedmak, Švab in Urek (2006, str. 13) poudarjajo, da imamo že kar nekaj desetletij težave s pojmom družina, saj je le ta v zadnjem času deležen mnogih sprememb. Družine so se v zadnjem stoletju močno spremenile, gledano tako v starostni strukturi kot generacijski sestavi, v raznolikosti oblik in funkcij in navsezadnje tudi glede pričakovanj v medosebnih odnosih. Družine so bile v preteklosti bolj osredotočene na izpolnjevanje funkcij vzgoje in socializacije otrok ter materialne preskrbljenosti njenih članov. Sčasoma pa se je njena funkcija preoblikovala v odnosno podporo vsakemu članu in njegovim potrebam posebej (Hlebec idr., 2012, str. 76–78). Vedno bolj se pojavlja razumevanje družine kot skupnosti, ki deluje kot »osebna podporna mreža«. Spremenilo se je razumevanje odnosov znotraj družine, ki postajajo vedno bolj podporni. Odnose nadzorovanja in poslušnosti so nadomestili odnosi pomoči,

vzpodbujanja, zaupnosti. Lahko rečemo, da gre za premik od modela etične in vzgojne družine, k modelu čustvene in podporne družine. V življenju mladih se povečuje pomen staršev pri reševanju čustvenih stisk (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006, str. 95–115). Družine pa ne predstavljajo nujno le starši in otroci, ampak nanjo lahko pogledamo tudi širše in jo obravnavamo kot sistem treh generacij. Običajno vsak od nas odrašča ob dveh generacijah. Vsaka generacija ima svoje razvojne potrebe, ki jih včasih lahko izpolni samo ob drugi generaciji, kar nas pripelje do tega, da so odnosi prepleteni in povezani v eno celoto. Razumevanje družine kot sistema treh generacij nas pripelje do tega, da ima družina svojo zgodovino, ki je ne moremo zanikati. Odnosi znotraj družine, vloge, ki so se prenašale in dopolnjevale, sprememba kulture itd. – skratka vse, kar je skozi leta zaznamovalo družino, se vtisne v posameznikovo psihično strukturo. Ne moremo spremeniti povezave z našo izvorno družino in nastalimi vzorci, lahko pa na podlagi tega sami izbiramo, kako bomo s tem živeli in kaj bomo iz tega ustvarili (Kompan Erzar, 2019, str. 84–88). Družina kot sistem skozi odraščanje vpliva tako na življenje posameznika kot tudi na njegovo soočanje s spremembami v življenjskem poteku. Prav tako pa različna razvojna obdobja ne zaznamujejo le posameznika ampak tudi odnose, v katere je ta posameznik vpet. V času odraščanja te spremembe še najbolj zaznamujejo prav družinske odnose. Spreminja se medosebna komunikacija, saj se starši in otroci vsakodnevno srečujejo z definiranjem in redefiniranjem družinskih vlog, kar zahteva intenzivno odnosno delo ter nenehna medosebna dogovarjanja in pogajanja (Rener, Sedmak, Švab in Urek, 2006, str. 95–115). Kot sem že v prejšnjem poglavju izpostavila, gre posameznik v svojem življenju skozi več razvojnih obdobj in na samo soočanje s spremembami, ki jih vsako razvojno obdobje prinaša pomembno vplivajo tudi medosebni odnosi. Razvojna obdobja in s tem povezane spremembe pa ne zaznamujejo le življenja posameznika ampak tudi življenje družine kot celote. Tako lahko v povezavi z razvojnimi obdobji posameznika govorimo tudi o razvojnih fazah družine.

1.3.1.1. Razvojne faze družine

Vsaka družina gre skozi določena obdobja, čemur lahko rečemo življenjski potek družine. To razumemo kot zaporedje dogodkov, ki s seboj prinesejo tudi posebne osebne in odnosne naloge. Te s seboj prinašajo določene spremembe in od družine zahtevajo nove strategije spoprijemanja z njimi (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 72). Razvojna obdobja družine so neke vrste mejniki v družinskem življenju. Prehodi med samimi fazami so lahko zaznamovani s stresom in zahtevajo nove prilagoditve. Potek družinskega življenja se

neprestano spreminja, nekatera obdobja se lahko večkrat ponovijo, nekatera se podaljšujejo, spet druga skrajšujejo ipd. (Poljak Lukek, 2017, str. 28–31).

Od začetkov raziskovanja družine pa vse do danes najdemo različne modele družinskega življenjskega poteka, kljub določenim razlikam med njimi, se ohranjajo osnovne značilnosti (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str.72).

Poljak Lukek (2017, str. 29–30) navaja sledeča razvojna obdobja družine:

- odhod od doma: postati odrasla oseba;
- partnerski odnos;
- družina z otrokom/otroki; to obdobje razdeli na dve pod obdobji, in sicer:
 - družina z majhnim otrokom,
 - družina z mladostnikom;
- odhajajoči otroci;
- partnerski odnos v pozni odraslosti.

Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str 72–73) predstavita največkrat uporabljen devetstopenjski model družinskega življenjskega poteka, ki sta ga oblikovala Hill in Duvall, pionirja na področju raziskovanja družinskih življenjskih potekov:

- doba oblikovanja družine;
- začetek razširjanja družine;
- predšolsko obdobje otrok;
- šolsko obdobje otrok;
- mladostniško obdobje otrok;
- postadolescentno obdobje otrok;
- začetek zmanjševanja družine;
- zožena družina;
- ovdovelost.

Kompan Erzar (2019, str. 84–88) poudarja, da večji prehodi skozi življenjske cikle, kot so rojstvo, poroka, smrt itd. zahtevajo temeljito spremembo celotnega sistema in ne le nekaj manjših prilagoditev. Vsak razvojni korak oziroma razvojno obdobje družine tako obenem prinaša slovo od varnega in znanega in vstop v neznano, še neizoblikovano. Tudi obdobje odraščanja je eno izmed pomembnejših mejnikov, tako za posameznika kot celotno družino, in od družine kot sistema zahteva nove prilagoditve. V magistrski nalogi podrobneje raziskujem prav spremembe v obdobju odraščanja, zato se bom v nadaljevanju podrobneje dotaknila obdobja družine z mladostnikom, kot eno izmed razvojnih faz družine.

1.3.1.2. Družina z mladostnikom

Kot sem že prej omenila se v družini odnosi prepletajo, zaradi česar moramo vedenje enega člana družine vedno razumeti v kontekstu teh odnosov. Interakcije v družini vedno vplivajo na posamezne člane (Hlebec idr., 2012, str. 78). Kljub težnjam po osamosvajanju in samostojnem odločanju to še ne pomeni, da za mladostnika družinski odnosi postanejo nepomembni. Ta odnos, ki ga imajo s starši jim predstavlja prostor potrditve, je odnos, iz katerega obenem odhajajo in se vedno znova vračajo. V varnem odnosu mladostnik čuti, da mu starši obenem nudijo varno zavetje in mu dajejo dovoljenje, da raziskuje svet in se vrača nazaj. Je pa pomembno, da družinski sistem najde primeren način odnosa, ki omogoča zadovoljevanje potreb tako staršev kot mladostnikov (Poljak Lukek, 2017, str. 140–141).

Odraščanje in prehod v puberteto predstavljata novo razvojno obdobje mladostništva, ki zahteva svoje prilagoditve mladostnika in s tem tudi odnosov v družini. Ob tem je pomembno ugotoviti, katero staro družinsko ravnotežje se je porušilo in na katere potrebe je potrebno odgovoriti. Tu ne govorimo le o mladostniku in spremembah na njegovi ravni ampak tudi o starših, saj je potrebno na novo definirati meje, pravila in odgovornosti (Mrgole in Mrgole, 2013, str. 53). Obdobje družine z mladostnikom je eno izmed pomembnejših prelomnic v poteku vsake družine. Temeljna naloga tega obdobja je povečati družinsko prilagodljivost, da mladostnik lahko razvija avtonomijo. Ta potreba se pojavi zaradi sprememb v razvoju mladostnikovih možganov, kar vpliva na njihovo doživljanje in odzivanje (Poljak Lukek, 2017, str. 133). Za mladostnika v tem obdobju je pomembno, da ima pozitivno izkušnjo družine, se pravi, da ima občutek trdnosti in varnosti ter da je deležen pomoči in spodbude (Bajzek idr., 2008, str. 102).

Po mnenju Poljak Lukek (2017, str. 133–142), se mora družinski sistem na te spremembe prilagoditi na sledeče načine:

- z ohranjanjem stika (Kljub močni težnji po avtonomiji, mladostnik za dosego le-te ne potrebuje popolne prekinitve stika s starši, niti si tega ne želi, ampak stremi k oblikovanju drugačnega ravnovesja v odnosu, bolj v smeri vzajemnosti in obojestranske odvisnosti. Naloga staršev je predvsem v tem, da z mladostnikom ohranjajo stik kljub mnogim spremembam, stalno spreminjajočimi se stališči, vedenji, mišljenji in čustvovanjem.),
- s fleksibilno regulacijo čustev (Mladostniki se v tem obdobju srečujejo tudi s spremembami na področju čustvovanja. Starši se v glavnini na mladostnikove čustvene odzive odzivajo na podporen način, jim pomagajo regulirati čustva ali pa le-teh ne

sprejemajo. Prvi način pri mladostniku vzbuja zavedanje, da so njegova čustva sprejemljiva in obvladljiva, prav tako pa mu dajejo možnost za ustvarjanje čustveno uravnoteženih odnosov. V drugem primeru jih mladostnik zaradi zavračanja s strani staršev doživlja kot nesprejemljiva in jih začne tlačiti oziroma prekrivati z drugimi konstrukti kot so krivda, nemoč, otopelost.),

- z vzgojo mladostnika, da mu obenem omogočajo avtonomijo, vzdržujejo meje in ohranjajo stik (Starši mladostniku avtonomijo omogočajo z empatijo, s ponujanjem več možnih rešitev, med katerimi lahko sam izbira, če izbira ni možna, to nadomestijo s sprejemljivo razlago, zakaj je temu tako. Pri tem je pomembno preoblikovati obstoječ odvisen odnos med staršem in mladostnikom v vzajemen odnos med njima, v katerem lahko obe strani enakovredno sodelujeta. Starši imajo pri tem kar zahtevno nalogo, saj morajo obenem obstoječe meje postopoma širiti in rahljati in jih ohranjati do te mere, da mladostniku še vedno nudijo vsaj osnovno telesno in čustveno varnost.) ter
- z omogočanjem odnosov z vrstniki (Odnosi z vrstniki lahko mladostniku predstavljajo različno paleto čustev, ki jih nehote prenese tudi v družinske odnose. Če družina zmore to razumeti, bo mladostnika pri tem lahko podprla in posledično zmanjšala napetost v odnosih z vrstniki in obratno, če tega ne zmore, lahko napetost v drugih odnosih poveča.).

Kompan Erzar (2019, str. 115) pravi, da mora vsako staro pravilo v družini dobiti novega, prilagojenega na nove razmere in potrebe otroka ter starša. Zato je pomembno, da družina kot sistem sprejme mladostnikov svet in se nanj skuša prilagoditi, saj lahko spregledanost potreb mladostnika vodi v nazadovanje v odnosih. Družina kljub spremembam ostaja pomemben del otrokove socializacije. Družinsko socializacijo lahko opredelimo kot vseživljenjsko, ki vsebuje tako namerno kot nenamerno prenašanje stališč in vedenja med generacijami (Hlebec idr., 2012, str. 82). Samo vedenje staršev v povezavi s socializacijo mladostnikov lahko opišemo z dvema dimenzijama: oporo in nadzorom. Opora je tisti del vedenja staršev, ki mladostniku zagotavlja ugodje in varnost, tista dejanja, ki v njem prebujajo zavedanje, da ga starši sprejemajo in upoštevajo. Nadzor na drugi strani pa lahko razumemo kot omejevanje in uveljavljanje moči skozi kaznovanje, strogo postavljanje pravil ipd. Razumemo ga lahko tudi kot jasne zahteve staršev do mladostnika, ki mu jih pojasnijo, obrazložijo posledice določenega dejanja in mladostnika tako spodbujajo k odgovornemu in samostojnemu odločanju. Učinkovito starševstvo v tem obdobju predstavlja kombinacija obojega, kar bi z drugimi besedami lahko poimenovali tudi avtoritativni slog vzgoje (Zupančič, 2011, str. 199–200).

Tudi Siegel (2014, str. 161–162) se dotakne načina vzgoje oziroma pristopa v tem obdobju in pravi, da je prisotnost tisti način starševstva, ki pomaga pri ustvarjanju najboljših pogojev za mladostnikovo rast in razvoj. To obenem pomeni, da so pozorni na dogajanje, tako v njih samih kot okoli njih in sprejemajo tudi drugačne poglede. Razumevanje v odnosu ne pomeni, da se o vsem strinjajo, ampak pomeni, da se med seboj poslušajo in skupaj iščejo rešitve. To pa obenem predstavlja velik izziv tako za mladostnike kot starše, saj lahko doživljajo različna čustva povezana s spremembami v življenju mladostnika.

Mladostniki si v času odraščanja razmeroma hitro in nenadno želijo, da bi jih starši obravnavali kot odrasle in da bi lahko sami odločali o zanj osebnih in pomembnih stvareh, starši pa jim običajno to samostojnost dopuščajo počasi. Posledično pride do konflikta, ki ga iz tega vidika lahko razumemo kot nekaj povsem običajnega. Le ta postopoma narašča v obdobju zgodnjega mladostništva, doseže vrh v srednjem in nato v poznem mladostništvu zopet upade. Sama konfliktnost v odnosu opozori na potrebo po prilagajanju medosebnih odnosov, spodbuja izražanje nestrinjanj in razvoj strpnosti ter iskanja novih načinov sobivanja (Zupančič, 2011, str. 198). Puklek Levpušček in Zupančič (2021) na tem mestu poudarita vzajemnost odnosa med mladostnikom in staršem v času osamosvajanja. Oba prihajata v odnos s svojimi pričakovanji. Mladostnik na eni strani si želi več samostojnosti, želi si biti slišan in imeti pomembno besedo, starši na drugi strani pa imajo zopet svojo predstavo o tem, kje bi naj bil mladostnik že bolj samostojen in na katerih področjih si še vedno želijo imeti nadzor. Puklek Levpušček (2001) je v eni izmed svojih raziskav ugotovila, da imajo starši težnjo po enosmerni starševski avtoriteti predvsem na področju odločanja, kdaj morajo mladostniki priti domov v večernih urah, večjo kontrolo vzpostavljajo tudi na področju uživanja zdravju škodljivih substanc, kot so alkohol, tobak, droge ipd. Iz tega izpelje, da starši v obdobju mladostništva vzpostavljajo enosmerno kontrolo zlasti pri postavljanju določenih pravil, ki skušajo preprečiti mladostnikovo tvegano vedenje. Področja, ki se nanašajo na zunanji videz ter prijateljske in intimne odnose, so tista, na katerih se samostojnost odločanja vzpostavlja že v zgodnjem obdobju mladostništva. Neujemanje predstav o tem obdobju lahko poveča konfliktnost v odnosu, a obenem ponuja priložnost za konstruktivne spremembe v pričakovanjih in vedenju. Pomembno je, da mladostnik dobi občutek varnosti, saj ima slednja podobno funkcijo kot varnost v odnosu v času otroštva - mladostniku daje občutek zaupanja v oporo družine, ko raziskuje in vzpostavlja stike izven le-te (Puklek Levpušček in Zupančič, 2021).

Ena izmed pomembnejših nalog v odnosu do staršev v obdobju odraščanja je zagotovo tudi psihološko osamosvajanje. Zupančič in Komidar (2018, str. 81–82) psihološko osamosvajanje opredelita kot intrapsihični proces posameznikovega razvoja individualnosti, ki obenem

ohranja povezanost z njemu pomembnimi drugimi. Sam proces psihološkega osamosvajanja se začne že v prvih treh letih posameznikovega življenja. Takrat otrok spozna, da je od staršev različen in ločen posameznik, obenem pa ponotranji »sebstvo« staršev, saj še ni razvil lastnega. Te ponotranjene predstave starša pa posledično bolj ali manj usmerjajo otrokovo vedenje in samozaznavo. V času mladostništva naj bi se pričel odvijati drugi proces psihološkega osamosvajanja od staršev, ko posameznik postopno začne spoznavati in preoblikovati otroške predstave o vsevednih starših. Mladostnik se vse bolj začne zanašati na svoje lastne vire in začne razvijati neodvisno »sebstvo«. Ob tem pa je pomembno poudariti, da se čustvene vezi med mladostniki in starši ne prekinejo, ampak le preoblikujejo. Med njimi se začne razvijati vedno bolj simetričen in vzajemen odnos. Kar pomeni, da kljub težnjam po osamosvojitvi, mladostniki še vedno potrebujejo starše, le na drugačen način. Starši lahko podpora in spodbudo mladostniku nudijo tako, da se z njim družijo in pogovarjajo ter mu nudijo ljubeče, sprejemajoče okolje, znotraj katerega lahko mladostnik izrazi svoje strahove, želje in upe za prihodnost (Jeriček Klanšček, Krajnc in Britovšek, 2016). Tako je ena izmed pomembnejših starševskih spretnosti v tem obdobju način vzpostavljanja starostno primerne ravnotežja med mladostnikovo samostojnostjo ter starševskim vodenjem, nadzorom in ohranjanjem pozitivne emocionalne povezanosti z mladostnikom (Puklek Levpušček, 2001). To pa zagotovo ni lahka naloga in tudi staršem predstavlja izzive pri spopadanju s sprejemanjem nove oziroma drugačne vloge.

1.3.2. Doživljanje in vloga staršev

V povezavi s spremembami družinske dinamike ne moremo spregledati sprememb na področju starševstva. Rast in razvoj otroka, tudi starše prisili, da prilagodijo svojo vlogo. Galinsky je raziskoval, kako se starševska vloga sooblikuje v interakciji z otrokom glede na stopnjo osebnostnega razvoja tako otroka kot tudi starša. Opredelil je šeststopenjski model starševstva (Diener, 2022):

- stopnja oblikovanja pojma o starševstvu (Zajema obdobje načrtovanja družine, čas nosečnosti in s tem povezano pripravo na starševstvo.),
- negovalna stopnja (Nanaša se na prvi dve leti po rojstvu otroka, ko se starši navajajo na življenje z novim družinskim članom, sprejemajo novo vlogo starša, iščejo ravnotežje med različnimi vlogami. Razvija pa se tudi navezanost med njimi in otrokom.),
- avtoritativna stopnja (Nanaša se na obdobje od 3. do 6. leta starosti otroka, ko starši že uveljavljajo pravila in postavljajo meje otrokom in ocenjujejo sebe v starševski vlogi.),

- integrativna stopnja (Zajema obdobje od 6. leta otrokove starosti dalje, vse do obdobja mladostništva. V tem času starši otroku pomagajo pri vključevanju v svet in socialne odnose izven družine, prilagajajo se na njegovo postopno osamosvajanje.),
- neodvisna stopnja (Zajema obdobje otrokovega mladostništva, ko odnos med starši in mladostniki postaja vse bolj enakovreden. Starševska avtoriteta se spremeni, starši pa se učijo otroku omogočati vse več svobode in mu obenem nuditi čustveno in socialno oporo.) ter
- odhodna stopnja (Nanaša se na čas odselitve prvega otroka, ko se morajo starši prilagoditi na spremenjeno družinsko strukturo in se začnejo bolj osredotočati na partnerski odnos.).

Kompan Erzar (2019, str. 110–114) poudari, da vsako razvojno obdobje otroka staršem prinaša nove izzive in jih oblikuje v zrelejšo osebo. Mladostnik jih nagradi z novo kakovostjo odnosov. Skupaj soustvarjajo in izgrajujejo mladostnikovo edinstveno identiteto, obenem pa mladostnik v družino zopet vnese hrepenenje po življenju, ustvarjalnost, novosti in živahnost. Izpostavi, da v tem obdobju starši ne morejo več imeti popolne avtoritete, saj mladostnik družino napolni z novim spektrom vrednot s tem, ko pripelje svoje prijatelje in nove ideale v družinski prostor.

Tudi za starše je obdobje odraščanja njihovega otroka velika sprememba. Zaradi povezanosti in svoje odgovornosti, starši dostikrat otrokov svet doživljajo kot bi bil njihov. Lahko se zgodi, da se tudi starši ne morejo sprijazniti oziroma sprejeti njegove vse večje samostojnosti in s tem ovirajo možnost za njegovo osamosvajanje, razvoj avtonomnosti in individualnosti. V povezavi s tem pogosto nase prevzemajo tudi njihova čustva, ko jih je na primer sram zaradi otrokovih prekrškov v šoli, prevzamejo vlogo rešitelja ob prijateljskih in ljubezenskih razočaranjih ipd. (Mrgole in Mrgole, 2013, str. 256).

Juul (2018, str. 169) izpostavlja, da je danes med starši in najstniki več smiselnih in pomenljivih pogovorov kot prej. Odnos med njimi je vedno bolj odprt in zaupljiv. Kljub vsemu pa je obdobje odraščanja še vedno obdobje stereotipov in raznih predstav, ki v nekaterih starših lahko zbuja strah in posledično ojačajo svoje vzgojne prijeme v upanju, da bodo iz mladostnika ustvarili najboljše. Kljub vsem prizadevanjem starši nimajo vpliva na to, kakšen človek bo mladostnik postal, največ, kar v tem obdobju lahko storijo, je to, da so prisotni in odprti za vse, kar se dogaja. Ne morejo vplivati na razvoj, lahko pa ga cenijo in sprejemajo kot osebo. Ljudem, ki jih imamo radi, pogosto želimo priskočiti na pomoč in reševati njihove težave. Vendar ni potrebno, da to počnemo namesto njih, dovolj je že naša prisotnost (Siegel, 2014, str. 161–162). V obdobju odraščanja otrok začne dvomiti v lastno identiteto, vrednote staršev, v lastne

vrednote in lahko traja kar nekaj časa preden zopet najde odgovor na vprašanje »kdo pravzaprav sem.« Starši ob tem pozabijo, da tako kot otrok ne ve več, kaj si želi, tudi oni nimajo odgovora na to vprašanje. Vendar se dostikrat zgodi, da živijo s staro predstavo otroka, ki pa se je v tem obdobju spremenil. Zato je vse, kar mladostnik potrebuje, zaupanje staršev in njihova nova vloga. Potrebno je, da se postavijo v ozadje, kjer so na voljo kot varnostna mreža, prav tako pa je pomembno, da se naučijo spoštovati otrokovo zasebnost (Juul, 2018, str. 170).

Spremeniti vlogo čez noč in ohranjati ravnovesje med ne preveliko in ne premajhno prisotnostjo staršem zagotovo predstavlja nov izziv, s katerim se lahko lažje ali težje spopadajo. Kot že rečeno, družinski člani vedno vplivajo eden na drugega. Dostikrat otroci hitreje in močneje začutijo nezadovoljstvo, nemir in napetost staršev, kar posledično močno vpliva tudi na njihovo vedenje (Kompan Erzar, 2019, str. 84-88). Iz tega vidika lahko rečemo, da imajo starši pomembno vlogo v življenju mladostnikov. Soočajo se s spremembami v svoji vlogi obenem pa morajo ostati še vedno dovolj močni in dovolj velika opora, da se tudi mladostniki lažje spopadajo s spremembami v času odraščanja. Lažje soočanje s spremembami pa pomeni zavedanje, da se v času odraščanja spreminja doživetje sveta v najstniških možganih, kar ne pomeni, da je za spremembe kriva vzgoja in da ste kot starši odpovedali, ampak je to naraven potek v življenju vsakega človeka (Juul, 2018, str. 171).

V raziskavi iz leta 2007 so ugotovili, da veliko staršev poudarja, da potrebujejo podporo in pomoč tudi v času odraščanja otrok, predvsem v obdobju najstništva. Le ta pa je ponujena, če sploh, v veliko manjšem obsegu, kot na primer v prvih letih otrokovega življenja (Asmussen, Corlyon, Hauari in La Placa, 2007, str. 11). Tudi Kompan Erzar (2019, str. 120–121) zapiše, da so starši v času odraščanja mladostnika navadno v svojih srednjih letih in posledično tudi sami lahko doživljajo tako imenovano »krizo srednjih let«, ko pod vprašaj postavljajo svojo vlogo, svoj poklic, partnerski odnos ipd. Tudi starši morajo na tej točki zopet sprejeti svoje življenje in svoje odločitve. Če so pri tem uspešni, to blagodejno vpliva na mladostnika in obratno, če so pri tem neuspešni so tudi težje v pomoč in podporo svojim otrokom. Sama ugotovitev se mi zdi zanimiva prav iz vidika, da se veliko poudarja težavnost obdobja odraščanja, kako je potrebna previdnost, skrb ter potrpežljivost staršev, redkeje pa zasledimo, da tudi starši potrebujejo podporo, da te spremembe doživljajo tudi oni in da je tudi njim to obdobje novo in zahtevno, še posebej pri prvem otroku.

1.3.3. Reševanje konfliktov med starši in mladostniki

Pomemben vidik odraščanja v odnosu med starši in mladostniki je tudi konfliktnost v odnosu. Kljub temu da se le ta zmanjšuje in družine postajajo vedno bolj odprte in podpirne, to še ne pomeni, da nesoglasij ni. V raziskavi iz leta 2020 so ugotovili, da so konflikti med starši in otroki redko naključni in nenadni. Najpogostejše prihaja do konfliktov zaradi nesoglasij v medosebnem odnosu, različnosti vrednot, življenjskega stila, ko se starši ne strinjajo s stilom oblačenja otroka, z izbiro glasbe ipd. Pogosto pa prihaja do konfliktov tudi zaradi izobrazbe, saj starši želijo otroku le najboljše in ga spodbujajo, da vlaga v svoj študij in kasneje kariero, otrokom v času odraščanja pa pogosto to ni tako velika prioriteta in na področje šole gledajo drugače kot starši. Splošno gledano lahko rečemo, da so konflikti v odnosu najpogostejše moralno–pedagoške narave. Ti konflikti pa so prav zaradi medsebojne povezanosti in odvisnosti lahko tisti, ki najbolj prizadenejo (Komplienko, 2020). Na drugi strani pa je lahko družina prav zaradi svojih interakcij in povezanosti odnosov pomemben prostor za reševanje problemov, kriz (Hlebec idr., 2012, str. 83).

Mladostniki z odraščanjem želijo drugačen status v družini – želijo si več svobode in samostojnosti kot prej. Ta proces pa velikokrat ne poteka gladko in nekonfliktno. Zato lahko odnosi med starši in mladostniki postanejo bolj zahtevni, bolj razumski in manj čustveni. Nekateri starejši avtorji so celo mnenja, da za mladostnikov razvoj ni ugodno, če ne doživi in izživi tega upora do staršev. Vendar kot sem že v prejšnjih poglavjih nakazala temu ni več tako. Novejše raziskave ugotavljajo, da ima danes večina mladostnikov s starši dobre odnose, da jim zaupajo in jih občudujejo. Spori se sicer pojavljajo, tako kot je to običajno v vsakem odnosu, a so taki, da ne ogrozijo medsebojne navezanosti (Ule, 2008, str.77-78).

V času odraščanja se pogosto zgodi, da starši oziroma odrasli izpostavljajo le negativne plati tega obdobja. Opazi se le, da je otrok postal bolj uporniški, neposlušen, da je začel prikrivati stvari, redkeje pa se osredotočamo na pozitivne vidike, kot je na primer večja vključenost otrok, večje razumevanje, želja po participaciji, želja po pomoči, želja po bolj enakovrednem odnosu ipd. Avtorica poudari, da to morda izhaja prav iz tega, da je odraslim težje sprejeti, da otrok odrašča, da ni več tako odvisen in ne potrebuje stalnega usmerjanja (Komplienko, 2020).

V raziskavi iz leta 2008 so ugotovili, da se boljši odnosi med starši in mladostniki odražajo tudi na njegovih osebnostnih lastnostih. Tisti mladostniki, ki so imeli bolj kakovostne odnose s svojimi starši so pokazali tudi večjo stopnjo samozavesti, manj vedenjskih težav, bolj izoblikovano lastno identiteto, bolj razvite socialne veščine in večje navdušenje nad

prihodnostjo (Smart, Sanson in Toumbourou, 2008). Kot že omenjeno, nas medosebni odnosi oblikujejo in zaznamujejo, če se tega zavedamo ali ne. Družina kot prostor prvega pridobivanja navezanosti in izkušenj z medosebnimi odnosi prav zaradi tega še bolj vpliva na nas. V obdobju odraščanja in osamosvajanja se na nek način oddaljujemo od nje oziroma smo od nje vedno manj odvisni, kar prinaša pomembne in velike spremembe tudi na odnosni ravni, zaradi česar je pomembno, da te spremembe prepoznamo in se učimo nanje ustrezno odzivati oziroma se nanje prilagajati.

1.4. Pomembni drugi

Odnosi z bližnjimi nas oblikujejo vse življenje. Če hočemo ali ne, izkušnje z odnosi močno vplivajo na to, kakšni ljudje postanemo (Siegel, 2014, str. 109). V začetnih letih našega življenja so najbolj pomembni odnosi z našimi starši, kasneje pa se ti odnosi prenesejo tudi na pomembne druge osebe.

V času odraščanja mladostnik začne vzpostavljati pomembne vezi izven družine, kar predstavlja eno izmed temeljnih nalog v tem obdobju. Prehod v mladostništvo pomeni spremembo v razmerju preživljanja prostega časa z družino in vrstniki. Mladostnik kar naenkrat preživi več časa z vrstniki in obenem širi svoje aktivnosti izven doma. Primarni socialni kontekst druženja in zaupnosti, v primerjavi s prejšnjimi obdobji, ne predstavljajo več starši, ampak prijatelji. Prijateljstvo postane v obdobju mladostništva pomembna vrednota (Puklek Levpušček, 2001).

Bajzek idr. (2003, str.84–86) izpostavijo razvoj prijateljstva skozi odraščanje. V prvih letih življenja so starši tisti, ki usmerjajo socialne stike otrok – bolj kot otrok raste, večjo ima možnost sam izbirati, s kom želi komunicirati. In bolj kot otrok odrašča, tesnejše so te prijateljske vezi. V času mladostništva je želja po pripadnosti vrstniški skupini vedno močnejša, odnosi postanejo bolj intimni in prijateljska skupina ni več le neka skupina, drugačna od družine, ampak postane pomembna sama zase. Morda je vseeno pomembno poudariti, da niso le vrstniki pomembni v življenju mladostnika poleg družine. Pomembni drugi je lahko kdorkoli, s katerim se mladostnik sreča, in ki v njegovem življenju pusti pečat. To so lahko na primer tudi člani širše družine, učitelji, mentorji, sosedje itd. S pomočjo pomembnih drugih mladostnik lahko razširi lastno obzorje, zadovolji lastne interese, pride v stik z drugimi odraslimi, se srečuje z novimi vprašanji, vidiki itd.

Kot je že razvidno v zgornjih poglavjih, se mladostnik od staršev osamosvaja postopno. Najprej želi izkazati svojo drugačnost in poudariti pripadnost svojim vrstniškim skupinam. To

počne z načinom govora, izbiro oblačil, glasbe ipd. V tem obdobju preizkuša različne oblike vedenja, lahko tudi bolj tvegane, saj ima težnjo odkriti, kdo je, ter obenem najti način, kako izraziti sebe in hkrati ostati povezan z vrstniki in s svojo družino (Jeriček Klanšček, Krajnc in Britovšek, 2016). Mladostništvo je tudi obdobje, v katerem mladostniki začnejo graditi samostojne vezi s člani širše družine. Stari starši, na primer, lahko nudijo oporo mladostniku tam, kjer starši postavljajo meje in tam, kjer se mladostniki brusijo in iščejo različnost od svojih staršev (Kompan Erzar, 2019, str. 114–117).

Zupančič in Svetina (2020, str. 769–770) navedeta tri pomembne razvojne naloge v mladostništvu, ki se vežejo na medosebne odnose. To so: preoblikovanje odnosov v družini in psihološko osamosvajanje v odnosu do staršev, razvoj soodvisnih odnosov z vrstniki in razvoj intimnih partnerskih zvez.

V nadaljevanju bom skozi področje šole, vrstniških odnosov ter hobijev in prostega časa skušala prikazati pomembnost pomembnih drugih oseb v tem obdobju in obenem predstavila nekaj področij, preko katerih se kažejo spremembe v času odraščanja.

1.4.1. Šola

Šola ima pomembno vlogo v življenju otrok, saj tam preživijo veliko svojega časa (Kvaternik in Kodele, 2013, str. 160). Šola ni le prostor, kjer poteka proces učenja in z njim povezane formalne aktivnosti, ampak je tudi socialno okolje, kjer potekajo stalne interakcije med udeleženi (Pekljaj in Pečjak, 2020, str. 13). V času odraščanja ima šola pomemben vpliv na oblikovanje osebnosti, posreduje uporabna znanja in spretnosti, pomaga pri izbiri želenega poklica, pripravlja na vključevanje v širše družbeno-kulturno okolje in vzpodbuja odgovorno prevzemanje nalog, ki jih pred mlade postavlja življenje (Bajzek idr., 2008, str. 128). Namen šole tako ni več le v predaji znanja in pripravi mladostnikov na vključitev v družbo odraslih, ampak je njena naloga tudi v tem, da ga naredi sposobnega, da se samouresniči in izoblikuje v kritično in samostojno osebnost (Bajzek idr., 2003, str. 272).

Šole v zadnjem času vse bolj posvečajo pozornost tudi učenju življenjskih veščin, ki med mladimi preprečujejo nastanek tveganih vedenj. Mladi večino svojega odraščanja preživijo v šoli in ravno zaradi tega ima šola pomembno vlogo pri oblikovanju njihovih stališč in prepričanj, kot tudi pri preprečevanju, zmanjševanju in odpravljanju tvegane vedenja (Kvaternik in Kodele, 2013, str. 160). Bajzek idr. (2008, str. 129) izpostavljajo, da je šola prostor za oblikovanje svobodnih in neodvisnih ljudi, ki se bodo primorani spopadati z izzivi prihodnosti. Kot izzive prihodnosti pa štejejo večjo kritičnost in ustvarjalnost, oblikovanje

lastnih moralnih vrednot in načel, izgradnjo kulturnih medosebnih odnosov ter samostojno in suvereno vključevanje ter povezovanje z družbo.

V različnih okoljih vzpostavljamo odnose z različnimi osebami. Tako tudi v okviru šolskega okolja ne moremo mimo pomembnosti odnosa, ki se vzpostavlja med učenci in učitelji. Učitelji lahko preko interakcij ključno vplivajo na njegov razvoj in uspešnost na različnih področjih življenja (Peklaj in Pečjak, 2020, str.71). S svojim strokovnim, pedagoškim in psihološkim znanjem učitelji nosijo veliko odgovornost in pomembno zaznamujejo obdobje odraščanja vsakega posameznika (Bajzek idr., 2008, str. 130).

1.4.2. Vrstniki

Vrstniki so pomemben del šolskega okolja kot tudi življenja mladostnikov. Naše potrebe po navezanosti se ne spremenijo z odraščanjem. Te potrebe po povezavah, ki so nam v oporo prenesemo iz družinskega okolja na prijatelje, vrstnike (Siegel, 2014, str. 31).

Vrstniki so pomemben del okolja, v katerem mladostnik preverja, pridobiva in na novo definira svoje osebne značilnosti in spretnosti. Vrstniki na eni strani predstavljajo okolje, ki mladostniku omogoča pridobivanje številnih izkušenj, na drugi strani pa se pojavlja tudi vprašanje vrstniškega konformizma. Le ta predstavlja pripravljenost mladih za prevzemanje socialnih pravil ali skupinskih norm svojih vrstnikov. Posledično povzroča primerjavo mladostnika s skupino in mu ob uspešni prilagoditvi prinaša odobravanje drugih, kar ga ščiti pred socialno izključenostjo (Peklaj in Pečjak, 2020, str. 32–33).

V času odraščanja se komunikacija z drugimi začne spreminjati. Tako tudi komunikacija z vrstniki in prijatelji postaja drugačna, se pogloblja. Med njimi se razvije globlja komunikacija, ker se vsi srečujejo s podobnimi spremembami in novimi potrebami. Komunikacija med njimi je tako lahko bolj spontana in pristna, saj se jim ni treba varovati pred zunanjimi nevarnostmi, kot to pogosto zaznavajo doma, v šoli ali ob stiku s starejšo generacijo (Bajzek idr., 2008, str. 278). Prav tako vrstniki mladostniku predstavljajo prostor, kjer prvič spoznava in živi izkušnjo zaupanja in intimnosti v odnosih izven družine. Predstavljajo neke vrste ogledalo, ki pomembno vpliva na oblikovanje samopodobe in samospoštovanja ter na spoznavanje zahtev okolja. Lahko rečemo, da so vrstniki pomemben vir informacij, ki jih mladostnik prejema o sebi, o drugih in o svetu. Poleg kognitivnega in socialnega razvoja pa pomembno vplivajo tudi na čustveni svet, saj jim dajejo močan občutek lastne vrednosti ter socialne podpore in varnosti (Bajzek idr. 2003, str. 104–105). Vrstniški odnosi so pomembni za razvoj socialnih veščin. Samo vzpostavljanje le teh pa je za mladostnika lahko zelo zahtevna naloga, saj kljub skupnim točkam z vrstniki

lahko doživlja veliko izpostavljenosti, osamljenosti in ranljivosti (Poljak Lukek, 2017, str. 141–142).

Mrgole in Mrgole (2013, str. 191) povzemata, da prijatelji oziroma vrstniki vplivajo na mladostnikov način življenja in mišljenja. V odnosih z njimi mladostnik zadovoljuje potrebo po druženju, zabavi in obenem razvija življenjsko pomembne socialne kompetence. Prav tako predstavljajo okolje, kjer se vzpostavljajo intimnejše navezave do drugega tudi iz vidika zaljubljenosti in partnerskih navezanosti. Obenem so tudi varnejši okvir za eksperimentiranje, saj zmorejo več tolerance kot starši, predvsem pri spodbujanju poskusov in sprejemanju napak.

Tudi Zupančič in Svetina (2004, str. 605), pišeta, da se mladostniki s prijatelji lahko pogovarjajo o skoraj vseh vidikih svojega življenja, tako o izkušnjah, načrtih za prihodnost, pričakovanjih, dvomih itd. Poročata o raziskavi, kjer so tako dekleta kot fantje prijatelja opisovali kot nekoga, ki je vedno pripravljen na odprt in odkrit pogovor, je vreden zaupanja, je zanesljiv vir opore v kakršnihkoli težavah, posluša drugega tudi, če se z njim ne strinja, je tisti, s katerim lahko delijo svoja prava čustva, interese, stališča in s katerim si izmenjujejo nasvete.

Prijateljski odnosi predstavljajo tudi prostor, kjer si mladostniki delijo prijetna doživetja, zanimanja, zadovoljstvo itd. Mladostniki si prijatelje praviloma izbirajo po principu podobnosti. Zbližajo se s tistimi s katerimi si delijo podobne osebnostne značilnosti, stališča, prepričanja, interese, način preživljanja prostega časa itd.

Pri govoru o vrstniških skupinah pa je morda pomembno izpostaviti tudi pogled staršev. Starši se mnogokrat bojijo negativnih vplivov vrstnikov na odraščajočega otroka. Z vzpostavitvijo tesnih prijateljstev, otrok izgubi potrebo, da vse zaupa tudi staršem in tako starši nimajo več direktnega in neposrednega dostopa v svet mladostnika. Posledično to lahko vodi v to, da postajajo vse bolj nezaupljivi do prijateljev in družbe kamor otrok zahaja (Bajzek idr., 2003, str. 105–106). Mnoge starše presune, da kar naenkrat niso več najpomembnejši v otrokovem življenju. Soočajo se tako s strahom in obenem gradijo zaupanje, saj se morajo pri manjšem vpogledu v življenje mladostnika zanašati na vrednote in veščine, ki so mu jih posredovali do tega trenutka (Mrgole in Mrgole, 2013, str. 194). Kot pa lahko razberemo iz zgornjih poglavij, prepada in konfliktnosti med generacijami ni več mogoče zaslediti. Mladostniki se tako ne obračajo na vrstnike z razlogom, da se oddaljijo od svojih staršev, temveč le razširijo svojo mrežo pomembnih drugih in se morda o določenih temah lažje pogovarjajo z vrstniki. Pri tem pa ne moremo govoriti o tem, da odnos s starši zavračajo, nasprotno, lahko rečemo, da je odnos s starši enakovreden ali celo pomembnejši od odnosa, ki ga imajo z vrstniki.

1.4.3. Prosti čas

Pomemben del življenja mladih pa je tudi prosti čas. Le ta jim predstavlja prostor, ko lahko sami izbirajo stvari in dejavnosti, ki jim najbolj ugovajajo. Ravno zaradi tega je pri mladih tako priljubljen in obenem pomemben. Ni vezan na določen kraj in prostor, mladi ga lahko preživijo sami v svoji sobi, v prostoru, ki je le njihov in nedostopen staršem in odraslim. Preživljanje prostega časa v odnosu z drugimi jih obenem socialno bogati in hkrati pomaga odkrivati njihovo lastno identiteto (Bajzek idr., 2008, str. 278). Prosti čas mladostnika se v veliki meri povezuje s prijatelji in vrstniki, saj ga radi izkoristijo za druženje z njimi, kar lahko povežemo s tem, da so radi v družbi v kateri se dobro počutijo in v kateri so najbolj razumljeni (Bajzek idr., 2003, str. 160).

Sam prosti čas močno vpliva na razvoj osebnosti. V dejavnostih prostega časa najdemo različna področja namenjena temu. Vpliva na razvoj zdravstvene, telesne, splošne in strokovne usposobljenosti, moralo, estetiko, kulturo, tehnologijo, poljudnoznanstveno, informativno, digitalno in politično plat posameznika. Omogoča oblikovanje osebnosti in značaja, pozitivno vpliva na zdravje, telesni in psihični razvoj, na samo ustvarjalnost osebnosti in bogatenje vsebin življenja. Omogoča razvoj dispozicij, nagnjenosti interesov in nadarjenosti. Prosti čas deluje tudi kot funkcija razvedrila in zabave, ki je za mlade generacije še posebej pomembna in opredeljena kot ena izmed potreb. Ustvarja namreč prijetno razpoloženje in uživanje, stanja, ki bogatijo posameznikovo življenje in ga spodbujajo k ostalim dejavnostim, hkrati pa je pomembno sredstvo komunikacije in medosebnih odnosov. Nasproti razvedrila pa ne gre zanemariti njegovega edukativnega pomena. Ustrezno ali pozitivno preživljanje prostega časa prispeva k ustvarjanju materialnih moči, večanju produktivnosti in je hkrati boj za višjo življenjsko raven, njegov telesni in psihosocialni razvoj. Je dejansko oblika stalnega izobraževanja v smislu dojemanja sveta kot nenehnega procesa sprememb, predvsem človeka kot ustvarjalca ali nosilca teh sprememb (Kristančič, 2007). O funkcijah prostega časa piše tudi Gril (2006, str. 9–11). Izpostavi, da je ena izmed funkcij prostega časa neformalno izobraževanje, saj preko različnih dejavnosti, ki jih sami izbirajo, spoznavajo svoje interese, ter jih razvijajo v skladu s svojimi sposobnostmi. V drugi vrsti je funkcija prostega časa vrstniška socializacija, saj kot sem že zgoraj omenila, ga radi preživljajo skupaj s svojimi vrstniki. Tako imajo veliko priložnosti za socialno učenje in razvijanje medosebnih spretnosti – gre za osvajanje znanj in veščin pomembnih za uspešno komunikacijo in gradnjo medosebnih odnosov. Navsezadnje pa prosti čas predstavlja tudi prostor razvoja societalnih kompetenc, saj mladostniki v času odraščanja raziskujejo tudi družbene vloge in odnose med njimi. S

participacijo v dejavnostih, ki so javnega pomena pa mladostniki pridobivajo tudi znanja in spretnosti potrebna za aktivno vključevanje v širšo družbo.

Prosti čas mladim predstavlja pomemben čas, saj pripada samo njim in ga lahko izkoristijo na način kot si sami želijo. Prav tako to ni čas, ki je odvečen ampak predstavlja pomemben življenjski prostor za razvoj in rast. V tem času so mladostniki res lahko to kar so, kar pomeni, da nam vpogled v njihov prosti čas prinaša tudi boljše razumevanje obdobja odraščanja (Bajzek idr., 2003, str. 161). Gril (2006, str. 11) izpostavi, da izkušnja svobode v prostem času mlade spodbuja k eksperimentiranju s socialnimi vlogami, vedenjem in idejami. Eksperimentiranje, pa ne prinaša le prednosti ampak ima lahko tudi negativne posledice. Zato prosti čas ni le prostor nešteti možnosti temveč tudi tveganj. S tveganji pa povezujemo tudi dolgčas in pasivnost v prostem času, kar lahko vodi v problematična vedenja. Iz tega vidika je pomembno, da so v prosti čas mladostnikov vključeni tudi odrasli in jim nudijo oporo, ko je ta potrebna. Prosti čas tako predstavlja pomemben prostor v katerem mladostnik raste in se razvija v odgovorno in samostojno osebnost. Pomembna naloga odraslih pri tem pa je najti ravnovesje, do katere mere je potrebno prosti čas mladostnika strukturirati in ga nadzirati in do katere mere mu izbiro prepuščati da bo lahko rasel in zadovoljeval razvojne naloge v času odraščanja.

1.5. Šolska svetovalna služba

Temeljni vzgojno izobraževalni cilj šole (tako osnovne, strokovne in poklicne kot gimnazije) in posledično šolske svetovalne službe je optimalni razvoj otroka ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo. Temeljna naloga šolske svetovalne službe je, da na podlagi svojega strokovnega znanja preko svetovalnega odnosa na strokovno avtonomni način pomaga pri reševanju pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela. Z namenom pomoči tudi sodeluje z vsemi udeleženi v šoli (otroci, učenci, vajenci, dijaki, vzgojitelji, učitelji, vodstvo šole, starši) in po potrebi tudi z ustreznimi zunanjimi ustanovami. Navsezadnje pa šolska svetovalna služba ni servis, ki bi interventno priskočil na pomoč ampak s šolo sodeluje že iz izhodišča – pri načrtovanju, vzpostavljanju in vzdrževanju ustreznih pogojev za varno in spodbudno vzgojno – izobraževalno okolje (Čačinovič Vogrinčič, 2008a).

Potrebno se je zavedati da za celosten pristop podpore in pomoči šola sama ni dovolj. Ne more sama preprečiti ali zmanjšati določenih tveganj okoliščin, zato je za celosten pristop pomembno sodelovanje z drugimi institucijami in pomembnimi drugimi v življenju mladih. Se pa v sodobni družbi mnogim tveganim okoliščinam ne moremo izogniti, zato so poleg

informiranja in preventivnega dela pomembne in potrebne tudi strategije, kako ta tveganja zmanjšati ali vsaj obvladati (Kvaternik in Kodele, 2013, str. 160).

Šolska svetovalna služba v osnovi pokriva 3 vrste med seboj povezanih in prepletenih dejavnosti:

- Dejavnosti pomoči: sem sodijo vse tiste dejavnosti, naloge in projekti, ki so odgovor na potrebo po pomoči kateregakoli udeleženca vzgojno-izobraževalnega dela. Pri tem je pomembno poudariti, da je delo šolske svetovalne službe celostno in kompleksno.
- Razvojne in preventivne dejavnosti: šolska svetovalna služba se s tem namenom vključuje v razvojno-analitično delo šole, s pomočjo katerega se ugotavlja obstoječe stanje. V ta namen načrtuje, vodi, koordinira različne razvojne, inovativne in preventivne projekte. Pri preventivi je morda pomembno poudariti, da se ne osredotoča le na posameznike ali skupine ampak se usmerja tudi na odstranjevanje ovir in vzpostavljanje ustreznih pogojev v okolju.
- Dejavnosti načrtovanja in evalvacije: ta dejavnost pa je bistven pogoj za kvalitetno opravljeno delo in razvoj šolske svetovalne službe. Pomembna je, ker na ta način šolska svetovalna služba zagotavlja celostnost in kontinuiranost svojega dela pri reševanju individualnih, skupinskih in drugih kompleksnih problemov šole.

Preko teh dejavnosti pa se dotika področja učenja in poučevanja, šolske kulture, vzgoje, klime in red, telesnega, osebnega in socialnega razvoja, šolanja in poklicne orientacije, ter področja socialno-ekonomskih stisk (Čaćinović Vogrinčič, 2008a).

Na samo mladostnikovo doživljanje šole in šolske svetovalne službe pa imajo pomembno vlogo tudi starši. Pomembno je, da tako starši kot učitelji in šolski svetovalni delavci spodbujajo otrokovo avtonomijo, da dopuščajo, da otroci sami rešujejo probleme, da prevzemajo odgovornost in so jim pri tem seveda v pomoč in podporo, kar pa ne pomeni, da stvari počnejo namesto njih (Puklek Levpušček, 2003). Prav tako so za mladostnika v času odraščanja izredno pomembni vrstniki in prijatelji. Iz tega vidika je pomembno, da starši, učitelji in šolski svetovalni delavci dobro poznajo odnose znotraj razreda, saj posledično tudi iz tega vidika lažje in bolj kakovostno nudijo potrebno pomoč (Lončar in Puklek Levpušček, 2018).

Kot sem že zapisala zgoraj, je šola pomemben prostor v življenju mladostnika, saj v njej preživi kar nekaj svojega časa. Posledično imajo nanj velik vpliv tudi učitelji in ostali zaposleni, saj z otroki prihajajo v stik preko različnih interakcij. Učitelji in šolski svetovalni delavci tako lahko mladostnikom v težavah ponujajo informacije, nasvete, čustveno podporo in svetovanje. Za marsikaterega mladostnika lahko predstavljajo edini vir pomoči in podpore zunaj družine.

Šolska svetovalna služba lahko z oblikovanjem šolske klime in kulture kot tudi nudenjem pomoči mladostnikom v stiski predstavlja pomemben vir pomoči in podpore pri soočanju z razvojnimi nalogami odraščanja (Gregorčič Mrvar in drugi, 2020, str. 46).

1.5.1. Vloga socialnega dela s konceptom delovnega odnosa

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21 in 207/21, v nadaljevanju ZOFVI) opredeli kdo lahko opravlja delo v okviru šolske svetovalne službe. To so: psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi in defektologi. Vsak izmed profilov, pa se izobrazuje na svoji izobraževalni ustanovi, kar pomeni, da ima vsak profil svoje specifikke, ki lahko pomembno prispevajo k delu šolske svetovalne službe.

Mladostniki so v puberteti ranljivi, saj se znajdejo pred kupom novih odločitev, srečujejo se z novimi občutki in se morda s tem ne znajo spopadati. Začne se razvijati njihova težnja po samostojnosti in neodvisnosti. Socialno delo uporabniku ponuja prav to – dostop do lastne ustvarjalnosti in razvoja svojih možnosti tam, kjer se zdi, da jih ni. Uporabnikom daje moč izbire in odločanja zase. Socialni delavci se ne odločajo namesto njih, ampak skupaj z njimi soustvarjajo nove možnosti, iščejo nove rešitve (Čačinovič Vogrinčič, 2008b).

Pomembna podlaga dela v socialnem delu je koncept vzpostavljanja delovnega odnosa. Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina (2009, str.9) odnos med socialno delavko in uporabnikom definirajo kot delovni odnos. Ta odnos udeležene definira kot sodelavce v skupnem projektu s ciljem soustvarjati deleže v rešitvi. Elementi delovnega odnosa so:

- dogovor o sodelovanju, ki je pomemben uvodni ritual in vsebuje pristanek na sodelovanje tukaj in zdaj ter dogovore o tem kako bomo delali.
 - instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev, kar pomeni, da v proces sodelovanja vsak udeleženi vstopi z lastno definicijo problema, nato pa skupaj tekom procesa vsi udeleženi tvorijo definicijo možnih in uresničljivih sprememb.
 - osebno vodenje.
- vse to pa pomembno dopolnjujejo koncepti:
- perspektive moči, ki socialne delavce in delavke vabi, da pri uporabnikih vidijo in ubesedijo njihovo moč in jih s tem podprejo na poti k bolj kakovostnemu življenju.
 - etike udeležенosti, nas uči, da socialni delavec oziroma delavka v procesu pomoči odstopi od moči, ki mu oziroma ji ne pripada. To pa nadomesti s sodelovanjem in

skupnim iskanjem uresničljivega, možnega, ter pogovorom v katerem nihče nima zadnje besede.

- znanja za ravnanje, izpostavi da socialni delavci in delavke imajo znanje, ki ga pri svojem delu znajo uporabiti in tudi ubesediti.
- ravnanje s sedanjostjo, pa poudari pomembnost časa tukaj in zdaj, da je čas ko smo skupaj z uporabniki pomemben in ga je potrebno tudi varovati.

Koncept soustvarjanja v delovnem odnosu v delo vnaša varen prostor, kjer si udeleženi upajo raziskovati. Pomembno vprašanje, na katerega si moramo kot socialni delavci in delavke odgovoriti pri delu z mladimi je, kako bomo spoštovali, kako bomo vedeli. Pri delu je potrebno vzpostaviti tak odnos in tak pogovor, kjer nam bo otrok upal in želel pripovedovati o svojih užitkih, odnosih z drugimi, svoji edinstvenosti, svoji sedanjosti, o svojem prispevku družini in družbi, o svojih spretnostih, sposobnostih; ob vsem tem pa je pomembno, da dobi izkušnjo spoštovanja. Ni dovolj, da preko besed sliši, da ga spoštujemo ampak da to tudi doživi (Čačinovič Vogrinčič, 2013, str. 15).

Socialno delo s konceptom delovnega odnosa lahko veliko doprinese k delu v šolski svetovalni službi. Ima znanje, ki ga zna ubesediti, stremi k sodelovanju in želi uporabniku oziroma mladim ponuditi konkretne izkušnje slišnosti, upoštevnosti. Prav tako pa je na drugi strani šolska svetovalna služba tisti objektivni člen, ki ni neposredno vpet v odnose doma in tudi iz tega vidika lahko na eni strani veliko da. Lahko rečemo, da socialno delo v šolski prostor prinaša novo paradigmo: koncept soustvarjanja v delovnem odnosu. S tem v odnos prinaša pomembne spremembe, saj se socialni delavec oziroma delavka otroku pridruži in skupaj z njim začne graditi rešitev s predpostavko, da je on tisti, ki ima odgovor za prvi korak na poti k želenim izidom (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 155).

1.5.2. Spoštovanje mladosti

Čačinovič Vogrinčič (2013, str.13-14) piše o spoštovanju otroštva. Meni, da spoštovanje otroštva pomeni varovanje posebnosti tega življenjskega obdobja. Spoštovanje otroka pomeni spoštovati njegove posebnosti in kompleksnosti njegovega sveta. Menim, da to ne velja le za otroke, ampak brez težav to preslikamo tudi na mlade. Namesto, da na obdobje mladostništva gledamo kot na izrazito težavno in naporno obdobje, bi morali pogledati skozi oči mladostnika, vstopiti v njegov svet in ga skušati razumeti in spoštovati v tem kar je. Kot sem že zapisala, se mladostniki tekom odraščanja srečujejo z mnogimi spremembami na telesnem, spoznavnem, čustveno-osebnostnem in socialnem področju. Kar pa je ob tem potrebno poudariti, da razvoj

vsakega mladostnika poteka različno. Obvladovanje in razreševanje razvojnih nalog je na eni strani pogojeno z dejavniki posameznikovega razvoja, na drugi strani pa z dejavniki njegovega okolja. Vsak mladostnik tako na svojevrsten način obvladuje razvojne naloge in predeluje vprašanja, dileme in težave s katerimi se srečuje tekom odraščanja (Gregorčič Mrvar in drugi, 2020, str. 43).

Besede imajo moč, ki lahko na posameznika vplivajo pozitivno ali negativno. Besede, ki jih drugi izrečejo o nas, velikokrat tudi ponotranjimo in si na podlagi tega začnemo ustvarjati predstave o sebi. Mladostniki za takšne besede v času odraščanja postanejo še bolj dovzetni in občutljivi, kot prej. Besede gradijo in obenem rušijo naše medosebne odnose, zato moramo biti zelo pozorni pri izbiri le teh. Kot odrasli se moramo še bolj zavedati, kakšen učinek imajo lahko besede na posameznika in kako lahko zaznamujejo njegovo življenje. Mladostniki se, kljub težnji po večji samostojnosti in avtonomnosti, še vedno obračajo na pomembne odrasle v njihovem življenju. Navajeni so na komunikacijo, ki poteka tako, da odrasli zastavljajo vprašanje, mladi pa na to vprašanje odgovarjajo čim bolj smiselno in v skladu s pričakovanji sogovornika (Akerman, 2013, str. 81-85). Že v prejšnjih poglavjih so bili izpostavljeni tako imenovani varovalni dejavniki in dejavniki tveganja. Gregorčič Mrvar idr. (2020, str. 45–46) izpostavijo, da nekateri varovalni dejavniki izhajajo iz mladostnika samega, večina varovalnih procesov pa je del mladostnikove vsakdanje izkušnje z njegovo socialno mrežo. Poleg družine, so v mladostnikovem življenju pomembne tudi šola in druge institucije, v katere je vpet. Njihova naloga je v tem, da mladostniku omogočajo oziroma zagotavljajo možnost za zadovoljevanje njegovih osnovnih potreb in obvladovanje razvojnih nalog, za razvoj občutka lastne vrednosti, samospoštovanja in nasploh psihosocialnega zdravja. Iz tega vidika je še toliko bolj pomembno, da mladi v obdobju odraščanja pridobijo izkušnjo sodelovanja, razumevanja, slišnosti in enakovrednosti v odnosu, tako v okviru šolske svetovalne službe, kot šole na splošno, v družinskih odnosih itd. Splošno gledano lahko rečemo, da je takšna izkušnja pomembna v vseh medosebnih odnosih mladostnika, še posebej s pomembnimi drugimi. V obdobju odraščanja in osamosvajanja je pomembno, da pridobi pozitivne izkušnje, saj se bo mladostnik na ta način lažje soočal z izzivi in spremembami, ki jih prinaša obdobje odraščanja.

2. Formulacija problema

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je zapisano, da glagol osamosvajati pomeni delati kaj samostojno, neodvisno, glagol odraščati pa ima kar dva pomena, in sicer postajati telesno in duševno zrel ter dobivati dokončno podobo, razvijati se². Čas odraščanja in osamosvajanja je tema moje magistrske naloge. Morda sem do ideje prišla prav zaradi tega, ker sem deloma tudi sama v tem obdobju, ko končujem šolanje, počasi bom pričela z iskanjem službe, ustvarjanjem lastne družine, se pravi postajam vedno bolj neodvisna od svoje primarne družine tako fizično, socialno–ekonomsko, kot tudi čustveno in me je zaradi tega ta tema še toliko bolj pritegnila.

Na temo osamosvajanja in odraščanja je bilo narejenih že kar nekaj raziskav in zaključnih del. Na primer Ambrož (2014) je v svoji diplomski nalogi raziskovala podaljšano mladost in podaljševanje izobraževanja, Slapnik (2011) je v povezavi s tem raziskovala stanovanjsko vprašanje mladih na prehodu v odraslost, Kodrič (2014) pa se je v svojem zaključnem delu osredotočila na psihološko osamosvajanje na prehodu v odraslost. Tudi Zupančič in Puklek Levpušček (2018) predstavita raziskave s področja prehoda v odraslost v odnosu do staršev, osebnostne dimenzije v času osamosvajanja, osamosvajanje s finančnega vidika ipd. Opazila sem, da so se vse te raziskave osredotočile bolj na pozno mladostništvo oziroma na obdobje prehoda v odraslost, malo oziroma manj pa jih je na temo osamosvajanja in odraščanja v obdobju zgodnjega in srednjega mladostništva. Zato sem se odločila, da sama podrobneje raziščem osamosvajanje v tem obdobju.

Družina je prvi socialni sistem, v katerem se otrok uči prepoznavati svoje potrebe in potrebe drugih. Uči se z njimi ravnati, jih izražati in zadovoljevati (Mrgole, Švaljek, Vilotič in Breitenberger, 2015, str. 88–89). V času otroštva je starš v večini primerov za otroka najpomembnejši odrasli v njegovem življenju. Ta odnos pa se pomembno reorganizira v obdobju mladostništva (Puklek Levpušček in Zupančič, 2021, str. 71). Prav vsi otroci z odraščanjem pridejo do točke, ko se začnejo upirati svojim staršem, eni bolj intenzivno, spet drugi bolj blago, se pa to najbolje odraža prav v obdobju pubertete oziroma v obdobju zgodnjega mladostništva (Mrgole, Švaljek, Vilotič in Breitenberger, 2015, str. 88–89). V obdobje zgodnjega mladostništva lahko štejemo mladostnike med približno 12. in 14. letom starosti. Mladostnik v tem obdobju ni več pripravljen brezpogojno sprejemati pojmovanja o pravilnem oziroma nepravilnem vedenju odraslih, temveč začne razmišljati s svojo glavo, začne

² <https://fran.si/>

si graditi svoja moralna stališča in vrednote. Do tega prihaja predvsem zaradi kognitivnih sprememb, osnovanih z razvojem možganov, kot tudi razvoja osebne avtonomnosti in identitete, ki sta navsezadnje posledica sprememb obstoječih socialnih vlog in odnosov (Zupančič, 1989). Odraščanje in z njim povezano osamosvajanje je čas sprememb in novih izzivov. Kot odziv na spremembe v okolju se začnejo spreminjati tudi mladostnikove osebnostne značilnosti. Na spremembo osebnostnih lastnosti pa pomembno vpliva tudi socialno okolje preko neizrečenih zahtev in pričakovanj (Kavčič in Zupančič, 2018, str. 119).

Nekateri avtorji so mnenja, da spremembe v obdobju mladostništva izhajajo iz hormonalnih sprememb v puberteti, spet drugi poudarijo spremembo reprezentacije o starših - kar naenkrat ti niso več nezmotljivi. Do konfliktnosti pride tudi, ker se starši lahko težje sprijaznijo z dejstvom, da jim mladostniki postajajo vse bolj enakovredni. Hierarhija med njimi se začne zmanjševati. V zgodnjih obdobjih mladostništva je to distanciranje od staršev večje, v poznem obdobju mladostništva pa se ta konfliktnost zmanjšuje. Kljub vsemu odnos s starši ostaja pomemben vir socialne in čustvene opore tudi po obdobju otroštva. Konfliktnost je dobra, saj je pomembno, da mladostnik išče in vzpostavlja socialne vezi izven svoje družine, s katerimi bo potem v odraslosti tvoril pomembne čustvene in socialne vezi na intimnem in delovnem področju ter področju prostega časa. Kako težavno bo to obdobje, je odvisno tudi od izkušnje opornega odnosa s starši v otroštvu (Puklek Levpušček in Zupančič, 2021, str. 71–73).

V času odraščanja se mladostnik še bolj intenzivno srečuje in zateka k pomembnim drugim izven svoje družine, kar prav tako vpliva na odnos s starši. Starši se v času odraščanja otrok, še posebej v obdobju zgodnjega mladostništva, pubertete lahko postavijo v držo vsevednega starša, ki točno ve, kaj je dobro za njegovega otroka, in tako izgubi stik z otrokom oziroma mu ne da možnosti soodločanja in posledično prihaja do konfliktov. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019) poudarita, da v razreševanju konfliktov ne smemo pozabiti na glas otroka. Starši in otroci se skozi družinske poteke šele učijo soustvarjanja. Učijo se ustvarjati odnos, ki omogoča pogovor, v katerem se zgodi, da se poslušamo, slišimo in si odgovorimo.

Z mojo raziskavo želim ugotoviti, kako se spreminja odnos med starši in mladostnikom glede na njegovo osamosvajanje v zgodnjem in srednjem mladostništvu. Natančneje, raziskati želim, katera so tista področja, na katerih se mladostniki prej osamosvojijo, kje želijo prej postati neodvisni od svojih staršev, na katerih področjih najprej prenehajo zaupati svojim staršem, na katerih jim morda še bolj zaupajo, na kakšen način rešujejo morebitne konflikte, ki nastanejo v odnosu in kako se mladostniki in njihovi starši spopadajo s spremembami, ki jih prinaša odraščanje. Obenem sem raziskovala, kateri dejavniki vplivajo na to in kakšno vlogo ima oziroma bi lahko imelo socialno delo, pri čemer sem se osredotočila predvsem na šolsko

svetovalno službo. Med seboj pa bom skušala primerjati izkušnje mladostnikov in izkušnje njihovih staršev.

Področja medosebnih odnosov, prehodov med posameznimi obdobji in soočanja s spremembami so še kako pomembna in relevantna tema tudi za socialno delo. Mnenje mladih in njihovih staršev predstavlja dragocen prispevek k obravnavani tematiki, saj lahko služi kot dober vpogled v življenje mladih in njihovih družin v obdobju odraščanja, obenem pa odpira prostor za prispevek socialnega dela in šolske svetovalne službe v to obdobje posameznikovega življenja.

2.1. Raziskovalna vprašanja

RV1: Katera so po mnenju mladostnikov in njihovih staršev tista področja, na katerih se mladi prej osamosvojijo in na katerih kasneje?

RV2: Kateri dejavniki v času odraščanja vplivajo na zaupnost odnosa med staršem in mladostnikom ter na kakšen način se odzivajo na nesoglasja v medsebojnem odnosu?

RV3: Kateri so pomembni drugi, katerim se mladostnik zaupa izven svoje družine?

RV4: Ali in kakšno izkušnjo imajo mladostniki s strokovno pomočjo v primeru stiske v medosebnih odnosih s starši v okviru šolske svetovalne službe?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Moja raziskava je kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise. S pomočjo intervjujev sem zbirala opise življenja posameznikov oziroma opise, kako obdobje odraščanja doživljajo otroci in njihovi starši (Mesec, 1997a). V kvalitativnih raziskavah ne želimo preveriti le ene ali nekaj hipotez, temveč želimo priti do celovitega in vsebinsko bogatega razumevanja, ki nam je lahko v pomoč pri praktičnem delu (Mesec, 1997b).

Raziskava je tudi eksplorativna oziroma poizvedovalna, saj sem skušala opredeliti nove probleme in jih formulirati. V ta namen nisem preučila celotne populacije, ampak sem se omejila na manjše število primerov. Želela sem se seznaniti z nekaterimi novimi značilnostmi tega področja. Sama raziskava pa bo lahko služila za nadaljnja bolj natančna in poglobljena raziskovanja (Mesec, 1997a).

Navsezadnje pa je raziskava tudi primerjalna, saj sem med seboj primerjala poglede mladostnikov in njihovih staršev na obdobje odraščanja ter njihove medsebojne odnose.

3.2. Merski instrument

Za merski instrument sem izbrala smernice za intervju. Na ta način sem tekom spraševanja lahko postavljala podvprašanja, kar mi je omogočilo, da sem pridobila kar se da jasne in poglobljene odgovore, obenem pa sem se ob morebitnih nejasnostih z vprašanji lažje približala sogovorniku.

Pripravila sem dve različici smernic, ene so namenjene mladostnikom, druge pa njihovim staršem. Smernice za intervju so sestavljene iz 13 vprašanj in 13 podvprašanj za mladostnike in iz 14 vprašanj in 6 podvprašanj za starše. Raziskovala sem sledeče teme:

- odnos med mladostnikom in staršem ter dejavnike, ki vplivajo na ta odnos v času odraščanja,
- področja osamosvajanja mladostnika,
- pomembni drugi za mladostnika v času odraščanja in
- pomen šolske svetovalne službe v času odraščanja.

Smernice za intervju so dodane v prilogi št. 9.2.

3.3. Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec

Populacija moje raziskave so vse osebe s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki v šolskem letu 2021/22 obiskujejo 8. ali 9. razred osnovne šole ter 1. ali 2. letnik srednje šole in njihovi starši.

Vzorec raziskave je neslučajnostni, priložnostni, saj sem pogovore opravila z osebami, ki so mi bile najbolj dostopne (Mesec, 1997a).

V raziskavo je bilo vključenih 11 parov, vsak par je predstavljal enega mladostnika in enega izmed njegovih staršev. Vzorec tako predstavlja 22 oseb, 11 mladostnikov in 11 staršev.

V raziskavi je sodelovalo 7 mladostnikov, ki obiskujejo osnovno šolo in 4 mladostniki, ki obiskujejo srednjo šolo, od tega je sodelovalo 6 predstavnic ženskega spola in 5 predstavnikov moškega spola. Nihče od sodelujočih mladostnikov ni edinec, vsi imajo vsaj enega brata ali sestro. Večina se prav tako ukvarja s športom ali igra na inštrument.

V raziskavi je sodelovalo tudi 11 staršev od tega je bilo 7 mater in 4 očetje. Starostni razpon mater je med 39 in 50 let, očetov pa med 48 in 56 let. Večina sodelujočih staršev je poročenih (10), le ena sogovornica ni poročena in živi s partnerjem v skupnem gospodinjstvu. Vsi sogovorniki so skupaj s partnerjem, s katerim so si prvotno ustvarili družino, se pravi vzorec v raziskavi predstavljajo tradicionalne oblike družin. Večina sodelujočih staršev je zaključila dodiplomski študij (9), dva sogovornika pa imata končano srednjo šolo.

Na splošno gledano večina (kar 12) sodelujočih v raziskavi prihaja iz osrednjeslovenske regije, 6 sodelujočih prihaja iz gorenjske regije, 4 pa iz štajerske regije.

3.4. Zbiranje podatkov

Metoda zbiranja podatkov je bila pol-standardiziran intervju, saj sem vse pogovore opravila osebno in individualno, s pomočjo v naprej pripravljenega vprašalnika, ki pa sem ga tekom spraševanja prilagajala vsakemu posamezniku (Mesec, 1997a). Podatke sem zbirala v obdobju med 7. februarjem 2022 in 20. majem 2022.

Intervjuje sem opravila z 22 osebami, 11 mladostniki in 11 starši. Vsak par sem najprej povabila k sodelovanju in se nato skušala prilagoditi glede časa in kraja pogovora. Trudila sem se, da sem osebno pristopila tako do mladostnika in starša v vsakem paru oziroma vsaj do enega, ki je nato k sodelovanju povabil še drugega. Vsakemu paru sem ob vabilu k sodelovanju izročila

tudi soglasje³ k sodelovanju (priloženo je v prilogi št. 9.1.). V miru so lahko še enkrat prebrali namen in vsebino same raziskave. Nato smo se dogovorili za prostor in čas pogovora. Večino intervjujev sem opravila pri sogovornikih doma na njihovo pobudo in željo, z nekaj sogovorniki pa sem pogovore opravila v izbrani kavarni. Intervjuje sem opravila z vsakim posameznikom posebej, najprej s staršem in nato z mladostnikom ali obratno, brez prisotnosti drugega posameznika v paru. Na začetku sem še enkrat izpostavila namen intervjuja in poudarila anonimnost. V času pogovora sem prav tako dopuščala prostor za morebitna vprašanja. Vse sogovornike sem tudi prosila za dovoljenje, da pogovore posnamem, saj sem jih kasneje lažje zapisala. Pogovori so trajali različno dolgo: od 20 minut do 1 ure.

Zapisi pogovorov so priloženi v prilogi št. 9.3.

3.5. Obdelava podatkov

V mesecu aprilu 2022 sem pričela z analizo podatkov. Najprej sem vse posnete intervjuje zapisala na računalnik, se pravi sem pridobljene podatke uredila s pomočjo programa »Microsoft Office Word«. Nato sem podatke obdelala kvalitativno s pomočjo odprtega, osnega in odnosnega kodiranja. Pri tem mi je bil v pomoč postopek kvalitativne analize, ki ga lahko razdelimo v urejanje gradiva, določitev enot kodiranja, sledi odprto kodiranje, nato izbor in definiranje relevantnih pojmov in kategorij, osno kodiranje, odnosno kodiranje in na koncu oblikovanje končne teoretične formulacije (Mesec, 1997b).

Postopek obdelave gradiva:

a) določitev enot kodiranja

V vsakem intervjuju sem označila relevantne izjave, pomembne za raziskavo. Označila sem jih na način, da sem vsakemu intervjuvanemu paru določila črko, jo zapisala, dodala O, če je bil pogovor opravljen z mladostnikom, oziroma S, če je bil pogovor opravljen s staršem, in zaporedno številko izjave.

b) odprto kodiranje (primer obdelave je v prilogi št. 9.4.)

Nato je sledilo odprto kodiranje. Vse enote kodiranja sem zapisala v tabelo in vsaki enoti določila pojem, podkategorijo, kategorijo in temo. Pri tem mi je bil v pomoč računalniški program »Microsoft Office Excel«.

c) Osno kodiranje (celoten postopek je v prilogi št. 9.5.)

³ Soglasja hrani avtorica dela

Vse pojme, ki sem jih določila v odprtem kodiranju, sem združila v podkategorije, kategorije in teme v obliki seznama.

d) Odnosno kodiranje (celoten postopek je v prilogi št. 9.6.)

Na koncu sem na podlagi osnega kodiranja naredila še odnosno kodiranje, in sicer sem analizirala ujemanje oziroma razhajanje sogovornikov glede navedenih pojmov oziroma podkategorij znotraj kategorij pri vsaki temi. Prvo odnosno kodiranje sem naredila znotraj parov starš-mladostnik. V tabelo sem zapisala temo, kategorije in podkategorije ter na eni strani zapisala pojme staršev, na drugi pa pojme mladostnikov. Nato sem preverila, v katerih kategorijah, podkategorijah in pojmi, se njuno mnenje ujema in v katerih razhaja. Pripravila sem 11 tabel, saj sem primerjavo najprej opravila znotraj posameznega para, kasneje, ob zapisu rezultatov, pa tudi širše med vsemi pari. Se pravi sem opravila splošno primerjavo ujemanj oziroma razhajanj v mnenju staršev in otrok. Drugo odprto kodiranje sem opravila podobno, primerjala sem poglede mladostnikov ženskega in moškega spola. Tudi tretje odprto kodiranje je potekalo po enakem postopku, kjer sem primerjala poglede staršev ženskega in moškega spola (oziroma poglede mater in očetov).

4. Rezultati

4.1. Odnos med starši in mladostniki

4.1.1. Odnos

Večina mladostnikov je odnos s starši opisala kot dober (*»V redu« FO1*, *»Moj odnos z mamo in očetom je zelo dober« CO1*) in enakovreden med mamo in očetom (*»Imam pa z obema enako dober odnos, ne morem izpostaviti, da se z nekom razumem bolje« FO3*). Izpostavili so prisotno zaupanje (*»mogoče se komu zdi to predrzno ali nespoštljivo, vendar vem, da mi starši, prav tako kot tudi jaz njim, zaupajo.« DO61*, *»zdi se mi da jima lahko zaupam« EO7*) dobljeno želeno podporo in skupno preživljanje časa (*»Veliko se družimo« EO3*) na eni strani, na drugi pa so odnos opisali kot spreminjajoč in bi bila kakovost odnosa boljša, če bi več časa preživeli skupaj (*»Zdi se mi, da vsi vidimo, da se zadnje čase redko skupaj dol usedemo in smo skupaj« HO1*). V podkategoriji pogovor so opisovali izmenjavo informacij o bolj praktičnih stvareh (*»Z mamo in očetom se pogovarjamo, bolj kot ne za tehnične stvari.« IO1*) kot o bolj osebnih (*»saj že oba starša sama veliko govorita o tem, kako bi se morali vesti drug do drugega« BO31*). Glede konfliktnosti v odnosu pa so poročali tako o pogostih (*»Se pogosto kregamo« BO1*) kot občasnih prepirih (*»in se večino časa ne kregamo« CO3*). Ob primerjavi mladostnikov ženskega in moškega spola lahko vidimo, da so pri kategoriji odnos z obema staršema poročali o podobnih stvareh, medtem ko lahko zaznamo, da so mladostnice bolj opisovale odnos z mamo, mladostniki pa bolj odnos z očetom. Prav tako v teh dveh kategorijah lahko zaznamo večje razhajanje med spoloma mladostnikov. Mladostnice so kakovost odnosa z mamo opisale kot zelo dobrega (*»Moj odnos z mami je fantastičen« DO1*), z mamo imajo vzpostavljen zaupen (*»bolj ji zaupam« AO2*) in prijateljski odnos (*»V bistvu sva prijateljici« KO6*), so z njo bolj povezane (*»midve pa sva se kar precej zbližali v teh časih« DO25*) in zaznavajo razumevanje v odnosu (*»Mogoče se malo bolje razumem z mami« JO4*). Tudi pogovori so bolj osebni – pogovarjajo se o občutkih (*»z občutki« HO23*), simpatijah (*»ko se pogovarjava o simpatijah.« KO5*), skupnih interesih (*»Z njo sem se začela veliko bolj pogovarjati o stvareh, ki zanimajo obe« DO2*) in pri njej iščejo nasvete (*»K mami grem po nasvet v zvezi z najstništvom, z odraščanjem« HO22*). Na drugi strani pa fantje mamo zaznavajo kot manj razumevajočo od očeta (*»vendar ni tako razumevajoča« GO4*), kot tistega starša, ki ima nadzor nad šolo (*»Ker ima nadzor nad šolo« EO14*) in pri katerem iščejo nasvete v povezavi s tem (*»Z mamo se*

mogoče malo več pogovarjam o šoli« IO4). Pri kategoriji odnos z očetom pa zopet lahko najdemo več povezav med spoloma. Dekleta odnos zaznavajo kot dober, sproščen (*»pa sproščene pogovore ali pa vprašanja« HO6*), oče je tisti, ki zna prisluhniti in je na voljo (*»Najbolj cenim to, ko mi reče, da je vedno tu zame, ne glede vse in da mi bo vedno pomagal in stal ob strani« DO10*). Tudi fantje opisujejo sproščenost v odnosu (*»Oče je malo bolj sproščen, v smislu, če boš dobil slabo oceno, boš pač dobil slabo oceno« IO5*) in za razliko od deklet izpostavijo večje razumevanje (*»Ati me bolj razume« EO8*), zaupanje v odnosu (*»lažje se pogovarjam z njim.« GO11*) ter več skupnih interesov (*»ker imava podobne interese« IO32*). Oba spola očeta zaznavata kot bolj odprtega (*»Z očetom je bolj odprt« GO1*, *»Oči je pa zelo fajn za hec« HO5*), mirnega, logičnega (*»On je bolj tisti logični, razumski« HO9*) in praktičnega in se posledično nanj obračata glede vprašanj v povezavi s šolo, kariero (*»on je bolj tak za službene stvari« AO6*) in tehničnimi stvarmi.

Starši so na splošno odnos z otroki opisali kot dober (*»Dobro se razumeva« FS1*, *»Soliden« ES1*), spreminjajoč (*»Seveda se odnos spreminja« CS8*, *»Odnos se spreminja,« JS5*) in spoštljiv (*»Spoštujem jo« DS4*). Izpostavili so skupne interese (*»imava veliko skupnih hobijev« GS2*) ter nudenje podpore v odnosu (*»vendar ji na vsakem koraku želim stati ob strani.« KS4*), kot tudi občasne prepire (*»To so take borbe« AS63*), napetosti (*»velikokrat pride do napetosti« IS2*) in nesoglasja. Mame so pri odnosu s hčerami še posebej izpostavile lepoto in tesnost odnosa (*»Moj odnos s hčerko je dokaj tesen« KS1*), prijateljski vidik (*»Sva skoraj na prijateljski bazi,« DS8*), zaupanje (*»Pove sama« AS90*), razumevanje, iskrenost in skupno preživljanje časa (*»Radi hodiva v naravo« FS21*). Na drugi strani so očetje pri odnosu s sinovi še posebej izpostavili sproščenost ter potrebo po previdnosti (*»kjer je potrebno, da sem dovolj previden oz. takten« IS3*) in umirjenosti. Tudi mame so pri odnosu s sinovi izpostavile vidik nežnosti (*»po drugi strani pa biti nežen« CS5*) in strpnosti. Starši so pri odnosu s hčerami poročali, da so prisotni pogovori (*»Vedno kaj pove, kaj se dogaja« HS24*), medtem ko je le teh v odnosu s sinovi manj, saj so bolj zaprti vase (*»je itak težko priti do pogovora, da se odpre« CS32*) in posledično cenijo vsak pogovor (*»Ko pa se, pa izkoristim vsako priliko, da pridobim »podatke.« CS33*). Pri odnosu s sinovi pa so starši tudi bolj izpostavljali potrebo po strogosti (*»To pomeni strog starš« CS3*) in vztrajnosti.

Glede na primerjavo parov otrok in njihovih staršev, lahko rečem, da se v večini oziroma v ključnih stvareh njun pogled na odnos ujema. Posamezni pari so poročali o istih stvareh, morda je na trenutke starš ali otrok v paru izpostavil več vidikov, ni pa prišlo do večjih razhajanj oziroma neujemanj v pogledu. Največje razhajanje glede vprašanja, kakšen odnos imajo se kaže pri parih mam in sinov, saj so sinovi mnenja, da se z mamami oziroma starši zadostno

pogovarjajo o vseh stvareh, medtem ko so mame mnenja, da so sinovi postali bolj zaprti vase, da je težje priti do pogovora in da bi si želele, da bi bilo le teh nekoliko več.

4.1.2. Dejavniki odnosa

Pri kategoriji dejavniki odnosa, se mladostniki razlikujejo predvsem v tem, da so dekleta naštela več različnih podkategorij oziroma so izpostavila več različnih vidikov. V večini se strinjajo, da na odnos vpliva predvsem ujemanje po spolu (*»saj sva obe ženskega spola«* JO5, *»se bolje razumeva ker je moški«* GO2) in pa razpoloženje (*»Najbrž od mojega razpoloženja ali razpoloženja staršev«* EO31). Našteli pa so tudi osebnostne lastnosti, zgovornost in odraslost otroka, temo pogovora (*»Je pa potem tudi odvisno od teme pogovora.«* EO34), podobno razmišljanje in pa pomembnost družinskih vlog in vedenja staršev, kot je na primer število otrok v družini (*»Treba pa je tudi razumeti, da še zdaleč nisem edini otrok in nisem edina, ki rabi pozornost«* DO83), prisotnost staršev (*»saj kot sem že prej omenila, ati je v tujini,«* DO24), vloga staršev in prisotnost bolezni (*»še posebej v zadnjem času, ker je mami bolna in se posledično manj ukvarja z nami oz. ne sledi našemu vsakdanjemu ritmu«* IO15).

Starši, natančneje mame, so za razliko od otrok izpostavili več vidikov oziroma dejavnikov, ki vplivajo na odnos. Tako očetje kot mame se strinjajo, da na odnos med starši in mladostniki vpliva ujemanje oziroma neujemanje po spolu (*»se pravi ženska ženski«* HS54) in starost (*»K spremembam v najinem odnosu vpliva predvsem njena starost«* JS16). Mame so izpostavile še vidik osebnosti - osebnostne lastnosti, humor, perfekcionizem (*»kar še posebej pride do izraza takrat, ko se vse tega nabere nekoliko preveč, saj hoče vse opraviti popolno«* BS10), odprtost staršev (*»Vendar, ker kot sem rekla, sem jaz oz. midva bolj odprta starša«* CS26), kot tudi vpliv spola otroka, samo odraščanje (*»Da, otrok odrašča«* FS4) in posamezna obdobja odraščanja ter vpliv družinskih vlog – odsotnost očeta, pomembna prisotnost obeh staršev (*»Tu se gre za moško in žensko energijo, za odnose, kjer manjka očetova figura.«* DS54). Izpostavile so tudi vedenje otrok – vse več so na telefonu, ker to postaja vse večja norma (*»drugačni smo težko, ker je veliko stvari preko telefona, npr. maili«* AS41), odnos je drugačen, če je otroka strah pred kaznovanjem in morda posledično tudi več stvari prikriva (*»Drugačen je že če so to kakšne stvari, ki jih otrok želi prikriti«* AS7), ker se boji odziva staršev, s tem pa je povezan tudi vpliv vedenja staršev – otrokom so zgled (*»starši smo v tem zelo slab zgled«* AS40), prenašajo pa tudi svoje vrednote, kot je na primer vpliv vere. Poudarile so tudi pomembnost konkretne situacije - vpliv razpoloženja, situacije, gibanje kot skupen prostor za pogovor, obremenjenost staršev, vse večjega števila šolskih obveznosti in premalo skupaj preživetega časa (*»žal ostaja*

premalo prostega časa za kvalitetno preživljanje skupnega časa«BS22). Izpostavile pa so tudi vpliv medosebnih odnosov, kot na primer povezanost družine (*»tudi kot družina imamo ustvarjeno skupino, da notri delimo stvari, ker je vsak na svojem koncu*« AS42), iskanje pozornosti, gradnja zaupanja (*»Vlagava v zaupanje*« DS32), pogovor in samo delo na medosebnem odnosu (*»in to se obrestuje*« DS34).

Kot lahko vidimo, v tej kategoriji zopet ni prišlo do razhajanj med mnenjem staršev in otrok, njihovi pogledi se ujemajo ali pa so posamezniki le izpostavili različne dejavnike, ki se med seboj ne izključujejo.

4.1.3. Zanimanje za otrokovo življenje in razumevanje s strani staršev

V večini mladostniki poročajo, da so starši tisti, ki prvi pristopijo v odnosu in pričnejo pogovor (*»Po navadi kar starši*« JO31). Tudi ena izmed mamic je poročala enako (*»vendar če vidim da jo nekaj teži, pristopim k njej*« KS11). Manjšina mladostnikov poroča, da so oni tisti, ki prvi pristopijo (*»Sedaj pa jaz začnem*« BO65). Nekaj mladostnic je poročalo, da je mama tista, ki prva pristopi, nekaj pa jih je omenilo, da pristopajo enakovredno starši in oni (*»Oboji začnemo tovrstne pogovore*« KO34). Nihče od mladostnikov na splošno pa ni izpostavil, da bi prvi pristopil oče. Nekaj mladostnikov moškega spola je posebej izpostavilo, da je odvisno od situacije, kdo prvi pristopi, in še, da včasih ne želijo pogovora s starši (*»čeprav se mi včasih malo ne da govorit, zato ker bi rajši kaj drugega počel*« IO59). V večini mladostniki menijo, da se starši zanimajo za njihova življenja (*»Seveda se zanimajo za moje življenje.*« BO67) in da je količina le tega ravno pravišnja (*»Ja, ravno prav*« EO35) oziroma srednja (*»Če ocenim od 1 do 10, bi rekla da se nekje med 6 in 7 zanimata zame*« AO50). Edina večja razlika, ki se je pojavila med mladostniki ženskega in moškega spola, je ta, da dekleta poročajo, da se zanimajo več kot včasih (*»Zdaj malo bolj pogosteje kot pa pred nekaj leti*« JO34), fantje pa ravno obratno – se starši zanimajo manj kot včasih (*»saj sem bil še mlajši in sem potreboval več nadzora ter so se bolj zanimali zame.*« BO64). To zanimanje se najbolj navezuje na področje hobijev (*»Starši se zelo zanimajo za moje hobije*« KO35, *»Tudi za hobije se zanimajo*« BO72), nekaj fantov pa je posebej izpostavilo tudi področje šole, odnosov z vrstniki in pa področje zdravja. Tudi eden izmed očetov je na tem mestu poudaril pomen govorilnih ur kot povratne informacije in obenem zanimanje za otroka na področju šole (*»Včasih gremo samo zaradi občutka, da dobimo povratno informacijo od učitelja, drugače pa niso potrebne*« IS22).

Mladostniki imajo splošno gledano občutek, da jih starši dobro razumejo (*»Dobro*« CO32). Dekleta so poročala tudi o spreminjajočem razumevanju in občasnem občutku nerazumevanja

(»Včasih se mi zdijo nerazumevajoči« DO87). Prav tako so izpostavila točno določena področja, kjer se čutijo slišane in kje ne - menijo, da jih starši razumejo na področju šole, glede izbire srednje šole, prav tako pa so izpostavile očeta kot tisti lik, ki preverja razumevanje in se bolj trudi iskati rešitve *(»in vpraša "a to si tako mislila", da je res tako analitično in čim bolj točno« HO80).* Tudi ena izmed mamic je na tem mestu izpostavila, da razume otrokovo potrebo, da veliko časa uporablja telefon, saj le ta v današnjem svetu predstavlja neko normo in običajnost *(»vem, da je to njena pa ne ravno šibka točka, ampak danes če nimaš prijateljic okoli, greš na telefon« AS39).* Občutek nerazumevanja pa so dekleta izrazila na področju odnosov s sošolkami *(»Razumeta me pa ne pri kakšni stvari, ko mami povem, kako je bilo v šoli, da sem se na primer skregala s sošolkami in potem ji povem svojo plat in potem mami misli, da sem se ne vem kaj za brez veze skregala.« AO60).*

4.1.4. Želja po spremembah v odnosih

Večina mladostnikov je izpostavila, da so zadovoljni z odnosom, ki ga imajo s starši in da ne bi nič spremenili *(»Sem zadovoljen z odnosom, ki ga imamo.« CO36, »Mislim, da mi je moj odnos s starši zelo všeč tak kot je« KO42).* Kljub zadovoljstvu so izpostavili nekaj manjših želja po spremembah, dekleta so predvsem izpostavila željo po večji odprtosti do staršev, več razumevanja in potrpljenja v odnosu ter manj konfliktov *(»bi bilo malo manj malih prepirčkov.« HO85).* Fantje pa si želijo večje sproščenosti *(»da bi bili nekoliko bolj sproščeni« GO37),* spoštljivosti, več skupnega časa *(»Želel bi si, da bi si vzeli več časa zase, ker kot družina res malo časa preživimo skupaj, če odštejemo obroke.« BO92)* in prijateljskega odnosa. Prav tako pa bi si želeli manj nadzora s strani staršev *(»Včasih bi si želel, da bi se malo manj »vtikali« v moje stvari.« BO68).*

Tudi nekaj staršev je izpostavilo zadovoljstvo z odnosom in ne bi nič spremenili *(»To je pa to. Drugega ne pogrešam« HS57)* le ohranili obstoječ odnos *(»tega bi si želela čim več in čim dlje časa.« FS23).* Imajo pa kljub vsemu tudi nekaj želja po spremembah. Večina staršev bi si želela predvsem več skupno preživetega časa *(»Čim več skupnega športanja« GS17),* več pogovorov *(»Glede na to, da je to fant, bi si želela več pogovora« CS36)* tako na splošno kot o odnosih in občutkih *(»Želela bi si, da bi se več in bolje znala pogovarjati o čustvih, tako pozitivnih kot negativnih.« BS23),* več zaupanja v odnosu *(»V odnosu bi si želela še več zaupanja« KS26)* in večjo odprtost otrok, saj jim želijo biti v oporo *(»Da bi zaupal zato da ga lahko pomirim, da bi čutil podporo v tem.« IS58).* Nekateri so izrazili tudi željo po manjšem številu konfliktov in manjši količini stalnega opozarjanja *(»Zagotovo pa bi si želela manj*

kregov« AS67), otrokovem sprejemanju neuspeha in željo po večji samostojnosti otroka na šolskem področju (»Da bi bil bolj samostojen v šoli.« ES20).

V tej kategoriji je prišlo do manjših razhajanj v poročanju staršev in otrok. Nekaj mamic je izpostavilo želje po spremembah v odnosu do hčere oziroma sina, otroci v teh primerih pa o tem niso poročali. Dejali so, da so zadovoljni z odnosom in niso izrazili nobene želje po spremembah. V enem primeru je bilo ravno obratno, da je otrok poročal o želji po spremembah medtem ko starš le te ni izrazil. V večini pa so se mnenja zopet ujemala ali pa je vsak posameznik izpostavil drugačno področje, kjer bi si želel sprememb.

4.1.5. Vzrok in reševanje konfliktov

Mladostniki so poročali, da v odnosu s starši ni veliko konfliktov (*»Nekih hudih nesoglasij nimamo« KO49*), če pa so, nastanejo zaradi razpoloženja (*»Mogoče, ko je kdo kdaj slabe volje pride do prepira« DO89*) oziroma drugačnega razmišljanja, tako med starši in mladostniki (*»Včasih pa razmišlja vsak čisto v svojo smer in se zato skregava.« BO13*) kot med starši samimi. Nesoglasja izhajajo tudi iz naslova življenja v družini (*»mogoče kakšni manjši, npr. kateri od otrok je na vrsti za kakšno gospodinjsko opravilo ali kaj podobnega« KO50*) in skrbi za higieno.

Starši so poročali o podobnih vzrokih za konflikte kot otroci, se pravi razpoloženje, malenkosti, drugačno mnenje (*»Recimo midve se od telefona zelo veliko pogovarjava, njeno odločitev, da bi bila skozi na telefonu, pa težko sprejemem« AS35*), in življenje v družini (*»Pa pri hišnih opravilih recimo, ko je na vrsti za kuhinjsko delo, za pospravljanje kuhinje, je treba kdaj parkrat opozorit« IS83*). Za razliko od otrok in mam pa so očetje nekoliko bolj poudarili konflikte zaradi načina življenja otroka, kot je na primer urnik spanja (*»Recimo huda stvar nestrinjanja je običajno to, kdaj gre spat, ker se mi zdi enostavno, da je potem noč prekratka in je čez dan kot zombi« HS62*), organizacija časa, šolsko delo, opravljanje obveznosti (*»Pogajanje na primer da se pravočasno loti igranja inštrumenta« IS81*) in tudi skrb za higieno.

Oba spola mladostnikov sta poročala, da nesoglasja v odnosu rešujejo s pomočjo pogovora, nekaj sogovornikov je celo izpostavilo, da se pogovori z obema staršema (*»Včasih se pogovarjam z očetom, včasih z mati, tisti ki je doma, drugače pa z obema« CO38*). Oba spola mladostnikov sta poročala tudi o vpitju (*»Z dretjem, ampak ne velikokrat« FO38*) kot neustreznimi oblikami reševanja konfliktov. Na tej točki so, za razliko od deklet, fantje izpostavili, da se s tem ne ukvarjajo in težav pravzaprav ne rešujejo (*»Jih ne rešujem« EO39*). Izpostavili so tudi umirjanje kot način reševanja konfliktov, da potrebujejo čas in da se zato raje za nekaj časa tudi

umaknejo (*»potem čez pol ure pa recimo pridem ven in sem v redu« IO73*). Dekleta pa so izpostavila pomembnost sprotnega reševanja konfliktov (*»ki jih sproti rešujemo« JO3*), iskanje skupnega in očeta izpostavile kot tistega bolj mirnega (*»Si pa nekako očija bolj predstavljam, kot tistega mirovnega posrednika« HO89*) in razumskega v odnosu.

Tudi pri starših je najbolj pogosta oblika reševanja konfliktov pogovor (*»Glede morebitnih nesoglasij se pogovorimo in s pogovorom rešimo situacijo.« KS27*, *»Nesoglasja rešujemo s pogovori« JS19*). Predstavniki obeh spolov so poročali, da je reševanje nesoglasij odvisno od situacije in razpoloženja (*»Včasih ni važno, kakšna je tema, pa če sem jaz »skulirana« je lažje« AS81*), ter da v ta namen uporabljajo različne pristope (*»Takrat ko je nestrinjanje, si nisem vedno na jasnem, katera pot je najboljša.« HS59*). Nekaj jih je poročalo, da včasih kljub raznolikosti pristopov noben način ne pomaga. Tako kot otroci so tudi starši poročali o neustreznih oblikah reševanja konfliktov, in sicer z vpitjem, jezo ali prepričevanjem (*»včasih začnem prepričevati« HS61*). Prav tako so izpostavili potrebo po umiritvi, umiku (*»Če je ozračje že preveč razgreto, je običajno najbolje, da se umakneva vsak na svojo stran« BS25*) in potrebnemu času za razmislek (*»včasih je treba zadevo malo predelati« AS74*). Očetje so izpostavili tudi vidik sprotnega reševanja konfliktov in slišnosti vsakega (*»kaj so pravzaprav njegove želje, kako bi on želel naprej oblikovati« IS73*), ter iskanje skupnega (*»Poiščemo najboljšo rešitev« JS20*) in priložnost, da vsak izrazi svoje mnenje. Prav tako je nekaj očetov poudarilo prilagajanje (*»Ali je potrebno, da spremenimo pravila, ali se drugače pogovorimo« IS74*) in postavljanje pravil ter vzgojo odgovornosti z namenom reševanja nesoglasij, na drugi strani pa so mame izpostavile tudi vidik kaznovanja, z omejevanjem telefona oziroma izpostavile neučinkovitost te metode (*»kazni itak ne delujejo več« CS41*).

Večina parov staršev in otrok je zopet podala enake oziroma podobne informacije glede vzrokov in reševanja konfliktov, ali pa je vsak posameznik znotraj para osvetlil drug vidik. Le nekaj parov se je v poročanju bolj razlikovalo, in sicer je nekaj fantov poročalo, da nesoglasij ne rešuje, saj se jim s tem ne da ukvarjati, na drugi strani pa so njihovi starši poročali, da konflikte skušajo reševati s pomočjo pogovora. Tudi ena izmed deklet je izpostavila vpitje kot obliko reševanja nesoglasij, nasprotno od nje pa je mama izpostavila pogovor.

4.1.6. Prikrivanje staršem

Nekaj fantov je izpostavilo, da staršem še vedno pove vse, le občasno zamolči informacije glede ocen v šoli (*»mogoče kdaj česa ne povem, npr. kakšno slabo oceno, drugače pa vse.« CO34*). Nekaj deklet na drugi strani pa ni poročalo o stvareh, ki jih povedo oziroma ne povedo

staršem, ampak so izpostavile vzroke, zakaj so morda bolj zaprte v odnosu do staršev. To so: občutek, da ni nič za deliti, ne čutijo potrebe po pogovoru ali o določenih temah težko govorijo s svojimi starši (*»Zdi se mi, da za nekatera področja res težko delim z njima, jima kaj povem ali se odprem in se včasih vprašam »zakaj mi je to problem«« HO81*).

Tudi nekaj staršev je poročalo, da imajo občutek, da jim otroci povedo vse (*»Zaupaj mi« DS29*) oziroma upajo, da nimajo pri tem kakšnih večjih zadržkov (*»Drugače pa predvsem upam, da še vedno nima prevelikih zadržkov kaj povedati doma« HS7*) in kljub vsemu dobijo splošen vtis, kaj se dogaja z mladostniki. Starši obeh spolov so si bili enotni, da jim otroci zamolčijo informacije o simpatijah (*»Nikoli ni kaj dosti govoril o puncah, če ima kakšno simpatijo. Včasih malo povprašam, ampak ne dobim odzivov.« IS47*), občutkih (*»Še zadnjič, ko je nekaj jokala, ni želela povedat, zgleda ji je bil všeč tisti fant, pa se ni izšlo tako, kakor je mislila« AS48*) in odnosih ter da ne delijo več vseh podrobnosti svojega življenja (*»Morda le, da mi ne pove več podrobno čisto vsake stvari, ki ji leži na duši« KS22*). Nekaj jih je izpostavilo tudi nezaupanje glede telesnega razvoja (*»O telesnem razvoju, o odraščanju se nikoli ni kaj dosti posvetoval z mano, sem kdaj malo načel pogovor pa je enostavno zaključil, da je to slišal v šoli, da to ve.« IS48*), osebnih težav in hobijev. Razlog, da so otroci bolj zadržani oziroma da ne delijo vsega pa so mame našle v tem, da to tako ali tako niso teme za odrasle (*»Saj niso teme za odrasle, tudi mi se nismo o tem pogovarjali s svojimi starši.« FS17*), da ni pomembno (*»Če je kaj, kar ne pove, potem že ni tako važno.« DS30*) ali da otroci nimajo potrebe po pogovoru (*»Ne želi izpostavljati svojih težav« ES16*).

Težko poročam o ujemanju oziroma neujemanju mnenja staršev in otrok v tej kategoriji, saj je na to vprašanje večinoma odgovarjal le eden od sogovornikov v paru – ali starš ali otrok.

4.1.7. Občutki v odnosu

Večina mladostnikov se v odnosu s starši počuti dobro (*»Dokaj rad sem v njuni družbi« EO4*, *»Fajn mi je« AO51*) in jim ni nadležno njihovo zanimanje (*»Drugače mi pa samo spraševanje po navadi niti ni toliko nadležno« IO62*). Dekleta so poročala, da čutijo hvaležnost (*»hkrati pa hvaležna, da sta vseeno pripravljena poslušati ob vsem delu in otrocih« HO85*) in spoštovanje za odnos, ki ga imajo s starši, na drugi strani pa so fantje poročali o običajnosti (*»Normalno, saj mi s tem le hočeta dobro« CO31*) in občutku samostojnosti. Srečujejo se tudi z negativnimi občutki, predvsem občasnim občutkom nelagodnosti (*»Na začetku malo nelagodno« IO56*), nekaj fantov pa je poročalo, da za pogovor in odprtost do staršev potrebujejo nekoliko več časa (*»ampak včasih se mi res samo ne da in zato rabim malo več časa.« IS61*),

ter se občasno čutijo neslišanega, da ne prejmejo želene pomoči in da so jih starši naveličani (*»ali pa so me naveličani«* BO91). Tako mladostnice kot mladostniki imajo večinoma občutek, da jih starši slišijo, razumejo in obenem tudi sami pokažejo razumevanje do staršev, zakaj jim morda občasno posvečajo manj časa (*»saj imajo veliko svojih skrbi,«* BO90). Oba spola se strinjata, da starši pokažejo zadosten interes in jim je pomembna otrokova sreča (*»vem, da mi hočeta samo dobro s takimi mnenji«* CO7, *»saj bi radi, da mi je v življenju dobro«* JO33). Dekleta so prav tako izpostavila občasna nerazumevanja v odnosu kot nekaj povsem običajnega (*»ampak to se dogaja«* DO88). Mladostniki obeh spolov se strinjajo, da jih občutek nadzora staršev živcira (*»včasih pa mi gre na živce«* FO34) in imajo občasno občutek vsiljevanja mnenja oziroma hobijev (*»Čeprav imam, oz. sem poskusil veliko hobijev, še vedno želi, da bi še katere poskusil, kar mi gre včasih na živce.«* BO75). Mladostniki so na tej točki izpostavili odsotnost potrebe po nadzoru staršev, medtem ko je nekaj mladostnic izpostavilo, da imajo občutek, da so starši strožji kot od drugih vrstnikov, a jih ta strogost ne moti (*»To me pravzaprav ne moti, ker nimam neke velike želje po tem«* KO45). Prav tako pa so dekleta poročala, da imajo večjo težnjo po uganjanju staršem (*»Želim si, da bi bila ponosna name«* KO24) in strah pred tem, da bi jih razočarale.

4.1.8. Spremembe v odnosu

Starši so namesto občutkov v odnosu poročali o spremembah, ki jih opažajo v odnosu z mladostniki tekom odraščanja. Spremembe, ki so jih starši obeh spolov zaznali pri mladostniku, so: večja odgovornost (*»in odgovorna«* FS20), večja samostojnost (*»Dovolj je odrasel, da se zna sam postaviti zase«* GS16) in s tem povezana manjša odvisnost, večja zrelost in razumevanje (*»Zdaj že bolj razume določene stvari kot pa jih je pred nekaj leti.«* JS17), večje zavedanje, drugačen pogled na svet (*»na svet gleda drugače kot prej«* KS7), zapiranje vase (*»Da. Vedno bolj se zapira vase«* ES4) in večja zadržanost pri deljenju informacij s starši (*»zdaj že kar pazi kaj pove in kaj ne«* HS9). Nekaj mam je še posebej izpostavilo pridnost, pametnost, spoštovanje in zaupanje v odnosu (*»sedaj zaupanje«* CS10) kot tudi večjo trmoglavost, samosvojost, razmišljanje po svoje (*»želi si s svojo glavo razmišljat«* AS56) in zavedanje, da si otroci v tem obdobju mislijo, da starši nimajo pojma (*»Vendar, ker smo trenutno v stanju, da starši itak nič ne vemo, oz. da nimamo prav«* CS42). Nekaj očetov na drugi strani pa je izrazilo zaskrbljenost, da je otrok morda prestrog do sebe (*»Tukaj me je malo strah, da je malo preveč stroga do sebe,«* HS51) in preresen za svojo starost, kot tudi večjo samoiniciativnost in potrebo po krepitvi lastne potrpežljivosti (*»potrebno potrpežljivo pojasnit«* IS8). Kot zunanje

spremembe so starši izpostavili, da otroci vse bolj iščejo pomembne druge osebe izven družine (*»Izven doma je potem tudi vedno več odnosov, poznanstev«* HS16) in posledično vse več časa preživljajo izven doma, pa tudi to, da znajo bolj izražati svoje mnenje (*»Vedno bolj zna izražati svoja stališča in svojo voljo«* IS6), da se je spremenil način pogovora in se med seboj lahko pogovarjajo tudi o bolj resnih temah (*»Z njo se lažje pogovarjam o resnih temah.«* DS13) in si lahko tudi medsebojno svetujejo. Nekaj mam je posebej izpostavilo, da otrok želi vse več časa zase (*»večinoma v tem, da želi imeti več časa zase«* BS4) in ga vse bolj preživlja sam v svoji sobi. Večkrat pride tudi do neujemanja mnenj (*»pa čeprav včasih narobe«* AS57) in težje je priti do pogovora kot včasih. Nekaj očetov pa je posebej izpostavilo, da se otrok vse bolj zaveda svojih dolžnosti in obveznosti in obenem vse bolj dvomi v smiselnost družinskih pravil (*»poleg tega preverja družinska pravila, zakaj bi jih bilo pravzaprav potrebno izpolnjevati«* IS7), kar od staršev zahteva, da le ta znajo ovrednotiti. Te spremembe pa starši doživljajo kot nekaj dobrega (*»To je mogoče v zadnjem času večkrat prisotno, je pa hkrati na en način tudi lepše«* IS10) in povsem običajnega (*»kar je normalno«* JS3).

4.2. Osamosvajanje

4.2.1. Mnenje staršev oziroma želja staršev, da se otrok obrne nanj

Večina mladostnikov je mnenje staršev označila kot pomembno (*»Zelo pomembno«* FO4, *»Veliko, saj mi hočeta samo dobro«* CO12), le nekaj fantov je mnenje staršev označilo kot nepomembno, a obenem dodalo, da je verjetno bolj pomembno kot si mislijo (*»Verjetno bolj, kot si mislim«* GO5). Nekaj mladostnikov je prav tako izpostavilo, da jim je pomembno, da starši izrazijo svoje mnenje (*»Starša mi vedno povesta njuno mnenje,«* KO10), a ga obenem ne vsiljujejo (*»vendar mi ga nikoli ne vsiljujeta«* KO11). Mladostniki pomembnost mnenja staršev ocenijo tudi v odvisnosti od situacije (*»sicer tudi mal odvisno za kaj je«* IO8), razpoloženja (*»je pa tudi odvisno od razpoloženja ali sem pripravljena sprejeti njihov nasvet.«* FO15), ko sami ne vedo, kaj storiti, pri podobnem razmišljanju (*»Odvisno, če se mi zdi nasvet ok«* EO16), pri mladostnikom pomembnih temah (*»Če gre za takšno stvari, ki tudi meni veliko pomeni, mi tudi veliko pomeni mnenje staršev, če je pa kakšna taka, ki mi je vseeno, mi pa tudi mnenje staršev ne pomeni toliko oz. me ne zanima.«* AO11) kot tudi pri pomembnih temah za starše (*»Sicer pa, če je njima pomembno to, kar sta mi svetovala, potemtako tudi jaz vzamem to za pomembno, v kolikor je stvar logična.«* DO28). Nekaterim je mnenje staršev pomembno tudi pri izbiri šole in na področju ocen, nekaterim pa ne (*»zato ni bilo tako pomembno njuno mnenje«* AO13).

Poročali so tudi, da jim je mnenje staršev pomembno zaradi starševske vloge (*»Od atija in mami mi je pomembno mnenje, ker sta moja starša« AO37*), ker otroka najbolj poznata (*»Ker me najbolj poznata« EO10*) in je pomembno da izrazita svoje mnenje, kljub morebitnemu nestrinjanju (*»Vem, da se ne strinjamo vedno, a to ne pomeni, da se na njihovo mnenje požvižgam« DO13*). Prav tako so nekateri poročali, da se po posvetovanju s starši dobro počutijo (*»ker se po pogovoru z njima dobro počutim« EO26*) in njihovo mnenje dobro vpliva na odločitve (*»saj mi pomagata pri odločitvah.« FO5*).

Kljub pomembnosti mnenja staršev, mladostniki poročajo, da le tega skušajo upoštevati (*»Ko se obrnem na njih za nasvet ga probam upoštevati« JO11*), ga delno upoštevajo in obenem ne pustijo, da jih to mnenje omejuje (*»ne morem pa reči, da me omejuje« HO14*), ampak si še vedno želijo razmišljati s svojo glavo (*»V smislu, da ne postane nujno tudi moje mnenje« HO15*).

Na drugi strani pa so starši poročali o tem, kako pomembno jim je, da otrok poišče nasvet pri njih. Večina staršev je bila pri tem enotna, da jim je to pomembno (*»Zelo pomembno« ES12*), tako na splošno kot tudi iz vidika starševske vloge (*»saj je pomemben del mojega življenja« KS19*). Z mladostniki se želijo posvetovati, in to cenijo (*»Bolj kot to da mi je pomembno, bi rekla, da cenim to, da se posvetuje, tudi če to niso najbolj pomembne odločitve v življenju« BS14*) saj jim slednje obenem daje občutek, da jim otrok zaupa (*»S tem, ko se obrne name, pokaže neko zaupanje do starša« JS13*) ter so z veseljem pripravljeni pomagati (*»Če pa pride po nasvet pa rade volje pomagava.« CS28*).

Tudi glede ujemanja in razhajanja v parih otrok in staršev, lahko razberemo, da so si precej enotni in je tako otrokom kot staršem pomembno, da mladostnik nasvet, mnenje ali pogovor poišče pri svojih starših.

4.2.2. Odločanje otroka

Mladostniki so izpostavili, da jim je pri sprejemanju odločitev pomemben pogovor s starši (*»Če pa gre za kakšne vikende, duhovne vaje pa povem in se skupaj dogovorimo.« HO60*) in si želijo sprejeti odločitve, ki bi zadovoljile potrebe obeh strani (*»kako se odločiti, da bo za večino najboljše.« BO62*). Tudi starši jim do neke mere prepuščajo samostojno odločanje. Dekleta so predvsem poročala o prepuščanju odločitev glede izbire šole (*»onadva sta mi mnenje povedala vendar rekla, da je končna odločitev moja« KO28*), o preživljanju prostega časa (*»ker grem in pridem domov in nimata starša načeloma nič proti« HO59*) in večinskega samostojnega odločanja (*»Večino odločitev sprejemam sama« DO53*), fantje pa bolj o prepuščanju

samostojnega dela za šolo (*»saj vedo, da mi šola gre in ne potrebujem nadzora, le malo pomoči«* BO70). Prav tako so mladostniki obeh spolov poročali, da starši sprejemajo njihove odločitve (*»saj mi je všeč, da starša sprejemata moje odločitve«* JO26, *»se mi zdi, da me ne skušajo v nič prepričati«* IO65) je pa res, da tudi sami bolj upoštevajo svoje želje oziroma imajo pri odločitvah zadnjo besedo, navkljub mnenju staršev (*»Kadar imam to možnost, imam vedno zadnjo besedo jaz.«* BO50). Nekaj deklet je izpostavilo, da starše le obvešča o svojih odločitvah oziroma načinu življenja, fantje na drugi strani pa so izpostavili, da se dostikrat ne strinjajo s starši, da ne sprejemajo veliko odločitev (*»V resnici nimam toliko veliko odločitev se za odločiti v vsakdanjiku«* IO11) ali pa jim pri tem pomaga tudi vpliv alkohola (*»Ne vem, manj sem trezen bolj so zanimive odločitve«* GO30). So pa oboji izpostavili, da so tudi področja, kjer starši ne dopuščajo samostojnega odločanja (*»Včasih pa mi starši ne dovolijo, da bi se odločil sam, kadar mislita, da se bom narobe odločil oziroma vesta, kako se bom odločil in mislita, da to ni prav.«* BO51) ali pa to odločanje omejujejo (*»Po mojem mnenju so starši z mano strožji glede kakšnih poznejših zabav, ki jih sicer dosti mojih vrstnikov obiskuje«* KO44). Nekaj deklet je še posebej izpostavilo, da se same težko odločajo (*»Sem zelo tak človek, ki se težko odloča«* HO17) in da se zavedajo svoje nesamostojnosti.

Tudi starši so bili podobnega mnenja kot mladostniki. Poročali so, da jim je pomemben pogovor v odnosu (*»Ampak ker se že prej toliko pogovarjaš, poveš veliko opcij«* AS30) in da otrokom želijo nuditi potrebno podporo (*»vendar morda včasih potrebuje kakšen nasvet«* KS9). Mame so izpostavile, da je še vseeno potrebno večkratno opozarjanje in da si želijo, da bi otroci znali osmisлити njihovo skrb (*»ker se zna za otroka postaviti in vidi, zakaj je ta skrb upravičena, zakaj je prav, da je starš vključen«* AS23). Na drugi strani pa je nekaj očetov izpostavilo, da je vsako področje lahko in težko obenem, a si otrok ne želijo nadzirati, temveč stvari reševati skozi pogovor, ne želijo jih prepričevati in uveljavljati avtoritete (*»Tisto, da bi pa jaz avtoriteto uveljavljal pa ne verjamem, da bi se še velikokrat zgodilo«* HS36), a se zavedajo, da to ni vedno mogoče (*»Mogoče kakšna situacija še vedno bo takšna, ko bom hotel prepričati, ampak mislim, da bo tega vedno manj«* HS35). Starši obeh spolov so si bili enotni v mnenju, da želijo prepuščati odločanje otrokom (*»in puščava otroku odprto pot«* CS27), predvsem na področju šole in prostega časa, je pa to tudi vrlina, ki se jo morajo naučiti (*»saj tudi ni dobro, moraš znati tudi spustiti.«* AS96), saj konec koncev nimajo možnosti stalnega nadzora nad življenjem otroka (*»Kot starš pa tega ne moreš vedno kontrolirati«* AS95). Zaupajo, da otrok sprejema dobre odločitve (*»in menim, da sprejema sebi dobre odločitve«* FS9) in stremijo k temu, da odločitve otroka tudi sprejmejo. Je pa samo prepuščanje odločitev lažje, če poznajo situacijo in vedo, kam otrok odhaja. Nekaj mamic je tudi izpostavilo, da v tem obdobju otroci še ne sprejemajo

pomembnih odločitev (*»saj se z mojega vidika s takimi niti še ni srečal.« BS15*) in da jim ne dovolijo odločanja na področju financ (*»tukaj mu pa ne pustim še odločitev, ker bi porabil vse kar ima za nespametne stvari« CS17*).

Tudi v tej kategoriji lahko opazimo več ujemanj v doživljanju otrok in staršev. Razhajanj skorajda ni, le izpostavljen je drugačen vidik oziroma z drugačnimi besedami izpostavljajo podobno bistvo. Tako starši kot otroci imajo željo ali še raje občutek, da vse več odločitev prepuščajo mladostnikom, starši le te sprejemajo in jih pri tem podpirajo. Na drugi strani pa obenem lahko zaznamo, da imajo otroci občutek, da jim ne prepuščajo samostojnega odločanja na vseh področjih, kar starši sami ubesedijo na način, da se otroci še ne srečujejo s pomembnimi odločitvami.

4.2.3. Iskanje nasveta

Mladostniki obeh spolov so poročali, da najpogosteje nasvet poiščejo pri starših (*»če pa je ne najdem pa se obrnem na starše« JO28*, *»Obadva,« CO9*), dekleta so še posebej izpostavila iskanje nasveta pri mami (*»Mamo« FO11*), fantje pa pri očetu (*»Očeta« EO12*). Manjšina fantov je izpostavila, da nasvet poiščejo tudi pri mami, medtem ko dekleta očeta posebej niso omenila. Dekleta so posebej izpostavila iskanje nasveta pri prijateljih (*»prijateljicami« KO32*) in sošolkah, fantje na drugi strani pa pri sorojencih (*»včasih še celo z brati in sestrkami« IO19*). Mladostniki obeh spolov so izpostavili preračunljivost pri iskanju nasveta, se pravi da nasvet iščejo odvisno od *področja* (*»Odvisno za katero področje bi šlo« HO46*), pri najbolj priročnih osebah ali tistih, ki imajo podobno mnenje (*»Velikokrat vprašam tistega starša, za katerega mislim, da ima podobno mnenje kot jaz. Nato drugega niti ne vprašam« BO58*).

Najbolj pogosto izpostavljena vzroka za iskanje mnenja so bile izkušnje (*»takrat jim obrazložim situacijo in onadva mi ob tem pripovedujeta iz lastnih izkušenj« DO19*, *»Ker imata veliko izkušenj« CO6*) in različnost mnenj (*»ker imata vsak čisto drugačno mnenje« BO28*), da lahko pridobijo čim bolj široko sliko nad določeno situacijo. Nekaj deklet je poročalo, da iščejo bolj pogovor kot nasvet, da iščejo nasvet oziroma pogovor, ker so že na splošno bolj zgovorne (*»sem pa tudi kot odprta knjiga tako da, mi ni težko govoriti.« DO46*) oziroma čutijo lastno nezrelost (*»saj sama nisem še dosti zrela, da bi sprejemala odločitve sama.« JO7*). Prav tako pa jih je nekaj izpostavilo, da nasvet iščejo pri nekom, ki pozna vpletene in pri nekom, ki vpletenih oseb v problem ne pozna, da lahko dobijo bolj nevtralen oziroma širok pogled nad situacijo. Nekaj fantov na drugi strani pa je izpostavilo, da nasvet poiščejo, ker se jim le ta zdi dober oziroma koristen (*»je pa tudi drugo mnenje kdaj pa kdaj ok slišat« EO29*), ker so

radovedni (*»Pogosto vprašam samo zato, ker me zanima njihovo mnenje.« BO15*) ali pa le iz vljudnosti do staršev (*»vprašam jih bolj za nasvet iz vljudnosti« GO13*).

Dekleta so tudi bolj poročala, da nasvet oziroma pomoč poiščejo takrat ko se čutijo preobremenjene (*»Dostikrat se tako za neke reči tudi preobremenjujem« DO52*) in nemočne, fantje na drugi strani pa le tega redko iščejo oziroma ga poiščejo ko že sami razmislijo in iščejo le nadaljnjo usmeritev (*»da mi povesta kaj bi morda lahko naredil« IO13*).

4.2.4. Področja iskanja nasveta (pri starših)

V splošnem je večina mladostnikov, ki so sodelovali v raziskavi poročala, da nasvet pri starših iščejo glede vsakdanjih (*»Oh takrat, ko sem v kakšni dilemi lahko je nekaj popolnoma brezveznega« DO69*), praktičnih stvari (*»Kako naj kaj naredim« CO8*), ko sami ne vedo kaj storiti kot tudi glede pomembnih odločitev, in tistih, ki se tičejo prihodnosti (*»ker bo ta odločitev kar precej vplivala na naslednja leta mojega življenja.« BO9*). Je pa nekaj deklet za razliko od fantov izpostavilo, da nasvet iščejo na vseh področjih svojega življenja (*»Skoraj vseh« FO6*). Poročali so tudi o konkretnih odločitvah, ki sem jih združila v 4 podkategorije: šola, način življenja, odnosi in prosti čas. Glede prostega časa so si bili mladostniki obeh spolov dokaj enotni, da najpogosteje nasvet pri starših iščejo glede izbire šole (*»Ena izmed odločitev, ki je sicer zame kar pomembna je npr. vpis v srednjo šolo, Vprašala sem ju za mnenje« KO27*), šolskega dela (*»Glede šole« FO7*) in prevoza v šolo (*»Na primer, kako bom prišel domov, ali grem, na avtobus ali me bodo prišli iskat.« IO10*). Nekaj otrok pa starše vpraša za mnenje tudi glede jutranjega vstajanja. Tudi glede načina življenja so bili dokaj enotni - predstavniki obeh spolov so poročali, da nasvet poiščejo glede oblačenja in prehranjevanja oziroma priprave hrane (*»Po navadi kako kaj pripraviti za jest, ko sem sam doma« GO7*). Nekaj deklet pa je izpostavilo še iskanje nasveta glede osebnih težav (*»Posvetujem se o tem, kar me trenutno muči« JO30*), zdravega življenja (*»kako zdravo živeti, itd« DO77*) in opravljanja izpita za avto. V podkategoriji odnosi in prosti čas pa so iskanje nasveta izpostavila le dekleta in sicer se srečujejo z vprašanji glede družbe (*»kako živeti med ljudmi,« DO75*), glede odnosov z vrstniki in prijatelji ter odnosi na splošno ter iščejo nasvete tudi v povezavi z organizacijo počitnic in hobijev (*»hobijev, na primer športa« FO8*).

Starši so poročali, glede katerih odločitev se otroci nanje obračajo po nasvet oziroma si sami želijo, da bi pri njih iskali nasvet. V splošnem imajo starši vtis, da se mladostniki na njih obračajo glede odločitev na vseh področjih njihovega življenja (*»O čemer koli« CS29*) oziroma vsaj pri tistih, ki se tičejo prihodnosti (*»kaj bo počel v prihodnosti« GS8*) ali reševanja težav.

Tako kot pri mladostnikih sem tudi tukaj odgovore staršev združila v enake podkategorije. Na področju šole in prostega časa so si bili starši obeh spolov enotni, da otroci pri njih nasvet poiščejo predvsem glede izbire šole (*»Trenutno glede izbire srednje šole« JS14, »Šolanje« ES13*) in poklica, šolskega dela, organizacije časa (*»Mogoče še nima pravega občutka, kako razporedit čas« IS19*) in hobijev. Nekaj mamic je še posebej poudarilo pogovore glede najstniških zabav (*»Menim da je bolje če se moj otrok z mano posvetuje glede kakšnih zabav« KS13*) in zdravju škodljivih substanc v povezavi z njimi. Za razliko od očetov pa so se mame dotaknile tudi področja odnosov in načina življenja. Tu so poročale, da se z otroci pogovarjajo o odnosih z vrstniki in odnosom do nasprotnega spola, kot tudi o osebnih težavah (*»Name se obrne pri čustvenih težavah« DS25*), oblačenju (*»Trenutno izbiramo obleko za valetu in si želi mojega menja« FS10*), zdravju (*»Recimo pri zdravniških pregledih« AS21*), ženskem zdravju in denarju (*»Upravljanjem z denarjem« CS16*).

Tako mladostniki kot starši so tudi izpostavili, da so na področju financ (*»še vseeno to financirata« AO30, »Edino finančno še ni samostojna, zato jo tu podprem, kadar se le da« DS22*) in prevoza (*»edino teh, ki se tičejo staršev ne, recimo kako bom prišel domov, kako bom šel v šolo ipd.« IO52*) še vedno odvisni od staršev, kar se tudi navezuje, da jih glede tega pogosteje vprašajo za mnenje, nasvet oziroma se glede tega ne morejo odločati samostojno.

Tudi v tej kategoriji se pogledi po parih otrok v glavnih poudarkih ujemajo. V večini so izpostavili vsaj eno skupno stvar oziroma področje, kjer otrok poišče nasvet pri svojih starših. Pri parih mam in hčera lahko zaznamo ujemanje na področju osebnih težav, odnosov, izbire šole in oblačenja. V mešanih parih lahko zaznamo ujemanje mnenja glede izbire šole in glede vsakdanjih in praktičnih stvari. V parih očetov in sinov pa se zopet mnenja ujemajo glede posvetovanja o vsakdanjih stvareh.

4.2.5. Področja osamosvajanja

- Področje šole

Mladostniki so poročali, da se na področju šole največkrat po nasvet obrnejo k staršem (*»vprašam pa tudi doma za kakšen nasvet« JO14*), na drugem mestu so bili prijatelji in sošolci (*»najprej na prijatelje, sošolce« IO22*). Dekleta so izpostavila tudi iskanje nasveta pri sorojencih (*»Na brata« AO25*), medtem ko so fantje poudarili, da težave na področju šole večkrat rešujejo samostojno ali pa sploh ne iščejo pomoči (*»Moram reči, da s šolo nimam večjih težav in se na starše ne obračam prav pogosto.« BO17*).

- Področje odnosov z vrstniki in prijatelji

Tudi na področju odnosov z vrstniki mladostniki največkrat nasvet poiščejo pri starših (*»starša« CO14*) in prijateljih (*»Prijatelji, še posebej tisti, ki so mi izredno blizu« DO32*). Tako fantje kot dekleta so izpostavili tudi pogovor s sorojenci (*»Tudi na brata.« A26*, *»ali pa včasih s starejšo sestro, ker me sprašuje kaj, ker je psihologinja« IO27*) in samostojno reševanje težav (*»V« GO16*) oziroma reševanje težav znotraj vrstniške skupine (*»saj smo že dovolj stari, da sami rešujemo težave« JO16*). Nekaj fantov je celo poudarilo, da se o odnosih z vrstniki in prijatelji doma ne pogovarjajo (*»Glede tega doma ne govorimo pogosto« BO26*). So pa za razliko od iskanja nasveta na področju šole tukaj nekateri izpostavili tudi druge pomembne osebe – stare starše (*»mama oz. moja babi« DO34*) in birmansko botro.

- Področje odnosov doma

V tej kategoriji je bilo nekoliko več razlik med fanti in dekleti. Dekleta so bolj poročala o tem, da nasvet pogosteje poiščejo pri prijateljih (*»s kakšno prijateljico« KO18*) in sorojencih (*»brat« FO18*), redkeje pri starših. Na drugi strani so fantje izpostavili, da o tem nimajo potrebe govoriti (*»in se v resnici ne pogovarjam sam od sebe o tem, ker nimam potrebe po tem« IO29*), saj imajo doma dobre odnose in posledično tudi ne iščejo nasveta (*»Glede tega se ne obračam po nasvete« BO30*). Če že, se o tem pogovarjajo na pobudo sošolcev (*»Kadar pa je kaj, se pa pogovarjam s sošolci, če oni načnejo temo.« IO30*) ali se morda pogovorijo s starši.

- Področje hobijev in prostega časa

Mladostniki se o hobijih in prostem času najpogosteje pogovarjajo s starši (*»Kam bom hodila, zagotovo predebatiram z atijem in z mami« AO29*), nekateri so še posebej izpostavili iskanje nasveta pri mami (*»včasih tudi z mamo« IO33*) ali pri sorojencih (*»Če bi bilo v povezavi s športom, najbrž z bratom.« HO40*). Nekateri fantje so izpostavili tudi iskanje nasveta pri očetu in poudarili, da potrebe po iskanju nasveta nimajo. Dekleta na drugi strani pa najpogosteje pogovor glede hobijev in prostega časa iščejo pri prijateljih oziroma tistih, za katere menijo, da jim lahko kvalitetno pomagajo (*»to je čisto odvisno od področja« HO42*).

- Področje osebnih težav

Tudi v tej kategoriji mladostniki največkrat nasvet poiščejo pri starših (*»Na starše« EO21*) ali prijateljih (*»Posvetujem se s prijateljicami« JO19*). Pri tem je zanimivo, da so dekleta večkrat poročala o iskanju nasveta pri prijateljih in šele nato pri starših, fantje pa ravno obratno. Fantje prav tako poleg prijateljev in staršev nasveta na tem področju ne iščejo in težave raje rešujejo samostojno (*»rešujem jih sam« GO19*). Dekleta na drugi

strani nasvet poiščejo tudi pri sorojencih oziroma osebah, ki jim zaupajo (*»Predvsem govorim ljudem, ki jim zaupam« DO45*). Je pa zanimivo, da so nekatera dekleta ločeno omenila tako iskanje nasveta pri mami kot tudi pri očetu.

4.2.6. Samostojno odločanje

Večina mladih sodelujočih v raziskavi je poudarila, da samostojno sprejema nepomembne (*»Sama po navadi sprejemam večino svojih manj pomembnih odločitev« KO26*) in vsakdanje odločitve (*»vsakdanje stvari« IO51*), tiste, ki nimajo trajnih posledic v prihodnosti. Le nekaj mladostnikov moškega spola je izpostavilo, da samostojno sprejema vse odločitve (*»vse« GO25*). Preko podkategorij sem samostojne odločitve mladostnikov razporedila v odločitve, ki se tičejo prostega časa, skrbi zase in šole. V vseh podkategorijah je bilo mnenje mladostnikov ženskega in moškega spola dokaj enotno. V okviru prostega časa samostojno sprejemajo odločitve glede lastnih interesov, hobijev (*»Kdaj grem v fitnes« GO26*, *»Mogoče glede hobijev, s katerimi se bom kasneje ukvarjala« AO41*), izbire knjig, glasbe, izbire prijateljev (*»s kom se bom družil« CO25*), objav na socialnih omrežjih (*»kaj bom objavila na svojem profilu« HO56*) in na splošno samostojno upravljajo s prostim časom (*»kdaj bom kaj počel« IO49*). Glede skrbi zase so izpostavili samostojno odločanje glede oblačenja (*»Kaj bom oblekel« CO22*) in prehranjevanje (*»ne vem kaj bom naslednji dan jedla za malico« HO54*), nekaj deklet pa je izpostavilo tudi organizacijo časa, vstajanje in upravljanje z lastnim denarjem. Na šolskem področju samostojno sprejemajo odločitve, ko gre za šolske obveznosti (*»Sama se odločam glede šolskih obveznosti« JO23*), odhoda v šolo in izbire nadaljnjega šolanja (*»Recimo vpisovanje na fakulteto, to vem da bom sama gledala in se sama pozanimala« HO19*).

Za razliko od mladostnikov pa se je tu mnenje mam in očetov dokaj razlikovalo. Mame so izpostavile, da otroci na splošno vse odločitve oziroma večino le-teh sprejemajo samostojno (*»Trenutno mu pustim da se odloča o skoraj vsem« CS12*), medtem ko so očetje izpostavili bolj nepomembne in vsakdanje odločitve (*»Neke osnovne samostojnosti, ne vem, da jaz ne mislim na to, kdaj bo kupila mesečno karto in take stvari, to so tiste osnovne zadeve« HS22*), odgovornost do svojih zadolžitev, da je stopnja samostojnosti odvisna predvsem od vzpodbud in vztrajnosti družine (*»čeprav tukaj kar spelje, če mu ne popustimo in naredimo mi namesto njega. Odvisno od naše vztrajnosti.« IS84*) ter celo to, da mladostniki niso čisto samostojni v odločanju (*»Čisto samostojen, ne vem, če bi kakšno področje izpostavil« IS15*). Preko podkategorij pa so se mnenja staršev uskladila. Mame so izpostavile le nekaj več vidikov kot očetje, splošno gledano pa se njihovo mnenje ujema. Starši obeh spolov so mnenja, da se

mladostniki samostojno odločajo glede izbire hobijev (*»Glede svojih hobijev« GS4*), upravljanja s prostim časom (*»Če gre s prijateljicami na pijačo, v kino ali kaj podobnega, ji zaupava, da gre lahko že sama« JS8*) in izbire prijateljev. Prav tako je večina mnenja, da so samostojni pri šolskem delu (*»Dovolj je samostojen in odgovoren pri delanju domačih nalog in ostalih obveznosti, ki so povezane s šolo.« BS6*). V podkategoriji skrb zase so izpostavili različne vidike. Mame so bolj izpostavile samostojnost pri oblačenju, prehrani in pripravi hrane (*»kaj si lahko pripravi, ker je samostojna v sami pripravi hrane« AS11*), očetje pa samostojnost pri vožnji in soočanju z občutki (*»ampak hoče biti samostojen in sam prenašati težave.« IS61*). Le nekaj mam je v podkategoriji šola izpostavilo nesamostojnost otroka na šolskem področju ter s tem povezano potrebo po usmerjanju, spodbujanju in sodelovanju s strani staršev (*»Pri šolanju ni samostojen in je potrebnega veliko sodelovanja« ES10*).

Tudi v tej kategoriji ni prišlo do več nasprotujočih si mnenj med pari staršev in otrok. Morda je bolj izstopalo to, da tudi ni bilo večjega ujemanja, saj je vsak posameznik znotraj para izpostavil drug vidik samostojnosti. Izrazito ujemanje se je pokazalo le pri samostojnosti glede izbire hobijev, samostojnosti pri šolskem delu in glede samostojnosti pri vsakdanjih odločitvah.

4.2.7. Občutki ob samostojnem odločanju oziroma sprejemanje otrokove samostojnosti

Mladostniki so poročali tako o pozitivnih in negativnih občutkih kot tudi o običajnosti samega odločanja. Večina mladostnikov obeh spolov je poročala, da se ob samostojnem odločanju počutijo dobro (*»Ob tem se počutim dobro« JO25*) in samostojno (*»saj s tem vem, da v življenju tudi samostojno lahko kaj izberem« CO27*). Nekaj mladostnicam pa to daje tudi občutek samozavesti, samozadostnosti in prepričanosti vase, ter jim da občutek, da jim starši zaupajo (*»ter vem, da mi starši zaupajo in to je fajn« DO64*). Mladostniki obeh spolov so prav tako poročali o občutku strahu pred napačno odločitvijo (*»ker ne vem, kakšne posledice lahko pustijo.« FO28*) in s tem povezanim občutkom prestrašenosti in stresa. Nekaj mladostnikov obeh spolov pa samostojno odločanje doživlja kot nekaj samoumevnega (*»So dokaj samoumevne, vsak dan se moraš nekaj odločit« IO54*), naravnega (*»ampak mi je dosti naravno, da grem v eno ali v drugo smer« HO62*) in nič posebnega.

Starši na drugi strani pa so bolj poročali, o tem, kako se soočajo z vse večjo samostojnostjo otrok. Večina to dobro sprejema (*»S tem se soočam zelo dobro« GS9*, *»Nimam težav s soočanjem z njegovo samostojnostjo« BS11*) in so mnenja, da to dobro vpliva na otrokovo prihodnost (*»saj ji bo tako veliko lažje v življenju« FS12*). Prav tako samostojnost otroka

spodbujajo (*»V končni fazi jaz ga spodbujam, da bi bil čim bolj samostojen,« IS30*) in ga pri tem ne ovirajo (*»da jih ne oviram pri razvoju, napredku, samostojnosti« CS19*). Kljub vsemu pa jih je nekaj poročalo, da je včasih vse večjo samostojnost otroka tudi težko sprejeti (*»mi je pa obenem tudi malo žal, ko vidiš, da se vloga zmanjšuje.« HS41*) oziroma je to težje pri prvem otroku, pri vseh naslednjih pa to postaja lažje. Mame so poročale tudi o občutku ponosa in olajšanja (*»To mi je v olajšanje« DS23*). Nekaj pa jih zaradi otrokove nesamostojnosti to težje sprejema in imajo s tem slabo izkušnjo (*»tako da ni najboljša izkušnja.« ES11*), saj ni v skladu z njihovimi pričakovanji (*»seveda pa je staršu najlažje, če je to usklajeno z njegovimi pričakovanji, ker če kje ta otrok malo prehiteva se počutiš, da nisi dovolj prisoten mogoče ali da ne veš kaj se z njim dogaja« IS37*). Nekaj mam je poudarilo, da se s tem lažje soočajo na način, da svoj fokus usmerijo drugam (*»in se moraš osredotočiti na druge stvari,« CS21*) – v gradnjo partnerskega odnosa ali v delo na sebi. Očetje na drugi strani pa vse večjo samostojnost doživljajo kot logičen potek v procesu odraščanja (*»Starejši ko je otrok, večjo odgovornost mora sprejeti« JS12*), to z veseljem sprejemajo (*»Malo z veseljem, še vedno več z veseljem,« HS40*), so zadovoljni in je samo osamosvajanje pravzaprav dobrodošlo. So pa tudi nekateri očetje poročali, da ta proces doživljajo spreminjajoče, da je na trenutke lahko naporno (*»sicer je včasih malo naporno« IS34*) in da so pripravljeni tudi na večjo stopnjo samostojnosti kot jo v tem trenutku izraža otrok. So pa izpostavili, da je v tem procesu še vedno pomembno biti otroku v oporo in obenem prepoznati svojo vlogo pri tem (*»ampak moja dolžnost je, da ugotovim, kaj je nasvet, kaj je vodenje in kje se moje meje končajo pri tem« HS38*).

V večini se mnenje parov otrok in staršev ujema. V večini tako otroci kot starši dobro sprejemajo proces osamosvajanja in vse večje samostojnosti, ter se jim ta proces zdi logičen in naraven. Pri tem so izstopali le pari mamic in sinov. V mnenju si niso bili najbolj enotni. Mamice so poročale o težkem sprejemanju samostojnosti in imajo s tem slabo izkušnjo, medtem ko so sinovi samo doživljanje samostojnosti opisali pozitivno. Pri enem paru mame in sina pa je bilo ravno obratno – mama je izpostavila to izkušnjo kot dobro, medtem ko je otrok izpostavil bolj negativne občutke ob samostojnem odločanju.

4.3. Pomembni drugi

4.3.1. Sošolci, vrstniki, prijatelji

Sošolci, vrstniki in prijatelji so bili najpogosteje omenjeni kot pomembni v mladostnikovem življenju poleg staršev. Mladostnice vrstnike doživljajo kot prijetne, imajo z njimi odprte

odnose, imajo občutek, da jih najboljše razumejo (*»saj me one malo bolj razumejo kot pa starši« JO20*) in imajo v sebi potrebo, da jim pripadajo (*»in bi se rada dober počutila okoli njih, bi bila rada v tej družbi« HO52*), prav tako pa pri njih iščejo nasvete. Na drugi strani so mladostniki izrazili različna mnenja o svojih sovrstnikih. Nekaj jih je izrazilo nezaupanje do vrstnikov (*»ker jim ne zaupam in bi se mi zagotovo smejali« BO44*) in jih doživlja kot osebe brez občutka za druge (*»Ne znajo se vživeti v vlogo drugega.« BO45*). Posledično pri njih tudi ne iščejo pomoči. Spet drugi mladostniki so izrazili da se z vrstniki radi družijo (*»Se pa s prijatelji dogovarjamo, da bi šli kdaj ven« EO23*), se pogovarjajo o hobijih, tehničnih stvareh in šoli, saj sošolci najboljše poznajo samo dogajanje v razredu (*»kar se tiče šole same, ker so tam, ker poznajo stvari, vejo, kaj se je dogajalo pri uri, če npr. jaz pozabim, kaj je za nalogo itd.« IO23*).

Tudi starši so sošolce, vrstnike in prijatelje prepoznali kot pomembne osebe v otrokovem življenju. Menijo, da jim mladostniki zaupajo, da jim morda v tem obdobju lažje zaupajo kot staršem (*»Določene stvari, se lažje pogovori s svojimi vrstniki, kakor starši« AS52*), da skupaj preživljajo veliko časa (*»Ker se velikokrat družijo tudi v prostem času« JS23*) in da so izkušnje starejših prijateljic pomemben vir podpore (*»Je pa dobro tudi ko sliši od starejših punc njihove izkušnje« AS17*). So pa izpostavili tudi negativen vidik prijateljstva in vrstniških skupin, da je včasih dobro biti previden (*»Potem pa si razočaran in poskušaš kaj obdržati tudi zase.« AS94*), da se odnos med njimi dostikrat spreminja (*»je pa ta odnos skozi malo nihajoč, včasih je veliko v njihovi družbi, se dobivajo vsak dan, potem se to malo ohladi, pa se prične z nekom drugim dobivat, potem čez poletje se spet vsi dobijo zunaj« IS96*) in da imajo pomemben vpliv na njihovo mišljenje (*»vpliva, da nato spremeni mnenje« AS19*). Nekaj mamic je celo izpostavilo, da se mladostnik prijateljem ne zaupa (*»Zdi se mi, da nima nobenega tako tesnega prijatelja, s katerim bi se veliko družil in mu posledično tudi več zaupal« BS29*) in se tudi ne obremenjuje z njihovim mnenjem.

4.3.2. Sorojenci

Tudi sorojence so omenjali tako mladostniki kot mladostnice. Ne tako pogosto kot sošolce, vrstnike in prijatelje, pa vendar je nekaj deklet poročalo o pomembnosti odnosa z bratom, da se čutijo z njim povezane, se pogovarjajo o osebnih stvareh (*»od brata pa zaradi tega, ker sva si že toliko stvari povedala« AO38*) in izmenjujejo osebne izkušnje (*»mu lahko povem oz. on meni nazaj tudi pove stvari« AO39*). Nekaj fantov pa je poročalo, da se ne sorojence obračajo predvsem iz vidika podobnih interesov (*»ker je skavt tako kot jaz« IO36*).

Tudi starši so sorojence prepoznali kot pomembne osebe v življenju mladostnika, menijo, da otroku predstavljajo prednost (*»ima to prednost, da ima brate pred sabo« AS49*), zavezništvo (*»da sta malo bolj zaveznika ratala« HS68*) in vzor (*»ker so vsi starejši in so mu na en način tudi vzor, je ponosen nanje« IS86*).

4.3.3. Ostalo

Fantje so poleg zgoraj naštetih kategorij kot pomembne druge omenili še stare starše (*»V redkih situacijah vprašam stare starše« BO41*), župnika (*»Mogoče bom v tem primeru za mnenje vprašal tudi župnika.« BO54*) ter strice in tete (*»tudi stric mi je o tem mal povedal, kaj si misli, mi je malo pomagal« IO47*). Dekleta pa so omenila še pomembnost vere (*»Z Bogom« BO65*) in zaupanja vase (*»s seboj« BO66*).

Tudi starši so prepoznali podobne pomembne druge v življenju svojih otrok. Poleg starih staršev (*»Tudi stari mami« AS88*), župnika (*»Tudi župnika zelo ceni in se z njim tudi kakšno stvar pogovori« IS90*), stricev in tet so izpostavili še vlogo drugega starša, učitelja kot vzornika in posrednega svetovalca (*»ampak zelo posluša kakšne njihove nasvete, se na nek način posredno z njimi posvetuje« IS89*) ter prostočasne skupine (*»in dekliška skupina. Mogoče bolj dekliška, kot veroučna« HS72*).

Starši so poročali, da so to predvsem osebe, ki jih otrok že dalj časa pozna (*»Zaupal se jim je tudi že prej« KS29*) ali ima z njimi stikane vezi že od otroštva dalje (*»To so osebe iz zgodnjega otroštva« DS41*). Nekaj jih je poudarilo, da niti ne iščejo nove družbe (*»tako da mislim, da ne išče veliko nove družbe, vsaj trenutno ne,« IS92*). Očetje pa so poročali tudi o novih poznanstvih, ki izhajajo iz novih interesov (*»nekatero osebo so pa tudi nove. Z novimi interesi spoznava nove ljudi« GS22*) ali pa so se ta vzpostavila zaradi selitve v drug kraj (*»To so nove osebe, ker smo se pred nekaj leti preselili v ta kraj« JS22*).

4.3.4. Pomembnost mnenja

Večini mladostnikov obeh spolov je najbolj pomembno mnenje staršev (*»Najbolj mi je pomembno mnenje staršev« JO21*, *»Po mojem se za vse stvari, še posebej če so bolj pomembne odločitve obračam, najprej na starša.« EO22*). Nekaj predstavnikov obeh spolov je izrazilo tudi pomembnost mnenja prijateljev (*»Na splošno se še največ obračam na prijatelje, če že« GO22*, *»Najbolj pomembno pa mi je mnenje prijateljev« DO48*). Poleg staršev in prijateljev so dekleta izrazila še pomembnost mnenja brata, celotne družine, mame, bližnjih, sošolcev ter na splošno

mnenje okolja (*»Morda mi je celo prepomembno, pa ne gre tu samo za starše« DO14*). Na drugi strani pa so fantje poročali o nepomembnosti mnenja drugih (*»Na druge se ne oziram.« CO19*) in izrazili, da največ šteje njihovo lastno mnenje (*»Moje,« GO23*).

Gledano v celoti so starši in mladostniki prepoznali podobne pomembne druge v življenju otrok. Tudi gledano iz vidika ujemanja posameznih parov so navajali podobne kategorije. Morda je prišlo do manjših razhajanj v nekaterih primerih, ko so otroci pripisali največjo pomembnost mnenja staršem, starši pa so na drugi strani na to mesto postavili sošolce, prijatelje in vrstnike.

4.4. Vloga šolske svetovalne službe

4.4.1. Poznavanje šolske svetovalne službe in pogostost obiskov

Večina mladostnikov ve, da imajo na šoli šolsko svetovalno službo (*»da« GO39*, *»Vem, da imamo na šoli šolsko svetovalno službo« JO41*), nekaj pa jih je kljub temu izpostavilo, da ne vedo točno, kaj pravzaprav lahko ponudi (*»niti nisem razmišljal o tem, na katerih področjih mi lahko pomagajo« BO98*) in jo enačijo z delom učiteljev.

Tudi starši imajo s šolsko svetovalno službo malo ali nič izkušenj (*»S šolsko svetovalno službo nimam popolnoma nobenih izkušenj« BS30*, *»Nimam izkušenj« GS23*), nekaj jih ne ve, kaj pravzaprav lahko ponudijo (*»sicer ne vem pri kakšni težavi bi se res lahko posvetili« HS79*), nekaj pa jih je mnenja, da so lahko dober prvi kontakt v primeru stiske ali v pomoč pri reševanju šolski težavi (*»Če je možno, že v šoli rešijo šolski problem, drugače pa doma.« JS31*).

Mladostniki so bili v stiku s šolsko svetovalno službo le enkrat (*»tako da sem bil v stiku samo ko sem oddal vpisnico« IO82*), manjšina sogovornikov pa je bila v stiku bolj pogosto, tudi enkrat tedensko (*»Skoraj vsak teden sem tam, ker sedaj s sošolkami nekaj urejamo za eno preduro« AO69*, *»imam reden stik« FO40*).

Kot lahko razberemo se tudi tu pogled otrok in staršev dokaj ujema, v večini poznajo šolsko svetovalno službo, a imajo z njimi nič ali malo izkušenj.

4.4.2. Razlog (ne) stika

Mladostniki so bili večinoma pomoči iz strani šolske svetovalne službe deležni zaradi vpisa v srednjo šolo (*»Ja, v stiku sem bila s svetovalno delavko, ko smo se vpisovali v srednjo šolo« KO51*) ali zaradi nadarjenosti (*»Imel sem že stik s svetovalno delavko, ko sva po končanem*

testiranju za nadarjenost z mami popoldne odšla k svetovalni delavki, da nama je predstavila rezultate« BO107). Nekaj jih je bilo v stiku v okviru podaljšanega bivanja, zaradi kazni (*»vendar zato, ker smo v osnovni šoli nekaj ušpičile s prijateljicami« DO104*) ali zaradi družinskega okolja (*»Ja, moja sestra dela v šolski svetovalni službi« IO79*), manjšina pa se je obrnila tja po pomoč zaradi osebnih težav.

Oba spola mladostnikov sta si bila v večini enotna v tem, da niso iskali pomoči pri šolski svetovalni službi (*»pa ne zato, ker bi posebej rabila kako pomoč« DO103*) saj po tem ne čutijo potrebe (*»Nisem je rabil« EO43*) in imajo zadostno podporo drugje (*»ker lahko doma rešimo vse stvari« IO86*). Nekaj fantov je kot razlog za ne iskanje pomoči navedlo tudi sram (*»Zato, ker me je že nasploh malo sram govoriti o svojih težavah« BO100*), nezaupanje v šolske delavce in dvom v koristnost pomoči (*»In dvomim, da bi mi znali učinkovito pomagati« BO102*).

Tudi starši so bili dokaj enotni v mnenju. Pomoč, ki so je bili deležni oziroma so bili vključeni vanjo preko mladostnika, je bila izbira šole (*»Je zdajle predstavil za srednjo šolo« AS105*), nadarjenost otroka (*»Tukaj smo imeli ta stik s svetovalno službo, da je potem tudi usmerjala ta testiranja za nadarjene« IS100*) in pogovor (*»Če pa razširim tudi na sina, sem bil enkrat na pogovoru« HS78*). Nekaj jih je poročalo, da so imeli stik tudi zaradi želje svetovalne službe, da bi predstavljali svoj poklic. Tako kot mladostniki, se tudi starši strinjajo, da do sedaj še ni bilo potrebe po stiku s šolsko svetovalno službo (*»Zaenkrat je nismo potrebovali.« ES27*), nekateri si tega stika niti ne želijo (*»si jih sploh nisem želela imeti zraven« AS98*). Spet drugi pa so izpostavili, da niso iskali pomoči, ker otrok nima ne učnih (*»Verjetno zato, ker otrok nima učnih« BS31*) in ne vedenjskih težav (*»ni problematičen otrok« JS26*) ali pa morda otrok ne išče pomoči zaradi strahu (*»Vprašanje pa je, če se tak otrok sploh upa obrniti na šolsko svetovalno službo.« BS36*). So pa poročali, da je iskanje pomoči odvisno tudi od vrste stiske (*»Odvisno za kakšno stisko gre« CS49*) in podpore doma. Mora pa biti za ustrezno in koristno pomoč prisotna tudi pripravljenost otroka (*»in če je otrok pripravljen stopiti tja na pogovor,« FS29*). svetovalno službo kot koristno vidijo na področju odnosov v razredu (*»Verjetno bi ga spodbudila, če bi šlo za težave v odnosih s sošolci« BS37*), navsezadnje pa so mnenja, da otrok morda lažje zaupa šolski svetovalni delavki, kot nekemu, ki je bolj nevtralen od bližnjih (*»saj mu bo morda lažje če se zaupa tudi nekemu drugemu kot svojim bližnjim« KS35*).

V tej kategoriji ni prišlo do razhajanj v mnenju. Večinoma so pari staršev in otrok poročali o enaki prejeti pomoči. Ko je otrok poročal o pomoči glede izbire šole, je o tem poročal tudi starš, ko je otrok poročal o nepotrebnosti tovrstne pomoči in ne iskanju pomoči je o tem poročal tudi njegov starš. Edina razlika je bila v tem, da je posameznik znotraj para izpostavil kakšen drug vidik ali kakšen pogled več.

4.4.3. Doživljanje

Glede doživljanja šolske svetovalne službe pa je prihajalo do večjih razlik med fanti in dekleti. Dekleta so jo opisale kot bolj pozitivno. Dobljena pomoč se jim zdi dobra (*»Zelo dobro, 10 od 10« FO43*), koristna in vzgojna (*»Lahko rečem samo to, da nas je izučilo« DO105*). Svetovalnega delavca oziroma delavko so doživljale kot prijetno osebo, odprto za pomoč (*»nam z veseljem pomagala« KO53*). Le nekaj deklet je izpostavilo šolsko svetovalno službo kot ne najbolj primeren prostor za reševanje težav (*»Ne zdi se mi dovolj varno, ne v smislu da bi se počutila ogroženo, ampak ni okolje v katerem bi se želela odpreti« HO100*), zaradi medsebojnega nepoznavanja in posledično nezaupanja. Na drugi strani pa so fantje šolsko svetovalno službo opisali bolj negativno, kot neuporabno (*»To ni zame, ker se mi ne zdi uporabno« GO41*), ne ustrezno in nepomembno. Prav tako pa so izrazili željo, da tovrstne pomoči ne bi nikoli potrebovali (*»vendar ne takšen, da bi se nanjo obračal po pomoč in upam, da se mi tudi ne bo treba« BO108*).

Splošno gledano so bili starši zadovoljni s prejeto pomočjo, se jim le ta zdi koristna (*»ker je povedala, da njej in njenim sošolcem svetovalec veliko pomaga pri reševanju šolskih problemov. Jim svetuje« JS28*) in šolsko svetovalno službo ocenjujejo kot primeren prostor, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč (*»Menim da če se otrok po pogovoru s svetovalno delavko bolje počuti, je to zelo pozitivna stvar.« KS33*). Prav tako jih je nekaj izpostavilo, da je zunanje mnenje glede določene situacije vedno dobrodošlo. Na drugi strani pa je nekaj staršev prejeto pomoč označilo kot neustrezno (*»V šoli mojih otrok ni veliko pomoči« DS58*) in neuporabno in si želijo, da le te ne bi nikoli potrebovali (*»sem pa vesel, da nima večjih težav, da bi potreboval takšno pomoč.« GS25*). Mame so poročale tudi o tem, kako so doživljale samega svetovalnega delavca oziroma delavko. Kot dobre izkušnje so izpostavile to, da je prisotnost na šoli prednost, saj bolj pozna dogajanje (*»ker ima mogoče nekdo, ki je stalno prisoten v šoli, boljši občutek in več informacij o morebitnih napetostih med določenimi učenci« BS 38*) in pa izpostavile so dobro dosegljivost. Kot negativno pa so izpostavile nezaupanje delavcem (*»Lahko si tam poišče pomoč, samo je ne bi pustila same, če bi že šli, bi šla jaz skupaj z njo« AS113*), nefleksibilnost, materialnost (*»Včasih imam občutek, da so tam samo zaradi svojih plač« AS99*), da se osredotočajo le na napake, občutek nerazumevanja (*»Šolska svetovalna služba me ne razume dobro« DS42*), da niso v koraku s časom in da preveč posplošujejo same situacije (*»Na vse gledajo objektivno,« DS45*), medtem ko bi potrebovali bolj individualen pristop (*»moral pa bi vzeti problem zelo individualno« DS46*). Prav tako pa je nekaj mam izrazilo nezaupanje v moško figuro socialnega delavca (*»je sicer moški« AS103*).

Večina staršev je mnenja, da je sama kvaliteta in ustreznost pomoči odvisna od osebnostnih lastnosti svetovalnega delavca oziroma delavke (*»Odvisno od tega kdo je svetovalec oz. svetovalka« HS75*) in njegove zmožnosti za gradnjo odnosa (*»Najprej je treba to zgraditi, potem je pa lahko« IS114*). Pri tem pa je pomemben njegov občutek za delo (*»Nekateri imajo čut, nekateri ne.« HS76*), volja (*»se vidi, da je življenje v njem, da ima voljo« AS104*) in humor. Prav tako jih je nekaj poudarilo željo po tem, da bi bili slišani (*»Da se kdaj upošteva tudi tiste ankete, ki jih izpolnjujejo učenci« AS112*) ter da bi bila pomoč bolj praktična. Novosti ocenjujejo kot dobre in dobrodošle, obenem pa so mnenja, da je potreben nadzor in vključenost staršev v sam proces pomoči (*»pa potem, če so to problematike za pogovor, da se usklajuje tudi s starši, če so le taki, da so pripravljeni sodelovat.« IS111*). Izpostavili so tudi pomislek, da je morda preveč otrok na enega delavca (*»vprašanje pa je, da je en ali dva svetovalna delavca, glede na število otrok, to prostor, kjer se vzpostavi zaupljiv odnos« IS113*), zaradi česar sama pomoč ni tako kvalitetna, kot bi lahko bila.

Tudi v tej kategoriji ni prišlo do večjih razhajanj med pari staršev in otrok. Vsak otrok znotraj para je šolsko svetovalno službo doživljal na enak oziroma podoben način kot njegov starš in obratno. Edina razlika, do katere je prihajalo, je ta, da so nekateri starši izpostavili nekoliko več vidikov in pogledov na samo doživljanje šolske svetovalne službe.

5. Razprava

V svoji magistrski nalogi sem raziskovala, kako začetno obdobje odraščanja doživljajo in razumejo mladostniki in njihovi starši. Kje se kaže vse večja samostojnost mladostnika, kako to vpliva oziroma na kakšen način se spreminja odnos med starši in mladostniki, ali se te spremembe odražajo tudi preko pomembnih drugih oseb v življenju mladostnikov ter kakšno vlogo ima v tem življenjskem obdobju mladostnika šolska svetovalna služba.

S pomočjo raziskovalnih vprašanj, ki sem si jih zastavila na začetku, bom v nadaljevanju predstavila ključne ugotovitve in o njih razpravljala v povezavi s teoretskim razumevanjem.

RV1: Katera so po mnenju mladostnikov in njihovih staršev tista področja, na katerih se mladi prej osamosvojijo in na katerih kasneje?

Starši in mladostniki so mnenja, da otroci večinoma samostojno sprejemajo odločitve, ki se jim ne zdijo pomembne ali se tičejo vsakdanjega življenja. Največkrat so izpostavili samostojno odločanje glede interesov in hobijev, upravljanje s prostim časom, izbiro oblačil, izbiro prijateljev, prehrano, pripravo hrane in samostojnost pri šolskem delu. Zupančič in Svetina (2004, str. 593) pišeta o tem, da osamosvajanje mladostnikov poteka na različnih področjih. Najprej se kaže na vedenjskem in čustvenem področju, ko otrok začne uveljavljati lastne vzorce vedenja, upada njegova potreba po močni čustveni podpori staršev ipd., šele nato pa se samostojnost odraža na vrednotnem in ekonomskem področju. V nekaj raziskavah je bilo ugotovljeno, da se osamosvajanje mladostnikov močno povezuje z njihovo starostjo. Okoli 14. leta mladostniki poročajo o osamosvajanju na področju sprejemanja odgovornosti znotraj družine, odločanje o lastnem videzu, samostojno opravljanje domačih in šolskih obveznosti. Ta področja so prepoznali tudi udeleženci v moji raziskavi. Drugo področje osamosvajanja se veže nekje na starost med 14. in 17. letom, ko mladostniki pričakujejo, da se bodo lahko svobodno gibali med domom in izven doma, v ospredje prihajajo najstniške zabave in prve ljubezni, počasi začnejo resneje razmišljati tudi o spolnosti. Tudi na ta področja so udeleženci v moji raziskavi deloma že nakazali. Tretje področje osamosvajanja, po 17. letu starosti, pa predstavlja ekonomska neodvisnost.

Sogovorniki so poleg samostojnosti poročali tudi o odločitvah oziroma področjih življenja, kjer še vedno iščejo nasvete, večinoma kar pri starših, kar je morda v nasprotju z raziskavami, ki poročajo, da dokaj hitro upade otrokova potreba po močni čustveni podpori staršev. Tako starši kot mladostniki v moji raziskavi, so bili v poročanju dokaj enotni, da otroci iščejo nasvet oziroma pogovor na vseh področjih življenja, tako o vsakdanjih stvareh, kot ob tistih bolj

pomembnih odločitvah, ki bodo vplivale na prihodnost. Največkrat je bilo izpostavljeno posvetovanje glede izbire šole, prehranjevanja, priprave hrane, oblačenja in tistih stvari, kjer so otroci še vedno odvisni od svojih staršev – predvsem glede materialne preskrbljenosti. Puklek Levpušček in Zupančič (2021, str. 75) se sprašujeta, kaj pravzaprav določa avtonomnost posameznika in ali je nujno, da se oddalji od staršev, če želi postati neodvisen in samostojen. Zaključita, da je avtonomija posameznika stvar osebne konstrukcije in pomeni, da je posameznik zmožen uravnavati svoje življenje, da svoja dejanja dojema kot voljna in samodoločujoča. To avtonomnost pa učinkovito uveljavlja v sobivanju z drugimi. Se pravi, ni potrebno, da se otrok od staršev popolnoma distancira, da lahko postane samostojen, le odnos se začne preoblikovati v vedno bolj enakovrednega. To sem zaznala tudi v svoji raziskavi. Zanimiva je ugotovitev, da so se področja, kjer se mladostniki odločajo samostojno in kjer iščejo nasvet, dostikrat prekrivala. Razlika, ki je nastala, je navidezna in nakazuje, da bolj kot nasvet iščejo pogovor, da se o stvareh z nekom pogovorijo in nato samostojno sprejmejo končno odločitev. Na podlagi tega lahko sklenemo, da so sodelujoči mladostniki verjetno še v procesu doseganja avtonomnega odločanja na nekaterih področjih, predvsem na tistih, katere smatrajo kot pomembna, kot je na primer izbira srednje šole, kot tudi tistih manj pomembnih, ko se čutijo nemočne ali brez idej pri reševanju težav.

Glede samega iskanja nasveta oziroma v večji meri pogovora, so si bila poročanja nekoliko drugačna glede na spol sogovornikov. Mame in mladostnice so poročale, da mladostnice večkrat nasvet poiščejo tudi glede osebnih težav in odnosov z drugimi, iščejo nekoliko bolj osebne in poglobljene pogovore. Na drugi strani pa očetje in mladostniki moškega spola o tem niso poročali, ampak so izpostavili pogovore o vsakodnevnih in tehničnih temah. Starši in mladostniki na splošno so večkrat poročali, da hčere raje nasvet poiščejo pri mamah, sinovi pa pri očetih. Iz tega lahko sklepamo, da so teme pogovorov spolno specifične, pa tudi to, da se otroci večinoma lažje sporazumevajo oziroma o bolj osebnih težavah zaupajo staršu istega spola. To lahko izpostavimo kot eno izmed novih ugotovitev. V sorodnih raziskavah je namreč moč zaznati vlogo mame kot tisto, kateri se mladostniki obeh spolov zaupajo v večji meri. Zupančič in Svetina (2004, str. 599) poročata o rezultatih raziskav, kjer se je vloga mame v času odraščanja mladostnikov obeh spolov glede čustvenih stisk in opore izkazala za pomembnejšo od očetove. Ni pa moč zaslediti raziskav, ki bi izpostavile ujemanje po spolu kot pomemben dejavnik zaupnosti o osebnih težavah.

Kljub dokaj enotnemu mnenju med starši in mladostniki glede področij samostojnega in nesamostojnega odločanja pa so starši izpostavili, da menijo, da se mladostniki še ne srečujejo s pomembnimi odločitvami in so obenem izpostavili tako njihovo vse večjo samostojnost kot

tudi nesamostojnost. Zavedajo se, da so zaradi vloge starša veliko bolj pozorni na področja, kjer otrok ni samostojen in potrebuje pomoč, medtem ko jim njihova samostojnost na določenih področjih hitreje postane samoumevna. Za razliko od staršev so fantje kljub vsemu izpostavili, da večino odločitev sprejemajo samostojno. Morda tu ne morem izpostaviti popolnoma nasprotujočih mnenj, saj se otroci morda res čutijo bolj samostojne v odločitvah, ki jih sedaj sprejemajo, in se obenem še ne zavedajo, kakšne odločitve jih še čakajo v prihodnosti. Po drugi strani pa se starši bolj zavedajo, da se bodo otroci srečali še z veliko večjimi in morda pomembnejšimi odločitvami od teh, s katerimi se soočajo sedaj. Lahko pa zaključim, da se tako otroci kot starši strinjajo, da so dovolj samostojni v skrbi zase, pri šolskem delu in ne potrebujejo več tolikšne mere nadzora in spodbud kot včasih.

Tekom raziskave me je tudi podrobneje zanimalo, kako mladostniki doživljajo posamezna področja njihovega življenja oziroma ali se področja medsebojno razlikujejo v tem, pri kom mladi raje poiščejo nasvet. Razdelila sem jih v 5 skupin: šola, hobiji in prosti čas, odnosi z vrstniki in prijatelji, odnosi v družini in osebne težave. Na področju šole in hobijev mladostniki največkrat nasvet poiščejo pri starših, prijateljih ali sorojencih. Razlog za to največkrat najdejo v odvisnosti od staršev, v poznavanju dogajanja ali podobnih interesih, zaradi česar smatrajo, da jim te osebe lahko najboljše pomagajo. Glede odnosov z vrstniki in odnosov v družini pa se mladostniki večkrat kot na starše obrnejo na svoje prijatelje, sorojence in druge pomembne osebe v njihovih življenjih. Fantje so še posebej izpostavili, da se glede tega ne pogovarjajo doma, tudi z drugimi redkeje kot dekleta, saj o tem nekateri nimajo potrebe govoriti. Glede osebnih težav pa so fantje večkrat poročali, da če se o tem pogovarjajo, se pogovarjajo s starši, na drugi strani pa se dekleta o osebnih težavah v prvi vrsti zaupajo svojim prijateljicam. Na splošno gledano so fantje večkrat poročali, da težave na vseh področjih najraje rešujejo samostojno in se z drugimi ne pogovarjajo oziroma posvetujejo v takšni meri kot dekleta. To lahko povežemo z raziskavami, o katerih poročata Zupančič in Svetina (2004, str. 606). Izpostavita, da so dekliška prijateljstva že v osnovi bolj intimna in vzajemna kot fantovska ne glede na starost. Fantovska prijateljstva so prej številčnejša kot intimna. Fantje ne dajejo poudarka zaupnemu odnosu, temveč sami prisotnosti prijatelja. Pomembno jim je, da imajo stalnega spremljevalca, nekoga, s komer si delijo zanimanja in skupaj z njim opravljajo različne dejavnosti.

Iz raziskave lahko sklepam, da je tako mladostnikom kot njihovim staršem pomembno, da otroci poiščejo nasvet oziroma pogovor pri svojih starših. To so nekoliko pogosteje izrazile mladostnice. Fantje pa so bolj izpostavili vidik, da jim je mnenje pomembno, vendar tega ne iščejo pogosto. Kljub pomembnosti mnenja staršev, si mladostniki obeh spolov želijo

razmišljati s svojo glavo in sami sprejeti končno odločitev. Pomembno jim je, da jih mnenje staršev ne omejuje. Tudi starši so pri tem podporni, saj jim, z nekaj izjemami, prepuščajo samostojno odločanje – predvsem na področju šole, prostega časa in skrbi zase. Materialna preskrbljenost pa je bila največkrat izpostavljeno področje, kjer starši še ne dopustijo samostojnega odločanja. Se pa kljub vsemu starši trudijo oziroma učijo sprejemati vse otrokove odločitve. Ta ugotovitev se povezuje z dosedanjimi raziskavami, da starši ostajajo pomemben vir podpore v obdobju odraščanja otrok. Tako kot mladostniki se tudi starši učijo prilagajanja na spremembe, ki jih prinaša odraščanje in z mladostnikom vzpostavljajo vedno bolj enakovreden odnos. Obenem mladostniku stojijo ob strani, ko jih ta potrebuje, na drugi strani pa mu dopuščajo vedno večjo samostojnost in ga pri tem ne omejujejo (Juul, 2018).

Iz tega izhaja tudi soočanje z vse večjo samostojnostjo otroka. Med starši in mladostniki so bili občutki dokaj enakovredni. Vsi so izpostavili, da se ob tem dobro počutijo, da je vse večja samostojnost pravzaprav dobrodošla in jo starši tudi spodbujajo. Nekateri pa jo razumejo kot povsem logičen potek v času odraščanja in temu pravzaprav ne posvečajo večje pozornosti, ampak se jim zdi povsem običajno in naravno. Mrgole in Mrgole (2013, str. 111–117) pišeta, da si starši želijo vzgojiti samostojne otroke. Avtorja na tem mestu veliko odgovornost o samostojnosti otroka prelagata na starše same. Izpostavita, da je le-ta odvisna tudi od tega v kolikšni meri mu starši omogočajo učenje iz napak in lastnih izkušenj. Bolj ko mu je to omogočeno, lažje in hitreje bo postal samostojen, je pa ob tem pomembna ravno pravšnja mera podpore staršev. Se pa starši na osamosvajanje mladostnikov lahko odzivajo različno v odvisnosti od več dejavnikov, npr. njihovega življenjskega zadovoljstva, osebnostnih značilnosti, količine stresa itd. (Zupančič in Svetina, 2004, str. 594).

Lahko zaključim, da se starši, ki so sodelovali v moji raziskavi, trudijo svoje otroke spodbujati k vse večji samostojnosti in jim obenem stojijo ob strani, kljub morebitnim težavam, s katerimi se srečujejo v vsakdanjem življenju. Ob tem pa je morda pomembno poudariti, kot pišejo že nekateri avtorji, da gre v odnosu za vzajemno učinkovanje obeh strani. Starši res lahko mladostnika s svojim vedenjem spodbujajo k bolj odgovornemu in samostojnemu obnašanju, a hkrati tudi mladostnik s svojo psihosocialno zrelostjo vpliva na to, da mu starši dopustijo vedno več samostojnosti (Puklek Levpušček in Zupančič, 2021, str. 74).

RV2: Kateri dejavniki v času odraščanja vplivajo na zaupnost odnosa med staršem in mladostnikom ter na kakšen način se odzivajo na nesoglasja v medsebojnem odnosu?

Sogovorniki, tako starši kot otroci, so pozitivno opisovali medsebojne odnose. Menijo, da imajo dober odnos, da so prisotni medsebojno zaupanje, podpora in razumevanje. To potrjujejo tudi številne druge raziskave. Gregorčič Mrvar in drugi (2020, str. 45) poročajo, da ima večina

mladih v Sloveniji dobro družinsko podporo in varnost. Ule (2008, str. 76) poroča, da vse več raziskav potrjuje, da so starši najpomembnejše osebe v življenju odraščajočih otrok. Večina mladih čustveno povezanost s starši ohranja vse do odraslosti. Tudi Bajzek in drugi (2003, str.124) izpostavijo, da je večina otrok v pozitivnem odnosu s starši in od njih prejema čustveno in instrumentalno podporo.

Sogovorniki so izpostavili, da odraščanje samo po sebi prinaša veliko sprememb, a le te doživljajo in sprejemajo prej pozitivno kot negativno. Starši opažajo, da se otroci bolj zapirajo vase, še posebno fantje, iščejo pomembne druge osebe izven družine, izoblikujejo svojo lastno identiteto, so bolj samostojni, znajo in upajo izražati svoje mnenje in posledično se tudi lažje pogovarjajo o bolj resnih in zahtevnih temah. Sam odnos med njimi postaja vse bolj enakovreden. Mladostniki imajo občutek slišnosti in razumevanja v odnosu do staršev, občasno nerazumevanje pa označijo kot nekaj običajnega in značilnega za to obdobje. Razlog za sprejemanje sprememb na tako pozitiven in dobrodošel način lahko najdemo v starših samih, saj s čustveno podporo in podporo na splošno bolj empatično sprejemajo spremenjene potrebe otrok tekom odraščanja, so se jim pripravljeni bolj prilagajati in posledično na to obdobje otrokovega življenja delujejo varovalno (Ule, 2008, str.76).

Mladostniki in starši tudi niso poročali o tem, da bi kakšno stvar posebej prikrivali pred starši. Starši so mnenja, da splošen vtis o življenju otroka imajo, ne delijo pa več vseh podrobnosti. Razloga za to starši in otroci niso našli v načrtnem prikrivanju, ampak v tem, da to niso teme za odrasle, da se otrok o določenih stvareh lažje pogovori z vrstniki, morda pa sama stvar ni tako pomembna in otroci niti nimajo potrebe, da bi to delili z drugimi. Tudi Gril (2006, str.13-14) poroča, da se socialno okolje mladostnikov tekom odraščanja razširi na vrstnike in različne družbene ustanove v skupnosti, kjer živi. Preko tega navezuje vse več novih medosebnih odnosov, ki za mladostnika postajajo vse bolj pomembni in vplivajo na njegov socialni in osebni razvoj. Morda tudi zaradi tega mladostniki postanejo bolj zadržani v odnosu do staršev, saj niso več edini, katerim se zaupajo in potrebo po pogovoru zadovoljujejo tudi v drugih pomembnih medosebnih odnosih.

Tudi o večjih konfliktih v medosebnih odnosih sogovorniki niso poročali, le o manjših nesoglasjih, ki jih razumejo kot nekaj običajnega, kot del vsakdanjega življenja in se tičejo predvsem načina življenja mladostnika ali njegove participacije v družini. Tudi Zupančič in Svetina (2004, str. 589–590) povzameta podatke raznih raziskav, kjer so ugotavljali, da razhajanja, glede pomembnih življenjskih vprašanj ter vsakdanjih problemov med starši in mladostniki, niso velika. Sam obseg konfliktov ni tako velik, vsebine pa ne tako pomembne, da bi lahko govorili o razkoraku med generacijami. Sogovorniki občasna nesoglasja rešujejo s

pomočjo pogovora, iskanja skupne rešitve in stremijo k temu, da ima vsak priložnost izraziti svoje mnenje, svoj pogled. Poročali so tudi o manj ustreznih oblikah reševanja konfliktov, npr. vpitje, kaznovanje, nereševanje konfliktov. O nereševanju težav so večinoma poročali mladostniki moškega spola, kar lahko povežemo z njihovim večjim zapiranjem pred starši in neprisotnostjo želje po pogovoru, kar je razvidno že zgoraj. Marčič (2006) poroča o raziskavi, ki je bila opravljena na področju razlik med spoloma v času odraščanja. Ugotovili so, da fantje bolje prenašajo kritiko, obvladujejo stresne situacije, so bolj srečni in zadovoljni in so bolj sproščeni kot dekleta. Mladostnice so tudi pogostejše poročale o čustvih kot so žalost, skrb, krivda in sama čustva doživljajo močneje kot fantje, ki pogostejše zanikajo čustvene izkušnje. V sami raziskavi so fantje odgovarjali, da so bolj sproščeni in zadovoljni, ker se s svojimi čustvi ne ukvarjajo v tolikšni meri kot dekleta. Posledično fantje tudi boljše prenašajo kritike in obvladujejo stresne situacije, saj ne pustijo, da bi čustva preveč vplivala nanje. To ugotovitev, lahko povežem tudi z ugotovitvami v moji raziskavi, saj so fantje poročali, da o čustvih nimajo potrebe govoriti in iz tega naslova ne doživljajo večjih stisk. Iz tega lahko sklepamo, da morda res nimajo težav in zaradi tega pogovora, nasveta tudi ne potrebujejo ali pa na podlagi več dejavnikov, kot so na primer spolni stereotipi ipd. čustva zanikajo in jim ne pustijo, da bi prišla na površje.

Na sam odnos med starši in mladostniki po mnenju sogovornikov vplivajo tako osebnostne lastnosti, razpoloženje, konkretna situacija, družinske vloge, kot tudi vedenje staršev in mladostnikov. Pomemben vpliv na sam odnos pripisujejo tudi ujemanju oziroma neujemanju po spolu - kot sem že zgoraj omenila, se dekleta lažje zaupajo svojim mamam, fantje pa očetom. Zanimivo pri tem je, da fantje in dekleta vlogo očeta doživljajo podobno, medtem ko vlogo mame precej drugače. Očeta dojemajo kot bolj sproščenega, z več znanja za praktične, tehnične stvari, medtem ko mamo dekleta dojemajo kot veliko zaupnico, fantje pa imajo občutek, da jih mame bolj nadzirajo in jim »težijo«. To lahko povežemo s še eno ugotovitvijo raziskave. Mame so namreč v večji meri kot očetje poročale, da so v osnovi one tiste, ki cenijo in iščejo pogovor z otroki, kar dekletom ugaja, saj tudi same to iščejo in potrebujejo, na drugi strani pa fantje teh pogovorov ne iščejo in jih iz tega vidika razumejo kot »teženje« in nadzor. Ule (2008, str. 79) poroča o raziskavah, da družina mladostnikom danes kljub vse večjim spremembam predstavlja ključni vir ljubezni, varnosti, podpore in udobja. Ne glede na težave imajo mladostniki v družini vsaj eno trdno referenčno oporo - navadno je to mati. Nadaljuje, da je mati tista najpomembnejša opora in svetovalka, ko gre za hujše življenjske stiske otrok ali ko je treba sprejeti pomembne življenjske odločitve. Tudi Zupančič in Svetina (2004, str. 598–599) predstavita ugotovitve nekaterih raziskav, ki poročajo, da imajo mame v različnih kulturnih

okoljih večji vpliv kot očetje, saj je v njihovi komunikaciji prisotnih več intimnih prvin. Prav tako pa ugotavljajo, da dekleta v obdobju mladostništva okrepijo svojo povezanost z mamo, medtem ko pri fantih ta postaja šibkejša. Kljub temu, da so fantje v moji raziskavi poročali, da ne iščejo stika s starši, oziroma le to počno v manjši meri kot dekleta, so obenem izpostavili, da jim je všeč, da se starši zanimajo zanje oziroma jim je njihovo mnenje najbrž bolj pomembno kot si domišljajo. Iz tega lahko sklepamo, da kljub zavračanju komunikacije oziroma poročanju, da tega ne potrebujejo, v resnici temu ni tako. In čeprav se ne zavedajo, jim pozornost staršev ugaja in najverjetneje bolj pozitivno vpliva nanje, kot če te komunikacije ne bi bilo. Na tem mestu se starši srečajo z zahtevnejšo nalogo, saj morajo pri komunikaciji vztrajati kljub navideznemu zavračanju s strani mladostnikov.

Sogovorniki v raziskavi so poročali, da so starši navadno tisti, ki prvi pristopijo in povabijo k pogovoru ter se zanimajo za otrokovo življenje. Mrgole in Mrgole (2013, str. 62) menita podobno in dodata, da najstnik to potrebuje. Potrebuje iskrena sporočila, da je staršem zanj resnično mar, da se zanj zanimajo, da je prisoten v njihovih misli, da opazijo spremembe, ki se z njim dogajajo. Mladostniki, sodelujoči v raziskavi, so poročali, da jim je všeč, da se starši zanje zanimajo in menijo, da je količina zanimanja ravno pravišnja. Iz tega lahko sklepamo, da je otrokom pomembno, da starši prvi pristopijo, saj jim na ta način krepijo občutek varnosti, sprejetosti in jim pokažejo, da so pomemben del njihovega življenja.

Splošno gledano so tako sodelujoči starši kot mladostniki zadovoljni z medosebnimi odnosi in pravzaprav ne pogrešajo oziroma ne bi spremenili veliko stvari. Pri večini je prisotne nekaj želje po več pogovorih in več preživljanja skupnega časa. Juul (2018, str. 93–95) izpostavi, da se je v zadnjem času zgodilo veliko premikov na področju odnosov v družini, da so družine vedno bolj podpirne do svojih članov. Pravi, da je ključ v tem, da je vzgoja odnos in največ, kar starši lahko dajo svojim otrokom, je delo na medosebnem odnosu. Lahko povzamem, da se starši, ki so sodelovali v raziskavi, tega zavedajo in je tudi njim pomembno, da imajo s svojimi otroki dobre odnose, ter jih želijo preko gradnje dobrih medosebnih odnosov, vzgojiti v samostojne in odgovorne osebe.

RV3: Kateri so pomembni drugi, katerim se mladostnik zaupa izven svoje družine?

V obdobju odraščanja pomembno vlogo pridobijo vrstniški in prijateljski odnosi. Sogovorniki v raziskavi, tako starši kot otroci, so jih največkrat omenili kot tiste, katerim se otrok zaupa poleg staršev. Zupančič in Svetina (2004, str. 600) izpostavita, da mladostniki z vrstniki delijo tiste težave in področja svojega življenja, ki si jih ne morejo deliti s starši. Komunikacija s starši v času odraščanja do neke mere postane selektivna. Ni važno, kako razumevajoči in odprti so starši, komunikacija mladostnikov z njimi se zmanjša že zaradi

dejstva, ker so odrasli. Močnik (2011) predstavi tako imenovano izkušnjo »sedenja v istem čolnu«. Občutek »sedenja v istem čolnu« lahko razumemo kot neke vrste blažilec oziroma družbeni instrument, s pomočjo katerega je posamezniku olajšan prehod skozi neko krizno obdobje. Mladi se tako lažje povežejo s svojimi vrstniki, saj imajo občutek, da doživljajo podobno in se soočajo s podobnimi težavami, obenem pa to lahko vodi do vprašanja individualnosti oziroma vrstniškega konformizma. Ta predstavlja pripravljenost mladih za prevzemanje socialnih pravil ali skupinskih norm svojih vrstnikov. Posledično povzroča primerjavo mladostnika s skupino in mu ob uspešni prilagoditvi prinaša odobravanje drugih, kar ga ščiti pred socialno izključenostjo (Peklaj in Pečjak, 2020, str. 32–33). Obenem pa si mladi prijatelje izbirajo po principu podobnosti in skozi pogosto in intenzivno interakcijo vplivajo drug na drugega ter si na ta način postajajo še bolj podobni (Zupančič in Svetina, 2004, str. 605). Tudi mladostniki, sodelujoči v raziskavi, so razlog, da se z nekom posvetujejo, našli v podobnih stališčih, iz česar lahko predvidevamo, da je prav podobnost s prijatelji tista, zaradi katere nasvete in podporo iščejo tudi pri njih. Občutek »sedenja v istem čolnu« je lahko pozitiven in v podporo mladim, na drugi strani pa lahko zavira njihovo kreativnost, inovativnost in avtonomnost življenjskega poteka (Močnik, 2011). Tudi nekaj sogovornikov, tako staršev kot mladostnikov, je izpostavilo ta vidik in izrazilo nezaupanje do vrstniških skupin oziroma potrebo po previdnosti. Tudi Zupančič in Svetina (2004, str. 601) izpostavita, da lahko vrstniki tudi negativno in neugodno vplivajo na razvoj mladostnika.

Kot pomembne, vendar v nekoliko manjši meri kot starše in prijatelje, so starši in mladostniki prepoznali tudi sorojence. Zupančič in Svetina (2004, str. 599) poročata, da so v nekaterih raziskavah ugotovili, da so stiki med sorojenci v mladostništvu redkejši kot v otroštvu. Ta ugotovitev je v nasprotju z ugotovitvami v moji raziskavi, saj so tako mladostniki kot starši poročali, da se je ta vez s sorojenci okrepila, da se je razvilo večje zavezništvo in bolj zaupljiv odnos.

Omenili so tudi druge osebe, s katerimi se mladostnik srečuje v vsakodnevnem življenju – stare starše, strice in tete, učitelje in se z njimi občasno, posredno ali neposredno, posvetuje. Verjetno ta občasnost izhaja prav iz pogostosti stika, ker se z njimi, razen z učitelji, ne srečujejo tako pogosto kot z ožjo družino in vrstniki, prijatelji. Bajzek in drugi (2003, str. 112–113) so ugotovili, da podaljševanje življenjske dobe prinaša priložnost za prvo in tretjo generacijo, se pravi vnuke in njihovi dedke ter babice, da ustvarijo še tesnejše odnose in vezi. Je pa ta odnos morda kljub tej priložnosti bolj šibek kot bi lahko bil, saj stari starši na ta račun živijo bolj avtonomno in aktivno tretje življenjsko obdobje, dostikrat ločeno od svojih otrok in vnukov. Zupančič in Svetina (2004, str. 590) poročata o raziskavi, kjer so mladostniki obeh spolov kot

najpomembnejše osebe v svojem življenju označili družinske člane in intimne prijatelje. Kot najpomembnejšo so ocenili mamo, nato so sledili najboljši prijatelji in prijateljice ter bratje in sestre. Kot manj pomembne pa so označili sošolce in učitelje. Lahko rečem, da so podobno pomembnost oseb ocenjevali oziroma omenjali tudi sogovorniki v moji raziskavi.

Ule (2008, str.163) je zapisala, da je res, da mladi v času odraščanja pogosteje zahajajo v vrstniške skupine, se z njimi identificirajo in imajo pomemben vpliv na socializacijo. Kljub vsemu pa vrstniške skupine ne morejo izpodriniti vpliva staršev. Mladim lahko vrstniki predstavljajo pomembne referenčne osebe, ne morejo pa tako močno vplivati na potek njihovega odraščanja kot njihovi starši. To sem ugotovila tudi v svoji raziskavi, saj so mladostniki izpostavili, da sta jim kljub vsemu najbolj pomembna mnenje in nasvet njihovih staršev.

RV4: Ali in kakšno izkušnjo imajo mladostniki s strokovno pomočjo v primeru stiske v medosebnih odnosih s starši v okviru šolske svetovalne službe?

Mladostniki in starši, ki so sodelovali v raziskavi, so poročali, da poleg usmerjanja in pomoči pri izbiri nadaljnjega šolanja in sodelovanja pri testiranju za nadarjenost nimajo drugih izkušenj s šolsko svetovalno službo. Gregorčič Mrvar in drugi (2020) so opravili raziskavo v okviru šolske svetovalne službe, kjer so ugotovili, da po mnenju šolskih svetovalnih delavcev in ostalih zaposlenih, največ nalog opravijo v okviru dejavnosti pomoči komurkoli od udeležencev vzgojno-izobraževalnega dela, nato v okviru razvojno-preventivnih dejavnosti in na koncu še v okviru dejavnosti načrtovanja in evalvacije. Ob tem je zanimivo, da so o tem poročali vsi svetovalni delavci ne glede na poklicni profil. Ob tem so raziskovalci izpostavili, da je največja težava v tem, da ima šolska svetovalna služba vse več administrativnega in kurativnega dela, zaradi katerega deluje kot servis pomoči in ima manj priložnosti, da bi lahko s svojim strokovnim znanjem sodelovala in sooblikovala notranji razvoj šole. Zaradi tega se potem znajdemo v začaranem krogu. Ukvarjajo se z vedno enakimi težavami, ni pa priložnosti, da bi ustvarjali prostor, kjer bi se te težave lahko že predhodno zmanjšale, zmanjka torej časa za preventivne dejavnosti. Tudi nekaj sogovornikov v moji raziskavi je izpostavilo, da so imeli stik s šolsko svetovalno službo zaradi storjenega »prekrška« in so bili tja poslani na »vzgojno lekcijo«, nekaj jih je izpostavilo, da stika s šolsko svetovalno službo nima, ker ni zaznanih težav na vedenjskem ali učnem področju, nekateri pa so še posebej izpostavili, da si stika z njimi pravzaprav ne želijo. To lahko povežemo s tem, da je predstava mladostnikov in staršev ravno v tem, da se svetovalni delavci ukvarjajo le s takšnimi težavami – kaznujejo in odpravljajo učne in vedenjske težave. Zaradi te predstave pa si najbrž marsikdo ne upa pristopiti. Gregorčič Mrvar in drugi (2020) so izpostavili, da bi bilo smiselno vzpostaviti večje sodelovanje z učitelji,

saj so slednji z mladostniki več v stiku in morda lahko več doprinesejo k njihovem osebnostnemu razvoju.

Zanimivo je, da so starši, sodelujoči v raziskavi, šolsko svetovalno službo, za razliko od otrok, označili kot primeren prostor, da si otrok, ob pomanjkanju podpore drugje, lahko tam poišče pomoč. Iz tega pa težko trdimo, da bi tako mislili tudi v primeru, ko bi si njihov otrok tam res poiskal pomoč – morda bi na to začeli gledati drugače, saj bi bili bolj osebno vpleteni in bi najverjetneje pridobili nove in drugačne izkušnje. Denimo starši, ki so imeli nekaj izkušenj s šolsko svetovalno službo, so bolj negativno poročali o samem doživljanju stika. Poročali so o preveliki objektivnosti, posploševanju, premalo individualnem pristopu, materialnosti. Tudi nekaj mladostnikov, ki imajo več stika oziroma se morda večkrat vsaj na videz srečajo s šolskimi svetovalnimi delavci, je na drugi strani izpostavilo, da se tja ne želijo obračati po pomoč zaradi negativnih izkušenj z učitelji, občutkov strahu, sramu in neobčutenja zadostne zasebnosti in varnosti. Tadič in Dekleva (2019) sta tudi v svoji raziskavi na področju duševnih stisk mladostnikov ugotovila, da mladi pomoči ne poiščejo, ker se ne zavedajo svojih težav, niso vedeli, kje pravzaprav poiskati pomoč, pomoči niso iskali, ker so šolsko svetovalno službo in zaposlene tam doživljali negativno ali pa so svojo stisko, zaradi občutka strahu in sramu, želeli prikriti. Kljub temu, da ne gre za isto stvar, lahko naredimo nekaj vzporednic in začnemo razmišljati v smer, zakaj mladi in njihovi starši šolsko svetovalno službo doživljajo v bolj negativni kot pozitivni luči. Nekaj staršev, sodelujočih v raziskavi, je že razmišljalo v smeri, da je morda preveč otrok na število zaposlenih v šolski svetovalni službi, zaradi česar sama pomoč ni tako kvalitetna in se ne razvija v želeno smer, prav tako pa so velik poudarek dali na same osebnostne lastnosti delavca in njegove zmožnosti za gradnjo kvalitetnega in zaupnega odnosa.

Če se osredotočim na zastavljeno raziskovalno vprašanje, žal nanj ne morem odgovoriti pritrdilno. Ne mladostniki ne starši niso poročali, da bi v okviru šolske svetovalne službe reševali težave v medosebnih odnosih. Le ena izmed mladostnic je izpostavila, da je tam poiskala pomoč zaradi osebnih težav, kar ji zelo koristi, na drugi strani pa njeni starši o tem niso poročali in v samo nudenje pomoči niso vključeni. Gregorčič Mrvar in drugi (2020, str. 48) so poročali, da je zavest o pomembnosti sodelovanja med šolo in starši večja pri šolskih delavcih, starši temu pravzaprav ne posvečajo tako velike pozornosti, kot bi jo lahko. To sem ugotovila tudi sama v svoji raziskavi, ko je nekaj staršev še posebej izpostavilo, da naj se šolske težave rešujejo v šoli, v kolikor je to mogoče. Na tem mestu odgovornost za reševanje težav ni bila v celoti prenesena na šolo in šolsko svetovalno službo, a kakšne posebne želje po sodelovanju tudi ni bilo moč zaznati. Obenem ta izjava lahko namiguje tudi na to, da se težave, vezane na šolo, rešuje v šoli, težave, vezane na dom in medosebne odnose pa doma. Kar zopet

nakazuje na to, da kakšne posebne želje po sodelovanju s šolo s strani staršev ni. Edino nekaj staršev je še posebej izpostavilo, da je pomembno sodelovanje staršev s šolo, v kolikor je to mogoče in si tega sodelovanja sami želijo. Gregorčič Mrvar in drugi (2020, str. 49) izpostavijo, da je na področju sodelovanja šole in staršev potrebno graditi kulturo dialoga ter se zavzemati za medsebojno spoštovanje in sprejemanje. Potrebno je nenehno reflektirati obstoječe stanje in na tej osnovi razvijati bolj učinkovite načine sodelovanja med šolo in starši. Samo izhodišče dobrega sodelovanja je dopuščanje svobode in avtonomnosti drug drugemu ter zavedanje medsebojne soodvisnosti in sledenje k skupnim ciljem. Kljub temu da morda ne zasledujejo čisto enakih ciljev in se v čem ne strinjajo, je potrebno v ospredje postaviti dobrobit otroka in s tem namenom iskati skupni jezik.

5.1. Omejitve raziskave

V raziskavi je sodelovalo 11 mladostnikov in 11 staršev. Izbrani so bili po tehniki priložnostnega vzorčenja. Vzorec je v primerjavi s celotno populacijo premajhen, priložnostno vzorčenje pa ne omogoča naključnega izbora enot, zaradi česar podatkov, pridobljenih v raziskavi, ne morem posplošiti na celotno populacijo. Prav tako je izbira vzorca iz tega vidika nekoliko pristranska, ker sem v raziskavo vključila osebe, ki so mi bile najbolj dostopne, kar je povezano tudi s tem, da si delimo podobne življenjske razmere. V raziskavo so bili tako vključeni pari staršev in otrok, ki predstavljajo tradicionalno družinsko obliko – starša, ki sta poročena oziroma živita v skupnem gospodinjstvu, in otroci. Tako v raziskavo niso bile vključene npr. enostarševske družine, ločene družine, itd. Prav tako niso bili vključeni pari staršev in otrok, ki se v družinskem okolju srečujejo s socialno-ekonomskimi stiskami, čustvenimi stiskami itd. Če bi želela, da bi bili rezultati posplošljivi, bi v raziskavo morala zajeti tudi ostale oblike družin oziroma pare staršev in otrok, ki se srečujejo z drugačno družinsko in življenjsko dinamiko.

Vzorec v raziskavi bi lahko razširila na način, da bi opravila še krajšo anketo, ki bi morda dala nekoliko bolj splošen in površinski vpogled v obravnavano tematiko, s tem pa bi zagotovo pridobila veljavnejše podatke za širši krog udeležencev, ki bi bili ob primernem, naključnem vzorčenju lahko posplošljivi na celotno populacijo.

Omejitev v sami raziskavi pa predstavlja tudi možnost nezaupanja in nepoznavanja raziskovalca, zaradi česar morda pridobljeni podatki niso povsem iskreni oziroma sogovorniki niso želeli izpostaviti še kakšnega dodatnega vidika obravnavane tematike.

Raziskava je pokazala sočasno ujemanje mnenja otrok in njihovih staršev o procesu osamosvajanja in spreminjanju medsebojnih odnosov v družini, s čimer pomembno dopolnjuje dosedanje znanstvene ugotovitve na tem področju, ki so večinoma vključevale le perspektivo ali mladostnikov ali staršev. Kljub pomembnemu doprinosu, pa ima tudi ta raziskava določene omejitve in sicer vključuje le enkratno meritev in s tem nudi le enkraten uvid v dolgotrajen proces odraščanja in osamosvajanja. Za še bolj poglobljene in točne ugotovitve, bi bilo zanimivo spremljati mladostnike in njihove starše skozi daljše časovno obdobje. Smiselno bi jih bilo večkrat ob pomembnih prelomnicah spraševati o medsebojnih odnosih, kako jih doživljajo, kako se soočajo s spremembami, kako te spremembe vplivajo na medsebojne odnose ipd. Tako bi pridobili še boljši vpogled v proces osamosvajanja, zlasti na prehodu med osnovno in srednjo šolo, pa tudi kasneje, na prehodu med srednjo šolo in terciarnim izobraževanjem ali trgom dela. Takih vzdolžnih raziskav procesa osamosvajanja na splošno primanjkuje. Na osnovi takšnih podatkov bi lažje načrtovali tudi ustrezne podpore mladostnikom in staršem pri težavah, pred katerimi se znajdejo v različnih fazah osamosvajanja in na prehodih, ki jih postavljajo pred pomembne življenjske odločitve kot so izbira nadaljnjega šolanja, izbira poklicne poti, izbira lastnega življenjskega sloga, partnerstvo, ustvarjanje lastne družine itd.

6. Sklepi

- Mladostniki v začetni fazi odraščanja samostojno sprejemajo odločitve, ki jih, tako starši kot otroci, ocenjujejo kot manj pomembne in vsakdanje. Samostojno izbirajo krog prijateljev, upravljajo s prostim časom, samostojni so pri šolskem delu in do neke mere tudi pri skrbi zase.
- Sodelujoči starši v raziskavi so mnenja, da se mladostniki v začetnih fazah odraščanja še ne srečujejo s pomembnimi življenjskimi odločitvami. Ena izmed pomembnejših odločitev, ki jo omenjajo tako starši kot mladostniki, je izbira nadaljnega šolanja.
- Mladostniki v času odraščanja nasvet največkrat poiščejo pri svojih starših. Mladostniki nasvet oziroma pogovor pri drugih iščejo predvsem zaradi njihovih izkušenj, želje po drugem mnenju in zaradi preteklih dobrih izkušenj pri svetovanju. Občasno ga poiščejo zgolj iz radovednosti, vljudnosti ali lastnega občutka nemoči. Bolj kot željo po nasvetu, imajo potrebo, da se o stvareh pogovorijo. Pogovor iščejo glede manj pomembnih odločitev kot tudi o tistih, ki jih smatrajo za bolj pomembne in bodo imele večje posledice v prihodnosti. Na področju šole, hobijev in prostega časa mladostniki največkrat nasvet poiščejo pri svojih starših, o odnosih pa se večkrat pogovarjajo s svojimi vrstniki in prijatelji.
- Dekleta so v času odraščanja bolj odprta in iščejo pogovor tudi glede osebnih težav in odnosov, fantje pa postanejo bolj zadržani in stvari raje rešujejo samostojno in redkeje iščejo nasvet oziroma pogovor.
- Mladostnikom in njihovim staršem je pomembno, da otrok išče nasvet oziroma pogovor pri starših. Dekleta pogosteje iščejo nasvet pri mami, fantje pa pri očetih.
- Mladostniki, kljub iskanju mnenja in izražanju želje po posvetovanju, želijo razmišljati s svojo glavo in samostojno sprejemati končne odločitve.
- Starši želijo mladostnike spodbuditi k samostojnosti in se učijo sprejemati mladostnikove odločitve kljub morebitnemu nestrinjanju. Le na področju financ samostojnega odločanja pogosto ne dopuščajo.
- Sogovorniki sodelujoči v raziskavi obdobje odraščanja in vse večjo samostojnost mladostnika dobro sprejemajo in pri soočanju s spremembami nimajo večjih težav. Le te doživljajo pozitivno in dobrodošlo. Ocenjujejo, da same spremembe prispevajo k vse večji enakovrednosti v odnosu.
- Sodelujoči v raziskavi, tako starši kot mladostniki, so zadovoljni z medosebnimi odnosi.

- Mladostniki se v odnosu počutijo razumljene in slišane, posledično so tudi odprti v odnosu do staršev in jim namenoma ne prikrivajo ničesar. Zaradi večjega kroga pomembnih drugih oseb s starši morda delijo manj stvari, a imajo starši še vedno splošen vpogled v življenje otroka.
- V medosebnih odnosih se srečujejo z občasnimi konflikti - glede načina življenja otroka in njegove participacije v družini. Nesoglasja rešujejo z bolj in manj ustreznimi metodami – največkrat preko pogovora.
- Mladostniki očeta doživljajo kot bolj sproščenega, mirnega in z več tehničnega znanja, mamo pa kot bolj skrbno, zaupnico in obenem tisto, ki ima večji nadzor.
- Mladostniki mnenje staršev označujejo kot najbolj pomembno. Sledi mnenje prijateljev in sorojencev ter nato mnenje ostalih pomembnih drugih oseb v mladostnikovem življenju. Mladostniki so kot pomembne druge osebe v svojem življenju prepoznali še strice in tete, stare starše, župnika in birmansko botro.
- Starši so mnenja, da poleg njih otroci iščejo nasvet v prvi vrsti pri svojih vrstnikih in nato pri ostalih pomembnih drugih osebah. Starši so kot pomembne druge prepoznali še sorojence, stare starše, strice in tete ter učitelje.
- V času odraščanja mladostniki razširijo mrežo odnosov izven družine in več časa preživijo tudi zunaj doma.
- Mladostniki in starši, poleg svetovanja glede nadaljnjega šolanja in testiranja za nadarjenost, skorajda nimajo stika s šolsko svetovalno službo.
- Starši, ki imajo s šolsko svetovalno službo manj ali nič izkušenj, ocenjujejo, da je le-ta primeren prostor, kamor se otrok v stiski lahko zateče po pomoč. Starši, ki imajo nekoliko več izkušenj pa jo prej ocenjujejo negativno kot pozitivno.
- Sogovorniki sodelujoči v raziskavi v večini ne vedo, kaj jim šolska svetovalna služba lahko ponudi. Povezujejo jo z reševanjem vedenjskih in učnih težav.
- Mladostniki in starši v večini ocenjujejo, da pomoči s strani šolske svetovalne službe ne potrebujejo oziroma si je niti ne želijo.
- Mladostniki, ki so v okviru šolske svetovalne službe prejeli pomoč na področju osebnih težav, le-to ocenjujejo kot dobro.
- Mladostnike pri iskanju pomoči v okviru šolske svetovalne službe ovirajo strah, sram, občutek nezaupanja in občutek nezadostne zasebnosti.
- Starši so mnenja, da so za dobro delo šolske svetovalne službe pomembne osebnostne lastnosti svetovalnega delavca oziroma delavke, njegov občutek in sposobnost za delo

in gradnjo zaupnega odnosa ter zagotovitev zadostnega števila zaposlenih na število otrok.

7. Predlogi

- Šolsko svetovalno službo bi bilo potrebno bolj približati otrokom in njihovim staršem. Morda se v začetku šolskega leta v okviru začetnih sestankov predstavi njeno delo in namen. Tudi svetovalni delavci in delavke bi imele priložnost osebno stopiti v stik z mladostniki in starši in na ta način zmanjšali nepoznavanje in mnenje o neosebnem pristopu.
- V okviru posamezne šole bi se lahko podrobneje raziskalo, kakšna pričakovanja imajo starši in otroci od šolske svetovalne službe in bi se na podlagi rezultatov, pričakovanja tudi nagovorilo oziroma razmišljalo v smeri, na kakšne načine je lahko šolska svetovalna služba v podporo in pomoč tako staršem kot otrokom v času odraščanja.
- Zanimivo bi bilo opraviti bolj poglobljeno raziskavo, katere specifične posamezni strokovni profili prinašajo v prostor šolske svetovalne službe in na kakšen način se to odraža pri samem delu in zadovoljstvu mladostnikov in njihovih staršev.
- Smiselno bi bilo na težavo pogledati tudi v okviru sistemske ravni in pogojev dela ter najti način, kako bi svetovalna služba lahko delovala bolj na preventivnem in manj na kurativnem področju.
- Zanimivo bi bilo opraviti bolj poglobljeno raziskavo, ki bi nagovarjala potrebe po pomoči in podpori staršev v času odraščanja njihovih otrok, še posebej v času odraščanja prvega otroka – ali ocenjujejo, da pomoč in podporo potrebujejo, kako se soočajo s spremembami, s kakšnimi morebitnimi težavami se srečujejo ipd.
- Raziskati bi bilo potrebno tudi, kako obdobje odraščanja in medosebne odnose doživljajo enostarševske družine, ločene družine itd. ter kako na to vplivajo bivanjske, socialne, ekonomske razmere ipd. ter kakšno podporo šolske svetovalne službe pri tem potrebujejo.
- Raziskavo bi bilo zanimivo ponovno opraviti čez nekaj let pri drugih generacijah mladih in njihovih starših ter preveriti, ali obdobje odraščanja in medosebne odnose prihodnje generacije še vedno doživljajo enako ali se to doživljanje iz generacije v generacijo spreminja.
- Obenem bi bilo zanimivo ponovno opraviti raziskavo čez nekaj let z istimi osebami in preveriti, kako se odnos med starši in otroci spreminja oziroma ohranja preko nadaljnjih razvojnih obdobj, kot tudi kako mladostniki v zdajšnji raziskavi vidijo odnos s svojimi otroki tekom odraščanja, ko se bodo sami srečevali z vlogo starša.

8. Uporabljena literatura

- Akerman, B. (2013). Moč besede v pogovoru z otrokom. V T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 81–97). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Ambrož, S. (2014). *Osamosvajanje mladih* (diplomska naloga). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Andolšek, I. & Tomšič, J. (2010). Pozitivni vplivi skupinske obravnave otrok s težavami na socialnem in čustvenem področju. V I. Andolšek & M. Hudoklin (ur.), *Izzivi in pasti otroštva in adolescence: sodobni pristopi k varovanju duševnega zdravja in mladostnikov* (str. 143–155). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Asmussen, K. A., Corlyon, J., Hauari, H. & La Placa, V. (2007). *Supporting Parents of teenagers*. [pdf]. Nottingham: Department for Education and Skills. Pridobljeno 28.3.2022 s https://www.researchgate.net/publication/228589360_Supporting_Parents_of_Teenagers
- Bajzek, J., Bitenc, M., Hvalič, S., Lokar, A., Ramovš, J. & Strniša, Š. (2003). *Zrcalo odraščanja*. Radovljica: Didakta.
- Bajzek, J., Bajzek, R., Bedernjak, K., Červek, A., Sraka, J., Sraka, M., & Strniša Tušek, Š. (2008). *Odiseja mladih*. Radovljica: Didakta.
- Belec, B. (2010). Internet in odvisniško vedenje. V I. Andolšek & M. Hudoklin (ur.), *Izzivi in pasti otroštva in adolescence: sodobni pristopi k varovanju duševnega zdravja in mladostnikov* (str. 100–110). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008a). *Programske smernice: svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008b). *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2013). Spoštovanje otroštva. V T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 11–40). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2009). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Diener, M. L. (2022). *The Developing Parent..* V R. Biswas-Diener & E. Diener (Eds), *Noba textbook series: Psychology*. Champaign, IL: DEF publishers. Pridobljeno 17.6.2022 s <https://nobaproject.com/modules/the-developing-parent#authors>
- Erikson, E. H. (2014). *Identiteta in življenjski cikel*. Ljubljana: UMco.
- Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (2021). Pridobljeno 1.12.2021 s <https://fran.si/>
- Gostečnik, C., Pahole, M. & Ružič, M. (2000). *Biti mladostnikom starši*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski center.
- Gregorčič Mrvar, P., Jeznik, K., Kalin, J., Kroflič, R., Mažgon, J., Šarić, M. & Šteh, B. (2020). *Šolska svetovalna služba: stanje in perspektive*. [pdf]. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno 12.6.2022 s <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/218/319/5186-1>
- Gril, A. (1997). Razvoj socialnih pojmov. *Anthropos*, 29(4/6), 115–129. Pridobljeno 25.5.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QNGUIWQM/?euapi=1&query=%27keywords%3drazvoj+socialnih+pojmov%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25>
- Gril, A. (2006). *Prosti čas mladih v Ljubljani*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Hlebec, V., Filipovič Hrast, M., Kump, S., Jelenc Krašovec, S., Pahor, M., & Domajnko, B. (2012). *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Jeriček Klanšček, H., Krajnc, J. & Britovšek, K. (2016). Odnos med mladostnikom in starši. *Vzgoja*, 18(71), 32–33. Pridobljeno: 20.1.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-12VR8WQX>
- Juul, J. (2010). *Družine z najstniki: ko vzgoja odpove*. Radovljica: Didakta.
- Juul, J. (2018). *Vodja krdela: vodenje družine z ljubeznijo*. Radovljica: Didakta.
- Kavčič, T. & Zupančič, M. (2018). Razvoj in pomen temeljnih osebnostnih dimenzij na prehodu v odraslost. V M. Zupančič & M. Puklek Levpušček (ur.), *Prehod v odraslost: sodobni trendi in raziskave* (str. 119–156). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kodrič, M. (2014). *Psihološko osamosvajanje mladih na prehodu v odraslost v povezavi z navezanostjo na starše* (magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Kompan Erzar, K. (2019). *Družina, vezi treh generacij*. Ljubljana: Družina.
- Komplienko, I. (2020). *The Reasons of Conflicts in the Relationships between Parents and Children*. Kyiv: State institution «Center for Mental Health and Monitoring of Drugs and Alcohol of Ministry of Health of Ukraine. Pridobljeno 23.5.2022 s

- https://www.researchgate.net/publication/346802497_The_Reasons_of_Conflicts_in_the_Relationships_between_Parents_and_Children
- Kristančič, A. (2007). *Svoboda izbire - moj prosti čas*. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.
- Kvaternik, I. & Kodele, T. (2013). Vključevanje otrok v načrtovanje in izvajanje preventivnih vsebin v šolskem okolju. V T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše* (str. 160–173). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Lončar, T. & Puklek Levpušček, M. (2018). Povezanost prijateljstva v mladostništvu s socialno sprejetostjo in osamljenostjo. *Vzgoja in izobraževanje*, 49(3/4), 25–30. Pridobljeno 20.1.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-X066TRL9/?euapi=1&query=%27keywords%3dpuklek+levpu%27a1%27c4%8dek%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2>
- Marčič, R. (2006). Razlike med spoloma v samopodobi, samospoštovanju in nekaterih zdravju škodljivih vedenjih. *Anthropos*, 3/4 (203/204), 63–76. Pridobljeno 20.6.2022 s http://www2.arnes.si/~anthropos/anthropos/2006/3_4/marcic.pdf
- Mesec, B. (1997a). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mesec, B. (1997b). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mikuš Kos, A. (2017). *Duševno zdravje otrok današnjega časa*. Radovljica: Didakta.
- Močnik, T. (2011). Koncept mladosti in odraščanja skozi družinske zgodbe treh generacij : pripovedi babice, hčere in vnukinje. *Razpotja*, 2 (5), 51–54. Pridobljeno 11.6.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BQAW5O4V/?euapi=1&query=%27keywords%3dodra%27a1%27c4%8danje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25>
- Mrgole, A., & Mrgole, L. (2013). *Izštekanji najstniki in starši, ki štekajo; starši – tukaj in zdaj*. Kamnik: Zavod Vežal.
- Mrgole, A., Švaljek, Z., Vilotič, A., & Breitenberger, N. (2015). *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja : zbornik ob 25-letnici delovanja TOM telefona*. Ljubljana : Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Nastran Ule, M. (2000). Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti. V A. Šelih (ur.), *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih* (str. 11–33). Ljubljana: Bonex.

- Peklaj, C. & Pečjak, S. (2020). *Psihosocialni odnosi v šoli*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Poljak Lukek, S. (2017). *Ko odnosi postanejo družina: oblikovanje edinstvenosti in povezanosti skozi razvojna obdobja družine*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Poštrak, M. (2002). Subjekt in intersubjektivnost. *Socialno delo*, 41(5), 249–271. Pridobljeno 25.5.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-EAGKR7AX/?euapi=1&query=%27keywords%3ds subjekt+in+intersubjektivnost%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25>
- Poštrak, M. (2015). Koncepti socialnega dela z mladimi. *Socialno delo*, 54(5), 269–280. Pridobljeno 16.6.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-6I9TMWUA/?query=%27contributor%3dPo%27c5%a1trak%2c+Milko%27&pageSize=25>
- Puklek Levpušček, M. (2001). Razvoj vedenjske avtonomije mladostnikov v odnosu do staršev in vrstnikov. *Anthropos*, 33(1/3), 63–74. Pridobljeno: 16.1.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-56DTSMRV/?euapi=1&query=%27keywords%3dpuklek+levpu%27c5%a1%27c4%8dek%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25>
- Puklek Levpušček, M. (2003). Družina kot pomemben socialni kontekst mladostnikovega odnosa do šole in učenja. *Anthropos*, 35(1/4), 241–254. Pridobljeno 18.1.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-RMMZXX7E/?euapi=1&query=%27keywords%3dpuklek+levpu%27c5%a1%27c4%8dek%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25>
- Puklek Levpušček, M. & Zupančič, M. (2021). *Študenti na prehodu v odraslost* [pdf]. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete. Pridobljeno 20.1.2022 s <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/297/435/6542-1>
- Rener, T., Sedmak, M. Švab, A., & Urek, M. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Annales.
- Siegel, D. J. (2014). *Vihar v glavi: moč najstniških možganov*. Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.
- Slapnik, M. (2011). *Osamosvajanje mladih* (diplomska naloga). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Smart, D. F., Sanson, A., & Toumbourou J. W. (2008). How do parents and teenagers get along together? *Family Matters*, 78, 18-27. Pridobljeno 11.5.2022 s https://www.researchgate.net/publication/305354757_How_do_parents_and_teenagers_get_along_together

- Tadič, D. & Dekleva, B. (2019). Ovire pri iskanju in uporabi pomoči mladim v duševnih stiskah. *Socialna pedagogika*, 23 (3/4), 173–194.
- Ule, M. (2008). *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M., Renner, T., Mencin Čeplak, M. & Tivadar, B. (2000). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.
- World Health Organization. (2010). *Stages of Adolescent Development*. Pridobljeno 17.5.2022 s https://apps.who.int/adolescent/second-decade/section/section_2/level2_2.php
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) (2021). Ur. l. RS 12/96, 23/96, 22/00, 46/01, 108/02, 14/03, 34/03, 55/03, 79/03, 115/03, 65/05, 98/05, 118/06, 129/06, 16/07, 36/08, 58/09, 64/09, 65/09, 20/11, 40/12, 57/12, 47/15, 46/16, 49/16, 25/17, 123/21, 172/21 in 207/21.
- Zupančič, M. (1989). Moralni razvoj in vrednote v adolescenci. *Anthropos*, 20(5/6), 83–90. Pridobljeno 26.11.2021 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-HVKAJELX/?euapi=1&query=%27keywords%3dzupan%c4%8di%c4%8d+maja%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25>
- Zupančič, M. (2004). Opredelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu. V L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 511–524). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zupančič, M. (2009). Opredelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu. V L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 511–525). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Zupančič, M. (2011). Razvoj odnosov s starši v mladostništvu in na prehodu v odraslost. V L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija: Izbrane teme* (str. 197–220). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zupančič, M. (2020a). Opredelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu ter na prehodu v odraslost. V L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 644–666). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zupančič, M. (2020b). Čustveni in osebnostni razvoj v mladostništvu ter na prehodu v odraslost. V L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 698–743). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zupančič, M. & Svetina, M. (2004). Socialni razvoj v mladostništvu. V L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 589–611). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

- Zupančič, M. & Komidar, L. (2018). Psihološko osamosvajanje in njegovo merjenje na prehodu v odraslost. V M. Zupančič & M. Puklek Levpušček (ur.), *Prehod v odraslost: sodobni trendi in raziskave* (str. 81–118). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zupančič, M. & Puklek Levpušček, M. (ur.) (2018). *Prehod v odraslost: sodobni trendi in raziskave*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zupančič, M. & Svetina, M. (2020). Socialni razvoj v mladostništvu in na prehodu v odraslost. V L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 769–821). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

9. Priloge

9.1. Soglasje k sodelovanju v magistrski nalogi

Vabim vas k sodelovanju v raziskavi v okviru magistrske naloge ob zaključku študija na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani, v kateri bom raziskovala odnos med starši in mladostniki v času osamosvajanja.

V okviru magistrske naloge, bom izvedla raziskavo, v kateri bom raziskovala odnos med starši in mladostniki ob koncu osnovne šole in začetku srednje šole, se pravi v času, ko se mladostniki že začnejo osamosvajati. Raziskavo bom opravila s pomočjo intervjujev. Vašemu otroku bi po predhodnem dogovoru postavila nekaj vprašanj, ki se bodo dotikala odnosa s starši, se pravi z Vami, reševanja morebitnih konfliktov v odnosu. Zanimajo me področja, kjer se Vaš otrok že čuti samostojnega, katere so tiste odločitve za katere se še vedno obrača na Vas, kateri so dejavniki ki vplivajo na osamosvajanje, kdo so poleg Vas, še pomembni drugi v njegovem življenju ter kakšne ima morebitne izkušnje s šolsko svetovalno službo. Prav tako pa bom v namen raziskave zbirala tudi podatke o starosti, spolu, hobijih, šolanju, izobrazbi staršev, številu bratov in sester, kraju bivanja (vas, predmestje, mesto). Pogovor bom za lažjo analizo tudi posnela.

Podatki zbrani v raziskavi bodo anonimizirani in uporabljeni zgolj za namene te raziskave – za analizo in predstavitev skupnih rezultatov vseh udeležencev. Sodelovanje v raziskavi je prostovoljno in ga kadarkoli lahko prekinete brez posledic.

Prosim vas, da podpišete soglasje (na priloženem obrazcu spodaj), če se strinjate, da vaš otrok sodeluje v raziskavi.

Hvala za zaupanje!

Melanija Križaj,
Študentka FSD UL

Spodaj podpisani _____(ime in priimek) dovoljujem, da moj otrok _____(ime in priimek) sodeluje v raziskavi z naslovom: »Osamosvajanje – pogled mladostnikov in staršev na medsebojne odnose v obdobju odraščanja«, ki jo izvaja Melanija Križaj, dipl. Soc. Del. v okviru svoje magistrske naloge na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani, in se strinjam s pogoji sodelovanja. S sodelovanjem se strinja tudi moj otrok.

Sodelovanje v raziskavi ne prinaša koristi, lahko pa vas obvestimo o skupnih rezultatih.

Želim biti obveščen o rezultatih raziskave (ustrezno obkrožite): DA NE

V kolikor ste obkrožili DA, vas prosimo, da napišete še svoj e-mail naslov, da vam rezultate lahko pošljem.

E-mail naslov: _____

Datum:

Kraj:

Podpis staršev:

Podpis mentorice:

Podpis otroka:

Podpis študentke, raziskovalke:

9.2. Smernice za intervju

9.2.1. Smernice za intervju – mladostnik

- Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratov in sester ipd.)
- Kako bi opisal/a svoj odnos z mamo, kako z očetom?
- Kako pomembno ti je mnenje staršev?
 - Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?
 - Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta?
 - Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?
- Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:
 - šolanja,
 - odnosov z vrstniki in s prijatelji,
 - odnosov doma,
 - glede hobijev, prostega časa,
 - osebnih težav?
- Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?
- Katere odločitve po navadi sprejemaš sam/a?
 - Kako se ob tem počutiš?
 - S kom se še posvetuješ, preden se za kaj odločiš?
 - Glede česa se posvetuješ z njimi?
- Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?
- Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?
 - Kako se ob tem počutiš?
- Kako dobro te starši razumejo, slišijo?
- Česa bi si v odnosu s starši želel/a več, česa manj?
- Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?
- Si že imel/a stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?
- Si se kdaj tja obrnil/a po pomoč, nasvet, pogovor?
 - Če da, kako ocenjuješ to pomoč? Kaj ti je bilo najbolj všeč?

9.2.2. Smernice za intervju – starš

- Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)
- Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?
- Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?
- Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?
- Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?
- Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?
- Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?
 - O čem? Na katerih področjih življenja?
- Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?
 - Zakaj menite, da je tako?
- Kaj vse prispeva k spremembam v vašem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?
- Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?

- Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?
- Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?
 - Ali se jim je zaupal že prej ali so to nove osebe?
 - Kako to veste?
- Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?
 - Zakaj menite, da je tako?
- Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?
 - Bi ga k temu spodbudili ali bi ga od tega odvrnili? Utemeljite!

9.3. Zapisi intervjujev ⁴

9.3.1. Zapisi intervjujev mladostnikov

Intervju AO

Punca, 9. r. OŠ⁵

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratov in sester ipd.)**

Stara sem 14 let, kmalu bom 15, hodim v 9. razred osnovne šole, živim dokaj blizu Ljubljane. Moj trenutni cilj je, da bi prišla v gimnazijo, na katero želim. Moji hobiji so da jaham, približno 5 oz. 6 let, rada hodim ven na sprehode, tečem, igram ukulele, rada pojem. Imam 3 starejše brate.

- **Kako bi opisala svoj odnos z mamo in kako z očetom?**

/Definitivno sem bolj povezana z mami,/ (AO1) /bolj ji zaupam,/ (AO2) /ker je tak tip/ (AO3), /njej več povem/ (AO4). /Z atijem pa se bolj pogovarjam glede šole za naprej/ (AO5), /on je bolj tak za službene stvari./ (AO6) /Mami pa je pač mami,/ (AO7) /ker sva tudi obe ženski/ (AO8) in /se potem pogovarjava tudi o drugih stvareh./ (AO9)

- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Odvisno za katero stvar./ (AO10) /Če gre za takšno stvar, ki tudi meni veliko pomeni, mi tudi veliko pomeni mnenje staršev. Če je pa kakšna taka, ki mi je vseeno, mi pa tudi mnenje staršev ne pomeni toliko oz. me ne zanima./ (AO11)

- **Mi lahko podaš kakšen konkreten primer, kaj ti je pomembno in kaj ne?**

/Mogoče predvsem zaradi gimnazije oz. šolanja naprej sta mi dala vedeti, da je odločitev moja, da ne bosta nič govorila kam moram it/ (AO12) in mi /zato ni bilo tako pomembno njuno mnenje/ (AO13). /Vseeno mi je bilo pomembno, da sta izrazila svoje mnenje, da ne grem kar na eno srednjo šolo, je štelo nekaj zraven, da sem ju slišala/ (AO14), /ni mi bilo pa tako odločilno, v smislu, da si jaz nekam želim pa ne bom šla ker onadva nočeta, da grem./ (AO15) /Kjer pa njuno mnenje zelo šteje, je pa če delam kakšne naloge za šolo, predvsem če so za oceno, upoštevam kakšno njuno mnenje/ (AO16), /mi veliko pomeni, v takšnih bolj splošnih primerih./ (AO17)

- **Na katerega starša se pogosteje obračaš po nasvet, na mamo ali na očeta?**

⁴ Zaradi ohranjanja pristnosti izjav sogovornikov zapisi intervjujev niso lektorirani

⁵ r. OŠ pomeni razred osnovne šole, enako velja v nadaljevanju

- /Na mami./ (AO18)
- **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**
/Po navadi potem še sama pretehtam, koliko je bil ta nasvet od mami uporaben/ (AO19). /Če se mi zdi, da je bil res uporaben, ga uporabim, jo poslušam,/ (AO20) /če se mi pa zdi, da je čisto »mimo falila« pa sama razmislim in sama naredim kakor se mi zdi./ (AO21)
 - **Ali mogoče vprašaš še koga drugega ali se samo odločiš?**
/Mogoče še brata/ (AO22), ker /sva sedaj tudi dosti povezana./ (AO23) /Predvsem njega poleg mami./ (AO24)
- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**
- **Šolanja?**
/Na brata./ (AO25)
 - **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**
/Tudi na brata./ (AO26)
 - **odnosov doma?**
/Brat je tisti, ki mu kaj povem,/ (AO27) /se z njim posvetujem./ (AO28)
 - **hobijev in prostega časa?**
/Kam bom hodila zagotovo predebatiram z atijem in z mami/ (AO29), ker /še vseeno to financirata/ (AO30) in /me vozita/ (AO31). Potem /se pa sama odločam, kaj mi je všeč in kaj ne./ (AO32)
 - **osebnih težav?**
/Na brata./ (AO33)
- **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno in zakaj?**
/Najbrž od brata,/ (AO34) /ker ga dostikrat tako za kakšne stvari vprašam./ (AO35) Se pravi njegovo ali /pa mogoče od atija in mami./ (AO36) /Od atija in mami mi je pomembno mnenje, ker sta moja starša/ (AO37), /od brata pa zaradi tega, ker sva si že toliko stvari povedala,/ (AO38) da /mu lahko povem oz. on meni nazaj tudi pove stvari./ (AO39) /Pove mi tudi kaj iz njegovih lastnih izkušenj, kar mi prav pride./ (AO40)
- **Katere odločitve po navadi sprejemaš sama?**
/Mogoče glede hobijev s katerimi se bom kasneje ukvarjala./ (AO41) /Recimo na to srednjo šolo kamor grem sedaj, so različni hobiji, ker bom v domu in tukaj nisem nobenega za nasvet vprašala ampak sem se sama odločila./ (AO42) /Recimo tudi glede knjig, nobenega ne vprašam kaj bi priporočali ampak sama najdem./ (AO43)
- **Kako se ob tem počutiš?**
/Samostojno/ (AO44) in /bolj samozavestno/ (AO45), /ker ne rabim drugega vprašat za mnenje/ (AO46) ampak /sem prepričana vase./ (AO47)
- **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**
/Starši./ (AO48)
- **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**

/Pa tako, če so kakšne pomembne stvari, ki jih jaz ne vidim ali se njima zdi, da v mojem življenju ni primerno mi povesta, drugače na splošno pa ne/ (AO49). /Če ocenim od 1 do 10 bi rekla da se nekje med 6 in 7 zanimata zame/. (AO50)

○ **Kako se ob tem počutiš?**

/Fajn mi je/ (AO51), /ker mi data neko pozornost/ (AO52) in ker /se zanimata, kako je kaj pri meni/ (AO53), /včasih je pa tudi malo nelagodno, /ko me vprašata, kar jima nočem povedat./ (AO54)

➤ **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**

/Včasih me bolj/ (AO55), /včasih pa čisto drugače mislita/ (AO56) in /me sploh ne razumeta./ (AO57)

○ **Lahko podaš kakšen konkreten primer?**

/Slišita me na primer v povezavi s šolo./ (AO58) /Razumela sta me najbolj glede tega, da želim iti na gimnazijo, ne na neko poklicno srednjo./ (AO59) /Razumeta me pa ne pri kakšni stvari, ko mami povem kako je bilo v šoli, da sem se na primer skregala s sošolkami in potem ji povem svojo plat in potem mami misli, da sem se ne vem kaj za brez veze skregala./ (AO60) /V tem smislu, da ne potegne z mano./ (AO61) /Ampak mi bolj pove kako bi se morala odzvati in me ne podpre oz. ne razume moje odločitve./ (AO62)

➤ **Česa bi si v odnosu s starši želela več in česa manj?**

/Ne vem./ (AO63) /nič ne pogrešam./ (AO64) /Mi je v redu tako kot je./ (AO65)

➤ **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**

/Tako, da se pogovorimo, čim boljše kakor se da/ (AO66). /Da se skupaj s starši »usedemo« in se pogovorimo./ (AO67)

➤ **Ali več, da imate na šoli šolsko svetovalno službo?**

/Da, to je tisti pedagog oz. psiholog kajne./ (AO68)

➤ **Si že imela stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**

/Skoraj vsak teden sem tam, ker sedaj s sošolkami nekaj urejamo za eno preduro./ (AO69) /Sošolka se je spomnila, da bi lahko v okviru razredne ure govorili o raku, ki pride v družino, oz. prizadene tvoje bližnje, kako takrat reagirat. In se sedaj menimo, kako bi izpeljali to razredno uro./ (AO70)

➤ **Si se kdaj tja obrnila po pomoč, nasvet, pogovor?**

/Ja, enkrat sedaj v zadnjem letu./ (AO71) /prej se nisem nič./ (AO72) /Sem se pa obrnila tja predvsem zaradi šole./ (AO73) ker /je prišel nov, ki nadomešča prejšnjo in se je res potrudil/ (AO74) in /nam ponudil individualne pogovore za srednjo šolo/ (AO75). /Enkrat sem ga šla pa potem še vprašat za na faks./ (AO76) /karkoli drugega pa ne./ (AO77)

○ **Kako se ti je zdelo, je bilo uporabno?**

/Ja/ (AO78), /je v redu pomagal./ (AO79)

Intervju BO

Fant, 8. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**

Sem fant, star 13 let. Bivam v Medvodah. Imam 2 mlajša brata. Igram violino, v prostem času pa rad sestavljam Rubikovo kocko, odigram kakšno igro na računalniku ali pogledam kakšen film.

- **Kako bi opisal svoj odnos z mamo, kako z očetom?**

/Se pogosto kregamo/(BO1) in /velikokrat ju žalim/(BO2) /kar bi moral popraviti./(BO3)

- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Velikokrat dobro vpliva na moje odločitve/ (BO4) in /mi je zato pomembno./(BO5)

- **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Pri tistih, pri katerih nimam pojma, kaj naj naredim/ (BO6) in /pri tistih bolj pomembnih, ki imajo trajajoče posledice./ (BO7)

- **Mogoče lahko izpostaviš kakšno konkretno?**

/Nekajkrat sem se že in velikokrat se še bom obrnil na njih glede izbire srednje šole/ (BO8), /ker bo ta odločitev kar precej vplivala na naslednja leta mojega življenja./ (BO9) /Zdi se mi, da mi tukaj lahko dobro svetujejo, ker so to že prestali./ (BO10)

- **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta in zakaj?**

/Se mi zdi, da pogosteje na atija,/ (BO11) /ker se mi zdi, da bolj podobno razmišlja, kot jaz./ (BO12) /Včasih pa razmišlja vsak čisto v svojo smer in se zato skregava./ (BO13) /Takrat prosim mami./ (BO14)

- **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**

/Pogosto vprašam samo zato, ker me zanima njihovo mnenje./ (BO15) /Če je nasvet podoben mojemu mišljenju, ga bolj upoštevam, kot če bi se čisto razlikoval./ (BO16)

- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**

- **Šolanja?**

/Moram reči, da s šolo nimam večjih težav in se na starše ne obračam prav pogosto./ (BO17) /Na koga se obrnem, če se, pa je odvisno od predmeta oz. naloge./ (BO18) /Pri bolj družboslovnih predmetih pogosteje za pomoč prosim mami,/ (BO19) /pri naravoslovnih pa atija./ (BO20) /Pri projektih, kot je bil pred kratkim stenski časopis, sta mi ga oba pomagala urediti, ker se oba dobro spoznata na Word, pa mi pomagata približno enako./ (BO21) /Kadar sem potreboval več pomoči pri šolanju, se mi zdi, da sem se v povprečju več obračal na mami/, (BO22) /ker je bolj prilagodljiva,/ (BO23) /čeprav mi je velikokrat rekla, da je ona svojo šolo že naredila./ (BO24) /Z atijem sva se pa velikokrat skregala, ker mi njegova rešitev ni bila všeč in je nisem želel upoštevati, čeprav sem ga prosil za pomoč./ (BO25)

- **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**

/Glede tega doma ne govorimo pogosto./ (BO26) /Za nasvet vprašam oba,/ (BO27) /ker imata vsak čisto drugačno mnenje/(BO28) in /nato sam najdem neko srednjo pot./ (BO29)

- **odnosov doma?**

/Glede tega se ne obračam po nasvete./ (BO30) /saj že oba starša sama veliko govorita o tem, kako bi se morali vesti drug do drugega./ (BO31)

- **hobijev, prostega časa?**

/Tudi glede tega ne sprašujem pogosto za nasvete./ (BO32)

- **osebnih težav?**

/Težko rečem, na koga se prej obrnem, se pa skoraj vedno na oba./ (BO33) saj /imata oba svoj pogled na situacijo in imam potem več možnih poti./ (BO34)

➤ **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno in zakaj?**

/Prej o tem niti nisem razmišljal, drugače pa je njuno mnenje pri meni v povprečju enakovredno./ (BO35)

/Spet pa je odvisno na katerem področju potrebujem nasvet./ (BO36) /Mamino mnenje šteje več npr. ko se odločam, kaj bom oblekel za nastop./ (BO37)

- **Se mogoče zaupaš ali iščeš nasvet še pri kom drugem – ne nujno pri starših?** /Niti ne

toliko./ (BO38) /Včasih me kateri učitelj vpraša, kako sem in takrat mu pač povem, zakaj sem

slabe volje, če sem./ (BO39) /Ampak takrat ne pričakujem, da mi bo skušal pomagati./ (BO40)

/V redkih situacijah vprašam stare starše./ (BO41) /morda tudi župnika./ (BO42) /Nikoli pa za

pomoč ne prosim katerega izmed sošolcev./ (BO43) /ker jim ne zaupam in bi se mi zagotovo

smejali./ (BO44) /Ne znajo se vživeti v vlogo drugega./ (BO45) /Bom pa v prihodnosti za

mnenje prosil tudi koga, ki mu ne zaupam toliko in ga mogoče niti dobro ne poznam, in sicer

glede izbire srednje šole./ (BO46)

➤ **Katere odločitve po navadi sprejemaš sam?**

/Pri tistih ne tako pomembnih odločitvah./ (BO47) /ki nimajo velikih in dolgotrajnih posledic, tudi, če se narobe odločim. Takrat niti ne vprašam za nasvet./ (BO48) /Kadar pa gre za kaj pomembnejšega pa le vprašam./ (BO49) /Kadar imam to možnost imam vedno zadnjo besedo jaz./ (BO50) /Včasih pa mi starši ne dovolijo, da bi se odločil sam.

- **Mogoče lahko tudi tu podaš kakšno konkretno situacijo, kdaj ti ne dovolita, da bi se odločal sam?**

Kadar mislita, da se bom narobe odločil oz. vesta, kako se bom odločil in mislita, da to ni prav./

(BO51) /Npr. pred nekaj dnevi smo ugotovili, da imam regijsko tekmovanje iz kemije tisti

vikend, ko gremo birmanci v Davčo. Jaz bi se odločil, da grem na tekmovanje, ker vem koliko

truda sem vložil, da sem se uvrstil na regijsko stopnjo, vem koliko truda je učiteljica vložila v

to, in vem koliko pričakuje od mene. Škoda bi bilo, da bi to zapravlil. Starši pa mislijo, da to ni

prav, da je moja napaka, da nisem prej sporočil, kdaj je tekmovanje in da je bolj pomembno, da

grem v Davčo./ (BO52) /Upam, da bomo našli neko srednjo pot./ (BO53) /Mogoče bom v tem

primeru za mnenje vprašal tudi župnika./ (BO54)

- **Kako se ob tem počutiš?**

/Samostojno./ (BO55) /sem pa včasih tudi pod stresom./ (BO56) /da se bom narobe odločil./

(BO57)

- **S kom se še posvetuješ, preden se za kaj odločiš?**

/Velikokrat vprašam tistega starša, za katerega mislim, da ima podobno mnenje kot jaz. Nato

drugega niti ne vprašam./ (BO58) /In, če mi npr. ati očita, da sem se narobe odločil, se lahko

izgovarjam, da je tudi mami rekla, da je tako prav./ (BO59) /To sicer ni čisto v redu in je to včasih razlog prepira./ (BO60)

- **Glede česa se posvetuješ z njimi?**

/Kako naj določeno težavo rešim;/(BO61) /kako se odločiti, da bo za večino najboljše./ (BO62)

- **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**

/Včasih so bili to oni,/ (BO63) /saj sem bil še mlajši in sem potreboval več nadzora ter so se bolj zanimali zame./ (BO64) /Sedaj pa jaz začnem,/ (BO65) /večinoma govorim o svojih problemih, kadar sem v stiski./ (BO66)

- **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**

/Seveda se zanimajo za moje življenje./ (BO67) /Včasih bi si želel, da bi se malo manj »vtikali« v moje stvari./ (BO68) /Glede samega šolanja, pouka se ne zanimajo toliko,/ (BO69) /saj vedo, da mi šola gre in ne potrebujem nadzora, le malo pomoči./ (BO70) /Vseeno pa jih zanima, kaj se dogaja med odmori, kako se razumemo s sošolci, ali se kaj kregamo, si pomagamo./ (BO71) /Tudi za hobije se zanimajo,/ (BO72) /sploh ati,/ (BO73) /saj želi, da bi imel čim širši vpogled v svet./ (BO74) /Čeprav imam, oz. sem poskusil veliko hobijev, še vedno želi, da bi še katere poskusil, kar mi gre včasih na živce./ (BO75) /Želel bi si, da bi imel manj hobijev in bi bil v njih boljši./ (BO76)

/Včasih so se tudi veliko zanimali za moje zdravje, sploh glede zob./ (BO77) /Tukaj je glavno vlogo igral ati, saj ve, kako je, če so zobje gnili in mi ne želi tega./ (BO78) /Velikokrat mi jih je umival in preverjal, ali sem jih sam dobro umil./ (BO79) /Zdaj, ko sem pokazal, da jih znam dobro umiti, se ne zanima več toliko za to, me pa še kdaj spomni, da naj jih kdaj umijem tudi z medzobno nitko./ (BO80) /za kar se bolj poredko menim, saj mislim, da to ni potrebno./ (BO81)

- **Kako se ob tem počutiš?**

/Velikokrat mi gre to že na živce,/ (BO82) /saj se mi zdi, da sem že dovolj samostojen/(BO83) in /ne potrebujem več pomoči, nadzora./ (BO84) /Po drugi strani pa mi je všeč,/ (BO85) /saj vem, da jim ni vseeno, kaj se dogaja z mano./ (BO86)

- **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**

/Velikokrat imam občutek, da me starši ignorirajo,/ (BO87) /to pa zato, ker se po navadi derem iz svoje sobe, ki je v zgornjem nadstropju v spodnje nadstropje, zato me samo ne slišijo./ (BO88) /Včasih pa me dobro slišijo, pa mi ne skušajo pomagati./ (BO89) /saj imajo veliko svojih skrbi,/ (BO90) /ali pa so me naveličani./ (BO91)

- **Česa bi si v odnosu s starši želel več, česa manj?**

/Želel bi si, da bi si vzeli več časa zase, ker kot družina res malo časa preživimo skupaj, če odštejemo obroke./ (BO92) /Res pa je, da bi si tudi oni lahko vzeli več časa zame, če bi tudi jaz njim posvetil več pozornosti recimo bolj vestno opravljal hišna opravila in dal več miru, kadar delajo za službo./ (BO93)

- **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**

/Nesoglasja pogosto rešujemo z dretjem,/ (BO94) /kar je velik problem v naši družini./ (BO95)

- **Ali veš, da imate na šoli šolsko svetovalno službo?**

/Da, vem,/ (BO96) /vendar nikoli nisem pomislil, da bi pri njih prosil za nasvet,/ (BO97) /niti nisem razmišljal o tem, na katerih področjih mi lahko pomagajo./ (BO98) /In tudi, če bi mi lahko, se po vsej verjetnosti ne bi obrnil nanj./ (BO99)

- **Zakaj?**

/Zato, ker me je že nasploh malo sram govoriti o svojih težavah./ (BO100) /in niti slučajno ne bi rad, da delavci šole vedo, kaj me muči./ (BO101) /In dvomim, da bi mi znali učinkovito pomagati./ (BO102) /Kadarkoli prosim katerega učitelja za pomoč, mi ta po navadi odgovori kot, da me je naveličan in bi se me rad čim prej znebil./ (BO103) /zato po navadi tudi ne dobim dobre pomoči./ (BO104) /Ker pa učitelje in šolsko svetovalno službo mečem v isti koš./ (BO105) /imam občutek, da se bo zgodilo podobno, čeprav to verjetno ni res./ (BO106)

- **Si že imel stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**

/Imel sem že stik s svetovalno delavko, ko sva po končanem testiranju za nadarjenost z mami popoldne odšla k svetovalni delavki, da nama je predstavila rezultate/(BO107) /vendar ne takšen, da bi se nanjo obračal po pomoč in upam, da se mi tudi ne bo treba./ (BO108) /Spomnim se, da sem se v podaljšanem bivanju večkrat pogovarjal s prejšnjo svetovalno delavko o zimskih športih./ (BO109) /Podobnih nepomembnih trenutkov, ki niso v skladu z vprašanjem pa je bilo še mnogo./ (BO110).

Intervju CO

Fant, 2.1. SŠ⁶

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**

Star sem 16 let, sem moškega spola, hodim v sredno tehniško šolo, za hobi imam plavanje in imam 2 starejši sestre.

- **Kako bi opisal svoj odnos z mamo, kako z očetom?**

/Moj odnos z mamo in očetom je zelo dober./ (CO1)

- **Bi mogoče lahko malo bolj podrobno opisal kaj zate pomeni zelo dober?**

/Imam zelo dober odnos s starši saj se pogovarjamo skoraj o vsem/(CO2) /in se večino časa ne kregamo./ (CO3)

- **Bi rekel da imaš enak odnos z mamo in očetom?**

/Seveda./ (CO4)

- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Kar veliko./ (CO5)

- **Zakaj?**

/Ker imata veliko izkušenj/(CO6) in /vem da mi hočeta samo dobro s takimi mnenji./ (CO7)

- **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Kako naj kaj naredim./ (CO8)

- **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta in zakaj?**

/Obadva./ (CO9) /ker mi oba dobro pomagata./ (CO10)

- **Se pravi bi rekel da ni odvisno od odločitve na koga se boš obrnil ampak se obrneš na tistega, ki ti je tisti trenutek bolj dostopen?**

/Ja./ (CO11)

- **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**

⁶ 1. SŠ pomeni letnik srednje šole, enako velja v nadaljevanju

/Veliko saj mi hočeta samo dobro./ (CO12)

➤ **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**

○ **Šolanja?**

/Starša/ (CO13)

○ **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**

/starša/ (CO14)

○ **odnosov doma?**

/Starša/ (CO15)

○ **hobijev, prostega časa?**

/Starša/ (CO16)

○ **osebnih težav?**

/Starša./ (CO17)

○ **Ali ti je morda pri kakšnih odločitvah bolj pomembno mnenje vrstnikov, starih staršev, sester itd. se pravi kogarkoli drugega?**

/Ne, se mi zdi da mi je pri vsem najbolj pomembno kaj bodo rekli starši./ (CO18) /Na druge se ne oziram./ (CO19)

➤ **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno?**

/Najbolj pomembno mnenje mi je mnenje od obeh staršev./ (CO20) /Ker vem da mi s tem mnenjem hočeta samo dobro./ (CO21)

➤ **Katere odločitve po navadi sprejemaš sam?**

/Kaj bom oblekel./ (CO22) /kaj bom jedel./ (CO23) /katero glasbo bom poslušal./ (CO24) /s kom se bom družil./ (CO25)

○ **Kako se ob tem počutiš?**

/Počutim se v redu./ (CO26) /saj s tem vem, da v življenju tudi samostojno lahko kaj izberem./ (CO27)

➤ **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**

/Starši./ (CO28)

➤ **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**

/Da./ (CO29) /Največkrat se pogovarjam kako mi gre z šolo in če rabim kaj pomoči pri tem./ (CO30)

○ **Kako se ob tem počutiš?**

/Normalno saj mi s tem le hočeta dobro./ (CO31)

➤ **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**

/Dobro./ (CO32)

○ **Jima zaupaš vse, kar se dogaja v tvojem življenju ali kdaj česa ne poveš?**

/Za zdaj jima povem še vse kar se mi je zgodilo/(CO33) /mogoče kdaj česa ne povem, npr. kakšno slabo oceno drugače pa vse./ (CO34)

➤ **Česa bi si v odnosu s starši želel več, česa manj?**

/Nič si nebi želel več in nič manj./ (CO35) /Sem zadovoljen z odnosom, ki ga imamo./ (CO36)

➤ **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**

/Tako da se usedemo za mizo in pogovorimo./ (CO37) /Včasih se pogovarjam z očetom včasih z mami, tisti ki je doma, drugače pa z obema./ (CO38)

- **Ali veš, da imate na šoli šolsko svetovalno službo?**

/Da./ (CO39)

- **Si že imel stik s šolsko svetovalno službo?**

/Ne./ (CO40)

Intervju DO

Punca, 1. l. SŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratov in sester ipd.)**

Stara sem 16 let, živim blizu Medvod in trenutno hodim na Škofijsko klasično gimnazijo. Moji hobiji so predvsem usmerjeni v umetnost – rada rišem, barvam, slikam, hodim na sprehode, poslušam glasbo, rada tudi rešujem sudoku ali osmerosmerko, itd. Imam pa štiri bratce in dve sestrnici.

- **Kako bi opisala svoj odnos z mamo, kako z očetom?**

/Moj odnos z mami je fantastičen!/(DO1) /Z njo sem se začela veliko bolj pogovarjati o stvareh, ki zanimajo obe,/ (DO2) /ko sem malo bolj odrasla./ (DO3) /Med sabo sva si kmalu pričeli zaupati stvari, tako dobre kot slabe/(DO4) in /si med seboj delili nasvete./ (DO5) /Zdaj sem vsaj iz mojega vidika opazila, da sem jo veliko bolj spoznala kot osebo in ne samo kot mater./ (DO6) /Glede atija je podobno./ (DO7) /Veliko pa morda na najin odnos vpliva to, da je precej časa odsoten zaradi službe./ (DO8) /A prav tako rada preživljam čas z njim, četudi so njegove šale kdaj meni čisto mimo./ (DO9) /Najbolj cenim to, ko mi reče, da je vedno tu zame, ne glede vse in da mi bo vedno pomagal in stal ob strani/(DO10) – /najlepše pa je to, da vem, da je prišlo to iskreno iz srca./ (DO11)

- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Kar dosti pomembno./ (DO12) /Vem, da se ne strinjamo vedno, a to ne pomeni, da se na njihovo mnenje požvižgam./ (DO13) /Morda mi je celo prepomembno, pa ne gre tu samo za starše./ (DO14) /No imam pa vseeno to srečo, da so zelo razumevajoči in hitro se, da z njimi o stvareh lepo pomeniti./ (DO15) /Tudi razumejo me veliko bolj kot bi lahko pričakovala, predvsem, ko kdaj opazim kako se vedejo starši mojih prijateljev./ (DO16)

- **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Hm, težko bi zdaj na pamet rekla, dostikrat jih bolj vprašam za kak pogovor o stvareh kot so npr. : o tem kakšni so ljudje okoli nas,/ (DO17) /kdaj govorim o težavah, ki jih mam s kakšno osebo ali prijateljem, prijateljico,/ (DO18) /takrat jim obrazložim situacijo in onadva mi ob tem pripovedujeta iz lastnih izkušenj./ (DO19) /Na tak način si tudi podelimo stvari čez katere je vsak izmed nas šel v življenju./ (DO20) /Lahko pa je nekaj čisto tretjega, morda je povezano s šolo,/ (DO21) /morda z mano samo, čisto odvisno./ (DO22)

- **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta?**

/Najpogosteje seveda na mami,/ (DO23) /saj kot sem že prej omenila, ati je v tujini,/ (DO24) /midve pa sva se kar precej zblížali v teh časih./ (DO25) /Je pa tudi res, da bi me že nasploh za nekatere stvari mami malce bolj razumela kot ati./ (DO26)

- **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**
/Odvisno koliko se mi zdi uporaben./ (DO27) /Sicer pa, če je njima pomembno to kar sta mi svetovala, potemtako tudi jaz vzamem to za pomembno, v kolikor je stvar logična./ (DO28)
- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede**
 - **Šolanja?**
/Prijatelji./ (DO29) /starši./ (DO30) /kdorkoli, ki ima kaj pojma./ (DO31)
 - **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**
/Prijatelji, še posebej tisti, ki so mi izredno blizu./ (DO32) /starši./ (DO33) /mama oz. moja babi./ (DO34)
 - **odnosov doma?**
/Starši, ko gre za bratce./ (DO35) in /najboljši prijatelji, ko gre za starše./ (DO36)
 - **hobijev in prostega časa?**
/Mami./ (DO37) /prijatelji./ (DO38) /kdor je zainteresiran v to./ (DO39) /na ljudi, ki znajo porazdeliti čas./ (DO40)
 - **osebnih težav?**
/Prijatelji./ (DO41) /starši./ (DO42) /družina./ (DO43) /kdor je pač pripravljen poslušat./ (DO44)
/Predvsem govorim ljudem, ki jim zaupam./ (DO45) /sem pa tudi kot odprta knjiga tako da, mi ni težko govoriti./ (DO46)
- **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno?**
/Morda se zdi čudno, a od vseh mnenje mi je kar precej pomembno./ (DO47) /Najbolj pomembno pa mi je mnenje prijateljev./ (DO48) /staršev./ (DO49) /in predvsem ljudi, ki so mi blizu pri srcu./ (DO50)
 - **Zakaj?**
/Predvsem zato, ker sem že po naravi taka, da mi ni vseeno za stvari./ (DO51) /Dostikrat se tako za neke reči tudi preobremenjujem./ (DO52)
- **Katere odločitve po navadi sprejemaš sama?**
/Večino odločitev sprejemam sama./ (DO53) /razen, ko se čutim nemočno pri neki situaciji, takrat ne oklevam in takoj prosim za pomoč ali nasvet, lahko pa tudi samo za pogovor./ (DO54) /Je pa res, da to ne pomeni, da sem ne vem koliko samostojna oseba, še zdaleč ne./ (DO55) /Sicer pa, po navadi sem navajena sama sprejemati odločitve kam grem./ (DO56) /kaj bom počela./ (DO57) /kakšen bo moj vsakdan./ (DO58) /ljudem o tem le razlagam./ (DO59) /Vse bolj, ko sem prehajala v ta osrednja leta najstništva sem starše tudi samo obveščati začela, da bom nekam šla ali celo sploh nisem./ (DO60) /mogoče se komu zdi to predrzno ali nespoštljivo, vendar vem, da mi starši, prav tako kot tudi jaz njim, zaupajo./ (DO61)
 - **Kako se ob tem počutiš?**
/Super./ (DO62) /Počutim se kolikor toliko samostojno./ (DO63) /ter vem, da mi starši zaupajo in to je fajn./ (DO64)
 - **S kom se še posvetuješ, preden se za kaj odločiš?**
/Z Bogom./ (DO65) /s seboj./ (DO66) /če pa je precej večja odločitev potemtako s starši./ (DO67) /ali prijatelji./ (DO68)
 - **Glede česa se posvetuješ z njimi?**

/Oh takrat, ko sem v kakšni dilemi lahko je nekaj popolnoma brezveznega/(DO69) /kot npr. kaj naj jem za malico/(DO70) /ali kaj je najpametneje narediti prvo pri šolskem delu,/ (DO71) /lahko pa je nekaj večjega kot npr. vpis v šolo,/ (DO72) /kdaj bi opravljala izpit za avto,/ (DO73) /kako bo šlo poletje čez,/ (DO74) /kako živeti med ljudmi,/ (DO75) /kako ostati človeški medtem ko se ti drugi zdijo čisto mimo,/ (DO76) /kako zdravo živeti, itd./ (DO77) /Čisto naključne in vsakdanje stvari v bistvu, ampak zame so precej pomembne./ (DO78)

➤ **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**

/Jaz./ (DO79) /Sem zelo zgovoren tip osebe, da bi lahko o svojih prigodah, mislih, domnevah, prijateljih, družinskih članih govorila ves dan, pravzaprav toliko časa, da se celo mami ne da več poslušat./ (DO80)

➤ **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**

/Ja,/ (DO81) /razen, če nista razpoložena./ (DO82) /Treba pa je tudi razumeti, da še zdaleč nisem edini otrok in nisem edina, ki rabi pozornost./ (DO83)

○ **Kako se ob tem počutiš?**

/Razumevajoče,/ (DO84) /hkrati pa hvaležna, da sta vseeno pripravljena poslušati ob vsem delu in otrocih./ (DO85)

➤ **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**

/Precej dobro./ (DO86) /Včasih se mi zdijo nerazumevajoči/ (DO87) /ampak to se dogaja./ (DO88)

○ **Kdaj imaš občutek, da te ne razumejo?**

/Mogoče, ko je kdo kdaj slabe volje pride do prepira/ (DO89) /in se mi zdi, da niso najbolj razumevajoči in da morda nimajo prav./ (DO90) /Je pa res, da gledam samo iz svoje perspektive in bi lahko malo več energije dala v to kako se oni počutijo v tem momentu in kaj njim roji po glavi,/ (DO91) /lahko pa se tudi jaz motim, nikoli ne veš./ (DO92) /Čeprav se je pa že zgodilo da sem bila res prepričana v svoj prav in se mi ni zdelo fer./ (DO93) /No v vsakem primeru je treba starše spoštovat./ (DO94)

➤ **Česa bi si v odnosu s starši želela več, česa manj?**

/Prav nič./ (DO95) /Čudovito je kakor je/(DO96) /in ne bi mogla biti bolj hvaležna./ (DO97)

➤ **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**

/Ni jih tako veliko/(DO98) /oz. tisti, ki pa so, niso tako pomembni, da bi jih bilo potrebno reševati saj je šlo predvsem za nejevoljo enega izmed nas./ (DO99) /Če bi bilo kaj resnega bi se pomenili in stvar razrešili,/ (DO100) /če pa bi kdo kaj zagrešil bi moral to vsaj po mojem mnenju se opravičiti, vsaj to jaz naredim, ko opazim svojo zmoto./ (DO101)

➤ **Si že imela stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**

/Ja, samo enkrat,/ (DO102) /pa ne zato, ker bi posebej rabila kako pomoč,/ (DO103) /vendar zato, ker smo v osnovni šoli nekaj ušpičile s prijateljicami./ (DO104) /Lahko rečem samo to, da nas je izučilo/(DO105) /in da so starši v mojih pojmih odlično reagirali./ (DO106)

➤ **Si se kdaj tja obrnila po pomoč, nasvet, pogovor?**

/Ne./ (DO107) /Morda sem si kdaj želela pogovora,/ (DO108) /vendar ti ljudje mi nikoli niso izpadli zainteresirani v kaj takega./ (DO109) /Najdejo se izjeme, vendar sem s časom ugotovila, da imam pravzaprav zakladnico oseb s katerimi bi se lahko pogovarjala o zadevah./ (DO110)

Intervju EO

Fant, 8. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**

Imam 14 let, prihajam iz Medvode, treniram nogomet in imam eno starejšo sestro.

- **Kako bi opisal svoj odnos z mamo, kako z očetom?**

/Odnos z očetom in mamo včasih v redu, včasih pa malo slabše./ (EO1)

- **Bi lahko povedal kaj več? Kdaj je dober, kdaj slabši?**

/Če se strnjamo glede stvari je vse v redu./ (EO2) /Veliko se družimo./ (EO3) /Dokaj rad sem v njuni družbi./ (EO4) /ob njima se počutim v redu./ (EO5) /Dobim podporo, ko jo potrebujem./ (EO6) /zdi se mi da jima lahko zaupam./ (EO7)

- **Se odnos tvoj odnos z mamo in z očetom kaj razlikuje? V čem?**

/Ati me bolj razume./ (EO8)

- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Zelo./ (EO9) /Ker me najbolj poznata./ (EO10)

- **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Kdaj se zbuja za v šolo. Če imamo preduro, kdaj naj vstanem./ (EO11)

- **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta? Zakaj?**

/Očeta./ (EO12) /ker je manj siten./ (EO13)

- **Zakaj se ti zdi mama bolj sitna?**

/Ker ima nadzor nad šolo./ (EO14)

- **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**

/Pol pol./ (EO15) /Odvisno, če se mi zdi nasvet ok./ (EO16)

- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**

- **Šolanja**

/Na starše./ (EO17)

- **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**

/Na starše./ (EO18)

- **odnosov doma?**

/Na starše./ (EO19)

- **hobijev, prostega časa?**

/Na starše./ (EO20)

- **osebnih težav?**

/Na starše./ (EO21)

- **Ti je za vsa področja tvojega življenja najbolj pomembno mnenje staršev ali ti je kdaj bolj pomembno mnenje vrstnikov, prijateljev, širše družine itd.?**

/Po mojem se za vse stvari, še posebej če so bolj pomembne odločitve obračam, najprej na starša./ (EO22)

/Se pa s prijatelji dogovarjamo da bi šli kdaj ven./ (EO23) /da gremo skupaj v šolo oziroma ven./ (EO24)

- **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?**

/Od staršev./ (EO25) /ker se po pogovoru z njima dobro počutim./ (EO26)

- **Katere odločitve po navadi sprejemaš sam?**
/Kdaj bom šel v šolo./ (EO27)
 - **Kako se ob tem počutiš?**
/V redu./ (EO28) /je pa tudi drugo mnenje kdaj pa kdaj ok slišat./ (EO29)
- **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**
/Odkvisno kdaj./ (EO30)
 - **Od česa pa je odkvisno?**
/Najbrž od mojega razpoloženja ali razpoloženja staršev./ (EO31) /Če so oni dobre volje lažje pristopim tudi sam./ (EO32) /oz. če sem jaz dobre volje se tudi raje pogovarjam, če onadva pristopita./ (EO33) /Je pa potem tudi odkvisno od teme pogovora./ (EO34)
- **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**
/Ja, ravno prav./ (EO35)
 - **Kako se ob tem počutiš?**
/V redu./ (EO36)
- **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**
/Zelo dobro./ (EO37)
- **Česa bi si v odnosu s starši želel več, česa manj?**
/Manj teženja pri šoli./ (EO38)
- **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**
/Jih ne rešujem./ (EO39) /ker se mi ne da ukvarjat s tem./ (EO40)
- **Ali veš, da imate na šoli šolsko svetovalno službo?**
/Ja./ (EO41)
- **Si že imel stik s šolsko svetovalno službo?**
/Ne./ (EO42)
 - **Ne ker nisi potreboval nobene pomoči ali ker se ti tovrstna pomoč ne zdi potrebna oz. ustrezna?**
/Nisem je rabil./ (EO43)

Intervju FO

Punca, 9. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**
Imam 15 let, hodim v 9. razred osnovne šole, živim v Mariboru, rada smučam in imam enega starejšega brata.
- **Kako bi opisala svoj odnos z mamo, kako z očetom?**
/V redu./ (FO1) /saj se radi skupaj družimo./ (FO2) /Imam pa z obema enako dober odnos, ne morem izpostaviti, da se z nekom razumem bolje./ (FO3)
- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**
/Zelo pomembno./ (FO4) /saj mi pomagata pri odločitvah./ (FO5)
 - **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

- /Skoraj vseh./ (FO6) /Glede šole./ (FO7) /hobijev, na primer športa./ (FO8) /saj me še vedno finančno podpirata./ (FO9) /tudi glede oblačil, sedaj izbiram obleko za valetu pa sem tudi mami vprašala za mnenje./ (FO10)
- **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta? Zakaj?**
/Mamo./ (FO11) /z njo se lažje pogovarjam, ker je tudi ona ženska./ (FO12)
 - **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**
/Kakor kdaj, najbrž je odvisno od pomembnosti odločitve./ (FO13) /bolj kot je pomembna zame prej se na njih obrnem, ker vem da bo bolj zaznamovala mojo prihodnost./ (FO14) /je pa tudi odvisno od razpoloženja ali sem pripravljena sprejeti njihov nasvet./ (FO15)
- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**
- **Šolanja?**
/starša/(FO16)
 - **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**
/mama./ (FO17)
 - **odnosov doma?**
/brat./ (FO18)
 - **hobijev, prostega časa?**
/starši./ (FO19)
 - **osebnih težav?**
/Mama./ (FO20)
 - **Se morda v zgoraj naštetih primerih obračaš tudi na prijatelje, vrstnike, širšo družino, učitelje itd. ali bolj ne?**
/Niti ne v tolikšni meri./ (FO21) /saj mi je najbolj pomembno mnenje domačih./ (FO22)
- **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?**
/Mamino/ (FO23), /ker me najbolj razume./ (FO24)
- **Katere odločitve po navadi sprejemaš sama?**
/Glede izbire prijateljev./ (FO25) /s kom se bom družila, kdaj, kje ipd./ (FO26)
- **Kako se ob tem počutiš?**
/Dobro./ (FO27) /včasih pa tudi prestrašeno./ (FO28) /ker ne vem kakšne posledice lahko pustijo./ (FO29)
- **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**
/Kakor pride, ampak navadno straši./ (FO30)
- **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**
/Se./ (FO31) /trenutno je glavna tema kam v srednjo./ (FO32)
- **Kako se ob tem počutiš?**
/Včasih v redu, da jim lahko zaupam./ (FO33) /včasih pa mi gre na živce./ (FO34) /ko me hočejo prepričati v druge stvari, kot jih želim sama./ (FO35)
- **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**
/Včasih dobro, včasih slabo./ (FO36)
- **Česa bi si v odnosu s starši želela več, česa manj?**

- /Več potrpljenja od staršev./ (FO37)
- **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**
/Z dretjem, ampak ne velikokrat./ (FO38)
 - **Ali veš, da imate na šoli šolsko svetovalno službo?**
/Da./ (FO39)
 - **Si že imela stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**
/Imam reden stik./ (FO40) /zaradi osebnih problemov./ (FO41) /Pogosto sem tam poiskala pomoč./ (FO42)
 - **Kako ocenjuješ to pomoč?**
/Zelo dobro, 10 od 10./ (FO43)

Intervju GO

Fant, 2. 1. SŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**
Star sem 17 let, hodim v 2. letnik gimnazije, prihajam iz Maribora¹⁸. Rad hodim v fitnes in se vozim z motorjem. Imam eno sestro.
- **Kako bi opisal svoj odnos z mamo, kako z očetom?**
/Z očetom je bolj odprt./ (GO1) /se bolje razumeva ker je moški./ (GO2) /Z mamo se razumeva./ (GO3)
/vendar ni tako razumevajoča./ (GO4)
- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**
/Verjetno bolj, kot si mislim./ (GO5)
 - **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**
/Zelo redko./ (GO6) /Po navadi kako kaj pripraviti za jest, ko sem sam doma./ (GO7)
 - **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta? Zakaj?**
/Očeta./ (GO8) ker je bolj odprt/(GO9), /bolj me razume/(GO10) in /lažje se pogovarjam z njim./ (GO11)
 - **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**
/Bolj malo./ (GO12) /vprašam jih bolj za nasvet iz vljudnosti./ (GO13) /ali nekaj mojega firbca./ (GO14)
- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**
 - **šolanja?**
/rešujem jih sam./ (GO15)
 - **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**
/rešujem jih sam./ (GO16)
 - **odnosov doma?**
/rešujem jih sam./ (GO17)
 - **hobijev, prostega časa?**
/rešujem jih sam./ (GO18)
 - **osebnih težav?**

- /Rešujem jih sam/(GO19) ali /se posvetujem s prijatelji./ (GO20) /Tu pa pijača in podobno pomaga./ (GO21)
- **Se čisto na nikogar ne obračaš po nasvet za karkoli?**
/Na splošno se še največ obračam na prijatelje, če že./ (GO22)
 - **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?**
/Moje./ (GO23) /za ostalo mnenje mi bolj kot ne dol visi./ (GO24)
 - **Katere odločitve po navadi sprejemaš sam?**
/Vse./ (GO25)
 - **Katere bi mogoče zdajle iz glave naštel?**
/Kdaj grem v fitnes./ (GO26) /kaj bom imel za malico v šoli./ (GO27)
 - **Kako se ob tem počutiš?**
/Čisto v redu./ (GO28)
 - **S kom se še posvetuješ, preden se za kaj odločiš?**
/Včasih vprašam kar naključne ljudi, ki jih poznam vsaj malo in so mi tisti trenutek najbolj pri roki./ (GO29)
 - **Glede česa se posvetuješ z njimi?**
/Ne vem, manj sem trezen bolj so zanimive odločitve./ (GO30)
 - **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**
/Starši./ (GO31)
 - **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**
/Da./ (GO32) /vsak dan me sprašujejo te zadeve./ (GO33)
 - **Kako se ob tem počutiš?**
/Dokler ne pretiravajo preveč, da ne grejo v podrobnosti, je v redu./ (GO34)
 - **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**
/Rekel bi nekje 6 od 10. / (GO35)
 - **Česa bi si v odnosu s starši želel več, česa manj?**
/Bolj prijateljski odnos./ (GO36) /da bi bili nekoliko bolj sproščeni./ (GO37)
 - **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**
/Ignoriram jih./ (GO38)
 - **Ali veš, da imate na šoli šolsko svetovalno službo?**
/Da./ (GO39)
 - **Si že imel stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**
/Ne./ (GO40) /To ni zame, ker se mi ne zdi uporabno./ (GO41)

Intervju HO

Punca, 2. l. SŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**

Stara sem 16 let, hodim v 2. letnik srednje šole. Rada sem zunaj, s prijatelji. Imam enega brata, prihajam iz Medvod.

➤ **Kako bi opisala svoj odnos z mamo, kako z očetom?**

/Zdi se mi, da vsi vidimo, da se zadnje čase redko skupaj dol usedemo in smo skupaj/ (HO1) in /tudi če smo skupaj bolj ali manj sedim in poslušam, ko moj brat razlaga o kolesarstvu, ker ima vedno kaj za povedat./ (HO2) /Zadnje čase oz. zadnje leto večkrat tudi mami zaupam/ (HO3) /oz. ji lažje kaj povem, jo kaj vprašam./ (HO4) /Oči je pa zelo fajn za hec/(HO5) /pa sproščene pogovore ali pa vprašanja./ (HO6) /je tudi prvi ki ga kaj vprašam glede šole./ (HO7) /z mami se samo skregam, če kaj za šolo vprašam./ (HO8) /On je bolj tisti logični, razumski./ (HO9) /ti pomaga z znanjem./ (HO10) /ima trezno glavo, če jo jaz izgubim./ (HO11) /Mami pa je bolj za nasvete./ (HO12)

➤ **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Rekla bi, da mi je zelo pomembno./ (HO13) /ne morem pa reči, da me omejuje./ (HO14) /V smislu, da ne postane nujno tudi moje mnenje./ (HO15) /mi pa zagotovo zelo veliko pomeni, kaj si mislita./ (HO16)

○ **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Sem zelo tak človek, ki se težko odloča/(HO17) in /zelo pogosto pridem z zelo banalnimi stvarmi./ (HO18) /Recimo vpisovanje na fakulteto, to vem da bom sama gledala in se sama pozanimala./ (HO19) /bom pa recimo njiju vprašala kje me bolj vidita./ (HO20) /Ena izmed tistih banalnih stvari je pa recimo da zjutraj razmišljam ali naj grem na vlak ali na avtobus, ker se ne morem odločit in potem njiju vprašam./ (HO21)

○ **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta?**

/K mami grem po nasvet v zvezi z najstništvom, z odraščanjem./ (HO22) /z občutki./ (HO23) /k očetu pa bolj kar se tiče šole./ (HO24) /kar se tiče logistike./ (HO25) /Ali pa recimo če me zanima kako kakšna stvar deluje, recimo glede bitcoinov, to bi šla prej njega vprašat kot mami./ (HO26)

○ **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**

/Odvisno od tega koliko sem jaz pri sebi odločena, kako imam jaz pri sebi neko odločitev opredeljeno oz. kako si jaz zamišljam kaj bi naredila./ (HO27) /Če sem pa v tistem trenutku še zelo neodločena in ne vem kaj bi naredila, takrat pa potem običajno naredim, se odločim kot onadva rečeta. Ker se pač jaz ne morem odločit in moram nekaj izbrat./ (HO28)

➤ **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**

○ **Šolanja?**

/Sošolci./ (HO29) /ker imam občutek, da res lahko do kogarkoli pridem, če vidim, da mu gre tisti predmet dobro in ga vprašam./ (HO30)

○ **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**

/najbrž bi šla do birmanske botre./ (HO31) /ker ni nujno da pozna prijateljice./ (HO32) /pa obenem do mami/(HO33) /ker jo najbrž pozna./ (HO34) /da bi dobila dve ločeni mnenji./ (HO35)

○ **odnosov doma?**

/če je brat vključen v te odnose, ne bi šla do njega./ (HO36) /če pa gre za odnose z mami in očijem bi šla k njemu/(HO37) /ali pa do birmanske botre./ (HO38)

○ **hobijev, prostega časa?**

/to bi se pa s komerkoli pogovarjala./ (HO39) /Če bi bilo v povezavi s športom najbrž z bratom./ (HO40) /glede ustvarjanja s prijateljico./ (HO41) /to je čisto odvisno od področja./ (HO42)

○ **osebnih težav?**

/če so »psihične«, v smislu razmišljanja, bi šla najbrž do birmanske botre,/ (HO43) /ker mi je najlažje napisati sporočilo,/ (HO44) /lahko da tudi do mami./ (HO45) /Odkvisno za katero področje bi šlo./ (HO46) /Se pa spomnim ene situacije, ko sem prav očiju pisala,/ (HO47) /ker se mi je zdelo da bo on bolj mirno odreagiral./ (HO48)

➤ **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?**

/Mnenje sošolcev./ (HO49) /Ker imajo v šoli dober uspeh/(HO50) /in tudi tko so zelo fajn/(HO51) /in bi se rada dober počutila okoli njih, bi bila rada v tej družbi./ (HO52)

➤ **Katere odločitve po navadi sprejemaš sama?**

/Tiste najbolj preproste,/ (HO53) /ne vem kaj bom naslednji dan jedla za malico,/ (HO54) /kdaj bom vstala,/ (HO55) /kaj bom objavila na svojem profilu,/ (HO56) /kaj bom naredila z denarjem, ki ga imam na računu./ (HO57) /Tudi recimo na katero dejavnost bom šla,/ (HO58) /ker grem in pridem domov in nimata starša načeloma nič proti./ (HO59) /Če pa gre za kakšne vikende, duhovne vaje pa povem in se skupaj dogovorimo./ (HO60)

○ **Kako se ob tem počutiš?**

/Nikoli nisem tako razmišljala »o sedaj sem pa sama odločitev sprejela«,/ (HO61) /ampak mi je dosti naravno, da grem v eno ali v drugo smer./ (HO62) /Ne razmišljam preveč o tem, kaj moram sama in kaj ne, ampak kaj mi je najbolj naravno./ (HO63)

➤ **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**

/Mami./ (HO64) /Ona je tudi prva ko reče, »o zadnje čase se pa nič ne pogovarjamo, kdaj si boš pa vzela kaj časa«./ (HO65) /Meni se zadnje čase pogosto zdi, da nimam nekih stvari, ki bi jih mogla povedat oz. da ne pridejo iz mene na tak način./ (HO66) /Zadnje čase, zadnja leta imam veliko manjšo potrebo, da govorim o sebi./ (HO67)

➤ **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**

/Se ja./ (HO68) /Bi rekla nekje 7 ali 8 od 10./ (HO69)

○ **Kako se ob tem počutiš?**

/V redu mi je,/ (HO70) /ker se mi zdi, da se ravno prav zanimajo zame./ (HO71) /Vem, da jih skrbi koliko mi dajejo pozornosti, koliko se zanimajo zame./ (HO72) /Me vprašajo, če se slučajno počutim zapostavljeno./ (HO73) /Tako da se mi zdi, da se ravno prav zanimajo./ (HO74)

➤ **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**

/Mami je pogosto taka, da si samo mislim da ne razume, kaj se dogaja, ker si ustvari neko svojo misel, ne tisto ta pravo, tudi če jaz rečem »ne tako je«./ (HO75) /Oči je pa spet tisti ta miren,/ (HO76) /ki poslušaj/(HO77) /in razmišlja in že razpreda rešitve in kaj bi rekel./ (HO78) /Tako mirno odreagira/(HO79) /in vpraša »a to si tako mislila«, da je res tako analitično in čim bolj točno./ (HO80)

➤ **Česa bi si v odnosu s starši želela več, česa manj?**

/Zdi se mi, da za nekatera področja res težko delim z njima, jima kaj povem ali se odprem in se včasih vprašam »zakaj mi je to problem«,/ (HO81) /ker vem, da mi ne bi nič škodovala, ne bi nič hudega rekla./ (HO82) /Si želim, da tega mogoče ne bi bilo./ (HO83) /Kar se pa njiju tiče, si včasih želim, da bi bila mami malo manj pesimistična, da ne bi vse vzela za hudo, kar rečem/(HO84) in /bi bilo malo manj malih prepričkov./ (HO85)

➤ **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**

/Kar mi pride na pamet je to, da jih ne puščamo, ne rečemo ja bomo prespali in gremo jutri naprej./ (HO86) /Običajno skušamo najt skupno točko./ (HO87) /skušamo se pogovorit./ (HO88) /Si pa nekako očija bolj predstavljam, kot tistega mirovnega posrednika/(HO89) /oz. tistega, ki se najbolj iz razumske strani loti spora./ (HO90)

➤ **Si že imela stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**

/Niti ne./ (HO91) /Ko smo izpolnjevali za nadarjenost./ (HO92) /pa ko smo se vpisovali na srednjo šolo./ (HO93) /smo imeli pogovore in je bilo bolj v smislu »kam hočeš it« »aja okej, imaš že dovolj razdelano, vredeu je«. / (HO94) /Ni se mi zdelo nič posebnega./ (HO95) /Mi je bilo pa vseč, ker je bila svetovalka prijazna./ (HO96)

➤ **Si se kdaj tja obrnila po pomoč, nasvet, pogovor?**

/Ne./ (HO97)

- **Iz pogovora sem razbrala, da imaš drugje dovolj podpore, pa me vseeno zanima, če bi kdaj potrebovala pomoč, bi se obrnila na šolsko svetovalno službo ali se ti ne zdi to primeren prostor, kjer bi iskala pomoč, podporo?**

/Nekako se mi zdi dosti negotovo, v smislu, da bi kdorkoli iz hodnika lahko kadarkoli not uletel, in bi lahko vse slišal./ (HO98) /Po drugi strani pa če tako pomislim je to nek človek, ki te ne pozna in te vidi mogoče prvi dan./ (HO99) /Ne zdi se mi dovolj varno, ne v smislu da bi se počutila ogroženo, ampak ni okolje v katerem bi se želela odpreti./ (HO100)

Intervju IO

Fant, 9. r. OŠ

➤ **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**

Obiskujem 9. razred osnovne šole, v šoli mi gre kar dobro, hodim na kar veliko tekmovanj, obiskujem glasbeno šolo, rad se ukvarjam s strojništvom. Imam 1 brata in 3 sestre.

➤ **Kako bi opisal svoj odnos z mamo, kako z očetom?**

/Z mamo in očetom se pogovarjamo, bolj kot ne za tehnične stvari./ (IO1)

- **Na kakšen način pa se odnos z očetom razlikuje od odnosa z mamo? V čem sta si odnosa različna?**

/Z očetom se bolj pogovarjam o strojništvu./ (IO2) /z mamo se o tem ne pogovarjam./ (IO3) /Z mamo se mogoče malo več pogovarjam o šoli./ (IO4) /Oče je malo bolj sproščen v smislu, če boš dobil slabo oceno boš pač dobil slabo oceno./ (IO5) /mama pa je malo bolj tako, naj se trudimo./ (IO6)

➤ **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Zelo./ (IO7) /sicer tudi mal odvisno za kaj je./ (IO8) /ampak po navadi kar zelo, ker imajo več izkušenj./ (IO9)

- **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Na primer, kako bom prišel domov, ali grem, na avtobus ali me bodo prišli iskat./ (IO10) /V resnici nimam toliko veliko odločitev se za odločit v vsakdanjiku./ (IO11) /Drugače pa se

- obrnem ampak po tem, ko sam razmislim, razdelam kaj si jaz mislim o neki stvari in jima povem svoj vidik in ju vprašam še za nasvet./ (IO12) /da mi povesta kaj bi morda lahko naredil. /(IO13)
- **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta?**
/Očeta pogosteje vprašam za nasvet./ (IO14) /še posebej v zadnjem času, ker je mam bolna in se posledično manj ukvarja z nami oz. ne sledi našemu vsakdanjemu ritmu./ (IO15) /Tako da se za vsakdanje odločitve večkrat obrnem na očeta./ (IO16) /za take bolj dolgotrajne pa oba./ (IO17) /Večinoma se kar skupaj pogovorim z obema staršema./ (IO18) /včasih še celo z brati in sestrami./ (IO19)
 - **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**
/Odvisno od odločitve./ (IO20) /ampak po navadi odvisno od tega koliko se mi zdi, da mi bo prišel prav njihov nasvet, če se mi zdi čisto nepotreben, da je neumen potem ga sploh ne upoštevam, če se mi pa zdi pameten, ga pa upoštevam. Kakor se mi zdi./ (IO21)
- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**
- **Šolanja?**
/najprej na prijatelje, sošolce/(IO22) /kar se tiče šole same, ker so tam, ker poznajo stvari, ve kaj se je dogajalo pri uri če npr. jaz pozabim kaj je za nalogo itd./ (IO23) /Kar se pa tiče tega kaj moram doma delat za šolo pa starši/(IO24)
 - **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**
/s starši se o tem ne pogovarjam./ (IO25) /če že se, se s prijatelji./ (IO26) /ali pa včasih s starejšo sestro, ker me sprašuje kaj, ker je psihologinja./ (IO27)
 - **odnosov doma?**
/se mi sami odnosi zdijo dovolj v redu./ (IO28) /in se v resnici ne pogovarjam sam od sebe o tem, ker nimam potrebe po tem./ (IO29) /Kadar pa je kaj se pa pogovarjam s sošolci, če oni načnejo temo./ (IO30)
 - **hobijev in prostega časa?**
/z očetom./ (3IO1) /ker imava podobne interese./ (IO32) /včasih tudi z mamo/(IO33) /glede glasbene šole/(IO34) ali pa/ z bratom (IO35),/ ker je skavt tako kot jaz./ (IO36)
 - **osebnih težav?**
/na starše./ (IO37) /mogoče malo tudi s prijatelji./ (IO38) /samo se v resnici ne pogovarjam toliko o teh stvareh/(IO39)
 - **O čem pa se mogoče pogovarjaš s prijatelji, kaj bi izpostavil?**
/Mogoče o šoli, kaj se dogaja pri pouku in skušamo temo še naprej razvijati pa razmišljati./ (IO40) /en moj sošolec letalčke dela pa se o tem pogovarjamo./ (IO41) /pa o aerodinamiki, bolj takih tehničnih stvareh./ (IO42)
- **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?**
/Odvisno v čem./ (IO43) /Po navadi od staršev/(IO44) /oz. najprej od mene, potem pa staršev./ (IO45)
- **Bi mogoče lahko izpostavil kakšno področje, kjer ti je res pomembno njihovo mnenje?**
/Recimo zdaj ko sem se vpisoval naprej, mi je bilo pomembno kaj si oni mislijo./ (IO46) /tudi stric mi je o tem mal povedal, kaj si misli, mi je malo pomagal./ (IO47)
- **Katere odločitve po navadi sprejemaš sam?**

- /Kdaj bom delala za šolo./ (IO48) /kdaj bom kaj počel./ (IO49) /kako se bom oblekel./ (IO50) /vsakdanje stvari./ (IO51) /edino teh, ki se tičejo staršev ne, recimo kako bom prišel domov, kako bom šel v šolo ipd./ (IO52)
- **Kako se ob tem počutiš?**
/Nič posebnega./ (IO53) /So dokaj samoumevne, vsak dan se moraš nekaj odločit./ (IO54)
 - **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**
/Starši./ (IO55)
 - **Kako se ob tem počutiš?**
/Na začetku malo nelagodno./ (IO56) /potem mi je pa običajno./ (IO57) /Po navadi mi je u redu, da se zanimajo zame./ (IO58) /čeprav se mi včasih malo ne da govorit, zato ker bi rajši kaj drugega počel./ (IO59)
 - **Ti je všeč, da te še vseeno kaj vprašajo ali bi ti bilo boljše, če te ne bi nikoli nič?**
/Po mojem mi ne bi bilo všeč, da se ne bi nič zanimali./ (IO60) /ampak včasih se mi res samo ne da in zato rabim malo več časa./ (IO61) /Drugače mi pa samo spraševanje po navadi niti ni toliko nadležno./ (IO62)
 - **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**
/Kar v redu./ (IO63)
 - **Se ti zdi, da če izraziš neko svoje mnenje te slišijo, spoštujejo tvoj vidik?**
/Ja./ (IO64) /se mi zdi, da me ne skušajo v nič prepričat./ (IO65) /ker je moje mnenje po navadi podobno njihovemu./ (IO66), /ni nekih večjih nesoglasij, da bi me mogli prepričevati v nekaj./ (IO67)
 - **Česa bi si v odnosu s starši želel več, česa manj?**
/Mi je v redu tako kot je./ (IO68) /Sam bi se rad ukvarjal malo več s tehničnimi stvarmi in bi tudi starše malo več spraševal posledično./ (IO69)
 - **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**
/Po navadi se jaz razjezim./ (IO70) /in se zaprem v svojo sobo./ (IO71) in /kaj preberem./ (IO72) /potem čez pol ure pa recimo pridem ven in sem v redu./ (IO73) /Rabim čas da se umirim./ (IO74) /Zdaj se že kar nekaj časa nismo skregali v resnici./ (IO75)
 - **Glede česa pa se največkrat skregate?**
/Ali moram že zamenjati obleko ali ne./ (IO76) /ali si umivam obraz zaradi mozoljev ali ne./ (IO77) /koliko časa presedim na wc-ju zato ker berem revije.../ (IO78)
 - **Si že imel stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**
/Ja moja sestra dela v šolski svetovalni službi./ (IO79) /drugače pa ko sem se vpisoval, več pa ne./ (IO80)
/V resnici so me starši prepričevali da bi šel na pogovor tja glede vpisa, pa je bilo potem na koncu polno./ (IO81) /tako da sem bil v stiku samo ko sem oddal vpisnico./ (IO82)
 - **Si se kdaj tja obrnil po pomoč, nasvet, pogovor?**
/Ne./ (IO83)
 - **Se ti zdi, da če bi rabil pomoč, bi ti bilo koristno ali bolj ne?**
/Prej bi doma prosil za pomoč./ (IO84) /ne čutim potrebe, da bi šel tja./ (IO85) /ker lahko doma rešimo vse stvari./ (IO86)

Intervju JO

Punca, 9. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**

Sem 15 letno dekle, živim blizu Radovljice, trenutno še obiskujem 9. razred Osnovne šole. Hodim na gasilske, imam tri mlajše bratce, zadnje dva sta dvojčka. Imam kar veliko družino, saj imam 6 sestričen in 4 bratrance.

- **Kako bi opisala svoj odnos z mamo, kako z očetom?**

/Odnos s straši se mi zdi, da je kar v redu./ (JO1) /Seveda pride kdaj tudi do kakšnih majhnih sporov,/ (JO2) /ki jih sprti rešujemo./ (JO3) /Mogoče se malo bolje razumem z mami,/ (JO4) /saj sva obe ženskega spola./ (JO5)

- **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Mnenje staršev mi je kar pomembno,/ (JO6) /saj sama nisem še dosti zrela, da bi sprejemala odločitve sama./ (JO7)

- **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Trenutno se po nasvet obrnem glede izbire srednje šole./ (JO8)

- **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta? Zakaj?**

/Se mi zdi, da se pogosteje obrnem kar na mami,/ (JO9) /saj me mogoče malo bolje razume kot pa ati./ (JO10)

- **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**

/Ko se obrnem na njih za nasvet ga probam upoštevati,/ (JO11) /če pa se ne strinjam z njunim nasvetom, odvisno kakšen nasvet sta mi dala, ga pa ne upoštevam./ (JO12)

- **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**

- **Šolanja?**

/Že v razredu se veliko pogovarjamo o šolanju in izbiri poklica,/ (JO13) /vprašam pa tudi doma za kakšen nasvet./ (JO14)

- **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**

/Če imamo problem s prijatelji ga poskušamo rešiti že med seboj/ (JO15), /saj smo že dovolj stari, da sami rešujemo težave./ (JO16)

- **odnosov doma?**

/Za nasvet vprašam tudi sošolke./ (JO17)

- **hobijev, prostega časa?**

/S sošolkami smo se tudi skupaj odločile glede izbirnega predmeta, ki smo ga morali izbrati lansko leto v šoli./ (JO18)

- **osebnih težav?**

/Posvetujem se s prijateljicami/ (JO19) /saj me one malo bolj razumejo kot pa starši./ (JO20)

- **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?**

/Najbolj mi je pomembno mnenje staršev,/ (JO21) /saj so odrasli in imajo več izkušenj./ (JO22)

- **Katere odločitve po navadi sprejemaš sama?**

/Sama se odločam glede šolskih obveznosti,/ (JO23) /kaj oblečem/ (JO24) ipd.

- **Kako se ob tem počutiš?**
/Ob tem se počutim dobro/(JO25), /saj mi je všeč, da starša sprejemata moje odločitve./ (JO26)
- **S kom se še posvetuješ, preden se za kaj odločiš?**
/Po navadi rešitev poskušam poiskati sama,/ (JO27) /če pa je ne najdem pa se obrnem na starše/(JO28) /ali sošolke./ (JO29)
- **Glede česa se posvetuješ z njimi?**
/Posvetujem se o tem, kar me trenutno muči./ (JO30)
- **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**
/Po navadi kar starši./ (JO31)
- **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**
/Se zanimajo/(JO32), /saj bi radi, da mi je v življenju dobro./ (JO33) /Zdaj malo bolj pogosteje kot pa pred nekaj leti./ (JO34)
 - **Kako se ob tem počutiš?**
/Ob tem mi je dobro,/ (JO35) /saj mi pokažeta, da jima ni vseeno zame./ (JO36)
- **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**
/Razumeta me dobro,/ (JO37) /si pa včasih želim, da bi me malo bolje razumela./ (JO38)
- **Česa bi si v odnosu s starši želela več, česa manj?**
/Ta odnos, ki ga imam s starši mi zadostuje./ (JO39)
- **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**
/Spore rešujemo s pogovorom./ (JO40)
- **Ali veš, da imate na šoli šolsko svetovalno službo?**
/Vem, da imamo na šoli šolsko svetovalno službo./ (JO41)
- **Si že imela stik s šolsko svetovalno službo? V katerem primeru?**
/Trenutno se z šolskim svetovalcem posvetujem glede izbire srednje šole./ (JO42)
- **Si se kdaj tja obrnila po pomoč, nasvet, pogovor?**
/Tja sem se že obrnila za nasvet glede izbire srednje šole,/ (JO43) /drugače pa ne hodim k šolski svetovalni,/ (JO44) /saj nimam večjih problemov./ (JO45)
 - **Kako ocenjuješ to pomoč?**
/Posvet pri njemu mi je bil v veliko pomoč./ (JO46)

Intervju KO

Punca, 9. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstaviš? (starost, spol, kraj bivanja, v katero šolo hodiš, hobiji, število bratev in sester ipd.)**
Stara sem 15 let, živim v Kranju, obiskujem 9. razred osnovne šole, treniram ritmično gimnastiko in imam 2 mlajša brata.
- **Kako bi opisala svoj odnos z mamo, kako z očetom?**
/Mislim, da imam z obema staršema zelo dobre odnose,/ (KO1) /še posebej pa z mamo./ (KO2)
 - **Kaj meniš, da je razlog, da se z mamo bolje razumeš?**

/Mislim, da se z mamo bolj razumem, saj imava več skupnih lastnosti./ (KO3) /Na primer, ko greva skupaj v trgovino,/ (KO4) /ko se pogovarjava o simpatijah./ (KO5) /V bistvu sva prijateljici./ (KO6)

➤ **Kako pomembno ti je mnenje staršev?**

/Mnenje staršev mi je pomembno, saj imata dostikrat prav./ (KO7)

○ **Glede katerih odločitev se obrneš na njih po nasvet?**

/Za nasvet prosim po navadi pri kakšnih odločitvah v povezavi s šolo,/ (KO8) /ali pa samo kaj naj imam oblečeno./ (KO9) /Starša mi vedno povesta njuno mnenje,/ (KO10) /vendar mi ga nikoli ne vsiljujeta./ (KO11)

○ **Na katerega starša pogosteje, mamo ali očeta?**

/Pogosteje se obrnem na mamo,/ (KO12) /saj imava več skupnih tem./ (KO13)

○ **Koliko upoštevaš njihov nasvet pri svojih odločitvah?**

/Njune nasvete dostikrat upoštevam, saj imamo podobna mnenja./ (KO14)

➤ **Na koga se najprej obrneš po nasvet glede:**

○ **Šolanja?**

/po navadi se obrnem na oba starša/(KO15)

○ **odnosov z vrstniki in s prijatelji?**

/Pogovorim se s prijatelji,/ (KO16) /včasih z mamo/(KO17)

○ **odnosov doma?**

/s kakšno prijateljico/(KO18)

○ **hobijev, prostega časa?**

/tako s prijateljicami,/ (KO19) /kot z mamo/(KO20)

○ **osebnih težav?**

/s prijatelji./ (KO21)

➤ **Čigavo mnenje ti je najbolj pomembno? Zakaj?**

/Najbolj pomembno mi je mnenje staršev,/ (KO22) /saj jih nočem razočarati.

○ **V kakšnem smislu, jih ne želiš razočarati?**

Razočarati jih nočem v smislu, da ne bi izpolnila pričakovanj, čeprav so ta večkrat samo v moji glavi./ (KO23) /Želim si, da bi bila ponosna name,/ (KO24) /ker rada vidim, da sem vzrok njune sreče./ (KO25)

➤ **Katere odločitve po navadi sprejemaš sama?**

/Sama po navadi sprejemam večino svojih manj pomembnih odločitev./ (KO26)

○ **Lahko podaš kakšen konkreten primer?**

/Ena izmed odločitev, ki je sicer zame kar pomembna je npr. vpis v srednjo šolo./ Vprašala sem ju za mnenje,/ (KO27) /onadva sta mi mnenje povedala vendar rekla, da je končna odločitev moja/(KO28) in /da če si nečesa zares želim, naj njuno ne spremeni moje odločitve./ (KO29)

○ **Kako se ob tem počutiš?**

/Ob tem nimam nekega posebnega občutka./ (KO30)

○ **S kom se še posvetuješ, preden se za kaj odločiš?**

/Po navadi se posvetujem s starši/(KO31) in /prijateljicami./ (KO32)

- **Glede česa se posvetuješ z njimi?**
/Glede možnosti in kaj je najboljša možnost./ (KO33)
- **Kdo običajno načne pogovor glede tvojega (načina) življenja - starši ali ti?**
/Oboji začnemo tovrstne pogovore./ (KO34)
- **Se starši zanimajo za tvoje življenje, odnose, šolanje in hobije in v kolikšni meri?**
/Starši se zelo zanimajo za moje hobije./ (KO35) /saj mi želijo najboljše/(KO36) in /mi nudijo pomoč kadar jo potrebujem./ (KO37) /To me večino časa ne moti/(KO38) in /sem za to tudi hvaležna./ (KO39)
- **Kako dobro te starši razumejo, slišijo?**
/Mislim, da me starši poskušajo razmeti/(KO40) /in uslišati./ (KO41)
- **Česa bi si v odnosu s starši želela več, česa manj?**
/Mislim, da mi je moj odnos s starši zelo všeč tak kot je./ (KO42) /čeprav se mi na čase zdi, da so glede nekaterih stvari strožji od drugih./ (KO43)
 - **Glede česa imaš občutek, da so strožji s tabo kot starši drugih prijateljev?**
/Po mojem mnenju so starši z mano strožji glede kakšnih poznejših zabav, ki jih sicer dosti mojih vrstnikov obiskuje./ (KO44) /To me pravzaprav ne moti, ker nimam neke velike želje po tem./ (KO45) /vem pa, da bi me na kakšen koncert tudi pustili./ (KO46) /Menim, da so ravno prav strogi zame./ (KO47)
- **Na kakšen način rešuješ nesoglasja, spore v odnosu s starši?**
/Če imamo s starši kdaj nesoglasja, se pogovorimo in jih skušamo rešiti./ (KO48)
 - **Glede česa pa so najpogostejše nesoglasja v odnosu s starši?**
/Nekih hudih nesoglasji nimamo./ (KO49) /mogoče kakšni manjši npr. kateri od otrok je na vrsti za kakšno gospodinjsko opravilo ali kaj podobnega./ (KO50)
- **Si že imela stik s šolsko svetovalno službo?**
/Ja, v stiku sem bila s svetovalno delavko, ko smo se vpisovali v srednjo šolo./ (KO51) /Bila je zelo prijetna/(KO52) in /nam z veseljem pomagala./ (KO53)
- **Si se kdaj tja obrnila po pomoč, nasvet, pogovor?**
/Ne./ (KO54) /saj imam mnenje, da je ne potrebujem./ (KO55)

9.3.2. Zapisi intervjujev staršev

Intervju AS

Mama, hči obiskuje 9. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**
Sem poročena, mama 4 otrok. Letos bom stara 48 let, bivam v okolici Ljubljane. Po poklicu sem ekonomski tehnik in konfekcijski modelar, imam izobrazbo 5. stopnje. Delo, ki ga opravljam je informator. Zelo rada pojem, plešem, smučam, kolesarim, plavam, hodim v hribe.
- **Kako bi opisali odnos s svojo hčerko?**

/Glede na to, da je stara 15 let, primerno pubertetniku./ (AS1) /Včasih je bolj razburljivo včasih manj./ (AS2) /Opažam njeno trmoglavost./ (AS3) /Je v odraščanju/ (AS4) in /če se ne bi upirala bi bilo že malo čudno./ (AS5)

➤ **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja in na kakšen način?**

/Gotovo se, odvisno od situacije./ (AS6) /Drugačen je že če so to kakšne stvari, ki jih otrok želi prikriti./ (AS7) /ker se boji, kakšna bo doma reakcija, v smislu, da bodo potem kakšne sankcije/(AS8). /Če pa je ta reakcije iz moje strani kot starša, bolj v iskanju rešitve, ne toliko v kaznovanju je posledično za obe lažji ta odnos, ker manj boli. Včasih je že sam problem težak, če še jaz na ta način nazaj odreagiram je obema težko./ (AS9)

➤ **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da ji lahko pustite, da se sama odloča o svojem načinu obnašanja?**

/Eno je gotovo kaj lahko jé./ (AS10) /kaj si lahko pripravi, ker je samostojna v sami pripravi hrani./ (AS11) /precej v oblačenju./ (AS12) /čeprav moje mnenje tudi vpliva na to/(AS13), /ne sicer vedno, je treba kdaj kakšne stvari znova in znova doreči./ (AS14)

○ **V kakšnem smislu?**

/Se pogovoriva, zakaj to ni primerno, kako to vpliva na samo punco./ (AS15) /recimo je precej drugače če imaš kratke hlače, da komaj rit pokrijejo ali so nekje do sredine stegna ali $\frac{3}{4}$. Ker vem kako to lahko vpliva na fante okoli in se mi zdi, da je neprimerno, da svoje telo na tak način spušča do fantov./ (AS16) /Je pa dobro tudi ko sliši od starejših punc njihove izkušnje./ (AS17) zelo veliko /ima takih pametnih deklet okoli/(AS18), kar tudi /vpliva, da nato spremeni mnenje./ (AS19) /Ni zdaj tako, da ne bi imela takih oblačil, ampak potem vidi da ni povsod primerno./ (AS20)

➤ **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto nje oz. želite, da se posvetuje z vami?**

/Recimo pri zdravniških pregledih/(AS21). /Je tudi sama ugotovila, kako pomembno je, da gre starš zraven./ (AS22) /ker se zna za otroka postaviti in vidi zakaj je ta skrb upravičena, zakaj je prav, da je starš vključen/(AS23). /To je kar širok spekter. Recimo že sama menstruacija, če je izpostavljen pri puncah. Ene si takoj želijo skodelice, pri nas se hčerki to čisto obrača, druge bi rade imele tampone in ji povem zakaj to ni dobro, da je prav da kri odteče, tudi pri izbiri vložkov je pomembno in tudi ona zelo da na to/(AS24), pa je to samo del enega zdravja, kje so vse ostale stvari. Npr. zdajle /je imela težave s trtico, in jaz mislim da se bo pokazalo, da je težava v tem, da se uči in preveč sedi in se ji ne da it ven hoditi in ji moraš to dopovedat./ (AS25)

➤ **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**

/Glede na to, da je 4 otrok, vedno boljše./ (AS26) /Pri prvem si mal težje spuščal./ (AS27) /sploh ker je fant. Mama in sin, ta navezanost, sem kar nekaj časa rabila da sem prerezala popkovino./ (AS28)

➤ **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**

/Sigurno mi je pomembno kot mami./ (AS29) /Ampak ker se že prej toliko pogovarjaš, poveš veliko opcij./ (AS30) /potem pustiš otroku in do velikih odločitev pride pozitivno./ (AS31) /Recimo glede same šole smo rekli, če se ti ne da učit pojdi na kaj lažjega/ (AS32) ampak /njej več pomeni dobra družba kot nekaj lažjega, se bo raje malo »pomatrala«. Ne rabiš potem kaj dosti sugerirat./ (AS33)

➤ **Se vam zdi, da lažje kakšno njeno odločitev iz tega naslova tudi sprejmete?**

/Kakor kdaj./ (AS34) /Recimo midve se od telefona zelo veliko pogovarjava, njeno odločitev, da bi bila skozi na telefonu pa težko sprejemem./ (AS35) /Skušam tudi ukrepat na vse načine/(AS36), /včasih pa ne vem, kdaj naj spustim kontrolo/ (AS37) in /ne vem ali bom zopet izpadla slaba mama, ker ji bom to čisto prepustila/ (AS38) in /vem da je to njena pa ne ravno šibka točka, ampak danes če nimaš prijateljic okoli greš na telefon/ (AS39), pa tudi /starši smo v tem zelo slab zgled/ (AS40) pa tudi /drugačni smo težko, ker je veliko stvari preko telefona, npr. maili./ (AS41) /tudi kot družina imamo ustvarjeno skupino, da notri delimo stvari, ker je vsak na svojem koncu/ (AS42) in to skoz brni. Zato /se je treba stalno pogovarjati/(AS43), /stalno težiti/(AS44) /kar je zelo naporno za starše,/ (AS45) ampak /to največ prinese, da si vztrajen./ (AS46)

➤ **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opažate, da se vam ne zaupa več?**

/Gotovo, ko je zaljubljena sigurno noče povedat./ (AS47) /Še zadnjič, ko je nekaj jokala ni želela povedat, zgleda ji je bil všeč tisti fant, pa se ni izšlo tako kakor je mislila./ (AS48) Je pa res, da /ima to prednost, da ima brate pred sabo/(AS49), /sploh najmlajši sin, ki je še doma, se marsikaj tudi onadva med sabo pomenita./ (AS50)

○ **Zakaj menite, da je tako?**

/Mislim, da je to čisto ena taka normalna zadeva, v smislu njenega odraščanja./ (AS51)

/Določene stvari, se lažje pogovori s svojimi vrstniki, kakor starši./ (AS52)

➤ **Kaj vse prispeva k spremembam v vajinem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imeli pred nekaj leti?**

Gotovo to, da /leta prinesejo svoje./ (AS53) /ko je bila mlajša, se je dalo lažje kakšne stvari dopovedat, zdaj manj./ (AS54) /ker je v odraščanju, začenja drugače razmišljat./ (AS55) /želi si s svojo glavo razmišljat./ (AS56) /pa čeprav včasih narobe./ (AS57)

➤ **Česa bi si v odnosu s hčerko želeli več in česa manj?**

/Želela bi si več skupnega gibanja./ (AS58) Ker /več ko sva skupaj v gibanju, bolj se naredi tisti prostor, ko ti začne otrok spontano sam od sebe govorit, ga ne rabiš spraševat. In potem privre na dan vse kar se je zgodilo v šoli./ (AS59) /tudi kadar ji je težko, lahko veliko skozi hec obrneva./ (AS60) /Ne vem zakaj jo je pa tako težko ven spraviti. Da se prej skregaš preden ga ven spraviš./ (AS61) /potem obžaluje in joka ker ni hotela it, na koncu te objema, ker je presrečna, ker si ji vseeno težil toliko časa, da si jo spravil ven./ (AS62) /To so take borbe/(AS63), /da dostikrat ne zmoreš./ (AS64) /Če si v slabi koži, da si utrujen ipd. in se ti ne da pregovarjat./ (AS65) /Zato se ne čudim, da je toliko tega, da starši prepustijo otrokom, ker mu je lažje dati računalnik v sobo in ga prepustit, kakor da se ves čas kregaš./ (AS66) /Zagotovo pa bi si želela manj kregov./ (AS67) /tega, da moram večkrat eno stvar povedat./ (AS68) ker /ne sliši ali noče slišati/(AS69) oz. /išče pozornost./ (AS70)

➤ **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z otrokom?**

/Zelo različno./ (AS71) /Včasih sva obe zelo glasni./ (AS72) /drugič se umakneva./ (AS73) /včasih je treba zadevo malo predelati/(AS74), /se pravi ali z umikom/(AS75) /ali z vpitjem./ (AS76) /Verjetno vsakemu enkrat pokrovka počti in je konec/ (AS77). /Bi si pa želela, da bi bilo tega čim manj./ (AS78)

➤ **Od česa se vam zdi, da je odvisno na kakšen način bosta reševali spore?**

/Najbrž od razpoloženja/(AS79), /teme pogovora./ (AS80) /Včasih ni važno kakšna je tema, pa če sem jaz »skulirana« je lažje/(AS81), /jaz predvsem to vidim, moj odnos z Bogom, ker vsi iščemo Boga, tudi ateisti, zdaj nekdo ga vidi v naravi, drug v našem stvarniku, ampak če imaš ti ta odnos povezan z Bogom, lahko drugače odreagiraš./ (AS82) /Če si pa ti poln sam sebe, pa ne moreš slišati drugega, vse mora biti po tvoje in potem gre vse v napačno smer./ (AS83)

➤ **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**

/Zagotovo se zaupa tudi možu se pravi svojemu očetu/ (AS84), /čeprav manj./ (AS85) ker je moškega spola./ (AS86) /za določene stvari pa vsekakor, zato da mami ne bo vedla, ker punce iščejo to pri očetih/ (AS87). /Tudi stari mami./ (AS88) pa /gotovo tudi prijateljicam./ (AS89)

○ **Kako to veste?**

/Pove sama./ (AS90) /pove tudi, da je prijateljici zaupala kakšne stvari in da ji je povedala, da bo to ostalo med njima in to ne deli, še posebej če se to dotika druge deklice./ (AS91) /Sama pa v veliki meri poskuša biti, kakor lahko, previdna./ (AS92) /Ker v teh najstniških letih dostikrat pride do tega, da te prijatelj izda, hote ali nehote, to ne vem./ (AS93) /Potem pa si razočaran in poskušaš kaj obdržati tudi zase./ (AS94) /Kot starš pa tega ne moreš vedno kontrolirati/(AS95), /saj tudi ni dobro, moraš znati tudi spustiti./ (AS96)

➤ **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**

/Kadarkoli so kaj ponudili, so se mi zdeli tako nefleksibilni./ (AS97) da /si jih sploh nisem želela imeti zraven./ (AS98) /Včasih imam občutek, da so tam samo zaradi svojih plač./ (AS99) /Namesto, da bi prisluhnili, ti šli naproti./ (AS100) /iščejo tako kot marsikateri učitelj samo napake, ne iščejo močnih točk ampak te »šraufajo« na šibkih področjih./ (AS101) /Letos smo zelo veseli, ker je prišel en drug./ (AS102) /je sicer moški/ (AS103) ampak /se vidi, da je življenje v njem, da ima voljo./ (AS104) /Je zdajle predstavil za srednjo šolo/(AS105) /tako dobro/(AS106), /za vsakega otroka si je vzel eno uro/(AS107) in /ta ura ni bila dolgočasna, vsi so ga čakali./ (AS108) /Res da je nekaj odvisno od karakterja./ (AS109) ampak /je tudi odvisno, ali se znaš mal pohecat./ (AS110) /ali znaš otroku tut kaj prikazati, kakšne zanimive stvari/(AS111). /Da se kdaj upošteva tudi tiste ankete, ki jih izpolnjujejo učenci./ (AS112)

➤ **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**

/Lahko si tam poišče pomoč, samo je ne bi pustila same, če bi že šli, bi šla jaz skupaj z njo/(AS113). /Otrok se marsikateri stvari ne spomni, še odrasli se kdaj ne, ampak če imaš otroke potem s časom spoznaš na kaj moraš biti pozoren./ (AS114)

Intervju BS

Mama, sin obiskuje 8. r. OŠ

➤ **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**

Stara sem 40 let, ženskega spola, stanujem v okolici Medvod, po poklicu sem profesorica nemškega in angleškega jezika, vendar nisem zaposlena v šolstvu. Sem poročena, imam 3 otroke, moji hobiji pa so branje knjig, kvačkanje, hribolazenje in planinarjenje.

➤ **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**

- /Zdi se mi, da je najin odnos večino časa v redu./ (BS1) /pride pa včasih tudi do nesoglasij in konfliktov./ (BS2)
- **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja in na kakšen način?**
/Odnos se vsekakor spreminja./ (BS3) /večinoma v tem, da želi imeti več časa zase/(BS4) /oz. ga preživeti v svoji sobi./ (BS5)
 - **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**
/Dovolj je samostojen in odgovoren pri delanju domačih nalog in ostalih obveznosti, ki so povezane s šolo./ (BS6) /V zvezi s tem ni več potrebna kontrola, ali so naloge opravljene ali ne./ (BS7) /Samostojen je tudi pri odločanju o tem kaj bo oblekel izmed tistega, kar ima na razpolago./ (BS8)
 - **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**
/Pomoč še vedno potrebuje pri organizaciji časa oz. razporeditvi vseh nalog in dolžnosti, ki jih mora opraviti./ (BS9) /kar še posebej pride do izraza takrat, ko se vse tega nabere nekoliko preveč, saj hoče vse opraviti popolno./ (BS10)
 - **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**
/Nimam težav s soočanjem z njegovo samostojnostjo./ (BS11) /saj je že zelo zgodaj začel biti dokaj samostojen./ (BS12) /Na to verjetno tako na njegovi kot tudi na moji strani vpliva tudi dejstvo, da je najstarejši otrok v družini./ (BS13)
 - **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**
/Bolj kot to da mi je pomembno, bi rekla, da cenim to, da se posvetuje, tudi če to niso najbolj pomembne odločitve v življenju./ (BS14) /saj se z mojega vidika s takimi niti še ni srečal./ (BS15)
 - **O čem? Na katerih področjih življenja?**
/Cenila bom na primer, če se bo v bližnji prihodnosti posvetoval o izbiri srednje šole./ (BS16)
 - **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?**
/Nimam občutka, da bi kakšno področje izrazito izstopalo kar se tiče zaupanja./ (BS17) /Mogoče edino to, kar se dogaja pri odnosih v razredu./ (BS18) /ampak bolj zato, ker se mu ne zdi pomembno./ (BS19)
 - **Zakaj menite, da je tako?**
/V tem trenutku in pri teh »težavah« zato, ker se je naučil, da se ne obremenjuje z vsako nepotrebno opazko in komentarjem, ki jih je mogoče deležen./ (BS20)
 - **Kaj vse prispeva k spremembam v vajinem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**
/Ker imajo tako on kot tudi oba njegova mlajša brata, ki še potrebujeta nekoliko več pomoči, vse več šolskih obveznosti./ (BS21) /žal ostaja premalo prostega časa za kvalitetno preživljanje skupnega časa./ (BS22)
 - **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**
/Želela bi si, da bi se več in bolje znala pogovarjati o čustvih, tako pozitivnih kot negativnih./ (BS23)
 - **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**

/Občasno seveda pride tudi do sporov, rešujeva pa jih odvisno od situacije./ (BS24) /Če je ozračje že preveč razgreto, je običajno najbolje, da se umakneva vsak na svojo stran/ (BS25) /in se pogovoriva potem, ko se oba pomiriva./ (BS26)

➤ **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**

/Mislim, da je poleg mene/(BS27) /trenutno to samo še mož oz. njegov oče./ (BS28)

○ **Kako to veste?**

/Zdi se mi, da nima nobenega tako tesnega prijatelja, s katerim bi se veliko družil in mu posledično tudi več zaupal./ (BS29)

➤ **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**

/S šolsko svetovalno službo nimam popolnoma nobenih izkušenj./ (BS30)

○ **Zakaj menite, da je tako?**

/Verjetno zato, ker otrok nima učnih/(BS31) /ali vedenjskih težav./ (BS32)

➤ **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**

/Težko komentiram, ker nimam izkušenj./ (BS33) /si pa predstavljam, da je v primeru otrokove stiske lahko prvi kontakt pri iskanju pomoči./ (BS34) /če otrok nima druge osebe, ki bi ji lahko zaupal./ (BS35)

/Vprašanje pa je, če se tak otrok sploh upa obrniti na šolsko svetovalno službo./ (BS36)

○ **Bi ga k temu spodbudili ali bi ga od tega odvrnili? Utemeljite!**

/Verjetno bi ga spodbudila, če bi šlo za težave v odnosih s sošolci./ (BS37) /ker ima mogoče nekdo, ki je stalno prisoten v šoli, boljši občutek in več informacij o morebitnih napetostih med določenimi učenci./ (BS38)

Intervju CS

Mama, sin obiskuje 2. 1. SŠ

➤ **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**

Stara sem 47 let, živim blizu Tržiča, imam 3 otroke, dve hčeri in enega sina, sem poročena. Sem višji specialist izvrševanja dobave za potniško pnevmatiko Evropa

➤ **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**

/Trenutno je odnos na ravni dajanje konkretnih navodil/(CS1) /in preverjanje upoštevanja njih./ (CS2) /To pomeni strog starš/(CS3) /in vztrajanje pri tem na eni strani./ (CS4) /po drugi strani pa biti nežen/(CS5) /in strpen./ (CS6) /saj se jim v puberteti veliko dogaja./ (CS7)

➤ **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**

/Seveda se odnos spreminja./ (CS8) /z vsakim obdobjem je drugače, prvo varovanje in negovanje, hranjenje, potem učenje, podpora./ (CS9) /sedaj zaupanje./ (CS10) /spoštovanje./ (CS11)

➤ **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**

/Trenutno mu pustim da se odloča o skoraj vsem./ (CS12) /Ker trenira, kdaj bo šel na trening./ (CS13) /kdaj bo porabil čas za učenje za šolo./ (CS14) /kdaj se bo družil s prijatelji./ (CS15)

- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**
/Upravljanjem z denarjem./ (CS16) /tukaj mu pa ne pustim še odločitev, ker bi porabil vse kar ima za nespametne stvari./ (CS17)
- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**
/Jaz sem bolj starš, ki stremi k temu, da so otroci bolj samostojni./ (CS18) /da jih ne oviram pri razvoju, napredku, samostojnosti./ (CS19) /Soočanje s temu, da nisi več najpomembnejša oseba v otrokovem življenju, je pa težko./ (CS20) /in se moraš osredotočiti na druge stvari./ (CS21) /na partnerski odnos./ (CS22) /na odnos do sebe./ (CS23)
- **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**
/Seveda je pomembno./ (CS24) /oz. si želiš, da bi se otrok obrnil na svoje starše za vsako odločitev./ (CS25) /Vendar, ker kot sem rekla, sem jaz oz. midva bolj odprta starša./ (CS26) /in puščava otroku odprto pot./ (CS27) /Če pa pride po nasvet pa rade volje pomagava./ (CS28) /O čemer koli./ (CS29) /kjer se trenutno sooča s težavami in kjer potrebuje nasvet./ (CS30)
- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opažate, da se vam ne zaupa več?**
/Ker je to fant./ (CS31) je itak težko priti do pogovora, da se odpre./ (CS32) /Ko pa se, pa izkoristim vsak priliko, da pridobim »podatke«./ (CS33)
- **Kaj vse prispeva k spremembam v vajinem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**
/Spremembe se dogajajo z odraščanjem./ (CS34) /in z izoliranjem, katere so tiste informacije, ki jih otrok, deli s starši oz. kaj se jim zdi pomembno da starši vejo, oz. kaj smejo izvedeti./ (CS35)
- **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**
/Glede na to, da je to fant, bi si želela več pogovora./ (CS36) /njemu se določene stvari zdijo čisto nepomembne./ (CS37) /Jaz bi pa rada vedela kaj se dogaja./ (CS38) /Na primer, kaj se dogaja v šoli, in to ne kar je povezan z ocenami ali profesorji, ampak kaj se dogaja med sošolci. Kje so bili, kaj so delali.../ (CS39)
- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**
/Probamo reševati vse preko pogovora./ (CS40) /kazni itak ne delujejo več./ (CS41) /Vendar, ker smo trenutno v stanju, da starši itak nič ne vemo, oz. da nimamo prav./ (CS42) /je to zelo težko./ (CS43) /Tako da se uči na svojih napakah in potem ugotovi, da v večino primerov imajo oz. so imeli starši prav./ (CS44)
- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**
/Prijetelji./ (CS45) /sošolci iz osnovne šole./ (CS46)
- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**
/S svetovalno službo nimam nobenih izkušenj./ (CS47) /jih nismo nič potrebovali./ (CS48)
- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**
/Odvisno za kakšno stisko gre./ (CS49) /in če ima doma podporo ali ne./ (CS50) /Če so to stiske kam naprej v šolo oz. fakulteto potem se seveda mora obrniti na strokovno pomoč./ (CS51) če te ne more dobiti v zadovoljivi meri doma./ (CS52)

Intervju DS

Mama, hči obiskuje 1. l. SŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**

Stara sem 39 let, živim blizu Medvod. Po izobrazbi sem profesorica matematike in računalništva, zaposlena sem v OŠ kot učiteljica obeh predmetov. Imam 7 otrok, z možem sva poročena 12 let, skupaj pa 19 let. V prostem času sem tudi naturopatinja, svetujem ljudem kako se lahko naravno zdravijo, končala sem naturopatsko šolo. Tudi otroke doma zdravim naravno, smo brez zdravil in umetnih stvari. Rada berem, ter se dodatno izobražujem. Zanima me vse alternativno.

- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**

/Odnos z mojo hčerjo je lep./ (DS1) /Razumeva se./ (DS2) /saj ni muhasta kot sem bila sama v teh letih./ (DS3) /Spoštujem jo/(DS4) /in se ji predvsem čudim./ (DS5) /saj je pri svojih letih zelo odgovorna/(DS6) /in pridna./ (DS7) /Sva skoraj na prijateljski bazi./ (DS8) /saj se veliko pogovarjava./ (DS9) /Vsaka od naju ima svoje težave, veliko se jih lahko zaupava./ (DS10)

- **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**

/Seveda se spreminja./ (DS11) /ker je še pred kratkim bila otrok, zdaj pa je punca./ (DS12) /Z njo se lažje pogovarjam o resnih temah./ (DS13) /Je zelo odgovorna./ (DS14) /zato mi lahko tudi ona svetuje./ (DS15)

- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**

/Na vseh področjih je samostojna./ (DS16) /Da sama se lahko odloča./ (DS17)

- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**

/Skoraj nikjer./ (DS18) /Je pametnejša od mene./ (DS19) /Le potrebuje toplino./ (DS20) /zato ji družina to nudi./ (DS21) /Edino finančno še ni samostojna, zato jo tu podprem, kadar se le da./ (DS22)

- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**

/To mi je v olajšanje./ (DS23) /ponosna sem na njo./ (DS24)

- **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**

/Name se obrne pri čustvenih težavah./ (DS25) /pri prijateljskih odnosih./ (DS26) /Pomembno je, da se o stvareh pogovoriva./ (DS27) /zaključek bo naredila sama./ (DS28)

- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?**

/Zaupam mi./ (DS29) /Če je kaj kar ne pove, potem že ni tako važno./ (DS30) /To pa so najbrž kaki čustveni odnosi, predvidevam./ (DS31)

- **Kaj vse prispeva k spremembam v vajinem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**

/Vlagava v zaupanje/(DS32) /in pogovor/(DS33) /in to se obrestuje./ (DS34) /Imava dober/(DS35) /in iskren odnos./ (DS36)

- **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**

/Ničesar./ (DS37)

- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**

/S pogovori./ (DS38)

- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**
/Priateljice./ (DS39) /teta./ (DS40)/To so osebe iz zgodnjega otroštva./ (DS41)
- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**
/Šolska svetovalna služba me ne razume dobro./ (DS42) /Mislim, da niso v koraku s časom./ (DS43)
/posebej pa ne razumejo odnosov, ki jih imamo doma./ (DS44) /Na vse gledajo objektivno./ (DS45)
/morali pa bi vzeti problem zelo individualno./ (DS46) /Ker delam v šoli se raje obračam na sodelavke,
ki so tudi svetovalne delavke./ (DS47) /Mi zelo pomagajo./ (DS48)
 - **Zakaj menite, da vas ne razumejo?**
/Npr. ko sem bila na sestanku s šolsko svetovalno delavko zaradi sina, ki je 9.r. in se ne uči, so
mu svetovali, naj pride v šolo, čeprav nič ne zna in naj kar piše test čeprav se ni učil - slab nasvet
- zakaj bi nekdo delal tak samomor./ (DS49) /Pojasnila sem, da je otrok v stiski, pa tega niso
razumeli./ (DS50) /Ko sem rekla, da mu skušam pomagat, so me okregali, češ, da naj šolo naredi
sam./ (DS51) /Pri nas doma je velika težava to, da mož dela v Nemčiji./ (DS52) /Zato me sinovi
ne ubogajo preveč./ (DS53) /Tu se gre za moško in žensko energijo, za odnose, kjer manjka
očetova figura./ (DS54) /Pa tudi tega niso razumeli./ (DS55) Pač za njih še en otrok, ki se noče
učit./ (DS56)
- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam
poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**
/Odvisno od šole./ (DS57) /V šoli mojih otrok ni veliko pomoči./ (DS58)

Intervju ES

Mama, sin obiskuje 8. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število
otrok, zakonski stan ipd.)**
Stara sem 50 let, prihajam iz Medvode. Sem diplomirani agronom. Rada plešem zumbo, vrtnarim. Imam
partnerja a nisva poročena, imava 2 otroke.
- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**
/Soliden./ (ES1) /Včasih je bolje, včasih slabše./ (ES2) /ampak to je to obdobje odraščanja./ (ES3)
- **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**
/Da. Vedno bolj se zapira vase./ (ES4)
- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da
se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**
/Pri izbiranju prijateljev./ (ES5) /hobijev./ (ES6)
- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate
vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**
/V šoli je popolnoma ne samostojen./ (ES7) /in potrebuje veliko usmerjanja./ (ES8) /spodbujanja, da kaj
naredi./ (ES9)
- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**
/Pri šolanju ni samostojen in je potrebnega veliko sodelovanja./ (ES10) /tako da ni najboljša izkušnja./
(ES11)

- **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**
/Zelo pomembno./ (ES12)
 - **O čem? Na katerih področjih življenja?**
/Šolanje./ (ES13) /saj si želim, da bi v službi delal, kar si želi./ (ES14)
- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?**
/Težave s sovrstniki./ (ES15)
 - **Zakaj menite, da je tako?**
/Ne želi izpostavljati svojih težav./ (ES16)
- **Kaj vse prispeva k spremembam v vašem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**
/Odraščanje./ (ES17) /najstniška leta/(ES18) in /samostojnost./ (ES19)
- **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**
/Da, bi bil bolj samostojen v šoli./ (ES20)
- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**
/S pogovorom / (ES21) in /z omejevanjem telefona./ (ES22)
- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**
/Prijatelji./ (ES23)
 - **Ali se jim je zaupal že prej ali so to nove osebe?**
/Večinoma so to prijatelji, ki jih pozna že od prej./ (ES24)
- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**
/Nimam izkušenj./ (ES25)
- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**
/Nimam izkušenj, zato težko podam neko mnenje./ (ES26) /Zaenkrat je nismo potrebovali./ (ES27)

Intervju FS

Mama, hči obiskuje 9. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**
Stara sem 48 let, živim v Mariboru. Ukvarjam se z izrisom cest, tudi po izobrazbi sem inženir gradbeništva. Sem poročena, imam 2 otroke, sina in hčer. V prostem času se rada ukvarjam s športom.
- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**
/Dobro se razumeva/(FS1) /radi se druživa/(FS2) in /imava skupne hobije./ (FS3)
- **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**
/Da, otrok odrašča/(FS4) in /postaja vse bolj samostojen/(FS5) /in odgovoren./ (FS6) /Zmeraj manj odvisen od mene./ (FS7)
- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**
/Zelo samostojna je v šoli/(FS8) /in menim, da sprejema sebi dobre odločitve./ (FS9)

- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**
/Trenutno izbiramo obleko za valetu in si želi mojega menja./ (FS10)
- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**
/Odlično./ (FS11) /saj ji bo tako veliko lažje v življenju./ (FS12)
- **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**
/Zelo mi je pomembno./ (FS13) /saj mi to daje občutek zaupanja./ (FS14)
 - **O čem? Na katerih področjih življenja?**
/Trenutno je glavna tema kam v srednjo šolo./ (FS15)
- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opažate, da se vam ne zaupa več?**
/Glede simpatij./ (FS16)
 - **Zakaj menite, da je tako?**
/Saj niso teme za odrasle, tudi mi se nismo o tem pogovarjali s svojimi starši./ (FS17)
- **Kaj vse prispeva k spremembam v vajinem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**
/Njena zrelost./ (FS18) /da postaja vedno bolj samostojna./ (FS19) /in odgovorna./ (FS20)
- **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**
/Radi hodiva v naravo./ (FS21) /in obiskujeva moje starše./ (FS22) /tega bi si želela čim več in čim dlje časa./ (FS23)
- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**
/Probamo jih rešiti s pogovorom./ (FS24)
- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**
/Njeni prijatelji in vrstniki./ (FS25)
 - **Ali se jim je zaupal že prej ali so to nove osebe?**
/Večinoma so to stari prijatelji./ (FS26)
- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**
/Sama nimam izkušenj./ (FS27)
- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**
/Če je stiska res velika./ (FS28) /in če je otrok pripravljen stopiti tja na pogovor./ (FS29) /v tem ne vidim težav./ (FS30)

Intervju GS

Oče, sin obiskuje 2. l. SŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**
Star sem 49 let, prihajam iz Maribora. Po poklicu se ukvarjam z izrisom cest, po izobrazbi se, inženir gradbeništva. Rad se ukvarjam s športom in motorizmom. Sem poročen in imam 2 otroka.
- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**
/Sproščen./ (GS1) /imava veliko skupnih hobijev./ (GS2)

- **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**
/Da, vedno bolj postaja samostojen./ (GS3)
- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**
/Glede svojih hobijev./ (GS4) /glede vožnje z avtom, motorjem./ (GS5) /V smislu, da se sam odloča kdaj in s kom bo šel kam./ (GS6)
- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**
/Glede izobrazbe./ (GS7) /kaj bo počel v prihodnosti./ (GS8)
- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**
/S tem se soočam zelo dobro./ (GS9) /saj je to znak, da otrok nekoč lahko sam zaživi./ (GS10)
- **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**
/Zelo pomembno./ (GS11)
 - **O čem? Na katerih področjih življenja?**
/Glede motorizma./ (GS12) /saj oba v tem neizmerno uživava./ (GS13)
- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?**
/Glede osebnih zadev oz. problemov./ (GS14) /saj te zadeve raje rešuje s svojimi vrstniki./ (GS15)
- **Kaj vse prispeva k spremembam v vašem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**
/Dovolj je odrasel, da se zna sam postaviti zase./ (GS16)
- **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**
/Čim več skupnega športanja./ (GS17) /preživljanja skupnega časa./ (GS18)
- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**
/Probamo se pogovoriti./ (GS19)
- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**
/Priatelji, vrstniki./ (GS20)
 - **Ali se jim je zaupal že prej ali so to nove osebe?**
/Nekatere so stare./ (GS21) /nekatero osebo so pa tudi nove.
 - **Kako to veste?**
Z novimi interesi spoznava nove ljudi./ (GS22)
- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**
/Nimam izkušenj./ (GS23)
- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**
/Težko rečem, ker z njimi nimam izkušenj./ (GS24) /sem pa vesel, da nima večjih težav, da bi potreboval takšno pomoč./ (GS25)

Intervju HS

Oče, hči obiskuje 2. 1. SŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**

Star sem 48 let, po izobrazbi sem univerzitetni diplomirani inženir strojništva, delam v industriji, imam 2 otroke, poročen sem 18 let. Prihajam iz Medvod.

- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**

/Zelo spreminjajoč./ (HS1) /opažam, da je stika manj kot ga je bilo včasih./ (HS2) /kar je pravzaprav čisto normalno/(HS3), /v teh letih gre fokus na prijatelje, sošolce, na krog ljudi izven družine./ (HS4) /Trudim se, da ne rinem kaj zelo v njo, kar včasih uspe, včasih ne./ (HS5) /V zadnjih letih sem se natreniral v potrpežljivosti, kar včasih ni bila moja vrlina./ (HS6) /Drugače pa predvsem upam, da še vedno nima prevelikih zadržkov kaj povedati doma./ (HS7) /Čeprav vidim, da so zadržki, ni tako čisto sproščeno kot včasih, ko je vse povedala./ (HS8) /zdaj že kar pazi kaj pove in kaj ne./ (HS9) /Menim pa, da tisti generalni vtis o njenem življenju še vedno imam./ (HS10) /vseh podrobnosti pa ne več./ (HS11)

- **Ali opažate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**

/Starost je sprožilec za te spremembe./ (HS12) /krog prijateljev se povečuje./ (HS13) /dejavnosti so vedno bolj izven doma/(HS14) /in je to nekako logičen razvoj./ (HS15) /Izven doma je potem tudi vedno več odnosov, poznanstev./ (HS16) /tako da se meni to zdi neka čisto normalna stvar./ (HS17) /Jaz predvsem upam, da bo še vedno čutila, da ko je huda stiska, so doma vrata vedno odprta./ (HS18)

- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**

/Ne bi ravno rekel, na tem področju ja, na tem ne. Na vsakem področju so ene odločitve bolj enostavne, druge bolj komplicirane./ (HS19) /Na vsakem področju se še vedno dogaja, ko recimo pri bolj kompliciranih odločitvah jaz mislim da potrebuje mojo podporo, ona bo morda rekla drugače./ (HS20) /pri bolj enostavnih pa ne. Tako da se to pravzaprav nanaša na praktično vsa področja./ (HS21) /Neke osnovne samostojnosti, ne vem, da jaz ne mislim na to kdaj bo kupila mesečno karto in take stvari, to so tiste osnovne zadeve./ (HS22) /Da bi recimo rekel, da se v nobeni stvari, če vzamem za primer šolo, da se o nobeni stvari ne bi posvetovala doma./ (HS23) /Vedno kaj pove, kaj se dogaja/(HS24) in /če se zaveda ali ne, je to tudi radovednost, kaj midva misli./ (HS25) /Tudi če ne vpraša direktno za nasvet, marsikdaj pove, kaj se dogaja in gleda kakšen bo najin odziv./ (HS26) /Mogoče to ni nek direkten nasvet, posreden pa je./ (HS27) /In to se bo še kar dogajalo./ (HS28)

- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami? Oz. Katere so tiste stvari, kjer se vam zdi, da vi kot oče lahko prepustite odločanje, in katere tiste kjer si želite da bi se obrnila na vas?**

/Kot sem že rekel pri vsaki stvari so bolj ali manj komplicirane reči./ (HS29) /Recimo na katero fakulteto se bo vpisala, se jaz ne bom odločal./ (HS30) /mogoče me bo vprašala mogoče ne./ (HS31) /ampak tudi če me ne bo vprašala, ji bom povedal svoje mnenje./ (HS32) /ne bom pa je prepričeval./ (HS33) /V tem smislu in vedno več področij bo šlo v to smer, ko ji bom povedal svoje mnenje, ne bom je pa prepričeval./ (HS34) /Mogoče kakšna situacija še vedno bo takšna, ko bom hotel prepričati, ampak mislim, da bo tega vedno manj./ (HS35) /Tisto, da bi pa jaz avtoriteto uveljavljal pa ne verjamem, da bi se še velikokrat

- zgodilo./ (HS36) /Pravzaprav si pri veliko stvareh želim, da bi še vprašala za nasvet/(HS37) /ampak moja dolžnost je da ugotovim, kaj je nasvet, kaj je vodenje in kje se moje meje končajo pri tem./ (HS38)
- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**
 /Dvotirno./ (HS39) /Malo z veseljem, še vedno več z veseljem./ (HS40) /mi je pa obenem tudi malo žal, ko vidiš, da se vloga zmanjšuje./ (HS41) /Po drugi strani pa si že od začetka nisem mislil, da bi bil tiste sorte starš, ki bi hotel otroke nase priklenit./ (HS42) /tako da prevladuje veselje, zato ker vidim, da gre v pravo smer./ (HS43) /Če podam konkreten primer, ko je recimo šla z oratorijsko skupino na Krk, veš kakšna skupina je in te posledično ne skrbi, ker veš kakšna je družba. Zato na tem mestu brez problema prepustiš. Če bi bila pa družba drugačna, potem bi me mogoče bolj skrbelo/(HS44) /ali pa bi jo mogoče celo začel kaj prepričevati in meje postavljati in bi sledil preprič./ (HS45) /Predvsem si še vedno želim, da bom toliko v stiku, da bom vedel kaj se dogaja/(HS46) /in da bi lahko tudi sam kdaj zaznal če bi videl težave./ (HS47)
- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?**
 /Ne spusti me več toliko v svoje občutke./ (HS48) /iskreno povedano se mi marsikdaj zdi preveč resna za svoja leta./ (HS49) /Ali pa da si je naložila preveliko breme, pa ne vem kakšno./ (HS50) /Tukaj me je malo strah, da je malo preveč stroga do sebe./ (HS51) /in tukaj ne verjamem da vem vse./ (HS52) /Se mi pa zdi, da je sedaj tudi v letih, ko lažje take stvari zaupa mami./ (HS53) /se pravi ženska ženski./ (HS54)
- **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**
 /Rad bi bil bolj siguren v to, da si ne nalaga prevelikega bremena/(HS55) /oz. rad bi vedel mal več kaj se dogaja v njeni glavi./ (HS56) /To je pa to. Drugega ne pogrešam./ (HS57)
- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**
 /Različno./ (HS58) /Takrat ko je nestrinjanje si nisem vedno na jasnem katera pot je najboljša./ (HS59) /Včasih se začnem jeziti./ (HS60) /včasih začnem prepričevati./ (HS61) /Recimo huda stvar nestrinjanja je običajno to kdaj gre spat, ker se mi zdi enostavno, da je potem noč prekratka in je čez dan kot zombi./ (HS62) /Učenje pozno v noč po mojem nima ravno velikega učinka, če nisi ravno večeren tip in mislim da ona ni in včasih manj učenja in bolj spočita glava lahko prineseta boljši učinek in tukaj nikakor ne prideva skupaj./ (HS63) /Zdi se mi, da sem poskušal in jezne/(HS64) /in mirne pristope/(HS65) /pa nič ne zaleže./ (HS66)
- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**
 /Občutek imam, da več zaupa tudi bratu kot je recimo pred 5, 6 leti./ (HS67) /da sta malo bolj zaveznika rata./ (HS68) /drugače pa prijateljice./ (HS69) /pa tudi birmanska botra, imata včasih tudi kakšne pogovore, se bolj preko vibrov in česa podobnega pogovarjata./ (HS70) /potem pa tudi veroučna/(HS71) /in dekliška skupina. Mogoče bolj dekliška, kot veroučna./ (HS72)
- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**
 /Nimam izkušenj./ (HS73) /razen enkrat ko so spraševali, če bi kdo predstavljal poklice. Nič kaj posebnega./ (HS74)
- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**
 /Odvisno od tega kdo je svetovalec oz. svetovalka./ (HS75) /Nekateri imajo čut, nekateri ne./ (HS76) /Če se omejim na hčer ne morem nič reči, ker te izkušnje nisem imel./ (HS77) /Če pa razširim tudi na sina,

sem bil enkrat na pogovoru./ (HS78) /sicer ne vem pri kakšni težavah bi se res lahko posvetili/(HS79) /ampak v tistem trenutku se mi je zdelo, da je preveč otrok na svetovalca oz. svetovalko, da se posamezniku ne more zares posvetit in razmisliti za kaj gre./ (HS80)

Intervju IS

Oče, sin obiskuje 9. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**

Star sem 56 let, sem oče 5 otrok, moj najmlajši sin je star 14 let, zaposlen sem kot delavni terapevt.

- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**

/Spreminjajoč./ (IS1) /velikokrat pride do napetosti./ (IS2) /kjer je potrebno, da sem dovolj previden oz. takten./ (IS3) /umirjen, da lahko stvari speljemo na miren način, da ne vzkupiva oba./ (IS4)

- **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**

/Vsekakor se./ (IS5) /Vedno bolj zna izražati svoja stališča in svojo voljo./ (IS6) /poleg tega preverja družinska pravila, zakaj bi jih bilo pravzaprav potrebno izpolnjevati/(IS7) in je /potrebno potrpežljivo pojasniti./ (IS8) /zagovarjati vrednote, ki so za temi pravili./ (IS9) /To je mogoče v zadnjem času večkrat prisotno, je pa hkrati na en način tudi lepše./ (IS10) /ker bistveno bolj odraslo sodeluje./ (IS11) /v smislu, da se zaveda svojih obveznosti oz. dolžnosti/(IS12) in /da je pri tem samostojen./ (IS13) /Kakšne stvari, ki jih mora speljat samostojno začne in do neke mere tudi spelje, včasih tudi dokonča./ (IS14)

- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**

/Čisto samostojen ne vem, če bi kakšno področje izpostavil./ (IS15) /ker sem morda bolj pozoren na področja kjer moram še sodelovati in tista, kjer je že samostojen nekako zanemarim, se mi zdijo že samoumevna./ (IS16) /Samostojen je recimo pri pisanju domačih nalog, pri nadzoru šolskega urnika, kaj mora vzeti s sabo, katere stvari mora pripraviti za šolo./ (IS17) /Manj samostojen je pa recimo pri te da pravočasno opravi ustrezno količino učenja, tako da imamo potem včasih učenje na zadnje dneve./ (IS18) /Mogoče še nima pravega občutka, kako razporediti čas./ (IS19) /medtem ko gledano generalno za odnos do šole sam obvladuje./ (IS20) /Tudi nam ni potrebno hoditi na kakšne govorilne ure./ (IS21) /Včasih gremo samo zaradi občutka, da dobimo povratno informacijo od učitelja, drugače pa niso potrebne./ (IS22)

- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**

/Kot sem že rekel, ni toliko samostojen pri presojanju ali se je dovolj učil./ (IS23) /Všeč mi je, da se posvetuje z mano glede tega, kako se bo odločal za prihodnje./ (IS24) /glede šolanja./ (IS25) /katerih takih hobijev ali prostočasnih aktivnosti bi se lotil./ (IS26) /Ker ga zanimajo področja strojništva in tehnike je relativno samoumevno, da se posvetuje z mano./ (IS27) /sem pa tega tudi vesel./ (IS28) /ker vidim kako v tem uživa in sem mu lahko malo v podporo, ker imam tudi sam narejeno srednjo strojno šolo./ (IS29) /V končni fazi jaz ga spodbujam, da bi bil čim bolj samostojen./ (IS30) /sem pa človek, ki ima rad precej nadzora, tako drugi pravijo in zato se gotovo vsaj malo vpletam, da vidim kako se kakšne stvari loti in kako jo misli speljat, da se o tem vsaj posvetuje./ (IS31)

➤ **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**

/Tega sem vesel./ (IS32) /ker imam že izkušnje od prej z osamosvajanjem./ (IS33) /sicer je včasih malo naporno/(IS34) /ampak pravzaprav dobrodošlo./ (IS35) /pravzaprav si tega želim in spodbujam./ (IS36) /seveda pa je staršu najlažje, če je to usklajeno z njegovimi pričakovanji, ker če kje ta otrok malo prehitveva se počutiš, da nisi dovolj prisoten mogoče ali da ne veš kaj se z njim dogaja./ (IS37) /Zaenkrat bi pa rekel da sem vesel, da se osamosvaja./ (IS38)

➤ **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**

/Tega sem vesel/(IS39) in /na to sem ponosen, bi rekel./ (IS40) /Težko ocenim koliko mi je pomembno, zdi se mi, da bi bil jaz pripravljen sprejeti tudi večjo stopnjo samostojnosti, kot jo trenutno izkazuje./ (IS41) /sicer sem tak kritičen in bi verjetno povedal tudi svoje kritike./ (IS42) /ampak v osnovi bi bil pa zadovoljen, da se samostojno odloči/(IS43) in /ga skušam podpreti/(IS44) /ali povedati svoje pomisleke, če mislim, da se ni odločil najbolj modro./ (IS45) /da poskuša upoštevati še moj vidik, seveda potem po njegovi presoji./ (IS46)

➤ **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?**

/Nikoli ni kaj dosti govoril o puncah, če ima kakšno simpatijo. Včasih malo povprašam ampak ne dobim odzivov./ (IS47) /O telesnem razvoju, o odraščanju se nikoli ni kaj dosti posvetoval z mano, sem kdaj malo načel pogovor pa je enostavno zaključil, da je to slišal v šoli, da to ve./ (IS48) /Nekako ni čutil, da bi se o tem z mano pogovarjal, ali da bi se mi zaupal če ima kakšne stiske./ (IS49) /Zdaj ko se je odločal za šolo se je relativno težko odločil katero srednjo šolo bi izbral./ (IS50) /skupaj smo oblikovali pogovore, se spraševali kakšne so prednosti in slabosti./ (IS51) /Je pa tudi on samoiniciativno skušal iskat rešitve oz. odgovore, tega vsaj do zdaj ni počel./ (IS52) /Pravzaprav ima svoje načrte, kaj bo počel čez dan in se tega drži in ne išče neke velike podpore pri meni./ (IS53)

○ **Bi rekli da se prej obrne na vas ali na mamo, se pravi vašo ženo?**

/Je bister, zato je odvisno od teme oz. kakšen odgovor želi dobiti./ (IS54) /Preračuna, pri kom bo boljše prišel skozi./ (IS55)

➤ **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**

/Zelo tragično doživlja kakšne stvari, ki mu ne gredo, sicer je to njegov karakter, ampak bi si želel, da bi bil bolj miren oz. da bi lažje razumel, da so slabše in boljše strani, da mu kdaj gre in kdaj ne/(IS56) in /bi si želel, da bi mi vsaj zaupal, vsaj povedal kadar mu kakšna stvar ne gre, ali ko je jezen./ (IS57) /Da bi zaupal zato da ga lahko pomirim, da bi čutil podporo v tem./ (IS58) /Mislim, da jo mogoče nekaj čuti./ (IS59) /izrazi pa ne oz. ne zaupa se tako, da bi bil potolažen/(IS60) /ampak hoče biti samostojen in sam prenašati težave./ (IS61) /Želel bi si, da bi se na en način mogoče bolj odprl./ (IS62) /Želel bi si pa tudi, da bi več aktivnosti počela skupaj./ (IS63) /ampak se pač sam odloča, kaj bo počel z mano in kaj ne./ (IS64)

➤ **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**

/Najprej se fajn skregamo/(IS65) /oz. odvisno od mojega razpoloženja./ (IS66) /Najprej poskušamo pomiriti strasti, da bi se lahko umirjeno pogovarjali, da ni stvar polna napetosti in je samo pink ponk nekih besed, ko v celoti zavračaš komunikacijo./ (IS67) /Tako najprej skušamo umiriti komunikacijo, če se da, če sem v tistem trenutku to sposoben./ (IS68) /potem najt razloge za in proti, oz. se pogovoriti/(IS69) /in seveda pa tudi jasno postavim neka pravila, dogovore, ki smo jih imeli sprejete./

(IS70) /kaj mislim da je sprejemljivo,/ (IS71) /potem pa iščemo skupno,/ (IS72) /kaj so pravzaprav njegove želje, kako bi on želel naprej oblikovati./ (IS73) /Ali je potrebno, da spremenimo pravila, ali se drugače pogovorimo./ (IS74) /Na nek način tudi vzgoja recipročnosti oz. odgovornosti, se pravi da nekaj lahko po svoje naredi oz. dobi bonitete ampak mora nekaj tudi prispevat./ (IS75) /Tukaj vem, da sem mogoče preveč popustljiv pri zahtevanju,/ (IS76) /pravila še postavim, ampak pri zahtevanju da naloge izpolni do konca mu prevečkrat popustim in se je navadil to že malo izigrat./ (IS77)

- **Glede česa pa se največkrat prepirate?**

/Mogoče bolj glede obrobni stvari,/ (IS78) /ne mara se preveč umivat in potem se moramo »spričkati« ali bo šel pod tuš ali ne. Sam se zagovarja, da je to popolnoma nepotrebno in zakaj bo zapravljaj čas, čeprav traja samo 5 minut ampak tukaj se moramo recimo pogajati./ (IS79) /Pogajati se moramo tudi, kako razporedit čas čez dan, ker on bi vse živo počel, potem mu pa na koncu zmanjka časa in bi moral zvečer še vse naredit do nem kdaj v noč./ (IS80) /Pogajanje na primer da se pravočasno loti igranja inštrumenta/(IS81) ali /kakšno stvar, ki jo odlaša, npr. kakšen spis, ki ga mora napisat./ (IS82) /Pa pri hišnih opravilih recimo, ko je na vrsti za kuhinjsko delo, za pospravljanje kuhinje, je treba kdaj parkrat opozorit,/ (IS83) /čeprav tukaj kar spelje, če mu ne popustimo in naredimo mi namesto njega. Odvisno od naše vztrajnosti./ (IS84)

- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**

/Pri bratih in sestrah je različno s kom koliko, ampak se zagotovo veliko zaupa svojim bratom in sestram,/ (IS85) /ker so vsi starejši in so mu na en način tudi vzor, je ponosen nanje./ (IS86) /Dobro se razume z nekaj sošolci v šoli, tako da mislim, da se kar veliko stvari pogovarjajo./ (IS87) /Tudi profesorje nekatere zelo ceni, ne vem če se kaj dosti z njimi pogovarja,/ (IS88) /ampak zelo posluša kakšne njihove nasvete, se na nek način posredno z njimi posvetuje./ (IS89) /Tudi župnika zelo ceni in se z njim tudi kakšno stvar pogovori./ (IS90)

- **Ali se jim je zaupal že prej ali so to nove osebe?**

/Mi smo precej velika družina, če potem še širše sorodstvo gledamo, kakšen stric in tete, tudi z njimi je v dobrem stiku,/ (IS91) /tako da mislim, da ne išče veliko nove družbe, vsaj trenutno ne,/ (IS92) /v šoli ima pa tudi sošolce že dalj časa./ (IS93) /Poleg tega ni v šoli v najbližji okolici in je potem manj v stiku s sosesko, je bolj s sošolci in družino./ (IS94) /Ima pa tudi nekaj prijateljev tukaj v bližnji okolici,/ (IS95) /je pa ta odnos skozi malo nihajoč, včasih je veliko v njihovi družbi, se dobivajo vsak dan, potem se to malo ohladi, pa se prične z nekom drugim dobivat, potem čez poletje se spet vsi dobijo zunaj./ (IS96) /Ni pa kakšnih novih oseb, zaenkrat ne./ (IS97)

- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**

/Ja nekaj izkušenj imamo, glede svetovanja oz. pomoči pri pouku za nadarjene otroke./ (IS98) /Smo se kar zavzemali, da bi dobili dodatno podporo, spodbude od profesorjev na področjih kjer so izstopali na en način oz. potrebovali več podpore, več gradiva za razmišljanje. Je bilo pa potem odvisno od posameznega profesorja, če se je bil pripravljen posvetiti temu in nekaj več vložiti./ (IS99) /Tukaj smo imeli ta stik s svetovalno službo, da je potem tudi usmerjala ta testiranja za nadarjene./ (IS100) /Pa mogoče malo tudi glede usmerjanja glede izbire srednjih šol./ (IS101) /Tukaj smo tudi imeli stike, ker je bilo fajn slišat iz vseh strani, kako otrok razmišlja, kako ga midva z ženo vidiva, pa mogoče je svetovalna

služba malo povzela, kako ga vidijo profesorji in kako ga sama svetovalna delavka vidi./ (IS102) /To je bilo gotovo dobro slišat, ker otroci izven doma oz. družine drugače funkcionirajo. Ravno sedaj smo sicer ne s svetovalno službo ampak z enim od odraslih, ki z njim dela govorili, če se tudi v družbi kdaj tako razjezi nase in pravi da nič ne zna in ne zmore, pa je povedal, da tega ni, da tega ne izrazi./ (IS103) /Tako da smo videli, kar smo tudi predvidevali, da to izrazi samo doma, kjer čuti neko okolje, da lahko to bolj zaupljivo pove./ (IS104)

- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**

/Ja se mi zdi primerna./ (IS105) /ampak je zelo odvisno, če je svetovalni delavec topla oseba/(IS106) /oz. zna biti odprta in čuteča za stike./ (IS107) /Potem mislim, da lahko pritegne otroke in jim lahko nudi oporo./ (IS108) /Tukaj je potrebna zelo velika tankočutnost./ (IS109) /Ker se otroci zelo hitro lahko čutijo izločeni, stigmatizirani. Tako da je res potrebna tankočutnost./ (IS110) /pa potem če so to problematike za pogovor, da se usklajuje tudi s starši, če so le taki, da so pripravljeni sodelovat./ (IS111) /Prostor je primeren./ (IS112) /vprašanje pa je, da je en ali dva svetovalna delavca, glede na število otrok, to prostor, kjer se vzpostavi zaupljiv odnos./ (IS113) /Najprej je treba to zgraditi, potem je pa lahko./ (IS114)

Intervju JS

Oče, hči obiskuje 9.r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**

Sem 51. letni moški, živim blizu Radovljice, sem poklicni gasilec. Po izobrazbi sem gradbeni tehnik. Imam hčerko in tri sinove, sem poročen. Imam pa tudi mlajšo sestro.

- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnikom?**

/Razumemo se dobro./ (JS1) /pride pa včasih tudi do kakega manjšega konflikta./ (JS2) /kar je normalno./ (JS3) /tega pa tudi sproti rešimo./ (JS4)

- **Ali opazate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja? Na kakšen način?**

/Odnos se spreminja./ (JS5) /saj otroci postanejo bolj razumevajoči/(JS6) in /se bolj zavedajo stvari okoli sebe./ (JS7)

- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**

/Če gre s prijateljicami na pijačo, v kino ali kaj podobnega, ji zaupava, da gre lahko že sama./ (JS8)

- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**

/Svetujeva ji pri izbiri poklica./ (JS9) /saj je otroku težko izbrati kateri poklic bo opravljal celo delovno dobo./ (JS10)

- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**

/Večjo samostojnost otroka sprejemam pozitivno./ (JS11) /Starejši ko je otrok, večjo odgovornost mora sprejeti./ (JS12)

- **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**

/S tem ko se obrne name pokaže neko zaupanje do starša./ (JS13)

- **O čem? Na katerih področjih življenja?**
/Trenutno glede izbire srednje šole./ (JS14)
- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opažate, da se vam ne zaupa več?**
/Trenutno še nismo v tej fazi, da ne bi zaupala staršem./ (JS15)
- **Kaj vse prispeva k spremembam v vajinem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**
/K spremembam v najinem odnosu vpliva predvsem njena starost./ (JS16) /Zdaj že bolj razume določene stvari kot pa jih je pred nekaj leti./ (JS17)
- **Česa bi si v odnosu z mladostnikom želeli več, česa manj?**
/Želim si, da bi bila kakšno popoldne več z nami./ (JS18)
- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnikom?**
/Nesoglasja rešujemo s pogovori./ (JS19) /Poiščemo najboljšo rešitev./ (JS20)
- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**
/Njene sošolke./ (JS21)
 - **Ali se jim je zaupal že prej ali so to nove osebe?**
/To so nove osebe, ker smo se pred nekaj leti preselili v ta kraj./ (JS22)
 - **Kako to veste?**
/Ker se velikokrat družijo tudi v prostem času./ (JS23)
- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**
/Izkušnje s svetovalno službo so v redu./ (JS24)
 - **Zakaj menite, da je tako?**
/Ker nikoli ni bilo potrebe po svetovanju./ (JS25) /ni problematičen otrok./ (JS26)
- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**
/Da./ (JS27) /ker je povedala, da njej in njenim sošolcem svetovalce veliko pomaga pri reševanju šolskih problemov. Jim svetuje./ (JS28) /Je pa tudi odvisno od problema./ (JS29)
 - **Bi ga k temu spodbudili ali bi ga od tega odvrgli? Utemeljite!**
/Ne bi je odvrgnil./ (JS30) /Če je možno že v šoli rešijo šolski problem, drugače pa doma./ (JS31)

Intervju KS

Mama, hči obiskuje 9. r. OŠ

- **Se lahko na kratko predstavite? (starost, spol, kraj bivanja, poklic, izobrazba, hobiji, število otrok, zakonski stan ipd.)**
Stara 39 let in živim v Kranju. Imam 3 otroke ter sem kozmetičarka.
- **Kako bi opisali svoj odnos z mladostnico?**
/Moj odnos s hčerko je dokaj tesen/(KS1), /hkrati pa zelo prijateljski./ (KS2)
- **Ali opažate, da se ta odnos z odraščanjem spreminja?**
/Seveda se odnos skozi odraščanje dosti spreminja./ (KS3) /vendar ji na vsakem koraku želim stati ob strani./ (KS4)
 - **V čem se vam najbolj zdi, da je odnos med vama drugačen?**

/Drugačni so pogovori/(KS5), /saj je najstnica/(KS6) in /na svet gleda drugače kot prej./ (KS7)

- **Na katerih področjih se vam vaš otrok zdi že dovolj samostojen, v smislu, da mu lahko pustite, da se sam odloča o svojem načinu obnašanja?**

/Zdi se mi, da je moj otrok na večini področji dovolj samostojen/(KS8), /vendar morda včasih potrebuje kakšen nasvet./ (KS9)

- **Se vam zdi, da hčeri svetujete ko vas ona vpraša za nasvet ali tudi vi pristopate v tem smislu, da vidite, da jo nekaj teži in ji posledično tudi svetujete?**

/Hčeri z veseljem svetujem ko ona sama pristopi in me vpraša/(KS10), /vendar če vidim da jo nekaj teži, pristopim k njej/(KS11) /in ji ponudim pomoč./ (KS12)

- **Na katerih področjih življenja pa menite, da vas vaš otrok še potrebuje, da je bolje, da se odločate vi namesto njega oz. želite, da se posvetuje z vami?**

/Menim da je bolje če se moj otrok z mano posvetuje glede kakšnih zabav/(KS13) in /stvari, ki se tam dogajajo./ (KS14)

- **Glede stvari, ki se dogajajo na zabavah - ste mislila uživanje alkohola, drog ipd. ali še kaj drugega?**

/Da, v mislih sem imela večinoma alkoholne pijače in podobne substance./ (KS15)

- **Kako sprejemate vse večjo samostojnost vašega otroka, kako se s tem soočate?**

/Otroku poskušam pustiti čim bolj samostojno odločanje./ (KS16) /vendar mu med potjo podam kakšen nasvet./ (KS17)

- **Kako pomembno vam je, da se v pomembnih odločitvah obrne na vas?**

/Zdi se mi dokaj pomembno da se otrok obrne name./ (KS18) /saj je pomemben del mojega življenja./ (KS19)

- **Kaj je mogoče tista stvar, ki jo res cenite, če se hči pride posvetovati z vami?**

/Cenim že samo to, da se hči pida z mano posvetovati./ (KS20) /saj mi že to da vedeti da mi z določenimi stvarmi dovolj zaupa./ (KS21)

- **Katera so tista področja otrokovega življenja, kjer opazate, da se vam ne zaupa več?**

/Morda le, da mi ne pove več podrobno čisto vsake stvari, ki ji leži na duši/(KS22), npr. /Odnosi s prijatelji/(KS23) /ter dogodkih na treningih./ (KS24)

- **Kaj vse prispeva k spremembam v vajinem odnosu zdaj, če ga primerjate z odnosom, ki sta ga imela pred nekaj leti?**

/K spremembam v odnosu vpliva že samo odraščanje./ (KS25)

- **Česa bi si v odnosu z mladostnico želeli več, česa manj?**

/V odnosu bi si želela še več zaupanja./ (KS26)

- **Na kakšen način rešujete nesoglasja, spore v odnosu z mladostnico?**

/Glede morebitnih nesoglasij se pogovorimo in s pogovorom rešimo situacijo./ (KS27)

- **Kdo so pomembne druge osebe, ki se jim vaš otrok zaupa?**

/Menim da so pomembne osebe katerim se moj otrok zaupa predvsem njene vrstnice./ (KS28)

- **Ali se jim je zaupal že prej ali so to nove osebe?**

/Zaupal se jim je tudi že prej./ (KS29) /saj se s prijateljicami dosti pogovarjajo./ (KS30)

- **Kakšne izkušnje imate s šolsko svetovalno službo?**

/S šolsko svetovalno službo nimam dosti izkušenj./ (KS31) /saj do zdaj zanjo še ni bilo potrebe./ (KS32)

- **Se vam zdi šolska svetovalna delavka oz. delavec primeren, da si otrok v primeru stiske tam poišče pomoč? Zakaj da oz. ne?**

/Menim da če se otrok po pogovoru s svetovalno delavko bolje počuti je to zelo pozitivna stvar./ (KS33)

- **Bi ga k temu spodbudili ali bi ga od tega odvrnili? Utemeljite!**

/Če bi imel otrok željo bi ga seveda spodbudila./ (KS34) /saj mu bo morda lažje če se zaupa tudi nekomu drugemu kot svojim bližnjim./ (KS35)

9.4. Odprto kodiranje

9.4.1. Primer odprtega kodiranja – mladostnik

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA	TEMA
KO1	Mislim, da imam z obema staršema zelo dobre odnose	dober	Kakovost odnosa	odnos z obema	Odnos med starši in mladostniki
KO2	še posebej pa z mamo	zelo dober	Kakovost odnosa	odnos z mamo	Odnos med starši in mladostniki
KO3	Mislim, da se z mamo bolj razumem, saj imava več skupnih lastnosti	več skupnih lastnosti	osebnostne lastnosti	odnos z mamo	Odnos med starši in mladostniki
KO4	Na primer, ko greva skupaj v trgovino	skupno preživljanje časa	Kakovost odnosa	odnos z mamo	Odnos med starši in mladostniki
KO5	ko se pogovarjava o simpatijah.	pogovor o simpatijah	pogovor	odnos z mamo	Odnos med starši in mladostniki
KO6	V bistvu sva prijateljici	prijateljski odnos	Kakovost odnosa	odnos z mamo	Odnos med starši in mladostniki
KO7	Mnenje staršev mi je pomembno, saj imata dostikrat prav	pomembno	splošno	mnenje staršev	Osamosvajanje
KO8	Za nasvet prosim po navadi pri kakšnih odločitvah v	šola	šola	področja iskanja nasveta (pri starših)	Osamosvajanje

	povezavi s šolo				
KO9	ali pa samo kaj naj imam oblečeno	oblačenje	način življenja	področja iskanja nasveta (pri starših)	Osamosvajanje
KO10	Starša mi vedno povesta njuno mnenje,	izrazita mnenje	splošno	mnenje staršev	osamosvajanje
KO11	vendar mi ga nikoli ne vsiljujeta	ne vsiljevanje mnenja	splošno	mnenje staršev	Osamosvajanje
KO12	Pogosteje se obrnem na mamo,	pri mami	pri kom	iskanje nasveta	Osamosvajanje
KO13	saj imava več skupnih tem	več skupnih lastnosti	osebnostne lastnosti	odnos z mamo	Odnos med starši in mladostniki
KO14	Njune nasvete dostikrat upoštevam, saj imamo podobna mnenja	pomembno pri podobnem razmišljanju	pomembno v situacijah	mnenje staršev	Osamosvajanje
KO15	po navadi se obrnem na oba starša	iskanje nasveta pri starših	/	področje šole	osamosvajanje
KO16	Pogovorim se s prijatelji	iskanje nasveta pri prijateljih	/	področje odnosov z vrstniki in prijatelji	osamosvajanje
KO17	včasih z mamo	iskanje nasveta pri mami	/	področje odnosov z vrstniki in prijatelji	osamosvajanje
KO18	s kakšno prijateljico	iskanje nasveta pri prijateljih	/	področje odnosov doma	osamosvajanje
KO19	tako s prijateljicami	iskanje nasveta pri prijateljih	/	področje hobijev in prostega časa	osamosvajanje
KO20	kot z mamo	iskanje nasveta pri mami	/	področje hobijev in prostega časa	osamosvajanje
KO21	s prijatelji	iskanje nasveta pri prijateljih	/	področje osebnih težav	osamosvajanje
KO22	Najbolj pomembno mi je mnenje staršev,	najbolj pomembno mnenje staršev	pomembnost mnenja	pomembnost mnenja	pomembni drugi
KO23	saj jih nočem razočarati. Razočarati jih nočem v	noče razočarati	ugodljivost staršem	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki

	smislu, da ne bi izpolnila pričakovanj, čeprav so ta večkrat samo v moji glavi				
KO24	Želim si, da bi bila ponosna name	želja po ugajanju	ugodljivost staršem	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO25	ker rada vidim, da sem vzrok njune sreče	želja po ugajanju	ugodljivost staršem	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO26	Sama po navadi sprejemam večino svojih manj pomembnih odločitev	ne pomembne odločitve	splošno	samostojno odločanje	osamosvajanje
KO27	Ena izmed odločitev, ki je sicer zame kar pomembna je npr. vpis v srednjo šolo, Vprašala sem ju za mnenje	izbira šole	šola	področja iskanja nasveta (pri starših)	osamosvajanje
KO28	onadva sta mi mnenje povedala vendar rekla, da je končna odločitev moja	prepuščanje odločitve otroku glede izbire šole	prepuščanje odločitev	odločanje otroka	Osamosvajanje
KO29	da če si nečesa zares želim, naj njuno ne spremeni moje odločitve.	sprejemanje otrokove odločitve	se odloča sam	odločanje otroka	osamosvajanje
KO30	Ob tem nimam nekega posebnega občutka	nič posebnega	običajnost	občutki ob samostojnem odločanju	Osamosvajanje
KO31	Po navadi se posvetujem s starši	pri starših	pri kom	iskanje nasveta	osamosvajanje
KO32	prijateljicami	pri prijateljih	pri kom	iskanje nasveta	osamosvajanje
KO33	Glede možnosti in kaj je najboljša možnost	glede možnosti izbire	splošno	področja iskanja nasveta	osamosvajanje

KO34	Oboji začenjamo tovrstne pogovore	enakovredno pristopajo	izražanje zanimanja	zanimanje za otrokovo življenje	odnos med starši in mladostniki
KO35	Starši se zelo zanimajo za moje hobije	zanimanje glede hobijev	področja zanimanja	zanimanje za otrokovo življenje	odnos med starši in mladostniki
KO36	saj mi želijo najboljše	pomembna otrokova sreča	interes staršev	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO37	mi nudijo pomoč kadar jo potrebujem.	dobi potrebno pomoč	razumevanje	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO38	To me večino časa ne moti	ne nadležno	pozitivno	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO39	sem za to tudi hvaležna	hvaležnost	pozitivno	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO40	Mislim, da me starši poskušajo razmeti	občutek razumevanja	razumevanje	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO41	in uslišati	občutek slišnosti	razumevanje	občutki v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KO42	Mislim, da mi je moj odnos s starši zelo všeč tak kot je	v redu kot je	brez sprememb	želja po spremembah	Odnos med starši in mladostniki
KO43	čeprav se mi na čase zdi, da so glede nekaterih stvari strožji od drugih.	strožji kot ostali starši	nadzor	občutki v odnosu	Odnos med starši in mladostniki
KO44	Po mojem mnenju so starši z mano strožji glede kakšnih poznejših zabav, ki jih sicer dosti mojih vrstnikov obiskuje	omejevanje obiskovanja zabav	se ne odloča sam	odločanje otroka	osamosvajanje
KO45	To me pravzaprav ne moti, ker nimam neke velike želje po tem	ne moti strogost	nadzor	občutki v odnosu	Odnos med starši in mladostniki

KO46	vem pa, da bi me na kakšen koncert tudi pustili	pustili na koncert	prepuščanje odločitev	odločanje otroka	osamosvajanje
KO47	Menim, da so ravno prav strogi zame	ravno prav strogi starši	nadzor	občutki v odnosu	odnos med straši in mladostniki
KO48	Če imamo s starši kdaj nesoglasja, se pogovorimo in jih skušamo rešiti	s pogovorom	ustrezno reševanje	reševanje konfliktov	odnos med straši in mladostniki
KO49	Nekih hudih nesoglasji nimamo	ni veliko konfliktov	splošno	vzrok konfliktov	odnos med straši in mladostniki
KO50	mogoče kakšni manjši npr. kateri od otrok je na vrsti za kakšno gospodinjsko opravilo ali kaj podobnega	gospodinjska opravila	družinsko življenje	vzrok konfliktov	odnos med straši in mladostniki
KO51	Ja, v stiku sem bila s svetovalno delavko, ko smo se vpisovali v srednjo šolo	izbira šole	dobljena pomoč	razlog (ne) stika	Vloga šolske svetovalne službe
KO52	Bila je zelo prijetna	prijetna	svetovalni/a delavec/ka (+/-)	doživljanje	Vloga šolske svetovalne službe
KO53	nam z veseljem pomagala	odprta za pomoč	svetovalni/a delavec/ka (+/-)	doživljanje	Vloga šolske svetovalne službe
KO54	Ne	ne iskanje pomoči	ne iskanje pomoči	razlog (ne) stika	Vloga šolske svetovalne službe
KO55	saj imam mnenje, da je ne potrebujem	ni potrebe	ne iskanje pomoči	razlog (ne) stika	Vloga šolske svetovalne službe

9.4.2. Primer odprtega kodiranja – starš

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA	TEMA
KS1	Moj odnos s hčerko je dokaj tesen	tesen	Kakovost odnosa	odnos s hčerko	odnos med starši in mladostniki
KS2	hkrati pa zelo prijateljski	prijateljstvo	Kakovost odnosa	odnos s hčerko	odnos med starši in mladostniki
KS3	Seveda se odnos skozi odraščanje dosti spreminja	spreminjajoče	Kakovost odnosa	odnos s hčerko	odnos med starši in mladostniki
KS4	vendar ji na vsakem koraku želim stati ob strani.	nudnje podpore	Kakovost odnosa	odnos s hčerko	odnos med starši in mladostniki
KS5	Drugačni so pogovori	drugačni pogovori	Zunanje spremembe	spremenbe v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KS6	saj je najstnica	starost	Demografske značilnosti	dejavniki odnosa	odnos med starši in mladostniki
KS7	na svet gleda drugače kot prej	drugačen pogled na svet	Notranje spremembe	spremenbe v odnosu	odnos med starši in mladostniki
KS8	Zdi se mi, da je moj otrok na večini področji dovolj samostojen	večina stvari	Splošno	samostojno odločanje	osamosvajanje
KS9	vendar morda včasih potrebuje kakšen nasvet	podpora	Dogovor s starši	odločanje otroka	osamosvajanje
KS10	Hčeri z veseljem svetujem ko ona sama pristopi in me vpraša	pripravljena pomagati	/	Želja staršev, da se otrok obrne nanj	osamosvajanje
KS11	vendar če vidim da jo nekaj teži, pristopim k njej	starši prvi pristopijo	Izražanje zanimanja	zanimanje za otrokovo življenje	odnos med starši in mladostniki
KS12	in ji ponudim pomoč	nudnje podpore	Kakovost odnosa	odnos s hčerko	odnos med starši in mladostniki

KS13	Menim da je bolje če se moj otrok z mano posvetuje glede kakšnih zabav	zabave	Prosti čas	področja iskanja nasveta (pri starših)	osamosvajanje
KS14	stvari, ki se tam dogajajo	pogovor o najstniških zabavah	Prosti čas	področja iskanja nasveta (pri starših)	osamosvajanje
KS15	Da, v mislih sem imela večinoma alkoholne pijače in podobne substance	pogovor o alkoholu, drogah	Prosti čas	področja iskanja nasveta (pri starših)	osamosvajanje
KS16	Otroku poskušam pustiti čim bolj samostojno odločanje	spodbujanje samostojnosti	Vloga starša	sprejemanje otrokove samostojnosti	osamosvajanje
KS17	vendar mu med potjo podam kakšen nasvet	izrazita mnenje	Splošno	mnenje staršev	osamosvajanje
KS18	Zdi se mi dokaj pomembno da se otrok obrne name	pomembno	/	Želja staršev, da se otrok obrne nanj	osamosvajanje
KS19	saj je pomemben del mojega življenja	pomembno zaradi starševske vloge	/	Želja staršev, da se otrok obrne nanj	osamosvajanje
KS20	Cenim že samo to, da se hči pide z mano posvetovati,	ceni	/	Želja staršev, da se otrok obrne nanj	osamosvajanje
KS21	saj mi že to da vedeti da mi z določenimi stvarmi dovolj zaupa.	občutek zaupanja	/	Želja staršev, da se otrok obrne nanj	osamosvajanje
KS22	Morda le, da mi ne pove več podrobno čisto vsake stvari, ki ji leži na duši	podrobnosti	Ne pove	prikrivanje staršem	odnos med starši in mladostniki

KS23	Odnosi s prijatelji	odnosi z vrstniki	Ne pove	prikrivanje staršem	odnos med starši in mladostniki
KS24	ter dogodkih na treningih	hobiji	Ne pove	prikrivanje staršem	odnos med starši in mladostniki
KS25	K spremembam v odnosu vpliva že samo odraščanje	odraščanje	Razvojne značilnosti	dejavniki odnosa	odnos med starši in mladostniki
KS26	V odnosu bi si želela še več zaupanja	več zaupanja	Bolj odprt odnos	želja po spremembah	odnos med starši in mladostniki
KS27	Glede morebitnih nesoglasij se pogovorimo in s pogovorom rešimo situacijo.	s pogovorom	Ustrezno reševanje	reševanje konfliktov	odnos med starši in mladostniki
KS28	Menim da so pomembne osebe katerim se moj otrok zaupa predvsem njene vrstnice.	zaupanje	Doživljanje	sošolci, vrstniki, prijatelji	pomembni drugi
KS29	Zaupal se jim je tudi že prej	dolgo poznanstvo	/	prisotnost	pomembni drugi
KS30	saj se s prijateljicami dosti pogovarjajo	zaupanje	Doživljanje	sošolci, vrstniki, prijatelji	pomembni drugi
KS31	S šolsko svetovalno službo nimam dosti izkušenj	brez izkušenj	/	poznavanje šolske svetovalne službe	vloga šolske svetovalne službe
KS32	saj do zdaj zanjo še ni bilo potrebe	ni potrebe	Ne iskanje pomoči	razlog (ne) stika	vloga šolske svetovalne službe
KS33	Menim da če se otrok po pogovoru s svetovalno delavko bolje počuti je to zelo pozitivna stvar.	primeren prostor	Pomoč (+/-)	doživljanje	vloga šolske svetovalne službe
KS34	Če bi imel otrok željo bi	primeren prostor	Pomoč (+/-)	doživljanje	vloga šolske svetovalne službe

	ga seveda spodbudila				
KS35	saj mu bo morda lažje če se zaupa tudi nekomu drugemu kot svojim bližnjim	morda lažje zaupa	Koristnost	razlog (ne) stika	vloga šolske svetovalne službe

9.5. Osno kodiranje

ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI

- **ODNOS Z MAMO**

- **Kakovost odnosa**
 - Večja povezanost (AO1)
 - Večje zaupanje (AO2, AO4, DO4, HO3, HS53)
 - Zelo dober (DO1, KO2)
 - Povezanost (DO25)
 - Nadzor nad šolo (EO14, IO6)
 - Razumevanje (FO24, GO3, JO4)
 - Manj razumevajoča od očeta (GO4)
 - Bolj razumevajoča od očeta (JO10)
 - Prijateljski odnos (KO6)
 - Skupno preživljanje časa (KO4)
- **Pogovor**
 - Več pogovorov (AO9, HO4)
 - Ne pogovor o strojništvu (IO3)
 - Ne pogovor o šoli (HO8)
 - Pogovor o občutkih (HO23)
 - Pogovor o skupnih interesih (DO2)
 - Pogovor o šoli (IO4)
 - Pogovor o glasbeni šoli (IO34)
 - Pogovor o simpatijah (KO5)
 - Deljenje nasvetov (DO5, HO12)
 - Iskanje nasveta glede odraščanja (HO22)
- **Osebnostne lastnosti**
 - Več skupnih lastnosti (KO3, KO13)
 - Bolj prilagodljiva (BO23)
 - Spoznavanje kot osebo (DO6)

- **ODNOS Z OČETOM**

- **Kakovost odnosa**
 - Dober (DO7)
 - Je na voljo (DO10)
 - Večje razumevanje (EO8, GO10)
 - Večje zaupanje (GO11)
 - Sproščenost (HO6, IO5)
 - Prisluhne (HO77)
 - Manj zaupanja očetu (AS85)
 - Zanimanje za hobije (BO73)
 - Želja po širitvi obzorja (BO74)
 - Skupno preživljanje časa (DO9)

- Podobni interesi (IO32)
 - Iskanje pozornosti pri očetu (AS87)
 - **Pogovor**
 - Pogovor o karieri (AO6)
 - Pogovor o šoli (AO5, HO7, HO24)
 - Pogovor o strojništvu (IO2)
 - **Osebnostne lastnosti**
 - Iskrenost (DO11)
 - Manj siten (EO13)
 - Bolj odprt (GO1, GO9)
 - Za hece (HO5)
 - Logično razmišljanje (HO9)
 - Ima znanje (HO10)
 - Trezno razmišlja (HO11)
 - Logistika (HO25)
 - Praktičnost (HO26)
 - Oče bolj mirno odreagira (HO48)
- **ODNOS Z OBEMA**
 - **Kakovost odnosa**
 - Enakovreden odnos (CO4, FO3)
 - Spreminjajoč (EO1)
 - Dober ob istem mišljenju (EO2)
 - Deležen potrebne podpore (EO6)
 - Zaupanje (DO61, EO7)
 - Dober (CO1, FO1, JO1, KO1)
 - Brat v ospredju (HO2)
 - Skupno preživljanje časa (EO3, FO2)
 - Premalo skupno preživetega časa (HO1)
 - **Pogovor**
 - Pogovor o vsem (CO2)
 - Deljenje izkušenj (DO20)
 - Pogovor o tehničnih stvareh (IO1)
 - Pogovor o medosebnih odnosih (BO31)
 - **Konflikti**
 - Pogosti prepiri (BO1)
 - Občasni prepiri (JO2)
 - Nespoštljivost (BO2)
 - Brez preprirov (CO3)
- **ODNOS S HČERKO**
 - **Kakovost odnosa**
 - Značilno za odraščanje (AS1)
 - Spreminjajoče (AS2, AS62, DS11, HS1, JS5, KS3)
 - Zaupanje (AS90, DS10)
 - Lep (DS1)
 - Razumevanje (DS2)
 - Spoštovanje (DS4)
 - Občudovanje (DS5)
 - Prijateljstvo (DS8, KS2)
 - Nudenje podpore (DS21, KS4, KS12)
 - Dober (DS35, FS1, JS1)
 - Ne vsiljevanje (HS5)
 - Tesen (KS1)
 - Iskrenost (DS36)
 - Neposlušnost (AS69)

- Skupno preživljanje časa (FS2, FS21, FS22)
- Skupni interesi (FS3)
- **Pogovor**
 - Pogovori (AS43, DS9, HS24)
- **Konflikti**
 - Veliko pregovarjanja (AS44)
 - Borba (AS63)
 - Občasni prepiri (JS2)
- **ODNOS S SINOM**
 - **Kakovost odnosa**
 - Dober (BS1, ES1)
 - Spreminjajoč (BS3, CS8, ES2, IS1, IS5)
 - Nežnost (CS5)
 - Strpnost (CS6)
 - Sproščen (GS1)
 - Potreba po previdnosti (IS3)
 - Potreba po umirjenosti (IS4)
 - Z veseljem v podporo (IS29)
 - Občutek podpore (IS59)
 - Skupni interesi (GS2, GS13, IS27)
 - **Pogovor**
 - Ceni vsak pogovor (CS33)
 - Usmerjanje (CS1)
 - Nadzor (CS2)
 - **Osebnostne lastnosti**
 - Strogost (CS3)
 - Vztrajnost (CS4)
 - Zavedanje svoje popustljivosti (IS76)
 - Zaprta vase (CS32)
 - **Konflikti**
 - Občasna nesoglasja (BS2)
 - Napetosti v odnosu (IS2)
- **DEJAVNIKI ODNOSA**
 - **Osebnost**
 - Osebnostne lastnosti (AO3, AS83)
 - Zgovornost otroka (DO80)
 - Humor kot pomoč (AS60)
 - Želja po popolnosti (BS10)
 - Odprtost (CS26)
 - **Demografske značilnosti**
 - Ujemanje po spolu (AO8, DO26, FO12, GO2, JO5, HS54)
 - Neujemanje po spolu (AS86)
 - Spol (CS31)
 - Starost (AS53, ES18, HS12, JS16, KS6)
 - **Razvojne značilnosti**
 - Odraslost otroka (DO3)
 - Odraščanje (AS4, CS7, CS34, DS12, ES3, ES17, FS4, KS25)
 - Vsako obdobje posebno zase (CS9)
 - **Konkretna situacija**
 - Razpoloženje (DO82, EO31, EO32, EO33, AS65)
 - Tema pogovora (EO34)
 - Odvisno od situacije (AS6)
 - Podobno mnenje (IO66)
 - Gibanje kot prostor za pogovor (AS59)

- Obremenjenost staršev (AS66)
 - Več šolskih obveznosti (BS21)
 - Premalo skupno preživetega časa (BS22)
 - **Družinske vloge**
 - Več otrok v družini (DO83)
 - Mami kot materinski lik (AO7)
 - Odsotnost očeta (DO8, DO24, DS52, DS53)
 - Najstarejši otrok (BS13)
 - Pomembna vloga obeh staršev (DS54)
 - **Vedenje otroka**
 - Strah pred kaznovanjem (AS8)
 - Telefon kot norma (AS41)
 - Prikrivanje (AS7)
 - **Vedenje staršev**
 - Bolezen (IO15)
 - Odziv starša (AS9)
 - Slab zgled (AS40)
 - Vpliv vere (AS82)
 - Vztrajnost (AS46)
 - **Medosebni odnosi**
 - Povezanost družine (AS42)
 - Iskanje pozornosti (AS70)
 - Gradnja zaupanja (DS32)
 - Pogovor (DS33)
 - Pomembno delo na odnosu (DS34)
- **ZANIMANJE ZA OTROKOVO ŽIVLJENJE**
- **Izražanje zanimanja**
 - Starši prvi pristopijo (AO48, CO28, FO30, GO31, IO55, JO31, KS11)
 - Prva pristopi mama (HO64)
 - Prvi pristopi otrok (BO65, DO79)
 - Enakovredno pristopajo (KO34)
 - Odvisno od situacije kdo prvi pristopi (EO30)
 - Včasih prvi pristopili starši (BO63)
 - Otrok ne želi pogovora (IO59)
 - Starša izrazita svoje razmišljanje (AO49)
 - **Količina zanimanja**
 - Srednje (AO50, GO35, HO69)
 - Pogosto (GO33)
 - Ravno prav (EO35, HO71, HO74)
 - Včasih večje zanimanje (BO64)
 - Večje zanimanje kot včasih (JO34)
 - Se zanimata (BO67, CO29, DO81, FO31, GO32, HO68, JO32)
 - Dalj časa nič pogovorov (HO65)
 - **Področja zanimanja**
 - Ne zanimanje glede šole (BO69)
 - Zanimanje glede odnosov z vrstniki, prijatelji, sošolci (BO71)
 - Zanimanje glede hobijev (BO72, KO35)
 - Zanimanje glede zdravja (BO77)
 - Zanimanje glede ustne higiene (BO78)
 - Nadzor nad ustno higieno (BO79)
 - Govorilne ure kot povratna informacija (IS22)
 - Ob zaupanju manjši nadzor (BO80)

- **OBČUTKI V ODNOSU**

➤ **Pozitivno**

Dobro (AO51, BO85, EO4, EO5, EO36, HO70, JO35)

Dobro dokler ne pretiravajo (GO34)

Ne nadležno (IO62, KO38)

Spoštovanje (DO94)

Hvaležnost (DO85, DO97, KO39)

Občutek samostojnosti (BO83)

Običajno (CO31, IO57)

➤ **Negativno**

Potrebne več časa (IO61)

Občutek nelagodnosti ob osebnih vprašanjih (AO54)

Občasen občutek nelagodnosti (IO56)

Občutek nemoči (AS64)

Strah pred slabim starševstvom (AS38)

Naporno (AS45)

➤ **Razumevanje**

Zavedanje lastne zmotljivosti (DO92)

Občutek zaupanja (FO33)

Občutek slišnosti (IO64, KO41)

Razumevanje staršev (BO88, BO90, DO84, DO91)

Dobi potrebno pomoč (KO37)

Občutek razumevanja (KO40)

➤ **Nerazumevanje**

Občutek neslišnosti (BO87)

Občutek nezadostne pomoči (BO89)

Občutek naveličanosti (BO91)

Nerazumevanje kot običajno (DO88)

➤ **Interes staršev**

Dobi pozornost (AO52)

Starša pokažeta interes (AO53, BO86, HO72, HO73, IO58, IO60, JO36)

Pomembna otrokova sreča (CO7, CO21, HO82, JO33, KO36, ES14, HS55)

➤ **Nadzor**

Nadzor me živcira (BO82, FO34)

Občutek vsiljevanja hobijev (BO75)

Ne potreba po nadzoru (BO84)

Občutek vsiljevanja mnenja (FO35)

Strožji kot ostali starši (KO43)

Ne moti strogost (KO45)

Ravno prav strogi starši (KO47)

➤ **Ugodljivost staršem**

Noče razočarati (KO23)

Želja po ugajanju (KO24, KO25)

- **RAZUMEVANJE S STRANI STARŠEV**

➤ **Splošno**

Občasno boljše razumevanje (AO55)

Občasno razhajanje v mišljenju (AO56, DO90)

Občasen občutek nerazumevanja (AO57, DO87, DO93)

Občasen občutek nerazumevanja pri mami (HO75)

Spreminjajoče (FO36)

Dobro (CO32, DO15, DO86, DO106, EO37, IO63, JO37)

Boljše od pričakovanega (DO16)

➤ **Razumevanje**

Občutek slišnosti na področju šole (AO58)

Razumevanje glede izbire srednje šole (AO59)

- Telefon kot norma (AS39)
 - Oče razmišlja o rešitvah (HO78)
 - Oče preverja razumevanje (HO80)
 - Oče bolj mirno odreagira (HO76, HO79)
 - **Nerazumevanje**
 - Ne razumevanje na področju odnosov s sošolkami (AO60)
 - Ne podpora na področju odnosov s sošolkami (AO61)
 - Prepričevanje v prav staršev (AO62)
- **ŽELJA PO SPREMEMBAH V ODNOSIH**
 - **Brez sprememb**
 - Brez želja (AO63, AO64, CO35, DO95, DS37, HS57)
 - V redu kot je (AO65, CO36, DO96, IO68, JO39, KO42)
 - ohranjanje odnosa (FS23, HS46)
 - **Bolj odprt odnos**
 - Več skupno preživetega časa (BO92, IO69, AS58, GS17, GS18, IS63, JS18)
 - Več pogovorov (CS36, HS56)
 - pogovor o odnosih z vrstniki, sošolci, prijatelji (CS39)
 - Pogovor o doživljanju (BS23, IS57)
 - več zaupanja (KS26)
 - več zaupanja z namenom podpore (IS58)
 - Večja sproščenost (GO37)
 - Večja odprtost do staršev (HO83, CS38, IS62)
 - Bolj spoštljiv odnos (BO3)
 - zaznati težave (HS47)
 - Več razumevanja (JO38)
 - Prijateljski odnos (GO36)
 - **Manj nadzora**
 - Manj nadzora (BO68)
 - Manj nadzora na področju šole (EO38)
 - Manj stalnega opozarjanja (AS68)
 - večja šolska samostojnost (ES20)
 - **Vzajemnost**
 - Zavedanje prispevka vsakega (BO93)
 - Več potrpljenja (FO37)
 - Mama bolj optimistična (HO84)
 - Manj konfliktov (HO85, AS67, AS78)
 - sprejemanje neuspeha (IS56)
- **VZROK KONFLIKTOV**
 - **Splošno**
 - Ni veliko konfliktov (DO98, IO67, IO75, KO49)
 - Malenkosti (IS78)
 - Razpoloženje (DO89, DO99, AS77)
 - **Različna stališča**
 - Drugačno razmišljanje (BO13, HS63)
 - Neujemanje mnenj staršev (BO60)
 - Uporaba telefona (AS35)
 - Ne všečna rešitev (BO25)
 - **Družinsko življenje**
 - Življenje v družini (IO78)
 - Gospodinjska opravila (KO50, IS83)
 - Skupno gibanje (AS61)
 - Avtoriteta starša (HS45)
 - **Način življenja otroka**
 - Urn timer spanja (HS62)

Organizacija časa (IS80)
Šolsko delo (IS82)
Opravljanje obveznosti (IS81)
Skrb za higieno (IO76, IO77, IS79)

- **REŠEVANJE KONFLIKTOV**

- **Splošno**
 - Različni pristopi (AS36, HS59)
 - Ovisno od situacije (AS71, AS80, BS24, HS58)
 - Včasih nič ne pomaga (HS66)
 - Ovisno od razpoloženja (AS79, AS81, IS66)
- **Ustrezno reševanje**
 - S pogovorom (AO66, CO37, DO100, HO88, JO40, KO48, BS26, CS40, DS38, ES21, FS24, GS19, IS69, JS19, KS27)
 - Pogovor z obema staršema (AO67, CO38)
 - Z opravičilom (DO101)
- **Neustrezno reševanje**
 - Zavedanje neustreznega reševanja konfliktov (BO95)
 - Ne reševanje (EO39, GO38)
 - lenoba (EO40)
 - Z vpitjem (BO94, FO38, AS72, AS76)
 - Jeza (IO70, HS60, HS64)
 - Velik prepir (IS65)
 - S prepričevanjem (HS61)
- **Umiritev**
 - Branje kot način umirjanja (IO72)
 - Potreben čas (IO73, IO74, AS74)
 - Umiritev (IS67, IS68)
 - Mirno (HS65)
 - Z umikom (IO71, AS73, AS75, BS25)
- **Iskanje rešitev**
 - sprotno reševanje (HO86, JO3, JS4)
 - Iskanje skupnega (HO87, IS72, JS20)
 - Oče »mirovni posrednik« (HO89)
 - Oče bolj razumski (HO90)
 - Izražanje mnenja (IS71)
 - Prisluhniti vsakemu (IS73)
- **Kaznovanje**
 - Ne učinkovitost kaznovanja (CS41)
 - Z omejevanjem telefona (ES22)
- **Pravila**
 - Postavljanje pravil (IS70)
 - Prilagajanje pravil (IS74)
 - Vzgoja odgovornosti (IS75)
 - Preizkušanje meja (AS37)

- **PRIKRIVANJE STARŠEM**

- **Pove**
 - Upanje po ne zadržkih (HS7)
 - Ima splošen vtis (HS10)
 - Pove vse (CO33, BS17, DS29, JS15)
- **Ne pove**
 - Slabe ocene (CO34)
 - Simpatije (AS47, FS16, IS47)
 - Občutki (AS48, DS31, HS48, IS60)
 - Odnosi z vrstniki (BS18, ES15, KS23)

- Podrobnosti (KS22)
- Osebnе težave (GS14)
- Telesni razvoj (IS48, IS49)
- Hobiji (KS24)
- Ne deljenje vsega (HS11, HS52)
- ***Vzrok, da ne pove***
 - Občutek, da nima nič za deliti (HO66)
 - Ne potreba po pogovoru (HO67, ES16)
 - Težko govori o določenih stvareh (HO81)
 - Niso teme za odrasle (FS17)
 - Ni pomembno (BS19, DS30)
- ***SPREMEMBE V ODNOSU***
 - ***Notranje spremembe***
 - Trmoglavost (AS3)
 - Razmišljanje po svoje (AS56)
 - Zaupanje (CS10)
 - Spoštovanje (CS11)
 - večja zadržanost pri podajanju informacij (CS35, HS8, HS9)
 - Starši nimajo pojma (CS42)
 - Ne muhavost (DS3)
 - Odgovornost (DS6, DS14, FS6, FS20, IS11)
 - Pridnost (DS7)
 - pametnejša (DS19)
 - zpiranje vase (ES4, HS2)
 - samosvojost (ES19)
 - večja samostojnost (BS12, FS5, FS19, GS3, GS16, IS13)
 - manjša odvisnost (FS7)
 - zrelost (FS18)
 - krepitev potrpežljivosti (HS6, IS8)
 - Preresna za svojo starost (HS49)
 - Nalaganje bremena (HS50)
 - Prevelika strogost do sebe (HS51)
 - Samoiniciativnost (IS52)
 - Večje razumevanje (JS6, JS17)
 - Večje zavedanje (JS7)
 - Drugačen pogled na svet (KS7)
 - ***Zunanje spremembe***
 - Iskanje pomembnih drugih izven družine (AS51, HS4, HS13, HS16)
 - Preživljanje časa izven družine (HS14)
 - Neujemanje mnenja (AS57, CS37)
 - Otrok želi več časa zase (BS4)
 - Več časa v svoji sobi (BS5)
 - Težko priti do pogovora (CS43)
 - Pogovor o resnih temah (DS13)
 - Obojestransko svetovanje (DS15)
 - Izražanje mnenje (IS6)
 - Spraševanje smiselnosti pravil (IS7)
 - Ovrednotenje smiselnosti pravil (IS9)
 - Zavedanje dolžnosti in obveznosti (IS12)
 - Drugačni pogovori (KS5)
 - ***Doživljanje***
 - Uporništvο kot običajno (AS5)
 - Spremembe kot dobre (IS10)
 - Nestrinjanje kot nekaj običajnega (JS3)
 - Manj stika kot nekaj običajnega (HS3)

OSAMOSVAJANJE

- MNENJE STARŠEV

➤ *Splošno*

Pomembno (AO17, BO5, CO5, CO12, DO12, EO9, FO4, HO13, HO16, IO7, JO6, KO7)

Nepomembno (GO12)

Pomembno bolj kot si misli (GO5)

Enakovredno mnenje obeh (BO35)

Ne vsiljevanje mnenja (KO11)

Izrazita mnenje (KO10, AS32, HS32, IS42, IS45, KS17)

➤ *Pomembno v situacijah*

Pomembno odvisno od situacije (AO10, BO36, IO8, IO20)

Pomembno odvisno od razpoloženja (FO15)

Pomembno pri meni pomembnih temah (AO11, BO81, FO13, FO14)

Pomembno pri podobnem razmišljanju (BO16, DO27, EO16, HO27, IO21, JO12, KO14)

Ne pomembnost mnenja glede izbire srednje šole (AO13)

Pomembno pri izbiri srednje šola (IO46)

Pomembno na področju ocen (AO16)

Pomembno ko sam ne ve kaj storiti (HO28)

Pomembno na področju zdravja (AS22)

Pomembno, če je staršem pomembno (DO28)

➤ *Pomembno zaradi vloge*

Pomembno, da izrazita mnenje (AO14)

Pomembno zaradi starševske vloge (AO37)

Pomembno ker me najboljše poznata (EO10)

Pomembno kljub nestrinjanju (DO13)

Dober občutek po posvetovanju (EO26)

Dobro vpliva na odločitve (BO4, FO5)

➤ *Upoštevanje*

Delno upoštevanje (EO15)

Upoštevanje (AS20)

Skuša upoštevati (JO11)

Razmišljanje s svojo glavo (HO15)

Ne omejevanje (HO14)

- *ŽELJA STARŠEV, DA SE OTROK OBRNE NANJ*

Pomembno (AS29, CS24, ES12, FS13, GS11, KS18)

Pomembno zaradi starševske vloge (KS19)

Ceni (BS14, IS40, KS20)

Želja po posvetovanju (CS25, HS37, IS31)

Občutek zaupanja (FS14, JS13, KS21)

Veselje (IS28, IS39)

Pripravljena pomagati (CS28, KS10)

- ODLOČANJE OTROKA

➤ *Dogovor s starši*

V ospredju pogovor in ne nadzor (HS34)

Želja po kompromisu (BO53)

V korist vseh udeležениh (BO62)

Večkratno opozarjanje (AS14, AS25)

Osmisliti skrb staršev (AS15, AS23)

Pomemben pogovor (HO60, AS30, DS27, IS51)

Vsako področje težko in lahko obenem (HS19, HS29)

Ne prepričevanje (HS33)

Občasno prepričevanje (HS35)

- Ne uveljavljanje avtoritete (HS36)
- Izbrati srednjo pot (BO29)
- Podpora (IS44, KS9)
- **Prepuščanje odločitev**
 - Prepuščanje odločitve otroku glede izbire šole (AO12, KO28, HS30)
 - Prepuščanje odločitev o preživljanju časa (HO59, IS64)
 - Pustili na koncert (KO46)
 - Prepuščanje samostojnega dela za šolo (BO24, BO70, BS7)
 - Prepuščanje odločitve otroku (CS27, DS17, DS28, IS46)
 - Lažje prepuščanje ob poznavanju skupine (HS44)
 - Večinoma samostojno (DO53)
 - Učenje iz napak (CS44)
 - Ne možnost stalnega nadzora (AS95)
 - Naučiti se prepuščati (AS96)
- **Se ne odloča sam**
 - Se težko sam odloča (HO17)
 - Še ne sprejema pomembnih odločitev (BS15)
 - Starši ne pustijo samostojnega odločanja (BO51)
 - Ne prepuščanje odločitev glede financ (CS17)
 - Zavedanje nesamostojnosti (DO55)
 - Omejevanje obiskovanja zabav (KO44)
- **Se odloča sam**
 - Sprejemanje otrokove odločitve (IO65, JO26, KO29, AS33)
 - Zaupanje da sprejme dobre odločitve (AS31, FS9)
 - Preferiram svoje želje pred starševskimi (AO15)
 - Pretehtati uporabnost nasveta (AO19, AO20, AO21)
 - Ima zadnjo besedo (BO50)
 - Nestrinjanje glede odločitev (BO52)
 - Starše le obvešča (DO60)
 - Pomoč alkohola (GO21, GO30)
 - Ni veliko odločitev (IO11)
 - Ne opazi zaradi samoumevnosti (IS16)

- **ISKANJE NASVETA**

- **Pri kom**
 - Pri mami (AO18, BO14, DO23, FO11, JO9, KO12)
 - Pri očetu (BO11, EO12, GO8, IO14)
 - Pri starših (CO9, CO11, DO67, IO18, JO28, KO31)
 - Pri sorojencih (IO19)
 - Pri sošolkah (JO29)
 - Pri prijateljih (KO32)
 - Pri tistem, ki ima podobno mnenje (BO58)
 - Pri najbolj priročnih osebah (GO29)
 - Odvisno od področja (HO46, IS54)
 - Neodvisno od odraščanja (HS28)
 - Preračunljivost (BO59, IS55)
- **Vzrok**
 - Iskanje pogovora ne nasveta (DO59)
 - Izkušnje (BO10, CO6, DO19, IO9, JO22)
 - Podobno razmišljanje (BO12)
 - Radovednost (BO15, GO14, HS25)
 - Različnost mnenj (BO28, BO34, HO35)
 - Dobra pomoč (CO10)
 - Sem odprta/zgovorna (DO46)
 - Mi ni vseeno (DO51)
 - Koristnost mnenja drugih (EO29)

- Iz vljudnosti (GO13)
- Ne poznavanje prijateljev (HO32)
- Poznavanje prijateljev (HO34)
- Lastna nezrelost (JO7)
- Iskanje posrednega nasveta (HS27)
- **Situacija**
 - Preobremenjevanje (DO52)
 - Občutek nemoči (DO54)
 - Po osebnem razmisleku (IO12)
 - Usmeritev (IO13)
 - Redko (GO6)
 - Ni potrebno (DS18)
 - Potrebna toplina (DS20)
 - Opazovanje odziva (HS26)
 - Težka odločitev (JS10)
- **PODROČJA ISKANJA NASVETA (PRI STARŠIH)**
 - **Splošno**
 - Sam brez idej (BO6)
 - Vsakdanje a obenem pomembne stvari (DO78)
 - Vsakodnevne stvari (DO69, HO18, IO16)
 - Pomembna odločitev (BO9, BO49, IO17, HS20)
 - Reševanje težav (BO61, CS30)
 - Glede možnosti izbire (KO33)
 - Odločitve za prihodnost (BO7, GS8, IS24)
 - Vsa področja (FO6, CS29, HS23)
 - Praktične stvari (CO8)
 - **Šola**
 - Izbira šole (BO8, BO46, DO72, FO32, HO20, JO8, KO27, BS16, ES13, FS15, HS31, IS25, IS50, JS14)
 - Šola (DO21, DO71, FO7, KO8, GS7, IS23)
 - Izbira prevoznega sredstva (HO21)
 - Prevoz v šolo (IO10)
 - Kdaj zjutraj vstati (EO11)
 - Izbira poklica (JS9)
 - **Odnosi**
 - Vprašanja o družbi (DO17, DO75)
 - Odnosi z vrstniki, prijatelji (DO18, DS26)
 - Odnosi (DO76)
 - Odnos do nasprotnega spola (AS16)
 - **Način življenja**
 - Osebnih težav (DO22, JO30, DS25)
 - Prehrana (DO70)
 - Opravljanje izpita za avto (DO73)
 - Zdravo življenje (DO77)
 - Oblačenje (BO37, FO10, KO9, AS13, FS10)
 - Priprava hrane (GO7)
 - Zdravje (AS21)
 - Žensko zdravje (AS24)
 - Finance (CS16)
 - **Prosti čas**
 - Organizacija počitnic (DO74)
 - Hobiji (FO8, GS12, IS26)
 - Zabave (KS13)
 - Pogovor o najstniških zabavah (KS14)
 - Pogovor o alkoholu, drogah (KS15)

- **ODVISNOST OD STARŠEV**
Finančna podpora (AO30, FO9, DS22)
Prevoz (AO31, IO52)
- **PODROČJE ŠOLE**
Iskanje nasveta pri bratu (AO25)
Ne iskanje nasveta (BO17)
Iskanje nasveta pri sošolcih (HO29)
Iskanje nasveta pri mami (BO22)
Iskanje nasveta pri starših (CO13, CO30, DO30, EO17, FO16, JO14, KO15)
Iskanje nasveta pri prijateljih (DO29, IO22)
Iskanje nasveta odvisno od naloge (BO18)
Mami za družboslovne predmete (BO19)
Oče za naravoslovne predmete (BO20)
Oba starša glede računalniških programov (BO21)
Osebe z znanjem (DO31)
Samostojno reševanje (GO15)
Starši za delo doma (IO24)
Pogovori v razredu (JO13)
- **PODROČJE ODNOSOV Z VRSTNIKI IN PRIJATELJI**
Iskanje nasveta pri bratu (AO26)
Ne govori doma (BO26, IO25)
Iskanje nasveta pri starših (BO27, CO14, DO33, EO18)
Iskanje nasveta pri prijateljih (DO32, IO26, KO16)
Iskanje nasveta pri starih starših (DO34)
Iskanje nasveta pri mami (FO17, HO33, KO17)
Samostojno reševanje (GO16)
Iskanje nasveta pri birmanski botri (HO31)
Pogovor na pobudo sestre (IO27)
Medsebojno reševanje težav (JO15)
Sami dovolj odgovorni (JO16)
- **PODROČJE ODNOSOV DOMA**
Iskanje nasveta pri bratu (AO28, FO18, HO37)
Zaupanje bratu (AO27)
Iskanje nasveta pri sošolkah (JO17)
Iskanje nasveta pri prijateljih (KO18)
Iskanje nasveta pri starših (CO15, EO19)
Starši glede sorojencev (DO35)
Prijatelji glede staršev (DO36)
Iskanje nasveta pri birmanski botri (HO38)
Pogovor na pobudo sošolcev (IO30)
Ne iskanje nasveta pri bratu (HO36)
Ne potreba po pogovoru (IO29)
Ne iskanje nasveta (BO30)
Samostojno reševanje (GO17)
Dobri odnosi (IO28)
- **PODROČJE HOBIJEV IN PROSTEGA ČASA**
Iskanje nasveta pri starših (AO29, CO16, EO20, FO19)
Iskanje nasveta pri mami (DO37, IO33, KO20)
Iskanje nasveta pri prijateljih (DO38, HO41, JO18, KO19)
Iskanje nasveta pri bratu (HO40, IO35)

- Iskanje nasveta odvisno od hobija (HO42)
- Iskanje nasveta pri očetu (IO31)
- Pogovor s komerkoli (HO39)
- Kdor pokaže interes (DO39)
- Organizirane osebe (DO40)
- Ne iskanje nasveta (BO32)
- Samostojno reševanje (GO18)

- ***PODROČJE OSEBNIH TEŽAV***
 - Iskanje nasveta pri bratu (AO33)
 - Iskanje nasveta pri starših (BO33, BO66, CO17, DO42, EO21, IO37)
 - Iskanje nasveta pri prijateljih (DO41, GO20, IO38, JO19, KO21, GS15)
 - Iskanje nasveta pri družini (DO43)
 - Osebe pripravljene prisluhniti (DO44)
 - Ljudem, ki zaupa (DO45)
 - Iskanje nasveta pri mami (FO20, HO45)
 - Iskanje nasveta pri birmanski botri (HO43)
 - Občasno iskanje nasveta pri očetu (HO47)
 - Samostojno reševanje (GO19)
 - Lažje pisati kot govoriti (HO44)

- ***SAMOSTOJNO ODLOČANJE***
 - ***Splošno***
 - Ne pomembne odločitve (BO47, HO53, KO26, HS21)
 - Vsakdanje odločitve (IO51, HS22)
 - Odločitve brez trajnih posledic (BO48)
 - Vse odločitve (GO25, CS12, DS16)
 - Večina stvari (KS8)
 - Samostojno reševanje težav (JO27)
 - Odgovornost do svojih zadolžitev (IS14)
 - Samostojnost odvisna od vztrajnosti družine (IS84)
 - Ne samostojnost (IS15)
 - ***Prosti čas***
 - Lastni interesi (AO32)
 - Hobiji (AO41, AO42, BO76, DO57, GO26, HO58, CS13, ES6, GS4)
 - Izbira knjig (AO43)
 - Izbira glasbe (CO24)
 - Izbira prijateljev (CO25, FO25, ES5)
 - Upravljanje s prostim časom (DO56, FO26, IO49, CS15, GS6, IS53, JS8)
 - Objave na socialnih omrežjih (HO56)
 - ***Skrb zase***
 - Oblačenje (CO22, IO50, JO24, AS12, BS8)
 - Prehrana (CO23, GO27, HO54, AS10)
 - Organizacija časa (DO58)
 - Bujenje (HO55)
 - Upravljanje z lastnim denarjem (HO57)
 - Priprava hrane (AS11)
 - Vožnja (GS5)
 - Soočanje z občutki (IS61)
 - ***Šola***
 - Odhod v šolo (EO27)
 - Izbira šole (HO19)
 - Šolsko delo (IO48, JO23, BS6, CS14, FS8, IS17, IS20, IS21)
 - Nesamostojnost pri šoli (ES7)
 - Potrebno usmerjanje na šolskem področju (ES8)
 - Potrebno spodbujanje na šolskem področju (ES9)

Potrebno sodelovanje na šolskem področju (ES10)

- **OBČUTKI OB SAMOSTOJNEM ODLOČANJU**

➤ **Pozitivno**

Občutek samostojnosti (AO44, BO55, CO27, DO63)

Občutek večje samozavesti (AO45)

Samozadostnost (AO46)

Prepričanost vase (AO47)

Dobro (CO26, DO62, EO28, FO27, GO28, JO25)

Zaupanje staršev (DO64)

➤ **Negativno**

Stresno (BO56)

Strah pred napačno odločitvijo (BO57, FO29)

Prestrašeno (FO28)

➤ **Običajnost**

Ne razmišljanje (HO61)

Naravno (HO62, HO63)

Nič posebnega (IO53, KO30)

Samoumevnost odločanja (IO54)

- **SPREJEMANJE OTROKOVE SAMOSTOJNOSTI**

➤ **Dobro**

Dobro (AS26, BS11, FS11, GS9, JS11)

Olajšanje (DS23)

S ponosom (DS24)

Dobro za prihodnost (FS12, GS10)

Logičen potek (HS15, HS17, JS12)

Z veseljem (HS40, IS32, IS38)

Dobrodošlo (HS42, IS35)

V skladu s pričakovanji (HS43, IS37)

zadovoljstvo (IS43)

lažje zaradi prejšnjih izkušenj (IS33)

➤ **Slabo**

Težje pri prvem otroku (AS27)

Težko (CS20, HS41)

Slaba izkušnja (ES11)

Spreminjajoče (HS39)

naporno (IS34)

pripravljenost na večjo stopnjo samostojnosti (IS41)

➤ **Vloga starša**

Odvisno od situacije (AS34)

Spodbujanje samostojnosti (CS18, IS30, IS36, KS16)

Ne oviranje (CS19)

Fokus drugam (CS21)

Gradnja partnerskega odnosa (CS22)

Delo na sebi (CS23)

Dati občutek sprejetosti (HS18)

Dolžnost prepoznati svojo vlogo (HS38)

POMEMBNI DRUGI

- **SOROJENCI**

➤ **Odnos**

Iskanje nasveta pri bratu (AO22, AO35)

Brat pomemben poleg mame (AO24)

Povezanost z bratom (AO23)

- Podobni interesi (IO36)
 - Zaupanje (AS50, HS67, IS85)
 - Zaveznika (HS68)
 - Vzor (IS86)
 - Kot prednost (AS49)
 - **Pogovor**
 - Pogovor o osebnih stvareh (AO38)
 - Obojestransko zaupanje (AO39)
 - Deljenje osebnih izkušenj (AO40)
- **SOŠOLCI, VRSTNIKI, PRIJATELJI**
 - **Doživljanje**
 - Previdnost (AS92, AS94)
 - Ne zaupanje (BO44, AS93, BS29)
 - Brez občutka za druge (BO45)
 - Ne obremenjenost (BS20)
 - Odperti odnosi (HO30)
 - Šolska uspešnost (HO50)
 - Prijetni (HO51)
 - Potreba po pripadnosti (HO52)
 - Sošolci poznajo dogajanje (IO23)
 - Me najbolj razumejo (JO20)
 - Izkušnje starejših prijateljev (AS17)
 - Širok krog (AS18)
 - Vpliv na mnenje (AS19)
 - Lažje zaupa kot staršem (AS52)
 - Zaupanje (AS89, AS91, CS45, CS46, DS39, ES23, FS25, GS20, HS69, IS87, JS21, KS28, KS30)
 - Spreminjajoč odnos (IS96)
 - **Pogovor**
 - Ne iskanje pomoči (BO43)
 - Iskanje nasveta (DO68)
 - Ne pogovor o osebnih težavah (IO39)
 - Pogovor o šoli (IO40)
 - Pogovor o hobijih (IO41)
 - Pogovor o tehničnih stvareh (IO42)
 - **Skupne dejavnosti**
 - Skupno preživljanje časa (EO23, JS23)
 - Skupna pot v šolo (EO24)
- **UČITELJI**
 - Pogovor na pobudo učitelja (BO39)
 - Vzor (IS88)
 - Posredno posvetovanje (IS89)
 - Spodbujanje rasti (IS99)
 - Ne pričakuje pomoči (BO40)
 - Slabe izkušnje (BO103)
 - Ne ustrezna pomoč (BO104)
- **STARI STARŠI**
 - Občasno iskanje nasveta (BO41)
 - Zaupanje (AS88)
- **ŽUPNIK**
 - Občasno iskanje nasveta (BO42)
 - Zunanji opazovalec (BO54)

- Vzor (IS90)
- **VERA**
Pogovor z Bogom (DO65)
 - **JAZ**
Zaupanje vase (DO66)
 - **STRICI, TETE**
Pogovor o izbiri srednje šole (IO47)
Zaupanje (DS40)
Dober odnos (IS91)
 - **BIRMANSKA BOTRA**
Pogovor (HS70)
 - **PROSTOČASNE SKUPINE**
Verouk (HS71)
Dekliška skupina (HS72)
 - **STARŠI**
Oče (AS84, BS28)
Mama (BS27)
 - **POMEMBNOST MNENJA**
Najbolj pomembno mnenje staršev (AO36, CO18, CO20, DO49, EO22, EO25, IO44, JO21, KO22)
Najbolj pomembno bratovo mnenje (AO34)
Najbolj pomembno mnenje družine (FO22)
Najbolj pomembno mamino mnenje (FO23)
Pomembno mnenje bližnjih (DO50)
Najbolj pomembno mnenje prijateljev (DO48, GO22)
Najbolj pomembno mnenje sošolcev (HO49)
Pomembno mnenje okolja (DO14, DO47)
Najbolj pomembno lastno mnenje (GO23, IO45)
Ne iskanje nasveta izven družine (BO38, FO21)
Ne pomembno mnenje drugih (CO19, GO24)
Odvisno od področja (IO43)
 - **PRISOTNOST**
Od otroštva dalje (DS41)
Dolgo poznanstvo (ES24, FS26, GS21, IS93, IS97, KS29)
Nova poznanstva zaradi selitve (JS22)
Nova poznanstva zaradi novih interesov (GS22)
Prijatelji iz bližnje okolice (IS95)
Prijatelji ne toliko v bližnji okolici (IS94)
Izražanje čustev v varnem okolju (IS104)
Ne iskanje nove družbe (IS92)

VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE

- **POZNAVANJE ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE**
Pozna (BO96, CO39, EO41, FO39, GO39, JO41)
Konkretna oseba (AO68)
Enačenje učiteljev in šolske svetovalne službe (BO105)
Ne ve kaj lahko ponudi (BO98, HS79)

Brez izkušenj (BS30, BS33, CS47, ES25, ES26, FS27, GS23, GS24, HS73, HS77, KS31)

Prvi kontakt v primeru stiske (BS34)

Reševanje šolskih težav (JS31)

- **POGOSTOST OBISKOV**

Vsak teden (AO69)

Redno (FO40)

Pogosto (FO42)

Samo v 9. razredu (AO72)

Enkratno (AO71, DO102, IO82)

Ne obiskovanje (JO44)

- **RAZLOG (NE) STIKA**

➤ **Dobljena pomoč**

Organizacija pouka (AO70)

Pomoč glede šolanja (AO73)

Izbira šole (AO75, AO76, AO77, HO93, IO80, JO42, JO43, KO51, AS105, CS51, IS101)

Nadarjenost (BO107, HO92, IS98, IS100)

Podaljšano bivanje (BO109)

Kazen (DO104)

Osebne težave (FO41)

Deležna pogovorov (HO94)

Sestra šolska svetovalna delavka (IO79)

Spodbuda staršev (IO81)

Predstavljanje poklicev (HS74)

Pogovor (HS78)

➤ **Ne iskanje pomoči**

Ne iskanje pomoči (BO99, CO40, DO103, DO107, EO42, GO40, HO91, HO97, IO83, KO54)

Sram (BO100)

Nezaupanje v šolske delavce (BO101)

Dvom v učinkovito pomoč (BO102)

Prisotna želja po pogovoru (DO108)

Zadostna podpora drugje (DO110, IO86)

Ni potrebe (EO43, IO85, JO45, KO55, CS48, ES27, JS25, KS32)

Iskanje pomoči doma (IO84)

Ne želja (AS98)

Ni učnih težav (BS31)

Ni vedenjskih težav (BS32, JS26)

Strah (BS36)

➤ **Koristnost**

Če ni pomembnih drugih (BS35)

Pomoč glede odnosov v razredu (BS37)

Odkvisno od stiske (CS49, JS29)

Odkvisno od podpore doma (CS50, CS52)

Iskanje pomoči pri sodelavkah (DS47)

Velika stiska (FS28)

Pripravljenost otroka (FS29)

Morda lažje zaupa (KS35)

- **DOŽIVLJANJE**

➤ **Pomoč (+/-)**

Koristno (AO78, JO46, DS48, JS28)

Zanimivo (AS108)

Dobra pomoč (AO79, FO43, JS24, AS106)

Vzgojno (DO105)

Ne uporabnost (GO41, DS49)

- Ne razmišljanje (BO97)
- Ne ustrezna pomoč (BO106, DS51, DS58)
- Želja po ne potrebi tovrstne pomoči (BO108, GS25)
- Nepomembni pogovori (BO110)
- Nič posebnega (HO95)
- Ne najbolj primeren prostor (HO100)
- Dobrodošlo zunanje mnenje (IS102, IS103)
- Primeren prostor (FS30, IS105, IS112, JS27, JS30, KS33, KS34)
- **Svetovalni/a delavec/ka (+/-)**
 - Opažen trud (AO74)
 - Nezainteresiranost (DO109)
 - Nezaupanje (HO98, AS113)
 - Nepoznavanje svetovalke (HO99)
 - Prijetna (HO96, KO52)
 - Odprta za pomoč (KO53)
 - Nefleksibilnost (AS97)
 - Materialnost (AS99)
 - Iščejo le napake (AS101)
 - Prisotnost kot prednost (BS38)
 - Dvom v moško figuro (AS103)
 - Občutek nerazumevanja (AS100, DS42, DS44, DS50, DS55)
 - Na voljo (AS107)
 - Nazadnjaški (DS43)
 - Prevelika objektivnost (DS45)
 - Ni individualnega pristopa (DS46)
 - Posploševanje (DS56)
- **Prostor za spremembe**
 - Novosti dobrodošle (AS102)
 - Pomembna volja (AS104)
 - Ovisno od osebnostnih lastnosti (AS109, DS57, HS75, IS108)
 - Želja po praktičnosti (AS111)
 - Želja biti slišan (AS112)
 - Potreben nadzor (AS114)
 - Potreben humor (AS110)
 - Pomembna vključenost staršev (IS111)
 - Potrebna gradnja odnosa (IS114)
 - Preveč otrok na enega svetovalca (HS80, IS113)
 - Potreben občutek (HS76, IS106, IS107, IS109, IS110)

9.6. Odnosno kodiranje

9.6.1. Primerjava staršev in otrok

Ujemanja in razhajanja (oz. izpostavljen drugačen vidik) parov starš – otrok

AO in AS (hči in mama)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z mamo	AO		Odnos s hčerko	AS
Podkategorije	Kakovost odnosa	Večja Povezanost AO1 Večje Zaupanje AO2,4		Kakovost odnosa	Značilno za odraščanje AS1 Spreminjajoče AS2, 62 Zaupanje AS90 Neposlušnost AS69
	pogovor	Več pogovorov AO9		pogovor	Pogovori AS43
				konflikti	Veliko pregovarjanja AS44 Borba AS63
Kategorija	Odnos z očetom			Odnos z očetom	
Podkategorija	pogovor	Pogovor o karieri AO6, Pogovor o šoli AO5		/	/
	/	/		Kakovost odnosa	Manj zaupanja očetu AS85 Iskanje pozornosti pri očeti AS87
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	osebnost	Osebnostne Lastnosti AO3		osebnost	Osebnostne Lastnosti AS83 Humor kot pomoč AS60
	Družinske vloge	Mami kot materinski lik AO7		/	/
	Demografske značilnosti	Ujemanje po spolu AO8		Demografske značilnosti	Neujemanje po spolu AS86 Starost AS53
	/	/		Razvojne značilnosti	Odraščanje AS4
	/	/		Konkretna situacija	Razpoloženje AS65

					Odvisno od situacije AS6 Gibanje kot prostor za pogovor AS59 Obremenjenost staršev AS66
	/	/		Vedenje otroka	Prikrivanje AS7 Strah pred kaznovanjem AS8 Telefon kot norma AS41
	/	/		Vedenje staršev	Odziv starša AS9 Slab zgled AS40 Vztrajnost AS46 Vpliv vere AS82
	/	/		Medosebni odnosi	Povezanost družine AS42 Iskanje pozornosti AS70
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Brez sprememb	Brez želja AO63, 64 V redu je AO65		/	/
	/	/		Bolj odprt odnos	Več skupno preživetega čas AS58
	/	/		Vzajemnost	Manj konfliktov AS67, 78
	/	/		Manj nadzora	Manj stalnega opozarjanja AS68
Kategorija	Vzrok konfliktov			Vzrok konfliktov	
Podkategorija	/	/		Splošno	Razpoloženje AS77
	/	/		Različna stališča	Uporaba telefona AS35
	/	/		Družinsko življenje	Skupno gibanje AS61
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	Ustrezno reševanje	S pogovorom AO66 Pogovor z obema staršema AS67		/	/
	/	/		Neustrezno reševanje	Z vpitjem AS72, 76

	/	/		Umiritev	Z umikom AS73, 75 Potreben čas AS74
	/	/		Splošno	Različni pristopi AS36 Odvisno od situacije AS71, 80 Odvisno od razpoloženja AS79, 81
	/	/		pravila	Preizkušanje meja AS37
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Ne pove	Simpatija AS47 Občutki AS48
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno AO17	Izrazita mnenje AS32	/	Pomembno AS29
Kategorija	Mnenje staršev			Mnenje staršev	
Podkategorija	Pomembno v situacijah	Pomembno odvisno od situacije AO10 Pomembno pri meni pomembnih temah AO11 Ne pomembnost mnenja glede izbire srednje šole AO13 Pomembno na področju ocen AO16		Pomembno v situacijah	Pomembno na področju zdravja AS22
	Pomembno zaradi vloge	Pomembno, da izrazita mnenje AO14		/	/
	/	/		Upoštevanje	Upoštevanje AS20
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	Dogovor s starši			Dogovor s starši	Večkratno opozarjanje AS14, 25 Osmislit skrb staršev AS15, 23 Pomemben pogovor AS30

	Prepuščanje odločitev	Prepuščanje odločitve otroku glede izbire šole AO12		Prepuščanje odločitev	Ne možnost stalnega nadzora AS95 Naučiti se prepuščati AS96
	Se odloča sam	Preferiram svoje želje pred starševskimi AO15 Pretehtati uporabnost nasveta AO19, 20, 21		Se odloča sam	Sprejemanje otrokove odločitve AS33 Zaupanje da sprejme dobre odločitve AS31
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	/	/		odnosi	Odnos do nasprotnega spola AS16
	/	/		Način življenja	Oblačenje AS13 Zdravje AS21 Žensko zdravje AS24
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	Prosti čas	Lastni interesi AO32 Hobiji AO41, 42 Izbira knjig AO43		/	/
	/	/		Skrb zase	Oblačenje AS12 Prehrana AS10 Priprava hrane AS11
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Pozitivno	Občutek samostojnosti AO44 Občutek večje samozavesti AO45 Samozadostnost AO46 Prepričanost vase AO47		Dobro	Dobro AS26
	/	/		Slabo	Težje pri prvem otroku AS27
	/	/		Vloga starša	Odvisno od situacije AS34
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sorojenci			Sorojenci	

Podkategorija	Odnos	Iskanje nasveta pri bratu AO22,35 Brat pomemben poleg mame AO24 Povezanost z bratom AO23		Odnos	Kot prednost AS49
	Pogovor	Pogovor o osebnih stvareh AO38 Obojestransko zaupanje AO39 Deljenje osebnih izkušenj AO40		Odnos	Zaupanje AS50
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno bratovo mnenje AO34	Navezava na kategorijo sorojenci	/	/
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	/	/		Doživljanje	Previdnost AS92, 94 Ne zaupanje AS93 Izkušnje starejših prijateljic AS17 Širok krog AS18 Vpliv na mnenje AS19 Lažje zaupa kot staršem AS52 Zaupanje AS89, 91,
Kategorija	Stari starši			Stari starši	Zaupanje AS88
Kategorija	Starši	/		Starši	Oče AS84
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev AO 36	Navezava na kategorijo starši		
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	Konkretna oseba AO68		Poznavanje šolske svetovalne službe	/
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Organizacija pouka AO70) Pomoč glede šolanja AO73 Izbira šole AO75, AO76, AO77		Dobljena pomoč	Izbira šole AS105

	Ne iskanje pomoči	/		Ne iskanje pomoči	Ne želja AS98
Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Koristno AO78 Dobra pomoč AO79		Pomoč (+/-)	Zanimivo AS108 Dobra pomoč AS106
	Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Opažen trud (AO74)		Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Nezaupanje AS113 Nefleksibilnost (AS97) Materialnost (AS99) Iščejo le napake (AS101) Dvom v moško figuro (AS103) Občutek nerazumevanja (AS100) Na voljo (AS107)
	/	/		Prostor za spremembe	Novosti dobrodošle AS102 Pomembna volja AS104 Odvisno od osebnostnih lastnosti AS109 Želja po praktičnosti AS111 Želja biti slišan AS112 Potreben nadzor AS114 Potreben humor AS110

BO in BS (sin in mama)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z mamo			Odnos s sinom	
Podkategorija	Osebnostne lastnosti	Bolj prilagodljiva BO23		/	/
				Kakovost odnosa	Dober BS1 Spreminjajoč BS3
Kategorija	Odnos z obema			Odnos s sinom	
Podkategorija	Pogovor	Pogovor o medosebnih odnosih BO31			

	Konflikti	Pogosti prepiri BO1		Konflikti	Občasna nesoglasja BS2
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	/	/		Osebnost	Želja po popolnosti BS10
	/	/		Konkretna situacija	Več šolskih obveznosti BS21 Premalo skupno preživetega časa BS22
				Družinske vloge	Najstarejši otrok BS13
Kategorija	Želja po spremembah			Želja po spremembah	
Podkategorija	Bolj odprt odnos	Več skupno preživetega časa BO92 Bolj spoštljiv odnos BO3		Bolj odprt odnos	Pogovor o doživljanju BS23
	Manj nadzora	Manj nadzora BO68			
	vzajemnost	Zavedanje prispevka vsakega BO93			
Kategorija	Vzrok konfliktov			Vzrok konfliktov	
Podkategorija	Različna stališča	Drugačno razmišljanje BO13 Neujemanje mnenj staršev BO60 Ne všečna rešitev (BO25)		/	/
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	/	/		Ustrezno reševanje	S pogovorom BS26
	Neustrezno reševanje	Zavedanje neustreznega reševanja konfliktov BO95 Z vpitjem BO94			
	/	/		Umiritev	Z umikom BS25
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Pove	Pove vse BS17

				Ne pove	Odnosi z vrstniki BS18
				Vzrok da ne pove	Ni pomembno (BS19)
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja, staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno BO5		/	Ceni BS14
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	Dogovor s starši	Želja po kompromisu BO5 V korist vseh udeležениh BO62 Izbrati srednjo pot BO29		/	/
	Prepuščanje odločitev	Prepuščanje samostojnega dela za šolo BO24, 70		Prepuščanje odločitev	Prepuščanje samostojnega dela za šolo BS7
	Se ne odloča sam	Starši ne pustijo samostojnega odločanja BO51		Se ne odloča sam	Še ne sprejema pomembnih odločitev BS15
	Se odloča sam	Ima zadnjo besedo BO50 Nestrinjanje glede odločitev BO52		/	/
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Splošno	Pomembna odločitev BO9, BO49 Reševanje težav BO61 Odločitve za prihodnost BO7		/	/
	Šola	Izbira šole BO8, 46		Šola	Izbira šole BS16
	Način življenja	Oblačenje BO37		/	/
	/			Prosti čas	Organizacija časa BS9
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	

Podkategorija	Splošno	Ne pomembne odločitve BO47 Odločitve brez trajnih posledic BO48		/	/
	Prosti čas	Hobiji BO76		/	/
	/	/		Skrb zase	Oblačenje BS8
	/	/		šola	Šolsko delo BS6
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	/	/		Dobro	Dobro BS11
	Negativno	Stresno BO56 Strah pred napačno odločitvijo BO57		/	/
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	Doživljanje	Ne zaupanje BO44 Brez občutka za druge BO45		Doživljanje	Ne zaupanje BS29 Ne obremenjenost BS20
	Pogovor	Ne iskanje pomoči BO43		/	/
Kategorija	Učitelji	Pogovor na pobudo učitelja BO39 Ne pričakuje pomoči BO40 Slabe izkušnje BO103 Ne ustrezna pomoč BO104		/	/
Kategorija	Stari starši	Občasno iskanje nasveta BO41			
Kategorija	Župnik	Občasno iskanje nasveta BO42 Zunanji opazovalec BO54			
Kategorija	/	/		Starši	Oče BS28 Mama BS27
Kategorija	Pomembnost mnenja	Ne iskanje nasveta izven družine BO38	Navezava na kategorijo starši	/	/

Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	Pozna BO96 Enačenje učiteljev in šolske svetovalne službe BO105 Ne ve kaj lahko ponudi BO98		Poznavanje šolske svetovalne službe	Brez izkušenj BS30, 33 Prvi kontakt v primeru stiske BS34
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Nadarjenost BO107 Podaljšano bivanje BO109		/	/
	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči BO99 Sram BO100 Nezaupanje v šolske delavce BO101 Dvom v učinkovito pomoč BO102		Ne iskanje pomoči	Ni učnih težav BS31 Ni vedenjskih težav BS32 Strah BS36
Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Ne razmišljanje BO97 Ne ustrezna pomoč BO106 Želja po ne potrebi tovrstne pomoči BO108 Nepomembni pogovori BO110		/	/
	/	/		Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Prisotnost kot prednost (BS38)

CO in CS (sin in mama)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z obema			Odnos s sinom	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Enakovreden odnos CO4 Dober CO1		Kakovost odnosa	Nežnost CS5 Strpnost CS6 Spreminjajoč CS8
	Pogovor	Pogovor o vsem CO2		Pogovor	Ceni vsak pogovor CS33 Usmerjanje CS1 Nadzor CS2
	Konflikti	Brez preprirov CO3		/	/

	/	/		Osebnostne lastnosti	Strogost CS3 Vztrajnost CS4 Zaprta vase CS32
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	/	/		Osebnost	Odprtost CS26
	/	/		Demografske značilnosti	Spol CS31
	/	/		Razvojne značilnosti	Vsako obdobje posebno zase CS9 Odraščanje CS7, 34
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Brez sprememb	Brez želja CO35 V redu kot je CO36		/	/
	/	/		Bolj odprt odnos	Več pogovorov CS36 pogovor o odnosih z vrstniki, sošolci, prijatelji CS39 Večja odprtost do staršev CS38
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	Ustrezno reševanje	S pogovorom CO37 Pogovor z obema staršema CO38		Ustrezno reševanje	S pogovorom CS40
	/	/		Kaznovanje	Ne učinkovitost kaznovanja CS41
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	Pove	Pove vse CO33		/	/
	Ne pove	Slabe ocene CO34		/	/
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev da se otrok obrne nanj	

Podkategorija	Splošno	Pomembno CO5		/	Pomembno CS24 Želja po posvetovanju CS25 Pripravljena pomagati CS28
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	/	/		Prepuščanje odločitev	Prepuščanje odločitev otroku CS27 Učenje iz napak CS44
	/	/		Se ne odloča sam	Ne prepuščanje odločitev glede financ CS17
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Splošno	Praktične stvari CO8			Reševanje težav CS30 Vsa področja CS29
	/	/		Način življenja	Finance CS16
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	/	/		Splošno	Vse odločitve CS12
	Prosti čas	Izbira glasbe CO24 Izbira prijateljev CO25		Prosti čas	Hobiji CS13 Upravljanje s prostim časom CS15
	Skrb zase	Oblačenje CO22 Prehrana CO23		/	/
	/	/		Šola	Šolsko delo CS14
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Pozitivno	Občutek samostojnosti CO27 Dobro CO26		Slabo	Težko CS20
	/	/		Vloga starša	Ne oviranje CS19 Fokus drugam CS21

					Gradnja partnerskega odnosa CS22 Delo na sebi CS23
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija				Doživljanje	Zaupanje CS45, 46
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev CO18, 20 Ne pomembno mnenje drugih CO19		/	/
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	Pozna CO39			Brez izkušenj CS47
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	/	/		Dobljena pomoč	Izbira šole CS51
	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči CO40		Ne iskanje pomoči	Ni potrebe CS48
	/	/		Koristnost	Odvisno od stiske CS49 Odvisno od podpore doma CS50, 52

DO in DS (hči in mama)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z mamo			Odnos s hčerko	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Večje zaupanje DO4 Zelo dober DO1 Povezanost DO25		Kakovost odnosa	Zaupanje DS10 Lep DS1 Razumevanj DS2 Spoštovanje DS4 Občudovanje DS5 Prijateljstvo DS8

					Nudenje podpore DS21 Dober DS35 Iskrenost Ds36
	Pogovor	pogovor o skupnih interesih DO2 deljenje nasvetov DO5		Pogovor	Pogovori DS9
	Osebnostne lastnosti	Spoznavanje kot osebe DO6		/	/
Kategorija	Odnos z obema			/	/
Podkategorija	Kakovost odnosa	Zaupanje DO61			
	pogovor	Deljenje izkušenj DO20		/	/
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	Osebnost	Zgovornost otroka DO80		/	/
	Demografske značilnosti	Ujemanje po spolu DO26		/	/
	Razvojne značilnosti	Odraslost otroka DO3		Razvojne značilnosti	Odraščanje DS12
	Konkretna situacija	Razpoloženje DO81		/	/
	Družinske vloge	Več otrok v družini DO83 Odsotnost očeta DO8, 24		Družinske vloge	Odsotnost očeta DS52, 53 Pomembna vloga obeh staršev DS54
	/	/		Medosebni odnosi	Gradnja zaupanja DS32 Pogovor DS33 Pomembno delo na odnosu DS34
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Brez sprememb	Brez želja DO95 V redu kot je DO96		Brez sprememb	Brez želja DS37
Kategorija	Vzrok konfliktov			Vzrok konfliktov	
Podkategorija	Splošno	Ni veliko konfliktov DO98 Razpoloženje DO89, DO99		/	/
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	Ustrezno reševanje	S pogovorom DO100		Ustrezno reševanje	S pogovorom DS38

		Z opravičilom DO101			
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Pove	Pove vse DS29
	/	/		Ne pove	Občutki DS31
	/	/		Vzrok, da ne pove	Ni pomembno DS30
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno DO12		/	/
	Pomembno v situacijah	Pomembno pri podobnem razmišljanju DO27 Pomembno če je staršem pomembno DO28		/	/
	Pomembno zaradi vloge	Pomembno kljub nestrinjanju DO13		/	/
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	/	/		Dogovor s starši	Pomemben pogovor DS27
	Prepuščanje odločitev	Večinoma samostojno DO53		Prepuščanje odločitev	Prepuščanje odločitev otroku DS17, 28
	Se ne odloča sam	Zavedanje nesamostojnosti DO55		/	/
	Se odloča sam	Starše le obvešča DO60		/	/
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Splošno	Vsakdanje a obenem pomembne stvari DO78 Vsakodnevne stvari DO69		/	/
	Šola	Izbira šole DO72 Šola DO21,71		/	/
	Odnosi	Vprašanja o družbi DO17, 75 Odnosi z vrstniki, prijatelji DO18 Odnosi DO76		Odnosi	Odnosi z vrstniki, prijatelji DS26

	Način življenja	Osebnе težave DO22 Prehrana DO70 Opravljanje izpita za avto DO73 Zdravo življenje DO77		Način življenja	Osebnе težave DS25
	Prosti čas	Organizacija počitnic DO74		/	/
Kategorija	Odvisnost od staršev	/		Odvisnost od staršev	finančna podpora DS22
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	/	/		Splošno	Vse odločitve DS16
	Prosti čas	Hobiji DO57 Upravljanje s prostim časom DO56		/	/
	Skrb zase	Organizacija časa DO 58		/	/
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Pozitivno	Občutek samostojnosti DO63 Dobro DO62 Zaupanje staršev DO64		Dobro	Olajšanje DS23 S ponosom DS24
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	/	/		Doživljanje	Zaupanje DS39
	Pogovor	Iskanje nasveta DO68		/	/
Kategorija	Vera	Pogovor z Bogom DO65		/	/
Kategorija	Jaz	Zaupanje vase DO66		/	/
Kategorija	/	/		Strici, tete	Zaupanje DS40
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev DO49 Pomembno mnenje bližnjih DO50 Najbolj pomembno mnenje prijateljev DO48			

		Pomembno mnenje okolja DO14, 47			
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Kazen DO104		/	/
	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči DO103, 107 Prisotna želja po pogovoru DO108 Zadostna podpora drugje DO110		/	/
	/	/		Koristnost	Iskanje pomoči pri sodelavkah DS47
Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Vzgojno DO105		Pomoč (+/-)	Koristno DS48 Ne uporabnost DS49 Ne ustrezna pomoč DS51, 58
	Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	nezainteresiranost DO109		Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Občutek nerazumevanja DS42, 44, 50, 55 Nazadnjaški DS43 Prevelika objektivnost DS45 Ni individualnega pristopa DS46 Posploševanje DS56

EO in ES (sin in mama)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	odnos z obema			Odnos s sinom	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Spreminjajoč EO1 Dober ob istem mišljenju EO2 Deležen potrebne podpore EO6 Zaupanje EO7		Kakovost odnosa	Dober ES1 Spreminjajoč ES2
Kategorija	Odnos z mamo			/	/

Podkategorija	Kakovost odnosa	Nadzor nad šolo EO14		/	/
Kategorija	Odnos z očetom				
Podkategorija	Kakovost odnosa	Večje razumevanje EO8		/	/
	Osebnostne lastnosti	Manj siten EO13		/	/
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	/			Razvojne značilnosti	Odraščanje ES3, 17
	Konkretna situacija	Razpoloženje EO31, 32,33 Tema pogovora EO34			
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Manj nadzora	Manj nadzora na področju šole EO38		Manj nadzora	Večja šolska samostojnost ES20
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	/	/		Ustrezno reševanje	S pogovorom ES21
	Neustrezno reševanje	Ne reševanje EO39 Lenoba EO40		/	/
	/	/		Kaznovanje	Z omejevanjem telefona ES22
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija				Ne pove	Odnosi z vrstniki ES15
				Vzrok, da ne pove	Ne potreba po pogovoru ES16
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno EO9		/	Pomembno ES12
	Pomembno v situacijah	Pomembno pri podobnem razmišljanju EO16			

	Pomembno zaradi vloge	Pomembno ker me najboljše poznata EO10 Dober občutek po posvetovanju EO26			
	Upoštevanje	Delno upoštevanje EO15			
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Šola	Kdaj zjutraj vstati EO11		Šola	Izbira šole ES13
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	/	/		Prosti čas	Hobiji ES6 Izbira prijateljev ES5
	Šola	Odhod v šolo EO27		Šola	Nesamostojnost pri šoli ES7 Potrebno usmerjanje na šolskem področju ES8 Potrebno spodbujanje na šolskem področju ES9 Potrebno sodelovanje na šolskem področju ES10
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Pozitivno	Dobro EO28		Slabo	Slaba izkušnja ES11
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	/	/		Doživljanje	Zaupanje ES23
	Skupne dejavnosti	Skupno preživljanje časa EO23 Skupna pot v šolo EO24		/	/
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev EO22,25			

Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	Pozna EO41		Poznavanje šolske svetovalne službe	Brez izkušenj ES25,26
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči EO42		Ne iskanje pomoči	Ni potrebe ES27

FO in FS (hči in mama)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLAODSTNIKI					
Kategorija	Odnos z mamo			Odnos s hčerko	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Razumevanje FO24		Kakovost odnosa	Dober FS1 Skupno preživljanje časa FS2, 21,22 Skupni interesi FS3
Kategorija	Odnos z obema			/	/
Podkategorija	Kakovost odnosa	Enakovreden odnos FO3 Dober FO1 Skupno preživljanje časa FO2		/	/
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	Demografske značilnosti	Ujemanje po spolu FO12		/	
	/	/		Razvojne značilnosti	Odraščanje FS4
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	/	/		Brez sprememb	Ohranjanje odnosa FS23
	Vzajemnost	Več potrpljenja FO37		/	/
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	/	/		Ustrezno reševanje	S pogovorom FS24
	Neustrezno reševanje	Z vpitjem FO38		/	/
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Ne pove	Simpatije FS16

	/	/		Vzrok, da ne pove	Niso teme za odrasle FS17
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno FO4		/	Pomembno FS13 Občutek zaupanja FS14
	Pomembno v situacijah	Pomembno odvisno od razpoložanja FO15 Pomembno pri meni pomembnih temah FO13,14		/	/
	Pomembno zaradi vloge	Dobro vpliva na odločitve FO5		/	/
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	/	/		Se odloča sam	Zaupanje da sprejema dobre odločitve FS9
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Splošno	Vsa področja FO6		/	/
	Šola	Izbira šole FO32 Šola FO7		Šola	Izbira šole FS15
	Način življenja	Oblačenje FO10		Način življenja	Oblačenje FS10
	Prosti čas	Hobiji FO8		/	/
Kategorija	Odvisnost od staršev	Finančna podpora FO9		Odvisnost od staršev	/
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	Prosti čas	Izbira prijateljev FO25 Upravljanje s prostim časom FO26		/	/
	/	/		Šola	Šolsko delo FS8

Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Pozitivno	Dobro FO27		Dobro	Dobro FS11 Dobro za prihodnost FS12
	Negativno	Strah pred napačno odločitvijo FO29 Prestrašeno FO28			
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	/	/		Doživljanje	Zaupanje FS25
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje družine FO22 Najbolj pomembno mamino mnenje FO23 Ne iskanje nasveta izven družine FO21		/	/
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	Pozna FO39		Poznavanje šolske svetovalne službe	Brez izkušenj FS27
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Osebnе težave FO41		/	/
	/	/		Koristnost	Velika stiska FS28 Pripravljenost otroka FS29
Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Dobra pomoč FO43		Pomoč (+/-)	Primeren prostor FS30

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z očetom			Odnos s sinom	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Večje razumevanje GO10 Večje zaupanje GO11		Kakovost odnosa	Sproščen GS1 Skupni interesi GS2, 13
	Osebnostne lastnosti	Bolj odprt GO1, 9		/	/
Kategorija	Odnos z mamo				
Podkategorija	Kakovost odnosa	Razumevanje GO3 Manj razumevajoča od očeta GO4		/	/
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	Demografske značilnosti	Ujemanje po spolu GO2		/	/
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Bolj odprt odnos	Večja sproščenost GO37 Prijateljski odnos GO36		Bolj odprt odnos	Več skupno preživetega časa GS17,18
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	/	/		Ustrezno reševanje	S pogovorom GS19
	Neustrezno reševanje	Ne reševanje GO38		/	/
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Ne pove	Osebnostne težave GS14
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Nepomembno GO12 Pomembno bolj kot si misli GO5		/	Pomembno GS11

Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	/	/		Splošno	Odločitve za prihodnost GS8
	Način življenja	Priprava hrane GO7		/	/
	/	/		Prosti čas	Hobiji GS12
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	Splošno	Vse odločitve GO25		/	/
	Prosti čas	Hobiji GO26		Prosti čas	Hobiji GS4 Upravljanje s prostim časom GS6
	Skrb zase	Prehrana GO27		Skrb zase	Vožnja GS5
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Pozitivno	Dobro GO28		Dobro	Dobro GS9 Dobro za prihodnost GS10
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	/	/		Doživljanje	Zaupanje GS20
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje prijateljev GO22 Najbolj pomembno lastno mnenje GO23 Ne pomembno mnenje drugih GO24			
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	Pozna GO39		Poznavanje šolske svetovalne službe	Brez izkušenj GS23
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči GO40		/	/

Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	/	/		Pomoč (+/-)	Želja po ne potrebi tovrstne pomoči GS25

HO in HS (hči in oče)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z očetom			Odnos s hčerko	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Sproščenost HO6 Prisluhne HO77		Kakovost odnosa	Spreminjajoče HS1 Ne vsiljevanje HS5
	pogovor	Pogovor o šoli HO7, 24		pogovor	Pogovori HS24
	Osebnostne lastnosti	Za hece HO5 Logično razmišljanje HO10 Trezno razmišljanje HO11 Logistika HO25 Praktičnost HO26 Oče bolj mirno odreagira HO48		/	/
Kategorija	Odnos z obema			/	/
Podkategorija	Kakovost odnosa	Premalo skupno preživetega časa HO1 Brat v ospredju HO2			
Kategorija	Odnos z mamo			Odnos z mamo	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Večje zaupanje HO3		Kakovost odnosa	Večje zaupanje HS53
	pogovor	Ne pogovor o šoli HO8 Več pogovorov HO4 Pogovor o občutkih HO23 Deljenje nasvetov HO12 Iskanje nasveta glede odraščanja HO22		/	/

Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	/	/		Demografske značilnosti	Ujemanje po spolu HS54 Starost HS12
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	/	/		Brez sprememb	Brez želja HS57 Ohranjanje odnosa HS46
	Bolj odprt odnos	Večja odprtost do staršev HO83		Bolj odprt odnos	Več pogovorov HS56 Zaznati težave HS47
	Vzajemnost	Mama bolj optimistična HO84 Manj konfliktov HO85		/	/
Kategorija	Vzrok konfliktov			Vzrok konfliktov	
Podkategorija	/	/		Različna stališča	Drugačno razmišljanje HS63
	/	/		Družinsko življenje	Avtoriteta starša HS45
	/	/		Način življenja otroka	Urnik spanja HS62
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	/	/		Splošno	Različni pristopi HS59 Odvisno od situacije HS58 Včasih nič ne pomaga HS66
	Ustrezno reševanje	S pogovorom HO88		/	/
	/	/		Neustrezno reševanje	Jeza HS60, 64 S prepričevanjem HS61
	/	/		Umiritev	Mirno HS65
	Iskanje rešitev	Sprotno reševanje HO86 Iskanje skupnega HO87			

		Oče »mirovni posrednik« HO89 Oče bolj razumski HO90			
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Pove	Upanje po ne zadržkih HS7 Ima splošen vtis HS10
	/	/		Ne pove	Občutki HS48 Ne deljenje vsega HS11, 52
	Vzrok da ne pove	Občutek, da nima nič za deliti HO66 Ne potreba po pogovoru HO67 Težko govori o določenih stvareh HO81		/	/
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno HO13,16	Izrazita mnenje HS32	/	Želja po posvetovanju HS37
	Pomembno v situacijah	Pomembno pri podobnem razmišljanju HO27 Pomembno ko sam ne ve kaj storiti HO28		/	/
	Upoštevanje	Razmišljanje s svojo glavo HO15 Ne omejevanje HO14		/	/
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	Dogovor s starši	Pomemben pogovor HO60		Dogovor s starši	V ospredju pogovor in ne nadzor HS34 Vsako področje težko in lahko obenem HS19, 29 Ne prepričevanje HS33

					Občasno prepričevanje HS35 Ne uveljavljanje avtoritete HS36
	Prepuščanje odločitev	Prepuščanje odločitev o preživljanju časa HO59		Prepuščanje odločitev	Prepuščanje odločitve otroku glede izbire šole HS30 Lažje prepuščanje ob poznavanju skupine HS44
	Se ne odloča sam	Se težko sam odloča HO17		/	/
Kategorija	Iskanje nasveta (pri starših)			Iskanje nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Splošno	Vsakodnevne stvari HO18		Splošno	Pomembna odločitev HS20 Vsa področja HS23
	Šola	Izbira šole HO20 Izbira prevoznega sredstva HO21		Šola	Izbira šole HS31
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	Splošno	Ne pomembne odločitve HO53		Splošno	Ne pomembne odločitve HS21 Vsakdanje odločitve HS22
	Prosti čas	Hobiji HO58 Objave na socialnih omrežjih HO56		/	/
	Skrb zase	Prehrana HO54 Upravljanje z lastnim denarjem HO57 Bujenje HO55		/	/
	Šola	Izbira šole HO19		/	/
Kategorija	občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Običajnost	Ne razmišljanje HO61 Naravno HO62,63		Dobro	Logičen potek HS15,17 Z veseljem HS40 Dobrodošlo HS42

					V skladu s pričakovanji HS43
	/	/		Slabo	Težko HS41
	/	/		Vloga starša	Dati občutek sprejetosti HS18 Dolžnost prepoznati svojo vlogo HS38
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sorojenci			Sorojenci	
Podkategorija	/	/		Odnos	Zaupanje HS67 Zaveznika HS68
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	Doživljanje	Odprti odnosi HO30 Šolska uspešnost HO50 Prijetni HO51 Potreba po pripadnosti HO52		Doživljanje	Zaupanje HS69
Kategorija	/	/		Birmanska botra	Pogovor HS70
Kategorija	/	/		Prostočasne skupine	Verouk (HS71) Dekliška skupina (HS72)
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje sošolcev HO49		/	/
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	/		Poznavanje šolske svetovalne službe	Ne ve kaj lahko ponudi HS79 Brez izkušenj HS73, 77
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Izbira šole HO93 Nadarjenost HO92 Deležna pogovorov HO94		Dobljena pomoč	Predstavljanje poklicev HS74 Pogovor HS78
	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči HO91, 97		/	/

Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Nič posebnega HO95 Ne najbolj primeren prostor HO100		/	/
	Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Nezaupanje HO98 Nepoznavanje svetovalke HO99 Prijetna HO96		/	/
	/	/		Prostor za spremembe	Odvisno od osebnostnih lastnosti HS75 Preveč otrok na enega svetovalca HS80 Potreben občutek HS76

IO in IS (sin in oče)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z očetom			Odnos s sinom	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Sproščenost IO5 Podobni interesi IO32		Kakovost odnosa	Spreminjajoč IS1, 5 Potreba po previdnosti IS3 Potreba po umirjenosti IS4 Z veseljem v podporo IS29 Občutek podpore IS59 Skupni interesi IS27
	Pogovor	Pogovor o strojništvu IO2		/	/
	/	/		Osebnostne lastnosti	Zavedanje svoje popustljivosti IS76
	/	/		Konflikti	Napetosti v odnosu IS2
Kategorija	Odnos z obema			/	/
Podkategorija	Pogovor	Pogovor o tehničnih stvareh IO1			
Kategorija	Odnos z mamo			/	/
Podkategorija	Kakovost odnosa	Nadzor nad šolo IO6			

	Pogovor	Ne pogovor o strojništvu IO3 Pogovor o šoli IO4 Pogovor o glasbeni šoli IO34			
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	Konkretna situacija	Podobno mnenje IO66		/	/
	Vedenje staršev	Bolezen IO15		/	/
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Brez sprememb	V redu kot je IO68		/	/
	Bolj odprt odnos	Več skupno preživetega časa IO69			Več skupno preživetega časa IS63 Pogovor o doživljanju IS57 Več zaupanja z namenom podpore IS58 Večja odprtost do staršev IS62
	/	/		Vzajemnost	Sprejemanje neuspeha IS56
Kategorija	Vzrok konfliktov			Vzrok konfliktov	
Podkategorija	Splošno	Ni veliko konfliktov IO67, 75		Splošno	Malenkosti IS78
	Družinsko življenje	Življenje v družini IO78		Družinsko življenje	Gospodinjska opravila IS83
	Način življenja otroka	Skrb za higieno IO76, 77		Način življenja otroka	Organizacija časa IS80 Šolsko delo IS82 Opravljanje obveznosti IS81 Skrb za higieno IS79
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	/	/		Splošno	Odvisno od razpoloženja IS66
	/	/		Ustrezno reševanje	S pogovorom IS69

	Neustrezno reševanje	Jeza IO70		Neustrezno reševanje	Velik prepir IS65
	Umiritev	Branje kot način umirjanja IO72 Potreben čas IO73, 74 Z umikom IO71			Umiritev IS67, 68
	/	/		Iskanje rešitve	Iskanje skupnega IS72 Izražanje mnenja IS71 Prisluhniti vsakemu IS73
	/	/		Pravila	Postavljanje pravil IS70 Prilagajanje pravil IS74 Vzgoja odgovornosti IS75
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Ne pove	Simpatije IS47 Občutki IS60 Telesni razvoj IS48, 49
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno IO7	Izrazita mnenje IS45	/	Ceni IS40 Želja po posvetovanju IS31 Vesetje IS28, 39
	Pomembno v situacijah	Pomembno odvisno od situacije Pomembno pri podobnem razmišljanju IO21 Pomembno pri izbiri srednje šola IO46		/	/
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	/	/		Dogovor s starši	Pomemben pogovor IS51 Podpora IS44
	Se odloča sam	Sprejemanje otrokove odločitve IO65		Se odloča sam	Ne opazi zaradi samoumevnosti IS16

		Ni veliko odločitev IO11			
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Splošno	Vsakodnevne stvari IO16 Pomembna odločitev IO17		/	/
	Šola	Prevoz v šolo IO10			Izbira šole IS25, 50 Šola IS23
	/	/		Prosti čas	Hobiji IS26 Organizacija časa IS18, 19
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	Splošno	Vsakdanje odločitve IO51		Splošno	Odgovornost do svojih zadolžitev IS14 Samostojnost odvisna od vztrajnosti družine IS84 Ne samostojnost IS15
	/	/		Prosti čas	Upravljanje s prostim časom IS53
	/	/		Skrb zase	Soočanje z občutki IS61
	Šola	Šolsko delo IO48		Šola	Šolsko delo IS20, 21
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Običajnost	Nič posebnega IO53 Samoumevnost odločanja IO54		Dobro	Z veseljem IS32, 38 Dobrodošlo IS35 V skladu s pričakovanji IS37 zadovoljstvo IS43 lažje zaradi prejšnjih izkušenj IS33
	/	/		Slabo	Naporno IS34 pripravljenost na večjo stopnjo samostojnosti IS41

	/	/		Vloga starša	Spodbujanje samostojnosti IS30, 36
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sorojenci			Sorojenci	
Podkategorija	Odnos	Podobni interesi IO36		Odnos	Zaupanje IS85 Vzor IS86
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	Doživljanje	Sošolci poznajo dogajanje IO23		Doživljanje	Zaupanje IS87 Spreminjajoč odnos IS96
	Pogovor	Ne pogovor o osebnih težavah IO39 Pogovor o šoli IO40 Pogovor o hobijih IO41 Pogovor o tehničnih stvareh IO42		/	/
Kategorija	Učitelji	/		Učitelji	Vzor IS88 Posredno posvetovanje IS89 Spodbujanje rasti IS99
Kategorija	Župnik	/		Župnik	Vzor IS90
Kategorija	Strici, tete	Pogovor o izbiri srednje šole IO47		Strici, tete	Dober odnos IS91
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev IO44 Najbolj pomembno lastno mnenje IO45 Odvisno od področja IO43		/	/
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Izbira šole IO80 Sestra šolska svetovalna delavka IO79 Spodbuda staršev IO81		Dobljena pomoč	Izbira šole IS101 Nadarjenost IS98, 100

	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči IO83 Zadostna podpora drugje IO86 Iskanje pomoči doma IO84		/	/
Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	/	/		Pomoč (+/-)	Dobrodošlo zunanje mnenje IS102, 103 Primeren prostor IS105, 112
	/	/		Prostor za spremembe	Odvisno od osebnostnih lastnosti IS108 Pomembna vključenost staršev ISS111 Potrebna gradnja odnosa IS114 Preveč otrok na enega svetovalca IS113 Potreben občutek IS106, 107, 109,110

JO in JS (hči in oče)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z obema			Odnos s hčerko	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Dober JO1		Kakovost odnosa	Spreminjajoče JS5 Dober JS1
	Konflikti	Občasni prepiri JO2		Konflikti	Občasni prepiri JS2
	Odnos z mamo			/	/
	Kakovost odnosa	Razumevanje JO4 Bolj razumevajoča od očeta JO10			
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	Demografske značilnosti	ujemanje po spolu JO5		Demografske značilnosti	Starost JS16
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Brez sprememb	V redu kot je JO39		/	/

	Bolj odprt odnos	Več razumevanja JO38		Bolj odprt odnos	Več skupno preživetega časa JS18
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	Ustrezno reševanje	S pogovorom JO40		Ustrezno reševanje	S pogovorom JS19
	Iskanje rešitev	Sprotno reševanje JO3		Iskanje rešitev	Sprotno reševanje JS4 Iskanje skupnega JS20
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Pove	Pove vse JS15
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno JO6		/	Občutek zaupanja JS13
	Pomembno v situacijah	Pomembno pri podobnem razmišljanju JO12		/	/
	Upoštevanje	Skuša upoštevati		/	/
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	Se odloča sam	Sprejemanje otrokove odločitve JO26		/	/
Kategorija	Iskanje nasveta (pri starših)			Iskanje nasveta (pri starših)	/
Podkategorija	Šola	Izbira šole JO8		Šola	Izbira šole JS14 Izbira poklica JS9
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	Splošno	Samostojno reševanje težav JO27		/	/
	/	/		Prosti čas	Upravljanje s prostim časom JS8
	Skrb zase	Oblačenje JO24		/	/
	Šola	Šolsko delo JO23		/	/

Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokova samostojnosti	
Podkategorija	Pozitivno	Dobro JO25		Dobro	Dobro JS11 Logičen potek JS12
Tema: POMEMBNI DRUGI					
Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	Doživljanje	Me najbolj razumejo JO20		Doživljanje	Zaupanje JS21
	/	/		Skupne dejavnosti	Skupno preživljanje časa JS23
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev JO21		/	/
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	Pozna JO41		Poznavanje šolske svetovalne službe	Reševanje šolskih težav JS31
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Izbira šole JO42, 43		/	/
	Ne iskanje pomoči	Ni potrebe JO45		Ne iskanje pomoči	Ni potrebe JS25 Ni vedenjskih težav JS26
Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Koristno JO46		Pomoč (+/-)	Koristno JS28 Dobra pomoč JS24 Primeren prostor JS27,30

KO in KS (hči in mama)

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI					
Kategorija	Odnos z mamo			Odnos s hčerko	
Podkategorija	Kakovost odnosa	Zelo dober KO2 Prijateljski odnos KO6 Skupno preživljanje časa KO4		Kakovost odnosa	Spreminjajoče KS3 Prijateljstvo KS2 Nudenje podpore KS4, 12 Tesen KS1

	Pogovor	Pogovor o simpatijah KO5		/	/
	Osebnostne lastnosti	Več skupnih lastnosti KO3, KO13		/	/
Kategorija	Odnos z obema			/	/
Podkategorija	Kakovost odnosa	Dober KO1		/	/
Kategorija	Dejavniki odnosa			Dejavniki odnosa	
Podkategorija	/	/		Demografske značilnosti	Starost KS6
	/	/		Razvojne značilnosti	Odraščanje KS25
Kategorija	Želja po spremembah v odnosih			Želja po spremembah v odnosih	
Podkategorija	Brez sprememb	V redu kot je KO42		/	/
	/	/		Bolj odprt odnos	Več zaupanja KS26
Kategorija	Vzrok konfliktov			Vzrok konfliktov	
Podkategorija	Splošno	Ni veliko konfliktov KO49		/	/
	Družinsko življenje	Gospodinska opravila KO50		/	/
Kategorija	Reševanje konfliktov			Reševanje konfliktov	
Podkategorija	Ustrezno reševanje	S pogovorom KO48		Ustrezno reševanje	S pogovorom KS27
Kategorija	Prikrivanje staršem			Prikrivanje staršem	
Podkategorija	/	/		Ne pove	Odnosi z vrstniki KS23 Podrobnosti KS22 Hobiji KS24
Tema: OSAMOSVAJANJE					
Kategorija	Mnenje staršev			Želja staršev, da se otrok obrne nanj	
Podkategorija	Splošno	Pomembno KO7 Ne vsiljevanje mnenja KO11 Izrazita mnenje KO10	Izrazita mnenje KS17	/	Pomembno KS18 Pomembno zaradi starševske vloge KS19 Ceni KS20

					Občutek zaupanja KS21 Pripravljena pomagati KS10
	Pomembno v situacijah	Pomembno pri podobnem razmišljanju		/	/
Kategorija	Odločanje otroka			Odločanje otroka	
Podkategorija	/	/		Dogovor s starši	Podpora KS9
	Prepuščanje odločitev	Prepuščanje odločitev otroku glede izbire srednje šole KO28 Pustili na koncert KO46		/	/
	Se ne odloča sam	Omejevanje obiskovanja zabav KO44		/	/
	Se odloča sam	Sprejemanje otrokove odločitve KO29		/	/
Kategorija	Področja iskanja nasveta (pri starših)			Področja iskanja nasveta (pri starših)	
Podkategorija	Splošno	Glede možnosti izbire KO33		/	/
	Šola	Izbira šole KO27 Šola KO8		/	/
	Prosti čas	/		/	Zabave KS13 Pogovor o najstniških zabavah KS14 Pogovor o alkoholu, drogah KS15
Kategorija	Samostojno odločanje			Samostojno odločanje	
Podkategorija	Splošno	Ne pomembne odločitve KO26		Splošno	Večina stvari KS8
Kategorija	Občutki ob samostojnem odločanju			Sprejemanje otrokove samostojnosti	
Podkategorija	Običajnost	Nič posebnega KO30		Vloga starša	Spodbujanje samostojnosti KS16
Tema: POMEMBNI DRUGI					

Kategorija	Sošolci, vrstniki, prijatelji			Sošolci, vrstniki, prijatelji	
Podkategorija	/	/		Doživljanje	Zaupanje KS28,30
Kategorija	Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev KO22		/	/
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE					
Kategorija	Poznavanje šolske svetovalne službe	/		Poznavanje šolske svetovalne službe	Brez izkušenj KS31
Kategorija	Razlog (ne) stika			Razlog (ne) stika	
Podkategorija	Dobljena pomoč	Izbira šole KO51		/	/
	Ne iskanje pomoči	Ne iskanje pomoči KO54 Ni potrebe KO55		Ne iskanje pomoči	Ni potrebe KS32
Kategorija	Doživljanje			Doživljanje	
Podkategorija	/	/		Pomoč (+/-)	Primeren prostor KS33, 34
	Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Prijetna KO52 Odprta za pomoč KO53		/	/

9.6.2. Primerjava mladostnikov ženskega in moškega spola

Primerjava **ujemanj** in razhajanj mladostnikov glede na spol (punce (A,D,F,H,J,K) – fantje (B,C,E,G,I))

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI			
		Punce (A,D,F,H,J,K)	Fantje (B,C,E,G,I)
Kategorija: Odnos z mamo			
Podkategorija	Kakovost odnosa	Večja povezanost AO1 Večje zaupanje AO2, 4, DO4, HO3 Zelo dober DO1, KO2 Povezanost DO25 Razumevanje FO24, JO4 Bolj razumevajoča od očeta JO10 Prijateljski odnos KO6 Skupno preživljanje časa KO4	Nadzor nad šolo EO14, IO6 Razumevanje GO3 Manj razumevajoča od očeta GO4
	Pogovor	Več pogovorov AO9, HO4 Ne pogovor o šoli HO8 Pogovor o občutkih HO23	Ne pogovor o strojništvu IO3 Pogovor o šoli IO4 Pogovor o glasbeni šoli IO34

		Pogovor o skupnih interesih DO2 Pogovor o simpatijah KO5 Deljenje nasvetov DO5, HO12 Iskanje nasveta glede odraščanja HO22	
	Osebnostne lastnosti	Več skupnih lastnosti KO3, 13 Spoznavanje kot osebo DO6	Bolj prilagodljiva BO23
Kategorija: Odnos z očetom			
Podkategorija	Kakovost odnosa	Dober DO7 Je na voljo DO10 Sproščenost HO6 Prisluhne HO77 Skupno preživljanje časa DO9	Večje razumevanje EO8, GO10 Večje zaupanje GO11 Sproščenost IO5 Zanimanje za hobije BO73 Želja po širitvi obzorja BO74 Podobni interesi IO32
	pogovor	Pogovor o karieri AO6 Pogovor o šoli AO5, HO7, HO24	Pogovor o strojništvu IO2
	Osebnostne lastnosti	Iskrenost DO11 Za hece HO5 Logično razmišljanje HO9 Ima znanje HO10 Trezno razmišlja HO11 Logistika HO25 Praktičnost HO26 Oče bolj mirno odreagira HO48	Manj siten EO13 Bolj odprt GO1,9
Kategorija: Odnos z obema			
Podkategorija	Kakovost odnosa	Enakovreden odnos FO3 Zaupanje DO61 Dober FO1, JO1, KO1 Brat v ospredju HO2 Skupno preživljanje časa FO2 Premalo skupno preživetega časa HO1	Enakovreden odnos CO4 Spreminjajoč EO1 Dober ob istem mišljenju EO2 Deležen potrebne podpore EO6 Zaupanje EO7 Dober CO1 Skupno preživljanje časa EO3
	Pogovor	Deljenje izkušenj DO20	Pogovor o tehničnih stvareh IO1 Pogovor o medosebnih odnosih BO31 Pogovor o vsem CO2
	Konflikti	Občasni prepiri JO2	Pogosti prepiri BO1 Nespoštljivost BO2 Brez preprirov CO3
Kategorija: Dejavniki odnosa			
Podkategorija	Osebnost	Osebnostne lastnosti AO3 Zgovornost otroka DO80	/
	Demografske značilnosti	Ujemanje po spolu AO8, DO26, FO12, JO5	Ujemanje po spolu GO2
	Razvojne značilnosti	Odraslost otroka DO3	/
	Konkretna situacija	Razpoloženje DO82	Razpoloženje EO31, 32, 33 Tema pogovora EO34 Podobno mnenje IO66
	Družinske vloge	Več otrok v družini DO83	/

		Mami kot materinski lik AO7 Odsotnost očeta DO8, 24	
	Vedenje staršev	/	Bolezen IO15
Kategorija: Zanimanje za otrokovo življenje			
Podkategorija	Izražanje zanimanja	Starši prvi pristopijo AO48, FO30, JO31 Prva pristopi mama HO64 Prvi pristopi otrok DO79 Enakovredno pristopajo KO34 Starša izrazita svoje razmišljanje AO49	Starši prvi pristopijo CO28, GO30, IO55 Prvi pristopi otrok BO65 Odvisno od situacije kdo prvi pristopi EO30 Včasih prvi pristopili starši BO63 Otrok ne želi pogovora IO59
	Količina zanimanja	Srednje AO50, HO69 Ravno prav HO71, 74 Večje zanimanje kot včasih JO34 Se zanimata DO81, FO31, HO68, JO32 Dalj časa nič pogovorov HO65	Srednje GO35 Pogosto GO33 Ravno prav EO35 Včasih večje zanimanje BO64 Se zanimata BO67, CO29, GO32
	Področja zanimanja	Zanimanje glede hobijev KO35	Ne zanimanje glede šole BO69 Zanimanje glede odnosov z vrstniki, prijatelji, sošolci BO71 Zanimanje glede hobijev BO72 Zanimanje glede zdravja BO77 Zanimanje glede ustne higiene BO78 Nadzor nad ustno higieno BO79 Ob zaupanju manjši nadzor BO80
Kategorija: Občutki v odnosu			
Podkategorija	Pozitivno	Dobro AO51, HO70, JO35 Ne nadležno KO38 Spoštovanje DO94 Hvaležnost DO85, 97, KO39	Dobro BO85, EO4,5,36 Dobro dokler ne pretiravajo GO34 Ne nadležno IO62 Občutek samostojnosti BO83 Običajno CO31, IO57
	Negativno	Občutek nelagodnosti ob osebnih vprašanjih AO54	Potrebne več časa IO61 Občasen občutek nelagodnosti IO56
	Razumevanje	Zavedanje lastne zmotljivosti DO92 Občutek zaupanja FO33 Občutek slišnosti KO41 Razumevanje staršev DO84,91 Dobi potrebno pomoč KO37 Občutek razumevanja KO40	Občutek slišnosti IO64 Razumevanje staršev BO88,90
	Nerazumevanje	Nerazumevanje kot običajno DO88	Občutek neslišnosti BO87 Občutek nezadostne pomoči BO89 Občutek naveličanosti BO91
	Interes staršev	Dobi pozornost AO52 Starša pokažeta interes AO53, HO72,73, JO36 Pomembna otrokova sreča HO82, JO33, KO36	Starša pokažeta interes BO86, IO58,60 Pomembna otrokova sreča CO7,21
	Nadzor	Nadzor me živcira FO34 Občutek vsiljevanja mnenja FO35	Nadzor me živcira BO82 Občutek vsiljevanja hobijev BO75 Ne potreba po nadzoru BO84

		Strožji kot ostali starši KO43 Ne moti strogost KO45 Ravno prav strogi starši KO47	
	Ugodljivost staršem	Noče razočarati KO23 Želja po ugajanju KO24,25	
Kategorija: Razumevanje s strani staršev			
Podkategorija	Splošno	Občasno boljše razumevanje AO55 Občasno razhajanje v mišljenju AO56, DO90 Občasen občutek nerazumevanja AO57, DO87,93 Občasen občutek nerazumevanja pri mami HO75 Spreminjajoče FO36 Dobro DO15,86,106, JO37 Boljše od pričakovanega DO16	Dobro CO32, EO37, IO63
	Razumevanje	Občutek slišnosti na področju šole AO58 Razumevanje glede izbire srednje šole AO59 Oče razmišlja o rešitvah HO78 Oče preverja razumevanje HO80 Oče bolj mirno odreagira HO76,79	/
	Nerazumevanje	Ne razumevanje na področju odnosov s sošolkami AO60 Ne podpora na področju odnosov s sošolkami AO61 Prepričevanje v prav staršev AO62	/
Kategorija: Želja po spremembah v odnosih			
Podkategorija	Brez sprememb	Brez želja AO63,64, DO9 V redu kot je AO65, DO96, JO39, KO42	Brez želja CO35 V redu kot je CO36, IO68
	Bolj odprt odnos	Večja odprtost do staršev HO83 Več razumevanja JO38	Več skupno preživetega časa BO92, IO69 Večja sproščenost GO37 Bolj spoštljiv odnos BO3 Priateljski odnos GO36
	Manj nadzora	/	Manj nadzora BO68 Manj nadzora na področju šole EO38
	Vzajemnost	Več potrpljenja FO37 Mama bolj optimistična HO84 Manj konfliktov HO85	Zavedanje prispevka vsakega BO93
Kategorija: Vzrok konfliktov			
Podkategorija	Splošno	Ni veliko konfliktov DO98, KO49 Razpoloženje DO89,99	Ni veliko konfliktov IO67,75
	Različna stališča	/	Drugačno razmišljanje BO13

			Neujemanje mnenj staršev BO60 Ne vsečna rešitev BO25
	Družinsko življenje	Gospodinska opravila KO50	Življenje v družini IO78
	Način življenja otroka	/	Skrb za higieno IO76,77
Kategorija: Reševanje konfliktov			
Podkategorija	Ustrezno reševanje	S pogovorom AO66, DO100, HO88, JO40, KO48 Pogovor z obema staršema AO67 Z opravičilom DO101	S pogovorom CO37 Pogovor z obema staršema CO38
	Neustrezno reševanje	Z vpitjem FO38	Zavedanje neustreznega reševanja konfliktov BO95 Ne reševanje EO39, GO38 lenoba EO40 Z vpitjem BO94 Jeza IO70
	Umiritev	/	Branje kot način umirjanja IO72 Potreben čas IO73,74 Z umikom IO71
	Iskanje rešitev	sprotno reševanje HO86, JO3 Iskanje skupnega HO87 Oče »mirovni posrednik« HO89 Oče bolj razumski HO90	/
Kategorija: Prikrivanje staršem			
Podkategorija	Pove	/	Pove vse CO33
	Ne pove	/	Slabe ocene CO34
	Vzrok, da ne pove	Občutek, da nima nič za deliti HO66 Ne potreba po pogovoru HO67 Težko govori o določenih stvareh HO81	/
Tema: OSAMOSVAJANJE			
Kategorija: Mnenje staršev			
Podkategorija	Splošno	Pomembno AO17, DO12, FO4, HO13,16, JO6, KO7 Ne vsiljevanje mnenja KO11 Izrazita mnenje KO10	Pomembno BO5, CO5,12, EO9, IO7 Nepomembno GO12 Pomembno bolj kot si misli GO5 Enakovredno mnenje obeh BO35
	Pomembno v situacijah	Pomembno odvisno od situacije AO10 Pomembno odvisno od razpoloženja FO15 Pomembno pri meni pomembnih temah AO11, FO13,14 Pomembno pri podobnem razmišljanju DO27, HO27, JO12, KO14 Ne pomembnost mnenja glede izbire srednje šole AO13	Pomembno odvisno od situacije BO36, IO8,20 Pomembno pri meni pomembnih temah BO81 Pomembno pri podobnem razmišljanju BO16 EO16, IO21 Pomembno pri izbiri srednje šola IO46

		Pomembno na področju ocen AO16 Pomembno ko sam ne ve kaj storiti HO28 Pomembno, če je staršem pomembno DO28	
	Pomembno zaradi vloge	Pomembno, da izrazita mnenje AO14 Pomembno zaradi starševske vloge AO37 Pomembno kljub nestrinjanju DO13 Dobro vpliva na odločitve FO5	Pomembno ker me najboljše poznata EO10 Dober občutek po posvetovanju EO26 Dobro vpliva na odločitev BO4
	Upoštevanje	Skuša upoštevati JO11 Razmišljanje s svojo glavo HO15 Ne omejevanje HO14	Delno upoštevanje EO15
Kategorija: Odločanje otroka			
Podkategorija	Dogovor s starši	Pomemben pogovor HO60	Želja po kompromisu BO53 V korist vseh udeleženi BO62 Izbrati srednjo pot BO29
	Prepuščanje odločitev	Prepuščanje odločitve otroku glede izbire šole AO12, KO28 Prepuščanje odločitev o preživljanju časa HO59 Pustili na koncert KO46 Večinoma samostojno DO53	Prepuščanje samostojnega dela za šolo BO24,70
	Se ne odloča sam	Se težko sam odloča HO17 Zavedanje nesamostojnosti DO55 Omejevanje obiskovanja zabav KO44	Starši ne pustijo samostojnega odločanja BO51
	Se odloča sam	Sprejemanje otrokove odločitve JO26, KO29 Preferiram svoje želje pred starševskimi AO15 Pretehtati uporabnost nasveta AO19,20, 21 Starše le obvešča DO60	Sprejemanje otrokove odločitve IO65 Ima zadnjo besedo BO50 Nestrinjanje glede odločitev BO52 Pomoč alkohola GO21,30 Ni veliko odločitev IO11
Kategorija: Iskanje nasveta			
Podkategorija	Pri kom	Pri mami AO18, DO23, FO11, JO9, KO12 Pri starših DO67, JO28, KO31 Pri sošolkah JO29 Pri prijateljih KO32 Odvisno od področja HO46	Pri mami BO14 Pri očetu BO11, EO12, GO8, IO14 Pri starših CO9,11, IO18 Pri sorojencih IO19 Pri tistem, ki ima podobno mnenje BO58 Pri najbolj priročnih osebah GO29 Preračunljivost BO59
	Vzrok	Iskanje pogovora ne nasveta DO59 Izkušnje DO19, JO22 Različnost mnenj HO35 Sem odprta/zgovorna DO46 Mi ni vseeno DO51	Izkušnje BO10, CO6, IO9 Podobno razmišljanje BO12 Radovednost BO15, GO14 Različnost mnenj BO28,34 Dobra pomoč CO10 Koristnost mnenja drugih EO29

		Ne poznavanje prijateljev HO32 Poznavanje prijateljev HO34 Lastna nezrelost JO7	Iz vljudnosti GO13
	Situacija	Preobremenjevanje DO52 Občutek nemoči DO54	Po osebnem razmisleku IO12 Usmeritev IO13 Redko GO6
Kategorija: Področja iskanja nasveta (pri starših)			
Podkategorija	Splošno	Vsakdanje a obenem pomembne stvari DO78 Vsakodnevne stvari DO69, HO18 Glede možnosti izbire KO33 Vsa področja FO6	Sam brez idej BO6 Vsakodnevne stvari IO16 Pomembna odločitve BO9,49, IO17 Reševanje težav BO61 Odločitve za prihodnost BO7 Praktične stvari CO8
	Šola	Izbira šole DO72, FO32, HO20, JO8, KO27 Šola DO21,71, FO7, KO8 Izbira prevoznega sredstva HO21	Izbira šole BO8, BO46 Prevoz v šolo IO10 Kdaj zjutraj vstati EO11
	Odnosi	Vprašanja o družbi DO17,75 Odnosi z vrstniki, prijatelji DO18 Odnosi DO76	/
	Način življenja	Osebnе težave DO22, JO30 Prehrana DO70 Opravljanje izpita za avto DO73 Zdravo življenje DO77 Oblačenje FO10, KO9	Oblačenje BO37 Priprava hrane GO7
	Prosti čas	Organizacija počitnic DO74 Hobiji FO8	/
Kategorija: Odvisnost od staršev		Finančna podpora AO30, FO9 Prevoz AO31	Prevoz IO52
Kategorija: Področje šole		Iskanje nasveta pri bratu AO25 Iskanje nasveta pri sošolcih HO29 Iskanje nasveta pri starših DO30, FO16, JO14, KO15 Iskanje nasveta pri prijateljih DO29 Osebe z znanjem DO31 Pogovori v razredu JO13	Ne iskanje nasveta BO17 Iskanje nasveta pri mami BO22 Iskanje nasveta pri starših CO13,30 EO17 Iskanje nasveta pri prijateljih IO22 Iskanje nasveta odvisno od naloge BO18 Mami za družboslovne predmete BO19 Oče za naravoslovne predmete BO20 Oba starša glede računalniških programov BO21 Samostojno reševanje GO15 Starši za delo doma IO24
Kategorija: Področje odnosov z vrstniki in prijatelji		Iskanje nasveta pri bratu AO26 Iskanje nasveta pri starših DO33 Iskanje nasveta pri prijateljih DO32, KO16 Iskanje nasveta pri starih starših DO34 Iskanje nasveta pri mami FO17, HO33, KO17	Ne govori doma BO26, IO25 Iskanje nasveta pri starših BO27, CO14, EO18 Iskanje nasveta pri prijateljih IO26 Samostojno reševanje GO16 Pogovor na pobudo sestre IO27

		Iskanje nasveta pri birmanski botri HO31 Medsebojno reševanje težav JO15 Sami dovolj odgovorni JO16	
Kategorija: Področje odnosov doma		Iskanje nasveta pri bratu AO28, FO18, HO37 Zaupanje bratu AO27 Iskanje nasveta pri sošolkah JO17 Iskanje nasveta pri prijateljih KO18 Starši glede sorojencev DO35 Prijatelji glede staršev DO36 Iskanje nasveta pri birmanski botri HO38 Ne iskanje nasveta pri bratu HO36	Iskanje nasveta pri starših CO15, EO19 Pogovor na pobudo sošolcev IO30 Ne potreba po pogovoru IO29 Ne iskanje nasveta BO32 Samostojno reševanje GO17 Dobri odnosi IO28
Kategorija: Področje hobijev in prostega časa		Iskanje nasveta pri starših AO29, FO19 Iskanje nasveta pri mami DO37, KO20 Iskanje nasveta pri prijateljih DO38, HO41, JO18, KO19 Iskanje nasveta pri bratu HO40 Iskanje nasveta odvisno od hobija HO42 Pogovor s komerkoli HO39 Kdor pokaže interes DO39 Organizirane osebe DO40	Iskanje nasveta pri starših CO16, EO20 Iskanje nasveta pri mami IO33 Iskanje nasveta pri bratu IO35 Iskanje nasveta pri očetu IO31 Ne iskanje nasveta BO32 Samostojno reševanje GO18
Kategorija: Področje osebnih težav		Iskanje nasveta pri bratu AO33 Iskanje nasveta pri starših DO42 Iskanje nasveta pri prijateljih DO41, JO19, KO21 Iskanje nasveta pri družini DO43 Osebe pripravljene prisluhniti DO44 Ljudem, ki zaupa DO45 Iskanje nasveta pri mami FO20, HO45 Iskanje nasveta pri birmanski botri HO43 Občasno iskanje nasveta pri očetu HO47 Lažje pisati kot govoriti HO44	Iskanje nasveta pri starših BO33, 66, CO17, EO21, IO37 Iskanje nasveta pri prijateljih GO20, IO38 Samostojno reševanje GO19
Kategorija: Samostojno odločanje			
Podkategorija	Splošno	Ne pomembne odločitve HO53, KO26 Samostojno reševanje težav JO27	Ne pomembne odločitve BO47 Vsakdanje odločitve IO51 Odločitve brez trajnih posledic BO48 Vse odločitve GO25
	Prosti čas	Lastni interesi AO32 Hobiji AO41,42, DO57, HO58 Izbira knjig AO43 Izbira prijateljev FO25 Upravljanje s prostim časom DO56, FO26	Hobiji BO76, GO26 Izbira glasbe CO24 Izbira prijateljev CO25 Upravljanje s prostim časom IO49

		Objave na socialnih omrežjih HO56	
	Skrb zase	Oblačenje JO24 Prehrana HO54 Organizacija časa DO58 Bujenje HO55 Upravljanje z lastnim denarjem HO57	Oblačenje CO22, IO50 Prehrana CO23, GO27
	Šola	Izbira šole HO19 Šolsko delo JO23	Odhod v šolo EO27 Šolsko delo IO48
Kategorija: Občutki ob samostojnem odločanju			
Podkategorija	Pozitivno	Občutek samostojnosti AO44, DO63 Občutek večje samozavesti AO45 Samozadostnost AO46 Prepričanost vase AO47 Dobro DO62, FO27, JO25 Zaupanje staršev DO64	Občutek samostojnosti BO55, CO27 Dobro CO26, EO28, GO28
	Negativno	Strah pred napačno odločitvijo FO29 Prestrašeno FO28	Stresno BO56 Strah pred napačno odločitvijo BO57
	Običajnost	Ne razmišljanje HO61 Naravno HO62, HO63 Nič posebnega KO30	Nič posebnega IO53 Samoumevnost odločanja IO54
Tema: POMEMBNI DRUGI			
Kategorija: Sorojenci			
Podkategorija	Odnos	Iskanje nasveta pri bratu AO22, 35 Brat pomemben poleg mame AO24 Povezanost z bratom AO23	Podobni interesi IO36
	Pogovor	Pogovor o osebnih stvareh AO38 Obojestransko zaupanje AO39 Deljenje osebnih izkušenj AO40	/
Kategorija: Sošolci, vrstniki, prijatelji			
Podkategorija	Doživljanje	Odpri odnosi HO30 Šolska uspešnost HO50 Prijetni HO51 Potreba po pripadnosti HO52 Me najboljše razumejo JO20	Ne zaupanje BO44 Brez občutka za druge BO45 Sošolci poznajo dogajanje IO23
	Pogovor	Iskanje nasveta DO68	Ne iskanje pomoči BO43 Ne pogovor o osebnih težavah IO39 Pogovor o šoli IO40 Pogovor o hobijih IO41 Pogovor o tehničnih stvareh IO42
	Skupne dejavnosti	/	Skupno preživljanje časa EO23 Skupna pot v šolo EO24
Kategorija: Učitelji		/	Pogovor na pobudo učitelja BO39 Ne pričakuje pomoči BO40 Slabe izkušnje BO103 Ne ustrezna pomoč BO104

Kategorija: Stari starši	/	Občasno iskanje nasveta BO41
Kategorija: Župnik	/	Občasno iskanje nasveta BO42 Zunanji opazovalec BO54
Kategorija: Vera	Pogovor z Bogom DO65	/
Kategorija: Jaz	Zaupanje vase DO66	/
Kategorija: Strici, tete		Pogovor o izbiri srednje šole IO47
Kategorija: Pomembnost mnenja	Najbolj pomembno mnenje staršev AO36, DO49, JO21, KO22 Najbolj pomembno bratovo mnenje AO34 Najbolj pomembno mnenje družine FO22 Najbolj pomembno mamino mnenje FO23 Pomembno mnenje bližnjih DO50 Najbolj pomembno mnenje prijateljev DO48 Najbolj pomembno mnenje sošolcev HO49 Pomembno mnenje okolja DO14,47 Ne iskanje nasveta izven družine FO21	Najbolj pomembno mnenje staršev CO18,20 EO22,25, IO44 Najbolj pomembno mnenje prijateljev GO22 Najbolj pomembno lastno mnenje GO23, IO45 Ne iskanje nasveta izven družine BO38 Ne pomembno mnenje drugih CO19, GO24 Odvisno od področja IO43
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE		
Kategorija: Poznavanje šolske svetovalne službe	Pozna FO39, JO41 Konkretna oseba AO68	Pozna BO96, CO39, EO41 GO39 Enačenje učiteljev in šolske svetovalne službe BO105 Ne ve kaj lahko ponudi BO98
Kategorija: Pogostost obiskov	Vsak teden AO69 Redno FO40 Pogosto FO42 Samo v 9. razredu AO72 Enkratno AO71, DO102 Ne obiskovanje JO44	Enkratno IO82
Kategorija: Razlog (ne) stika		
Podkategorija	Dobljena pomoč	Organizacija pouka AO70 Pomoč glede šolanja AO73 Izbira šole AO75,76,77, HO93,JO42,43, KO51 Nadarjenost HO92 Kazen DO104 Osebne težave FO41 Deležna pogovorov HO94
	Ne iskanje pomoči	Izbira šole IO80 Nadarjenost BO107 Podaljšano bivanje BO109 Sestra šolska svetovalna delavka IO79 Spodbuda staršev IO81 Ne iskanje pomoči BO99, CO40, EO42, GO40 IO83 Sram BO100 Nezaupanje v šolske delavce BO101 Dvom v učinkovito pomoč BO102 Zadostna podpora drugje IO86 Ni potrebe EO43, IO85 Iskanje pomoči doma IO84

Kategorija: Doživljanje			
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Koristno AO78, JO46 Dobra pomoč AO79, FO43 Vzgojno DO105 Nič posebnega HO95 Ne najbolj primeren prostor HO100	Ne uporabnost GO41 Ne razmišljanje BO97 Ne ustrezna pomoč BO106 Želja po ne potrebi tovrstne pomoči BO108 Nepomembni pogovori BO110
	Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Opažen trud AO74 Nezainteresiranost DO109 Nezaupanje HO98 Nepoznavanje svetovalke HO99 Prijetna HO96, KO52 Odprta za pomoč KO53	/

9.6.3. Primerjava mam in očetov

Primerjava **ujemanj** in razhajanj staršev glede na spol (mame (A,B,C,D,E,F,K) - očetje (G,H,I,J))

Tema: ODNOS MED STARŠI IN MLADOSTNIKI			
		Mame (A,B,C,D,E,F,K)	Očetje (G,H,I,J)
Kategorija: odnos s hčerko			
Podkategorija	Kakovost odnosa	Značilno za odraščanje AS1 Spreminjajoče AS2,62, DS11, KS3 Zaupanje AS90, DS10 Lep DS1 Razumevanje DS2 Spoštovanje DS4 Občudovanje DS5 Priateljstvo DS8, KS2 Nudenje podpore DS21, KS4,12 Dober DS35, FS1 Tesen KS1 Iskrenost DS36 Neposlušnost AS69 Skupno preživljanje časa FS2,21,22) Skupni interesi FS3	Spreminjajoče HS1, JS5 Dober JS1 Ne vsiljevanje HS5
	Pogovor	Pogovori AS43, DS9	Pogovori HS24
	Konflikti	Veliko pregovarjanja AS44 Borba AS63	Občasni prepiri JS2
Kategorija: odnos s sinom			
Podkategorija	Kakovost odnosa	Dober BS1, ES1 Spreminjajoč BS3, CS8, ES2 Nežnost CS5 Strpnost CS6	Spreminjajoč IS1,5 Sproščen GS1 Potreba po previdnosti IS3 Potreba po umirjenosti IS4 Z veseljem v podporo IS29 Občutek podpore IS59 Skupni interesi GS2,13, IS27
	Pogovor	Ceni vsak pogovor CS33 Usmerjanje CS1 Nadzor CS2	/

	Osebnostne lastnosti	Strogost CS3 Vztrajnost CS4 Zaprta vase CS32	Zavedanje svoje popustljivosti IS76
	Konflikti	Občasna nesoglasja BS2	Napetosti v odnosu IS2
Kategorija: dejavniki odnosa			
Podkategorija	Osebnost	Osebnostne lastnosti AS83 Humor kot pomoč AS60 Želja po popolnosti BS10 Odpornost CS26	/
	Demografske značilnosti	Neujemanje po spolu AS86 Spol CS31 Starost AS53, ES18, KS6	Ujemanje po spolu HS54 Starost HS12, JS16
	Razvojne značilnosti	Odraščanje AS4, CS7,34, DS12, ES3,17, FS4, KS25 Vsako obdobje posebno zase CS9	/
	Konkretna situacija	Razpoloženje AS65 Odpisno od situacije AS6 Gibanje kot prostor za pogovor AS59 Obremenjenost staršev AS66 Več šolskih obveznosti BS21 Premalo skupno preživetega časa BS22	/
	Družinske vloge	Odsotnost očeta DS52,53 Najstarejši otrok BS13 Pomembna vloga obeh staršev DS54	/
	Vedenje otroka	Strah pred kaznovanjem AS8 Telefon kot norma AS41 Prikrivanje AS7	/
	Vedenje staršev	Odziv starša AS9 Slab zgled AS40 Vpliv vere AS82 Vztrajnost AS46	/
	Medosebni odnosi	Povezanost družine AS42 Iskanje pozornosti AS70 Gradnja zaupanja DS32 Pogovor DS33 Pomembno delo na odnosu DS34	/
Kategorija: želja po spremembah v odnosih			
Podkategorija	Brez sprememb	Brez želja DS37 ohranjanje odnosa FS23	Brez želja HS57 Ohranjanje odnosa HS46
	Bolj odprt odnos	Več skupno preživetega časa AS58 Več pogovorov CS36 pogovor o odnosih z vrstniki, sošolci, prijatelji CS39 Pogovor o doživljanju BS23 več zaupanja KS26 Večja odprtost do staršev CS38	Več skupno preživetega časa GS17, GS18, IS63, JS18 Več pogovorov HS56 Pogovor o doživljanju IS57 več zaupanja z namenom podpore IS58 večja odprtost do staršev IS62 zaznati težave HS47
	Manj nadzora	Manj stalnega opozarjanja AS68	/

		večja šolska samostojnost ES20	
	Vzajemnost	Manj konfliktov AS67,78	sprejemanje neuspeha IS56
Kategorija: vzrok konfliktov			
Podkategorija	Splošno	Razpoloženja AS77	Malenkosti IS78
	Različna stališča	Uporaba telefona AS35	Drugačno razmišljanje HS63
	Družinsko življenje	Skupno gibanje AS61	Gospodinjska opravila IS83 Avtoriteta starša HS45
	Način življenja otroka	/	Urn timer spanja HS62 Organizacija časa IS80 Šolsko delo IS82 Opravljanje obveznosti IS81 Skrb za higieno IS79
Kategorija: reševanje konfliktov			
Podkategorija	Splošno	Različni pristopi AS36 Odvisno od situacije AS71,80, BS24 Odvisno od razpoloženja AS79,81	Različni pristopi HS59 Odvisno od situacije HS58 Včasih nič ne pomaga HS66 Odvisno od razpoloženja IS66
	Ustrezno reševanje	S pogovorom BS26, CS40, DS38, ES21, FS24, KS27	S pogovorom GS19, IS69, JS19
	Neustrezno reševanje	Z vpitjem AS72,76	Jeza HS60,64 Velik prepir IS65 S prepričevanjem HS61
	Umiritev	Potreben čas AS74 Z umikom AS73, AS75, BS25	Umiritev IS67,68 Mirno HS65
	Iskanje rešitev	/	Sprotno reševanje JS4 Iskanje skupnega IS72, JS20 Izražanje mnenja IS71 Prisluhniti vsakemu IS73
	Kaznovanje	Ne učinkovitost kaznovanja CS41 Z omejevanjem telefona ES22	/
	Pravila	Preizkušanje meja AS37	Postavljanje pravil IS70 Prilagajanje pravil IS74 Vzgoja odgovornosti IS75
Kategorija: prikrivanje staršem			
Podkategorija	Pove	Pove vse BS17, DS29	Upanje po ne zadržkih HS7 Ima splošen vtis HS10 Pove vse JS15
	Ne pove	Simpatije AS47, FS16 Občutki AS48, DS31, Odnosi z vrstniki BS18, ES15, KS23 Podrobnosti KS22 Osebne težave GS14 Hobiji KS24	Simpatije IS47 Občutki HS48, IS60 Telesni razvoj IS48,49 Ne deljenje vsega HS11,52
	Vzrok, da ne pove	Ne potreba po pogovoru ES16 Niso teme za odrasle FS17 Ni pomembno BS19, DS30	/
Kategorija: Spremembe v odnosu			

Podkategorija	Notranje spremembe	Trmoglavost AS3 Razmišljanje po svoje AS56 Zaupanje CS10 Spoštovanje CS11 večja zadržanost pri podajanju informacij CS35 Starši nimajo pojma CS42 Ne muhavost DS3 Odgovornost DS6,14, FS6, FS20 Pridnost DS7 pametnejša DS19 zapiranje vase ES4 samosvojost ES19 večja samostojnost BS12, FS5,19 manjša odvisnost FS7 zrelost FS18 Drugačen pogled na svet KS7	Večja zadržanost pri podajanju informacij HS8,9 Odgovornost IS11 Zapiranje vase HS2 Večja samostojnost GS3,16, IS13 krepitev potrpežljivosti HS6, IS8 Preresna za svojo starost HS49 Nalaganje bremena HS50 Prevelika strogost do sebe HS51 Samoiniciativnost IS52 Večje razumevanje JS6,17 Večje zavedanje JS7
	Zunanje spremembe	Iskanje pomembnih drugih izven družine AS51 Neujemanje mnenja AS57, CS37 Otrok želi več časa zase BS4 Več časa v svoji sobi BS5 Težko priti do pogovora CS43 Pogovor o resnih temah DS13 Obojestransko svetovanje DS15 Drugačni pogovori KS5	Iskanje pomembnih drugih izven družine HS4,13,16 Preživljanje časa izven družine HS14 Izražanje mnenja IS6 Sprševanje smiselnosti pravil IS7 Ovrednotenje smiselnosti pravil IS9 Zavedanje dolžnosti in obveznosti IS12
	Doživljanje	Uporništv kot običajno AS5	Spremembe kot dobre IS10 Nestrinjanje kot nekaj običajnega JS3 Manj stika kot nekaj običajnega HS3
Tema: OSAMOSVAJANJE			
Kategorija: želja staršev, da se otrok obrne nanj		Pomembno AS29, CS24, ES12, FS13, KS18 Pomembno zaradi starševske vloge KS19 Ceni BS14, KS20 Želja po posvetovanju CS25, HS37 Občutek zaupanja FS14, KS21 Pripravljena pomagati CS28, KS10)	Pomembno GS11 Ceni IS40 Želja po posvetovanju IS31 Občutek zaupanja JS13 Veselje IS28,39
Kategorija: odločanje otroka			
Podkategorija	Dogovor s starši	Večkratno opozarjanje AS14,25 Osmislit skrb staršev AS15,23 Pomemben pogovor AS30, DS27 Podpora KS9	V ospredju pogovor in ne nadzor HS34 Pomemben pogovor IS51 Vsako področje težko in lahko obenem HS19,29 Ne prepričevanje HS33 Občasno prepričevanje HS35 Ne uveljavljanje avtoritete HS36 Podpora IS44
	Prepuščanje odločitev	Prepuščanje samostojnega dela za šolo BS7 Prepuščanje odločitve otroku CS27, DS17,28 Učenje iz napak CS44	Prepuščanje odločitve otroku glede izbire šole HS30 Prepuščanje odločitev o preživljanju časa IS64 Prepuščanje odločitev otroku IS46

		Ne možnost stalnega nadzora AS95 Naučiti se prepuščati AS96	Lažje prepuščanje ob poznavanju skupine HS44
	Se ne odloča sam	Še ne sprejema pomembnih odločitev BS15 Ne prepuščanje odločitev glede financ CS17	/
	Se odloča sam	Sprejemanje otrokove odločitve AS33 Zaupanje da sprejme dobre odločitve AS31, FS9	Ne opazi zaradi samoumevnosti IS16
Kategorija: Področja iskanja nasveta (pri starših)			
Podkategorija	splošno	Reševanje težav CS30 Vsa področja CS29	Odločitve za prihodnost GS8, IS24 Vsa področja HS23
	Šola	Izbira šole BS16, ES13, FS15	Izbira šole HS31, IS25,50, JS14 Šola GS7, IS23 Izbira poklica JS9
	Odnosi	Odnosi z vrstniki, prijatelji DS26 Odnos do nasprotnega spola AS16	/
	Način življenja	Osebnostne težave DS25 Oblečanje AS13, FS10 Zdravje AS21 Žensko zdravje AS24 Finance CS16	/
	Prosti čas	Zabave KS13 Pogovor o najstniških zabavah KS14 Pogovor o alkoholu, drogah KS15 Organizacija časa BS9	Hobiji GS12, IS26 Organizacija časa IS18,19
Kategorija: odvisnost od staršev		Finančna podpora DS22	/
Kategorija: samostojno odločanje			
Podkategorija	Splošno	Vse odločitve CS12, DS16 Večina stvari KS8	Ne pomembne odločitve HS21 Vsakdanje odločitve HS22 Odgovornost do svojih zadolžitev IS14 Samostojnost odvisna od vztrajnosti družine IS84 Ne samostojnost IS15
	Prosti čas	Hobiji CS13, ES6 Izbira prijateljev ES5 Upravljanje s prostim časom CS15	Hobiji GS4 Upravljanje s prostim časom GS6, IS53, JS8
	Skrb zase	Oblečanje AS12, BS8 Prehrana AS10 Priprava hrane AS11	Vožnja GS5 Soočanje z občutki IS61
	Šola	Šolsko delo BS6, CS14, FS8 Nesamostojnost pri šoli ES7 Potrebno usmerjanje na šolskem področju ES8 Potrebno spodbujanje na šolskem področju ES9 Potrebno sodelovanje na šolskem področju ES10	Šolsko delo IS17, 20, 21

Kategorija: sprejemanje otrokove samostojnosti			
Podkategorija	Dobro	Dobro AS26, BS11, FS11 Olajšanje DS23 S ponosom DS24 Dobro za prihodnost FS12	Dobro GS9, JS11 Dobro za prihodnost GS10 Logičen potek HS15,17, JS12 Z veseljem HS40, IS32,38 Dobrodošlo HS42, IS35 V skladu s pričakovanji HS43, IS37 zadovoljstvo IS43 lažje zaradi prejšnjih izkušenj IS33
	Slabo	Težje pri prvem otroku AS27 Težko CS20 Slaba izkušnja ES11	Težko HS41 Spreminjajoče HS39 naporno IS34 pripravljenost na večjo stopnjo samostojnosti IS41
	Vloga starša	Odvisno od situacije AS34 Spodbujanje samostojnosti CS18, KS16 Ne oviranje CS19 Fokus drugam CS21 Gradnja partnerskega odnosa CS22 Delo na sebi CS23	Spodbujanje samostojnosti IS30,36 Dati občutek sprejetosti HS18 Dolžnost prepoznati svojo vlogo HS38
Tema: POMEMBNI DRUGI			
Kategorija: sorojenci			
Podkategorija	odnos	Zaupanje AS50 Kot prednost AS49	Zaupanje HS67, IS85 Zaveznika HS68 Vzor IS86
Kategorija: sošolci, vrstniki, prijatelji			
Podkategorija	Doživljanje	Previdnost AS92,94 Ne zaupanje AS93, BS29 Ne obremenjenost BS20 Izkušnje starejših prijateljic AS17 Širok krog AS18 Vpliv na mnenje AS19 Lažje zaupa kot staršem AS52 Zaupanje AS89,91, CS45,46, DS39, ES23, FS25, KS28,30	Zaupanje GS20, HS69, IS87, JS21 Spreminjajoč odnos IS96
	Skupne dejavnosti	/	Skupno preživljanje časa JS23
Kategorija: Učitelji		/	Vzor IS88 Posredno posvetovanje IS89 Spodbujanje rasti IS99
Kategorija: Stari starši		Zaupanje AS88	/
Kategorija: župnik		/	Vzor IS90
Kategorija: Strici, tete		Zaupanje DS40	Dober odnos IS91
Kategorija: prostočasne skupine		/	Verouk HS71 Dekliška skupina HS72
Kategorija: starši		Oče AS84, BS28 Mama BS27	/
Kategorija: prisotnost		Od otroštva dalje DS41	Dolgo poznanstvo GS21, IS93,97

		Dolgo poznanstvo ES24, FS26, KS29	Nova poznanstva zaradi selitve JS22 Nova poznanstva zaradi novih interesov GS22 Prijatelji iz bližnje okolice IS95 Prijatelji ne toliko v bližnji okolici IS94 Izražanje čustev v varnem okolju IS104 Ne iskanje nove družbe IS92
Tema: VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE			
Kategorija: poznavanje šolske svetovalne službe		Brez izkušenj BS30,33, CS47, ES25,26, FS27, KS31 Prvi kontakt v primeru stiske BS34	Ne ve kaj lahko ponudi HS79 Brez izkušenj GS23,24, HS73,77 Reševanje šolskih težav JS31
Kategorija: razlog (ne) stika			
Podkategorija	Dobljena pomoč	Izbira šole AS105, CS51	Izbira šole IS101 Nadarjenost IS98,100 Predstavljanje poklicev HS74 Pogovor HS78
	Ne iskanje pomoči	Ni potrebe CS48, ES27, KS32 Ne želja AS98 Ni učnih težav BS31 Ni vedenjskih težav BS32 Strah BS36	Ni potrebe JS25 Ni vedenjskih težav JS26
	Koristnost	Če ni pomembnih drugih BS35 Pomoč glede odnosov v razredu BS37 Odkvisno od stiske CS49 Odkvisno od podpore doma CS50,52 Iskanje pomoči pri sodelavkah DS47 Velika stiska FS28 Pripravljenost otroka FS29 Morda lažje zaupa KS35	Odkvisno od stiske JS29
Kategorija: Doživljanje			
Podkategorija	Pomoč (+/-)	Koristno DS48 Zanimivo AS108 Dobra pomoč AS106 Ne uporabnost DS49 Ne ustrezna pomoč DS51,58 Primeren prostor FS30, KS33,34	Koristno JS28 Dobra pomoč JS24 Želja po ne potrebi tovrstne pomoči GS25 Dobrodošlo zunanje mnenje IS102,103 Primeren prostor IS105,112, JS27,30
	Svetovalni/a delavec/ka (+/-)	Nezaupanje AS113 Nefleksibilnost AS97 Materialnost AS99 Iščejo le napake AS101 Prisotnost kot prednost BS38 Dvom v moško figuro AS103 Občutek nerazumevanja AS100, DS42,44,50,55 Na voljo AS107 Nazadnjaški DS43 Prevelika objektivnost DS45 Ni individualnega pristopa DS46	/

		Posploševanje DS56	
	Prostor za spremembe	Novosti dobrodošle AS102 Pomembna volja AS104 Ovisno od osebnostnih lastnosti AS109, DS57 Želja po praktičnosti AS111 Želja biti slišan AS112 Potreben nadzor AS114 Potreben humor AS110	Ovisno od osebnostnih lastnosti HS75, IS108 Pomembna vključenost staršev IS111 Potrebna gradnja odnosa IS114 Preveč otrok na enega svetovalca HS80, IS113 Potreben občutek HS76, IS106,107,109,110